

Vergaderjaar 2005–2006

24 691

Ruimtetekort in mainport Rotterdam

Nr. 73

DEEL 3: KABINETSSRANDPUNT

Inhoudsopgave

1.	Inleiding	3	3.5.	Besluitvorming over uitvoerbaarheid en doorzetkracht	44
1.1.	Hoofdpijnen PMR en PKB-procedure	3			
1.2.	Achtergrond	3			
1.3.	Procesverloop van PKB-plus deel 1 tot en met deel 4	4	4.	Aanvullende toelichting en motivering bij PKB PMR (2006)	45
1.4.	Procesverloop sinds het verschijnen van PKB-plus deel 4	4	4.1.	Inleiding	45
1.5.	Aard, plaats en status van de PKB-procedure	9	4.2.	Beknopt overzicht omzetting en actualisatie oorspronkelijke beslissingen	45
1.6.	Leeswijzer	9	4.3.	Toelichting en motivering op hoofdpijnen van de PKB	47
2.	Visie en probleemstelling	10	4.3.1.	Inhoudelijke hoofdpijnen	47
2.1.	Visie en ambities	10	4.3.2.	Procedurale hoofdpijnen	52
2.1.1.	De functies van mainport Rotterdam	11	4.4.	Aanvullende toelichting en motivering bij Bestaand Rotterdams Gebied (bwb 1)	57
2.1.2.	Europese context	12	4.5.	Aanvullende toelichting en motivering bij Landaanwinning	57
2.1.3.	Ambities van het kabinet voor mainportontwikkeling	12	4.5.1.	Omvang en locatie zoekgebied landaanwinning (bwb 2)	58
2.1.4.	Ruimtelijke visie op de Rotterdamse regio	14	4.5.2.	Demarcatielijn (bwb 3)	58
2.2.	Problemen van haven en leefomgeving bij ongewijzigd beleid	17	4.5.3.	Fasering landaanwinning (bwb 9)	58
2.2.1.	Het ruimteprobleem in de haven	17	4.5.4.	Toegankelijkheid van de haven voor scheepvaart (bwb 8)	60
2.2.2.	Problemen voor de kwaliteit van de leefomgeving	19	4.5.5.	Zoekgebied zandwinning (bwb 10)	60
2.3.	Probleemvaststelling	21	4.5.6.	Europese en Nederlandse natuurbeschermingsregelgeving (bwb's 14 tot en met 18)	61
2.4.	Afweging van alternatieven	22	4.5.7.	Milieurandvoorwaarden voor de uitvoering (bwb 7)	64
3.	Beleidskeuze Mainportontwikkeling Rotterdam	22	4.5.8.	Electriciteitsproductie (gerelateerd aan bwb's 4 en 5)	64
3.1.	Hoofdpijnen van het kabinetsbesluit	22	4.6.	Aanvullende toelichting en motivering bij 750 hectare natuur- en recreatiegebied	64
3.2.	Bestaand Rotterdams Gebied	26	4.6.1.	Hernieuwde besluitvorming na vernietiging (bwb's 19 en 23)	65
3.2.1.	Projecten voor intensivering en optimalisering van het ruimtegebruik	27	4.6.2.	Inventarisatie en afweging bestaande belangen	65
3.2.2.	Projecten voor een verbetering van de kwaliteit van de leefomgeving	28	4.6.3.	Actualisatie oorspronkelijke bwb's	69
3.2.3.	Realisering	29	4.6.4.	Actualisatie van overige aspecten	70
3.3.	Landaanwinning	30		Bijlage 1 – Literatuurlijst	72
3.3.1.	Beslissingen	30		Bijlage 2 – Kaartenoverzicht	74
3.3.2.	Randvoorwaarden	30	Figuur 3.1.	Zoekgebied landaanwinning	75
3.3.3.	Zandwinning	33	Figuur 3.2.	Zoekgebied zandwinning	76
3.3.4.	Mitigatie en compensatie	34	Figuur 3.3.	Zoekgebied zeereservaat	77
3.3.5.	Realisering	40	Figuur 3.4.	Duinen voor de Delflandse kust	78
3.4.	750 hectare natuur- en recreatiegebied	40			
3.4.1.	Inleiding	40			
3.4.2.	Zuidflank Rotterdam	41			
3.4.3.	Noordflank Rotterdam	43			
3.4.4.	Realisering	43			

Figuur 3.5. Zeereep Brouwersdam	79	B 6.4.	Fasering	115
Figuur 3.6. Plangebied Midden-IJsselmonde	80	B 6.4.1.	Inspraak	115
Figuur 3.7. Groene verbinding, Rand van Rhoon en golfbaan	80	B 6.4.2.	Standpunt kabinet	116
Figuur 3.8. Plangebied Schiezone, Schiebroekse polder en Zuidpolder	81	B 6.5.	Gebruiksfuncties	117
		B 6.5.1.	Inspraak	117
		B 6.5.2.	Bestuurlijk overleg	118
		B 6.5.3.	ONR-advies	118
Bijlage 3 – Detailinformatie procesverloop tussen PKB-plus deel 1 en PKB-plus deel 4	82	B 6.5.4.	Standpunt kabinet	119
B 3.1. Procesverloop tussen PKB-plus deel 1 en PKB-plus deel 3	82	B 6.6.	Kust en zee	120
B 3.2. Wijzingen in PKB-plus deel 3 ten opzichte van PKB-plus deel 1	82	B 6.6.1.	Inspraak	120
B 3.3. Procesverloop tussen uitbrengen PKB-plus deel 3 en vaststelling deel 4	83	B 6.6.2.	Aanvullend onderzoek	121
B 3.3. Procesverloop na vernietiging vaststelling deel 4	84	B 6.6.3.	Standpunt kabinet	122
	87	B 6.7.	Zandwinning	125
		B 6.7.1.	Inspraak	125
		B 6.7.2.	Advisering	127
		B 6.7.3.	Standpunt kabinet	127
Bijlagen 4 t/m 7: Toelichting en motivering bij PKB-plus PMR	89	B 6.8.	Verkeer en vervoer	129
		B 6.8.1.	Inspraak	129
		B 6.8.2.	Aanvullend onderzoek	130
Bijlage 4 – Toelichting en motivering bij visie en probleemstelling PKB-plus PMR	90	B 6.8.3.	Standpunt kabinet	131
B 4.1. Algemeen	90	B 6.9.	Milieu-effecten	133
B 4.2. Dubbeldoelstelling	90	B 6.9.1.	Inspraak	133
B 4.2.1. Inspraak	90	B 6.9.2.	Advisering	135
B 4.2.2. Standpunt kabinet	90	B 6.9.3.	Standpunt kabinet	135
B 4.3. Alternatieven voor Mainportontwikkeling Rotterdam	91	B 6.10.	Natuur	138
B 4.3.1. Inspraak	91	B 6.10.1.	Inspraak	138
B 4.3.2. Standpunt kabinet	91	B 6.10.2.	Advisering	139
B 4.4. Kosten-batenganalyses	91	B 6.10.3.	Standpunt kabinet	140
B 4.4.1. Inspraak	91	B 6.11.	Recreatie	142
B 4.4.2. Standpunt kabinet	91	B 6.11.1.	Inspraak	142
B 4.5. Algemene aspecten	92	B 6.11.2.	Standpunt kabinet	143
B 4.5.1. Inspraak	92	B 6.12.	Mitigatie en compensatie	144
B 4.5.2. Advisering	93	B 6.12.1.	Aanvullend onderzoek	144
B 4.5.3. Standpunt kabinet	93	B 6.12.2.	Inspraak	149
		B 6.12.3.	Advisering	153
		B 6.12.4.	Standpunt kabinet	153
Bijlage 5 – Toelichting en motivering bij Bestaand Rotterdams Gebied	96	B 6.13.	Verdere planuitwerking landaanwinning	157
B 5.1. Algemeen	96	B 6.13.1.	Inspraak	157
B 5.1.1. Inspraak	96	B 6.13.2.	Standpunt kabinet	158
B 5.1.2. Advisering	96			
B 5.1.3. Standpunt kabinet	96	Bijlage 7 – Toelichting en motivering bij 750 hectare natuur- en recreatiegebied	159	
B 5.2. Gekozen projecten	98	B 7.1.	Doel, aanpak en locatiekeuze	159
B 5.2.1. Optimalisatie ruimtegebruik vierde petroleumhaven en Hartelkanaal-West	98	B 7.1.1.	Inspraak en advisering	159
B 5.2.2. Waalhaven-Oost	99	B 7.1.2.	Aanvullend onderzoek	160
B 5.2.3. Kenniscentrum Geluid en overige geluidsmaatregelen	99	B 7.1.3.	Standpunt kabinet	160
B 5.2.4. Oostvoornse meer	101	B 7.2.	Begrenzing van de concrete beleidsbeslissingen	162
B 5.2.5. Veerverbindingen	101	B 7.2.1.	Inspraak en advisering	162
B 5.2.6. Aanscherping uitgiftebeleid en stimulering van hogere productiviteit in de containersector	102	B 7.2.2.	Standpunt kabinet	162
B 5.2.7. Gebiedsgerichte benadering	102	B 7.3.	Midden-IJsselmonde algemeen	162
B 5.2.8. Landtong Rozenburg	103	B 7.3.1.	Inspraak en advisering	162
B 5.2.9. Rivierparken	103	B 7.3.2.	Standpunt kabinet	163
B 5.2.10. Overige projecten	103	B 7.4.	Inrichting Midden-IJsselmonde	165
B 5.3. Effecten	105	B 7.4.1.	Inspraak en advisering	165
B 5.3.1. Inspraak	105	B 7.4.2.	Standpunt kabinet	165
B 5.3.2. Advisering	105	B 7.5.	Getijden, gearceerd gebied en golfbaan	167
B 5.3.3. Standpunt kabinet	105	B 7.5.1.	Inspraak en advisering	167
		B 7.5.2.	Standpunt kabinet	168
Bijlage 6 – Toelichting en motivering bij Landaanwinning	106	B 7.6.	Landinrichting	168
B 6.1. Nut en noodzaak	106	B 7.6.1.	Inspraak en advisering	168
B 6.1.1. Inspraak	106	B 7.6.2.	Standpunt kabinet	169
B 6.1.2. Aanvullend onderzoek	107	B 7.7.	Inrichting Schiebroekse- en Zuidpolder en Schiezone	169
B 6.1.3. Standpunt kabinet	109	B 7.7.1.	Inspraak en advisering	169
B 6.2. Alternatieven voor een landaanwinning	111	B 7.7.2.	Standpunt kabinet	170
B 6.2.1. Inspraak	111	B 7.8.	Groene verbinding	171
B 6.2.2. Standpunt kabinet	111	B 7.8.1.	Inspraak en advisering	171
B 6.3. Varianten	111	B 7.8.2.	Standpunt kabinet	171
B 6.3.1. Inspraak	111	B 7.9.	Water	172
B 6.3.2. Advisering	112	B 7.9.1.	Inspraak en advisering	172
B 6.3.3. Aanvullend onderzoek	113	B 7.9.2.	Standpunt kabinet	172
B 6.3.4. Standpunt kabinet	113	B 7.10.	Financiële onderbouwing	173
		B 7.10.1.	Inspraak en advisering	173
		B 7.10.2.	Standpunt kabinet	173

1. INLEIDING

1.1. Hoofdpijnen PMR en PKB-procedure

Voor u ligt het aangepaste kabinetsstandpunt van de Planologische Kernbeslissing (PKB) van het Project Mainportontwikkeling Rotterdam (PMR). In deze PKB legt het kabinet het ruimtelijk kader vast voor de realisering van drie deelprojecten, die in samenhang PMR vormen:

- Bestaand Rotterdams Gebied (BRG);
- Landaanwinning;
- 750 hectare natuur- en recreatiegebied.

De PKB PMR heeft eerder in vier stappen de volledige PKB-procedure doorlopen en is in september 2003, na de publicatie van deel 4, in werking getreden. Ingesteld beroep bij de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State heeft echter in januari 2005 geleid tot vernietiging van de acht in de PKB opgenomen concrete beleidsbeslissingen. In vervolg hierop heeft het kabinet gewerkt aan herstel van de besluitvorming, hetgeen heeft geleid tot dit kabinetsstandpunt. Dit aangepaste deel 3 van de PKB PMR wordt voor de herkenbaarheid hier verder aangeduid als (deel 3 van de) PKB PMR (2006). De onderzoeken, die zijn uitgevoerd om de door de Raad van State aangeduide kennislacunes op te vullen en ter actualisatie van al eerder afgewogen informatie, hebben geleid tot een in essentie ongewijzigde PKB. De concrete beleidsbeslissingen uit de oorspronkelijke PKB zijn in lijn daarmee in hoofdlijn ongewijzigd in deze PKB opgenomen, echter nu als beslissingen van wezenlijk belang. De onderbouwing is waar nodig aangevuld en geactualiseerd. De milieu-gevolgen zijn weergegeven in een Strategische Milieubeoordeling (SMB) en de effecten van de landaanwinning op gebieden met beschermde natuurwaarden in een Passende Beoordeling (PB). Over deze SMB en PB, vervat in afzonderlijke documenten, is gecombineerde inspraak georganiseerd. De resultaten van de inspraak en de gevolgen daarvan voor de PKB worden in een Notitie van Bevindingen aan het kabinetsstandpunt van de PKB PMR (2006) toegevoegd.

De tekst van deze PKB PMR (2006) volgt de hoofdlijn van deel 4 van de oorspronkelijke PKB. Waar nodig heeft een actualisatie plaatsgevonden. Dit betreft in de eerste plaats het in dit hoofdstuk 1 weergegeven procesverloop. Hoofdstuk 2, waarin de visie en probleemstelling zijn opgenomen, bevat slechts een beperkt aantal aanvullingen. Deze zijn deels van redactionele aard en hebben deels betrekking op actuele groeiprognozes. Hoofdstuk 3, met de ruimtelijke reserveringen, de randvoorwaarden en de uitgangspunten voor de realisatie is een geactualiseerde versie van de naar inhoud en structuur goeddeels gelijk gebleven tekst van de oorspronkelijke PKB. Hoofdstuk 4 bevat een geheel nieuwe, aanvullende toelichting op de uitgevoerde actualisatie.

1.2. Achtergrond

Het kabinet wil de ruimtelijke voorwaarden scheppen voor een impuls in de economie en de leefomgeving van de Rotterdamse regio. Deze impuls dient om de tweeledige doelstelling te realiseren, zoals die in de startnotitie Mainportontwikkeling Rotterdam van mei 1998 is verwoord: versterking van de positie van de mainport Rotterdam¹ en het verbeteren van de kwaliteit van de leefomgeving in Rijnmond.

In de Ontwerp PKB-plus (PKB-plus deel 1) van mei 2001 stelt het kabinet ter realisering van de tweeledige doelstelling een pakket maatregelen voor, gegroepeerd in drie deelprojecten die samen het Project Mainportontwikkeling Rotterdam vormen:

¹ Met mainport Rotterdam wordt bedoeld de haven van Rotterdam en daaraan functioneel verbonden locaties, die samen optimale kansen bieden voor de verwerking van haven-gerelateerde goederenstromen en daaraan verwante handels-, logistieke en industriële activiteiten, met als doel het creëren van inkomen (bijdrage aan Bruto Nationaal Product) en werkgelegenheid in de regio Rijnmond en de rest van Nederland (startnotitie PKB+/m.e.r. Mainportontwikkeling Rotterdam, 1998).

- Bestaand Rotterdams gebied (BRG): een serie projecten om het bestaande havengebied beter te benutten en de kwaliteit van de leef-omgeving te verbeteren.
- Landaanwinning: uitbreiding van de Rotterdamse haven met een landaanwinning ten behoeve van haven- en industrieterrein van maximaal 1000 hectare netto en maatregelen om schade aan beschermde natuur te compenseren.
- 750 hectare natuur- en recreatiegebied: ontwikkeling van nieuwe natuur- en recreatiegebieden op Midden-IJsselmonde en ten noorden van Rotterdam.

De visie en probleemstelling die ten grondslag liggen aan dit voorstel zijn opgenomen in hoofdstuk 2.

1.3. Procesverloop van PKB-plus deel 1 tot en met deel 4

Na het uitbrengen van PKB-plus deel 1 in mei 2001 hebben inspraak, bestuurlijk overleg en aanvullend onderzoek plaatsgevonden. Ook is advies uitgebracht door de Commissie voor de milieueffectrapportage (m.e.r.) en wettelijke adviseurs. De inspraak, consultaties, adviezen en onderzoeken zijn nader samengevat in bijlage 3 bij deze PKB.

De diverse reacties zijn gebundeld in PKB-plus deel 2 (november 2001). In PKB-plus deel 3 zijn de resultaten van alle reacties en de aanvullende onderzoeken verwerkt en op 20 december 2001 als kabinetsstandpunt voorgelegd aan de Staten-Generaal.

Sindsdien heeft bestuurlijk overleg plaatsgevonden met de provincie Zeeland, is advies gevraagd aan en verkregen van de Europese Commissie over de toelaatbaarheid van het project in het licht van de Europese Vogel- en Habitatrichtlijn en heeft behandeling door de Tweede en Eerste Kamer plaatsgevonden. Van deze activiteiten is eveneens in bijlage 3 een nadere omschrijving gegeven. Daarin wordt ook een tekstwijziging toegevoegd die niet voortkomt uit de parlementaire behandeling en is de voortgang beschreven van de toezeggingen van het kabinet. De definitieve tekst van de oorspronkelijke PKB-plus is uitgebracht als deel 4 in september 2003.

1.4. Procesverloop sinds het verschijnen van PKB-plus deel 4

Na het uitbrengen van de PKB-plus deel 4 hebben zich de volgende ontwikkelingen voorgedaan:

- afsluiten Bestuursakkoord en Uitwerkingsovereenkomsten;
- beroep tegen de concrete beleidsbeslissingen in de PKB, gevolgd door een uitspraak van de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State;
- besluit tot het herstellen van de PKB met concrete beleidsbeslissingen;
- ontwikkelingen uitmondend in aangepaste herstelroute;
- intreden verplichting tot uitvoeren Strategische Milieubeoordeling;
- informeren van en overleg met Tweede Kamer;
- consultatie van maatschappelijke partijen.

Bestuursakkoord en Uitwerkingsovereenkomsten

Op 25 juni 2004 is het Bestuursakkoord PMR vastgesteld door de PMR-partners (het Rijk, de gemeente Rotterdam, het Havenbedrijf Rotterdam, de Stadsregio Rotterdam en de provincie Zuid-Holland). In het Bestuursakkoord staan op hoofdlijnen de afspraken die zijn gemaakt tussen het Rijk en de regionale partners over de financiering en de uitvoering van de deelprojecten. Daarbij is afgesproken dat de uitvoeringsverantwoordelijkheid voor de deelprojecten ligt bij de regionale partners.

Op basis van dit Bestuursakkoord zijn in september 2005 de zogenoemde Uitwerkingsovereenkomsten (Uwo's) per deelproject afgesloten. Hierin zijn bindende afspraken gemaakt over financiering, verantwoordelijkheden en risico's.

Uitgangspunt van de afspraken in de Uitwerkingsovereenkomsten is dat de verantwoordelijkheid voor de uitvoering ligt bij de partij die daartoe het beste in staat is en de risico's het meest adequaat kan beheersen. Hieruit volgt dat het Rijk verantwoordelijk is voor de planologische en politieke randvoorwaarden en bovendien een grote financiële bijdrage levert. De verantwoordelijkheid voor de Landaanwinning (Tweede Maasvlakte), de 750 hectare natuur- en recreatiegebied en BRG liggen respectievelijk bij het Havenbedrijf Rotterdam, de provincie Zuid-Holland en de gemeente Rotterdam. De natuurcompensatie die gekoppeld is aan de Landaanwinning wordt door het Rijk uitgevoerd.

Deze overeenkomsten en het Bestuursakkoord vormen de kern van het projectenspoor, waarin de feitelijke ontwikkeling en realisering van de deelprojecten wordt geregeld. De PKB is de drager van het ruimtelijk ordeningsspoor, waarin de ruimtelijke reservering voor het project wordt gemaakt en de randvoorwaarden worden vastgesteld waaronder de deelprojecten ontwikkeld kunnen worden.

Beroep en rechterlijke beoordeling

Tegen de concrete beleidsbeslissingen in de PKB is door verschillende belanghebbenden beroep ingesteld. Op 26 januari 2005 heeft de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State uitspraak op dit beroep gedaan.

Op wezenlijke onderdelen onderschrijft de Afdeling de in de PKB neergelegde overwegingen en het daaraan ten grondslag liggende onderzoek en beleid. Met name heeft de Afdeling uitgesproken dat de Ministerraad in redelijkheid de keuze voor de uitbreiding van de Rotterdamse haven als uitgangspunt heeft kunnen nemen. Daarnaast heeft de Afdeling het onderzoek van alternatieven voor uitbreiding van de haven en de daarvoor in aanmerking komende locaties toereikend geacht. Ook heeft de rechter, mede gelet op het daarover uitgebrachte advies van de Europese Commissie, geen aanleiding gezien om de aanname van «dwingende redenen van groot openbaar belang» als bedoeld in artikel 6 van de Habitatrichtlijn ter discussie te stellen.

Ten aanzien van de concrete beleidsbeslissing over de landaanwinning heeft de Afdeling geoordeeld dat deze in strijd is genomen met artikel 6, derde lid, Habitatrichtlijn, omdat geen passende beoordeling was uitgevoerd met betrekking tot de gevolgen van de landaanwinning voor de Waddenzee.

Ten aanzien van het zoekgebied voor de zandwinning heeft de Afdeling geconstateerd dat dit gebied een oppervlakte van ongeveer 800 km² beslaat en voor een aanzienlijk gedeelte is geprojecteerd op gronden die liggen op het continentaal plat, buiten de Nederlandse territoriale wateren. Nu de WRO niet uitdrukkelijk op deze gronden van toepassing is verklaard, had geen concrete beleidsbeslissing dienaangaande in de PKB kunnen worden opgenomen.

Over het Zeereservaat heeft de Afdeling als oordeel uitgesproken dat met een concrete beleidsbeslissing moet worden verzekerd dat tijdig voldoende compensatie voor de gevolgen van de landaanwinning voor de algehele samenhang van Natura 2000 (zie hoofdstuk 3) op de lange termijn wordt geboden.

Op grond van de hier kort samengevatte overwegingen heeft de Afdeling de concrete beleidsbeslissingen inzake de landaanwinning, het Zeereservaat en de zandwinning vernietigd. Vanwege de samenhang met deze drie concrete beleidsbeslissingen heeft de Afdeling vervolgens ook de concrete beleidsbeslissingen over de demarcatielijn, de nieuwe duinen met strand voor de Delflandse kust en de nieuwe zeereep niet in stand gelaten. Tenslotte heeft de Afdeling bestuursrechtspraak de twee concrete beleidsbeslissingen betrekking hebbend op het deelproject 750 hectare nieuw natuur- en recreatiegebied vernietigd, omdat geen toereikend onderzoek was gedaan naar de aanwezigheid van en de mogelijke gevolgen voor de (agrarische) bedrijven in de desbetreffende gebieden, als basis voor een afweging van de betrokken belangen.

Herstel PKB met concrete beleidsbeslissingen

De PMR-partners hebben in maart 2005 besloten tot herstel van de PKB in lijn met de uitspraak door:

- hervatting van de procedure vanaf deel 3 (het kabinetsstandpunt, mede gebaseerd op inspraak, overleg, advies en (aanvullend) onderzoek);
- een betere onderbouwing van de zo veel mogelijk ongewijzigde concrete beleidsbeslissingen.

Uitgangspunt voor deze keuze is de constatering dat voor PMR een groot politiek en maatschappelijk draagvlak bestaat en dat realisering daarvan zo snel mogelijk dient plaats te vinden, met inachtneming van de nodige zorgvuldigheid op het gebied van rechtsbescherming. Daarnaast bevat de uitspraak van de Afdeling duidelijke aanknopingspunten voor voortzetting van het beleid.

Voor het herstel van de PKB zijn vervolgens onderzoeken in gang gezet naar de effecten van de landaanwinning op de natuurlijke kenmerken van de Waddenzee (Passende Beoordeling Landaanwinning, deelrapport SBZ's Waddenzee en Noordzeekustzone) en naar de belangen van de (agrarische) bedrijven in de 750 hectare natuur- en recreatiegebied. De beide onderzoeken zijn begin 2006 afgesloten. Het onderzoek naar de natuurlijke effecten van de landaanwinning op de Speciale Beschermingszone Waddenzee en Noordzeekust wijst uit dat zich geen significante effecten zullen voordoen op deze Natura2000 gebieden. De belangen van de (agrarische) bedrijven zijn in beeld gebracht. Deze onderzoeksresultaten maken het mogelijk de in de PKB gemaakte keuzes afdoende te onderbouwen.

Ontwikkelingen uitmondend in aangepaste herstelroute

In de brief van 22 april 2005 aan de Tweede Kamer over het hersteltraject is aangegeven dat de uitkomsten van de herstelonderzoeken het noodzakelijk kunnen maken om een ander herstelspoor te volgen. In september en oktober 2005 is in dit verband in brieven aan de Tweede Kamer gewezen op de ongewisse uitkomsten van de toetsing van de effecten van PMR aan de regelgeving voor luchtkwaliteit en de mogelijke gevolgen daarvan voor het hersteltraject. Meer algemeen geldt dat actuele ontwikkelingen aanleiding kunnen geven tot nadere afweging van de route van besluitvorming. Zowel de betekenis van de toetsing aan luchtkwaliteit als de gevolgen van een aantal andere actuele ontwikkelingen zijn hieronder nader beschreven.

Luchtkwaliteit

Hoewel luchtkwaliteit in de uitspraak van de Raad van State over de PKB-plus PMR geen doorslaggevende rol heeft gespeeld, is intussen bij uitspraken over andere ruimtelijke besluiten het belang van een goede toetsing van ruimtelijke plannen aan de regelgeving voor luchtkwaliteit

manifest geworden. Tegelijkertijd stond al bij het uitbrengen van PKB-plus deel 1 vast dat de grenswaarden voor NO₂ en fijn stof een knelpunt vormen. Daarom is nader onderzoek uitgevoerd naar de verwachte effecten van PMR (met name de Tweede Maasvlakte) op de luchtkwaliteit in de Rijnmond. Uit dit onderzoek blijkt dat PMR bijdraagt aan de verslechtering van de luchtkwaliteit in het Rijnmondgebied. Deze bijdrage is op zichzelf beperkt, zoals ook uit de milieueffectbeoordeling blijkt, maar vanwege de op sommige punten reeds bestaande normoverschrijding niet toegestaan op grond van het Besluit luchtkwaliteit 2005.

De overschrijding en toename maken compenserende maatregelen nodig. Deze zijn weliswaar denkbaar en naar verwachting uitvoerbaar, maar vallen buiten de reikwijdte van de oorspronkelijke PKB en concrete beleidsbeslissingen. Het opnemen van één of meer nieuwe concrete beleidsbeslissingen in de herstellende PKB ter borging van deze maatregelen zou niet passen binnen de gekozen herstelprocedure (herstel vanaf deel 3, zonder nieuwe essentiële besluiten). Het buiten de PKB laten van dergelijke compenserende maatregelen zou echter de herstellende concrete beleidsbeslissingen met betrekking tot de landaanwinning onvoldoende onderbouwen.

Voortschrijdende uitvoering en wijziging in feitelijke omstandigheden

Bij het herstel van de PKB zijn naast de luchtkwaliteit ook andere ontwikkelingen van belang. In de eerste plaats is de voorbereiding van de uitvoering van de deelprojecten sinds 2001 op gang gekomen. De deelprojecten zijn inmiddels op wezenlijke punten uitgekristalliseerd in concrete effectstudies en in daarop te baseren locatiekeuzes. Met name is voor de landaanwinning een variant in ontwikkeling, die ruim binnen het in de PKB geformuleerde zoekgebied blijft en waarvan naar verwachting de milieueffecten relatief beperkt zijn. In de tweede plaats zijn feitelijke omstandigheden veranderd (bijvoorbeeld de Eendrachtspolder is niet meer beschikbaar voor de 750 hectare natuur- en recreatiegebied), blijken rekentechnische uitgangspunten verouderd (bijvoorbeeld verkeersgegevens) of zijn juridische kaders gewijzigd (zoals het van kracht worden van de wijziging van de Natuurbeschermingswet 1998). Het voorbijgaan aan dergelijke ontwikkelingen zou afdoen aan de actualiteit en de betekenis van de herstellende PKB en onbedoeld tot verwarring kunnen leiden, mede gezien het feit dat de procedures met betrekking tot de uitvoeringsbesluiten kort na elkaar, in de loop van 2006, gelegenheid bieden tot inspraak. Uit een oogpunt van zorgvuldig bestuur verdient het daarom de voorkeur om de functie van de PKB tot de essentie te beperken, een doorkijk te bieden naar de uitvoering en het aangrijpingspunt van de rechtsbescherming te verplaatsen naar het niveau van besluitvorming waar de informatie het meest concreet is.

Rolverdeling en -opvatting op basis van Uitwerkingsovereenkomsten

De afspraken in de Uitwerkingsovereenkomsten rechtvaardigen de verwachting dat alle partners het hun ter beschikking staande instrumentarium zullen toepassen om de deelprojecten van PMR tot uitvoering te brengen. Het Rijk heeft in dit verband, anders dan ten tijde van het ontwerp van de PKB in 2001 en de eerdere delen 3 en 4, in toenemende mate een voorwaardenscheppende rol. Deze rol dient met name tot uiting te komen door op rijksniveau het belang van PMR te accentueren, de ruimtelijke kaders en randvoorwaarden voor de realisering vast te stellen, een financiële bijdrage te verlenen, de natuurcompensatieprojecten te realiseren en de uitvoering en samenhang waar nodig te borgen. Binnen de aldus veranderde context kan het Rijk deze rol vervullen zonder dat gebruik behoeft te worden gemaakt van concrete beleidsbeslissingen in de PKB.

Doorzetkracht van de PKB

Belangrijk punt van overweging hierbij is of in een herstelroute zonder concrete beleidsbeslissingen de samenhang en doorzetkracht van de PKB, zoals die aanvankelijk was voorzien via de concrete beleidsbeslissingen, voldoende kan worden gegarandeerd. Daarover heeft het kabinet het volgende overwogen.

Inmiddels is de projectvoortgang zodanig dat een deel van de doorwerking heeft plaatsgevonden (het streekplan en regionaal structuurplan «Ruimtelijk Plan Regio Rotterdam 2020»), dat daarop te baseren besluitvorming (bijvoorbeeld de bestemmingsplannen) in voorbereiding is en dat de Uitwerkingsovereenkomsten de verwachting rechtvaardigen dat de uitvoering volgens planning verder vorm krijgt. Nieuwe wetgeving, zoals de Natuurbeschermingswet 1998, borgen ook de totstandkoming van de noodzakelijke natuurcompensatie. Er vindt daarbij regelmatig overleg plaats over de afstemming en planning van de diverse procedures.

Ten behoeve van de doorzetkracht van het Rijk biedt de Wet op de ruimtelijke ordening een aantal instrumenten. Het betreft onder meer de aanwijzing, de Rijksprojectenprocedure en, in de nabije toekomst, het inpassingsplan. In hoofdstuk 4 van deze PKB is verantwoord onder welke omstandigheden en op welke wijze het kabinet in voorkomende gevallen van deze instrumenten gebruik zal te maken.

Afweging herstelroute

Het kabinet heeft, tegen de achtergrond van de hiervoor beschreven ontwikkelingen (effecten van nieuwe regelgeving, voortschrijdende uitvoering, borging rechtsbescherming en doorzetkracht) gekozen voor een herstelroute vanaf deel 3 zonder concrete beleidsbeslissingen. Het gewenste nationaal ruimtelijk kader kan daardoor sneller tot stand komen en zal ook een meer beleidsmatig karakter kunnen dragen met minder noodzaak tot juridische detaillering. De rechtsbescherming komt in de volle omvang tot uiting bij de vervolgbesluiten en heeft, doordat de besluiten dan verder zijn gespecificeerd en zijn voorzien van actueler en gedetailleerder informatie, ook meer betekenis voor de burgers, belangenorganisaties en bedrijven. Vanwege de instap bij deel 3 kan de PKB op een zodanig tijdstip in werking treden dat de voortgang van de realisatie wordt gewaarborgd.

Strategische milieubeoordeling

Meer procedureel van aard is de volgende ontwikkeling. Op grond van de rechtstreekse werking van de Europese richtlijn 2001/42/EG (SMB-richtlijn), dient voor de PKB (alsnog) een strategische milieubeoordeling te worden opgesteld en aan inspraak te worden onderworpen. In het kader van deze herstelprocedure wordt het uit te brengen SMB-rapport gekoppeld aan het aangepast deel 3 van de PKB PMR (2006). Daarbij wordt de SMB, samen met de Passende Beoordeling, in de inspraak gebracht, waarbij de PKB PMR (2006) als referentie wordt bijgevoegd. De inspraak richt zich daarbij op de resultaten van de uitgevoerde milieubeoordeling en de doorwerking daarvan in het kabinetsbesluit. Inhoudelijk kan het SMB-rapport worden aangemerkt als een actualisatie van het eerder opgestelde MER. Ten behoeve van de zelfstandige leesbaarheid wordt het uitgebracht als een nieuw rapport.

Informatie aan en overleg met de Tweede Kamer; consultatie van bestuurlijke en maatschappelijke partners

Teneinde politiek en maatschappelijk draagvlak voor de herstelroute en de aanpassing daarvan te verwerven en behouden is de Tweede Kamer op gezette tijden geïnformeerd over de voortgang van het herstel van de PKB PMR (2006). Tevens is regelmatig overleg gevoerd met een groot aantal

maatschappelijke organisaties en decentrale overheden Verder vindt regelmatig en ad hoc bestuurlijk overleg plaats tussen de PMR-partners.

De consultaties die sinds de uitspraak van de Raad van State hebben plaatsgevonden zijn (in chronologische volgorde) opgenomen in bijlage 3.

1.5. Aard, plaats en status van de PKB-procedure

In deze PKB-procedure vindt besluitvorming op rijksniveau plaats over de ruimtelijke aspecten van de deelprojecten die samen het Project Mainport-ontwikkeling Rotterdam vormen. Met de herstellende PKB en verbeterde onderbouwing daarvan wordt de keten van besluitvorming over deze projecten hersteld en de spoedige realisering bevorderd. De keten bestaat uit de volgende opeenvolgende schakels:

- PKB: reservering van de ruimte en vaststelling van voorwaarden ten aanzien van de inrichting, mede gebaseerd op de Passende Beoordeling en het SMB-rapport.
- Bestemmingsplannen: bestemming van de gronden en voorwaarden ten aanzien van het gebruik.
- Vergunningverlening aanleg en gebruik: toestemming en voorwaarden voor de aanleg respectievelijk milieu- en bouwvergunningen voor het gebruik van de bestemde gronden.

De PKB PMR (2006) is gebaseerd op de Wet op de Ruimtelijke Ordening en de Natuurbeschermingswet 1998. Over de deelprojecten bevat de PKB waar nodig beslissingen van wezenlijk belang, naast indicatieve uitspraken. Sommige beslissingen zijn van zodanig gewicht voor de richting van het beleid ten aanzien van mainport Rotterdam, dat bij afwijking ervan de PKB-procedure moet worden doorlopen. Deze beslissingen zijn als zodanig («van wezenlijk belang») aangeduid, genummerd en vet gedrukt.

Met de uiteindelijk gekozen herstelroute is de oorspronkelijke plus-status van de PKB komen te vervallen. Dit neemt niet weg dat het kabinet in deze PKB (zie met name hoofdstuk 4) de intentie uitspreekt en herhaalt om de realisering van de projecten in samenhang te volgen, te bevorderen en waar nodig met hem ter beschikking staande middelen af te dwingen. De PKB PMR (2006) treedt in werking met ingang van de dag nadat deel 4 is bekendgemaakt en heeft een geldigheidsduur van 15 jaar.

De wijzigingen in dit deel 3 van de PKB PMR (2006) ten opzichte van deel 1 komen voort uit de resultaten van inspraak, bestuurlijk overleg, ontvangen adviezen van de Commissie m.e.r. en wettelijk adviseurs over dat deel 1 en behandeling van de oorspronkelijke PKB-plus deel 3 in de Eerste en Tweede Kamer, zoals aangeduid in bijlage 3. Daarnaast zijn wijzigingen ten opzichte van het oorspronkelijke deel 4 opgenomen die voortvloeien uit de uitspraak van de Raad van State, de herstelonderzoeken en naar aanleiding daarvan ingewonnen adviezen, het SMB-rapport en daarop ingekomen reacties. De oorspronkelijke delen 3 (van december 2001) en 4 (september 2003) komen met het uitbrengen van dit aangepast deel 3 PKB PMR 2006 te vervallen.

1.6. Leeswijzer

Het deel 3 PKB PMR (2006) is als volgt opgebouwd:

- Deel A: (de hoofdstukken 1 tot en met 3): Voorgeschiedenis, probleemstelling en besluit.
 - Hoofdstuk 2 bevat de visie en probleemstelling van het project, gebaseerd op de PKB-plus, deel 1. Op basis van het aanvullend onderzoek dat in de tussenliggende periode is uitgevoerd, zijn in

deze tekst enkele wijzigingen aangebracht. Deze wijzigingen worden themagewijs toegelicht in de bijlagen van deel B.

- Hoofdstuk 3 bevat de beleidskeuze voor het project en is het eigenlijke plan in de zin van artikel 2a van de WRO. Het is vervat in ruimtelijke reserveringen en randvoorwaarden voor de realisering.
- Deel B: (hoofdstuk 4 en bijlagen): Nota van toelichting
 - De oorspronkelijke nota van toelichting is opgenomen in de bijlagen 4 tot en met 7. Hierin wordt themagewijs toegelicht en gemotiveerd hoe het kabinet is omgegaan met de resultaten van inspraak, bestuurlijk overleg, (wettelijke) adviezen en aanvullend onderzoek in het traject tussen PKB-plus deel 1 en PKB-plus deel 3 en in hoeverre dit heeft geleid tot wijzigingen in de besluitvorming.
 - Hoofdstuk 4 bevat de aanvullende toelichting en onderbouwing en de wijzigingen ten opzichte van het eerdere deel 4. Waar relevant is de oorspronkelijke toelichting aangepast en geactualiseerd op basis van nieuwe informatie, gewijzigde regelgeving en nadere overwegingen. In dit hoofdstuk wordt ook dieper ingegaan op het onderzoek naar de invloed van de landaanwinning op de Waddenzee. Het betreffende deelrapport van de Passende Beoordeling Landaanwinning is in de strategische milieubeoordeling verwerkt en als afzonderlijk rapport beschikbaar. Het onderzoek naar de belangen van de (agrarische) bedrijven in de 750 hectare natuur- en recreatiegebied is samengevat in paragraaf 4.6 en is eveneens in separate rapportages beschikbaar.

2. VISIE EN PROBLEEMSTELLING

In dit hoofdstuk komen aan de orde:

- De visie van het kabinet op de mainportontwikkeling en de bijbehorende ruimtelijke ontwikkeling van de regio Rotterdam.
- De ontwikkelingen op het gebied van economie en leefbaarheid, die in de regio Rotterdam zijn te verwachten in de komende decennia.
- De vaststelling van de aard en de omvang van het probleem, aan de oplossing waarvan het kabinet met onderhavige PKB-plus wil bijdragen.

2.1. Visie en ambities

De op- en overslag, doorvoer en distributie van goederen vervullen een belangrijke rol in de Nederlandse economie. De ligging aan zee en de aanwezige infrastructuur, achterlandverbindingen, kennis en ervaring, vormen hiervoor de basis. Efficiënte zeehavens en met name een slagvaardige mainport Rotterdam zijn voor Nederland onmisbaar om deze rol op een commercieel succesvolle en maatschappelijk verantwoorde manier te kunnen vervullen. Niet alleen vanwege de functie van de mainport als transportknooppunt, maar ook als vestigingsplaats voor groot-schalige industrie en logistieke dienstverlening en als aanjager van economische en technische ontwikkelingen.

Reeds in het regeerakkoord van 1998 is opgenomen:

«De positie van de mainport Rotterdam zal worden versterkt samen met een verbetering van de kwaliteit van de leefomgeving in Rijnmond.»

In de Nota Zeehavens (2004) heeft het kabinet de ambitie uitgesproken om de internationale concurrentiekracht van de Nederlandse zeehavens te verbeteren, binnen de randvoorwaarden van leefomgeving en veiligheid. De uitbreiding van de Maasvlakte wordt daarbij gezien als een unieke kans om Rotterdam verder te laten uitgroeien tot de Noordwest Europese hub

met deepsea-faciliteiten en daarmee een groeiend marktaandeel en een grotere aantrekkingskracht als vestigingsplaats te realiseren, en tegelijkertijd de kwaliteit van de leefomgeving in Rotterdam te verbeteren.

Het kabinet bevestigt met deze PKB PMR (2006) dit beleidsvoornemen en geeft daaraan uitwerking op rijksniveau.

Op grond van genoemd regeerakkoord en daarop voortbouwende beleidsdocumenten worden in deze paragraaf eerst de functies van de mainport benoemd. Daarna worden de ambities geformuleerd vanuit algemeen maatschappelijk perspectief. Vervolgens is verwoord hoe de ambities van het kabinet passen binnen de ruimtelijke plannen van de regio.

Mainportontwikkeling is aan de orde op diverse schaalniveaus. Zowel mondiaal, Europees, nationaal als regionaal heeft de mainport Rotterdam een belangrijke rol. In de paragrafen hierna wordt de mainport Rotterdam steeds vanuit het op dat moment relevante schaalniveau belicht.

2.1.1. De functies van mainport Rotterdam

De mainport Rotterdam vervult drie, onderling samenhangende, economische functies:

De functie als knooppunt in transportketen

Mede door de comparatieve voordelen, zoals de ligging en de goede verbindingen met het achterland, heeft de haven van Rotterdam zich kunnen ontwikkelen tot een plek, waar efficiënt en grootschalig een breed scala van op- en overslagvoorzieningen wordt geëxploiteerd. Kennisontwikkeling en innovaties hebben de efficiency en diversiteit van de dienstverlening versterkt.

Het grootschalig karakter maakt een bundeling van zeegaande goederenstromen mogelijk die met relatief (milieu)efficiënte vervoermiddelen (binnenvaart, kustvaart, trein en pijpleiding) verplaatst kunnen worden naar en vanuit het achterland. De in Rotterdam overgeslagen goederen hebben deels het Rijnmondgebied zelf of andere Nederlandse centra als herkomst of bestemming, of worden in Nederland bewerkt. Een ander deel wordt doorgevoerd naar economische centra in Noordwest-Europa en vice versa.

De functie van vestigingsplaats voor clusters van industrie en dienstverlening en van grootstedelijk centrum

Mede door de beschikbaarheid van goede transportmogelijkheden zijn in en om de haven clusters van industriële bedrijvigheid en daarmee samenhangende diensten ontstaan. Deze clusters versterken elkaar onderling (o.a. door kennisuitwisseling) en trekken op hun beurt nieuwe bedrijvigheid aan door synergie-effecten. Met de ontwikkeling van het havengebied is Rijnmond uitgegroeid tot een grootstedelijk gebied waarin veel mensen wonen en werken, met een aantrekkelijk vestigingsklimaat voor velerlei economische functies. Dit vormt mede de basis voor de groei van de stadsregio Rotterdam tot sociaal en cultureel centrum.

De functie van knooppunt in internationale productienetwerken

De functie van knooppunt in internationale productienetwerken legt, evenals de functie in de transportketen, de nadruk op de nationale en internationale betekenis van de regio. In de Nota Zeehavens worden deze functies samengevoegd in één functie: knooppunt voor internationale goederenstromen. De clusters van bedrijvigheid in Rijnmond maken deel uit van internationale productienetwerken. Deze positie is te danken aan het relatief gunstige vestigingsklimaat in dit gebied (synergie-effecten,

pluriformiteit, etc.). Het knooppunt Rijnmond draagt op zijn beurt weer bij aan de concurrentiekracht van bedrijvigheid elders in het land en daarbuiten.

Het integrale economische belang van het geheel van functies in de mainport Rotterdam reikt verder dan cijfers over toegevoegde waarde en werkgelegenheid van het haven- en industrieel complex in Rijnmond kunnen aangeven. Het is juist de omvang en de verwevenheid met de Nederlandse economie, zoals beargumenteerd in de Nota Zeehavens die leidt tot een belangrijke economische kracht.

2.1.2. Europese context

De haven van Rotterdam maakt deel van het Trans-Europees Netwerk Transport (TEN-T), waarvoor in 1996 door de Europese Commissie richtsnoeren zijn ontwikkeld. Rotterdam vervult binnen dit netwerk de functie van een internationaal vervoersknooppunt tussen de wereldmarkten en Noordwest-Europa.

Binnen de range Hamburg-Le Havre heeft vooral Rotterdam een belangrijke rol bij het vervoer van en naar het Midden-Europese achterland. Het Europese beleid is erop gericht om de bereikbaarheid tussen alle delen van de EU te verbeteren, de verkeersveiligheid te garanderen en verkeer-sinfarcten te voorkomen door «missing links» in te vullen. Specifiek aandachtspunt is het verbeteren van de multimodale bereikbaarheid binnen het netwerk, zodat goederen met zo min mogelijk belasting van het milieu kunnen worden vervoerd.

Rotterdam heeft een sterke Europese positie door de beschikbaarheid van hoogwaardige achterlandverbindingen voor alle vervoersmodaliteiten (water, spoor, weg en pijpleiding). Voor de onderlinge aansluitingen tussen weg, water en spoor zijn er uitgebreide faciliteiten. Tenslotte is Rotterdam de enige haven tussen Hamburg en Le Havre die de nieuwste generatie containerschepen ongehinderd kan ontvangen.

Mainport Rotterdam heeft te maken met markten waar de concurrentie steeds scherper wordt. In tal van Europese landen wordt geïnvesteerd in de ontwikkeling van zeehavens. De Rotterdamse haven moet die slag naar de toekomst aan kunnen. De urgentie om door middel van uitbreiding van de haven kansen te bieden voor die concurrentieslag is de afgelopen jaren steeds groter geworden, gelet op de ontwikkeling van de goederenvervoerstromen.

2.1.3. Ambities van het kabinet voor mainportontwikkeling

Het kabinet streeft ernaar om de sterke positie van Nederland in de mondiale economie te behouden en de comparatieve voordelen van Nederland zoveel mogelijk uit te buiten. Daarbij staan het kabinet de volgende ambities voor ogen:

- Versterk de positie van Nederland als internationaal handels- en industrieland door uit te gaan van de sterke punten van de Nederlandse economie.
- Creëer voorwaarden voor nieuwe kansrijke clusters, onder meer voortbouwend op bestaande clusters.
- Kies voor een duurzame ontwikkeling en schenk blijvende aandacht aan de verbetering van de leefomgeving, in het bijzonder in het Rijnmondgebied.
- Wacht niet af maar speel pro-actief in op vernieuwing.

Versterk de positie van Nederland als internationaal handels- en industrieland door uit te gaan van de sterke punten van de Nederlandse economie

De internationale handelstraditie is het historisch fundament van de Nederlandse positie als internationaal handelscentrum. Deze positie vraagt om behoud en versterking ten behoeve van welvaart en werkgelegenheid.

De handel tussen wereldmarkten en Europa heeft geleid tot een groeiende goederenstroom via de Nederlandse zeehavens. Dit betreft zowel import, doorvoer als export van goederen. De handel in en het verwerken van goederen leveren werkgelegenheid en inkomen op en bieden kansen voor andere vormen van bedrijvigheid, zoals de (innovatieve) bedrijvigheid in de procesindustrie in de zeehavens, logistieke dienstverlening, distributie- en servicecentra, secundaire productiecentra, kenniscentra en zakelijke dienstverlening in Nederland.

De optimale bereikbaarheid van Nederland in het algemeen en meer specifiek van de mainport Rotterdam is een belangrijke voorwaarde voor het goed kunnen functioneren van de mainport binnen de nationale economie. Een optimale bereikbaarheid zal hand in hand moeten gaan met een duurzame ontwikkeling van het goederenvervoer.

Landen, regio's, steden, havens en bedrijventerreinen opereren op een markt met een scherpe internationale concurrentie waarin het vestigingsklimaat een doorslaggevende rol speelt. Dit impliceert dat er beperkte sturingsmogelijkheden zijn voor de overheden om bedrijfsvestiging af te dwingen. De sturingsmogelijkheden binnen de ruimtelijke ordening op dit vlak beperken zich tot het toelaten en verbieden van activiteiten. De inspanningen van overheden zullen zich vooral moeten richten op de randvoorwaarden die bedrijven stellen aan het kiezen van een vestigingslocatie.

Kwaliteit van wonen, werken, recreëren, ruimte en natuur vormen belangrijke vestigingsvoorwaarden. Omdat bedrijven in een internationaliserende wereld met steeds meer onzekerheden worden geconfronteerd, is een stabiel en voorspelbaar overheidsoptreden een steeds belangrijker element in het vestigingsklimaat.

Creëer voorwaarden voor nieuwe kansrijke clusters, onder meer voortbouwend op bestaande clusters

Nederland wil meer waarde halen uit goederenstromen door rond bepaalde transportketens de ontwikkeling te stimuleren van waarde-toevoegende activiteiten zoals servicediensten en kennisdiensten.

Servicediensten zijn bijvoorbeeld distributiecentra, waar lading wordt gegroepeerd, wordt opgeslagen of overgeslagen en eventueel kan worden behandeld. Ook wordt hieronder begrepen aanvullende dienstverlening door inzet van informatie- en communicatietechnologie. Kennisdiensten betreffen researchcentra en zakelijke dienstverlening op het vlak van logistiek, procesindustrie, transporttechnologie en duurzame energie. De voorhoedepositie van de mainport Rotterdam, het opleidings- en kennisniveau, de flexibiliteit van de arbeidsmarkt en internationale oriëntatie van Nederland bieden hiervoor goede aanknopingspunten.

Kies voor een duurzame ontwikkeling en verbetering van de leefomgeving

De Nederlandse overheid streeft naar een duurzame ontwikkeling: een ontwikkeling die voorziet in de behoefte van de huidige generatie, zonder daarmee voor toekomstige generaties de mogelijkheid in gevaar te brengen ook in hun behoeften te voorzien. Dit betekent verantwoord

omgaan met grondstoffen, energie, water, biodiversiteit, mobiliteit en ruimte. Duurzaamheid betekent ook kiezen voor werkgelegenheid, gericht op de toekomst. Het kabinet kiest uitdrukkelijk voor een optimaal evenwicht tussen economie en milieu. In de mondiale concurrentie kan Nederland zich juist met deze kwaliteit onderscheiden van anderen.

De kwaliteit van de leefomgeving is een belangrijke ontwikkelingsfactor. Verpauperende wijken, gebieden met achterblijvende woon- en recreatiemogelijkheden en overlast in de vorm van geluid, stof en stank zijn maatschappelijk en economisch ongewenst. Steden dienen vitaal en levend te zijn met een gezonde en weerbare sociaal-economische structuur. De directe stedelijke omgeving dient voldoende ruimte en kwaliteit te bieden voor groen, natuur, landschap, recreatie en ontspanning. Een kwalitatief aantrekkelijke leefomgeving is ook een voorwaarde voor duurzame bedrijfsvestigingen. Juist hier gaan duurzaamheid en de economische ontwikkeling hand in hand. Daarnaast zijn in het kader van mainportontwikkeling het gebruik van schonere en efficiënte vervoerwijzen belangrijke richtingen.

Wacht niet af maar speel pro-actief in op vernieuwing

Een passieve, afwachterende houding leidt op zijn best tot reactie. In de huidige, dynamische samenleving is dat onvoldoende. Flexibel inspelen op vernieuwingen en gebruik maken van de voorhoedepositie van de mainport Rotterdam zijn een vereiste. Een dergelijke houding mag worden verwacht van zowel de overheid als van het bedrijfsleven en van de betrokken maatschappelijke organisaties. Om tot duurzame, markterichte en maatschappelijk verantwoorde oplossingen te komen is een goed samenspel vereist tussen bedrijfsleven, maatschappelijke groeperingen en overheden. Dit samenspel vraagt van elk van deze partijen betrokkenheid en inzet van middelen.

Gezien de sleutelrol van de Nederlandse zeehavens voor de Nederlandse handelspositie, heeft het kabinet de ambitie geformuleerd de internationale concurrentiepositie van de Nederlandse zeehavens te versterken.

2.1.4. Ruimtelijke visie op de Rotterdamse regio

Bovenstaande ambities en de daarmee samenhangende investeringen passen in de Ruimtelijke Visie die de regio Rotterdam zelf voor de ontwikkeling van Rijnmond heeft opgesteld. Deze visie heeft als uitgangspunt het samenspel van de systemen stad, haven en (Rijn-Maas-)delta. Dit samenspel heeft in sterke mate de ontwikkeling van de regio bepaald. De trend is dat de fysieke scheiding tussen de systemen stad en haven steeds strikter wordt. De haven maakt onderdeel uit van mondiale logistieke en productienetwerken, de stad maakt deel uit van de Deltametropool. Het watersysteem van de delta is cruciaal voor zowel de ontwikkeling van de stad als voor de haven. In de door de regio uitgewerkte visie voor de ruimtelijke ontwikkeling is aangegeven hoe de ambitie voor de haven en de ambities voor de stad en de delta samen kunnen gaan. Uitgangspunt daarbij is dat de systemen elkaar nodig hebben. In goede onderlinge afstemming kunnen voor de regio Rotterdam meerdere ambities tegelijk bereikt worden: die voor de mainportontwikkeling, voor de stedelijke ontwikkeling en voor de delta.

Ambitie voor de mainportontwikkeling

Ten aanzien van de mainport sluiten de ambities van de regio aan op de ambities van het kabinet. Naast het belang dat de mainport heeft voor de (inter)nationale productienetwerken en voor de nationale economie is de mainport ook een belangrijke pijler voor de regionale economie. Een verdere versterking van de mainport door oplossingen te bieden voor het

ruimteprobleem is dan ook een integraal onderdeel van de ruimtelijke visie die de regio voor het gebied heeft. Vanuit het oogpunt van optimaal ruimtegebruik heeft intensief ruimtegebruik binnen het bestaand Rotterdamse havengebied de voorkeur boven een uitbreiding met een landaanwinning. Een ruimtelijke invulling die zich beperkt tot inbreidingen kan ertoe leiden dat de stedelijke ontwikkeling langs de rivier niet van de grond kan komen vanwege de beperkingen door een toename van industrieel grondgebruik en de milieudruk. Het is niet mogelijk om klanten die grote kavels nodig hebben afdoende te bedienen in het bestaande havengebied. Voor deepsea gebonden activiteiten is het wenselijk ruimte te hebben in het westelijk deel van de haven.

Ambitie voor de stedelijke ontwikkeling

De ambitie voor de stad is een meer complete Europese stad te zijn binnen de Deltametropool. De aanwezigheid van de mainport, de hogesnelheidslijn en Rotterdam Airport bieden voor Rotterdam de condities om zich als centrum van het Zuidvleugeln netwerk binnen de Deltametropool te ontwikkelen. De mainport is daarnaast een belangrijke economische motor voor de Zuidvleugel. Teneinde een meer complete stad te zijn zal de economische structuur zich moeten verbreden naar een meer divers profiel.

Naast havenstad wil Rotterdam ook kennisstad, dienstestad en toeristenstad zijn. Rotterdam Centraal Station als toplocatie, de zone havenstad als broedplaats voor nieuwe stedelijke economieën en de zuidzijde van de regio voor havengerelateerde bedrijvigheid bieden ruimtelijke mogelijkheden daartoe.

Daarnaast zijn een goede bereikbaarheid en de aanwezigheid van hoogwaardige woon-, werk- en voorzieningenmilieus belangrijke condities. De kwaliteit van het woonmilieu en de groene kwaliteit zijn belangrijke aandachtspunten voor de toekomst.

Ambities voor de delta

Om de leefbaarheid van de regio Rotterdam te versterken en de regio verder te ontwikkelen als een gewilde vestigingsplaats voor nieuwe bewoners en bedrijven is aandacht nodig voor de ontwikkeling van de groene ruimte: de natuur- en recreatiegebieden in de delta. De delta kent vele gezichten: de Noordzee en de Voordelta (zout water), de grote rivieren en (afgesloten) zeearmen, en de Zuid-Hollandse eilanden (zoetwaterpolders). Deze gezichten bieden goede uitgangspunten om unieke suburbane woonmilieus te realiseren. De delta vormt tevens een schakel tussen de Zeeuwse en Hollandse kust en tussen de Noordzee en de Biesbosch. Deze schakelfunctie moet worden benut en versterkt.

Een verdere ambitie op dit vlak is om versnippering van de groenstructuur tegen te gaan. In de huidige gevolgde aanpak – groene ruimte handhaven als bufferzone of als agrarisch gebied – wordt daarom een omslag nagestreefd. De inzet zal zijn om drie robuuste regioparken binnen het stedelijke complex van de Zuidvleugel te realiseren en om natuurgebieden te ontwikkelen die gekoppeld zijn aan de grote wateren van de delta.

De maatregelen, die met onderhavig besluit als pakket mogelijk worden gemaakt, ondersteunen op het gebied van landaanwinning, aanleg van natuur- en recreatiegebieden en diverse projecten in het bestaande Rotterdamse havengebied, bovenstaande ambities in diverse opzichten:

- Groei van de haven schept op termijn kansen voor met name de westzijde van het stedelijk gebied.
De ruimtelijke dynamiek in het haven- en industriegebied die tot stand zal kunnen komen kan mogelijkheden bieden voor ontwikkelingen aan het water in de vorm van stedelijke economie en wonen. Het oostelijk havengebied wordt aangeduid als de stadshavens. De inzet is met

name in de zuidoostelijke havens gericht op verdere intensivering en vernieuwing van de haven economie, met als belangrijkste segmenten de short-sea-containersector en havengebonden en havengerelateerde dienstensector.

In deze delen dichtbij het stedelijk gebied draait het om arbeidsintensieve activiteiten die bijdragen aan een verdere verhoging van de arbeidsdichtheid. In andere delen van de stadshavens zal een transformatie plaatsvinden naar een combinatie van stedelijke economie en wonen. De economische vernieuwing in de tegen de stad gelegen havens is reeds gaande. Woningbouw is afhankelijk van voldoende vrijkomende ruimte aansluitend op het stedelijk gebied. De woningbouw kan starten over circa 10 jaar, nadat de verplaatsing van de huidige havenfuncties binnen het totale havengebied mogelijk is.

- Verbreding achterlandverbindingen benutten om barrièrewerking van de infrastructuur zoveel mogelijk te verminderen.

Achterlandverbindingen, die noodzakelijk zijn voor het functioneren van de haven, kunnen negatieve effecten hebben:

- versnippering van het stedelijk gebied;
- barrièrevorming in de relatie tussen stad en omliggend landschap;
- in een aantal gevallen problemen voor de leefbaarheid in aanliggende woonwijken.

In de Ruimtelijke Visie wordt voorgesteld de infrastructurele ingrepen zodanig uit te voeren dat de barrièrewerking van de infrastructuur voor het stedelijk functioneren vermindert;

- Transformatie in haven benutten om leefbaarheid in grenszone stad – haven te verbeteren.

Het creëren van nieuwe ruimte verruimt de mogelijkheden om milieu-hinderlijke bedrijven uit de grenszone tussen haven en stad te verplaatsen naar locaties in de haven waar ze minder overlast veroorzaken. De milieukwaliteit in aanliggende buurten en wijken kan dan verbeteren.

- Benutten van de potenties van de delta. Om als vestigingsmilieu mee te spelen in de (inter-)nationale concurrentiestrijd zijn forse investeringen in het landschap noodzakelijk.

Naast regioparken aan de randen van de stad is het ook de opgave om natuur te ontwikkelen in de natte delta aan de buitenkant van de regio: de ontwikkeling van de Voordelta, het ontwikkelen van brak watergetijdenmilieus en het ontwikkelen van het Groene Hart.

In de Ruimtelijke Visie is per deelgebied globaal de richting van de gewenste ruimtelijke ontwikkeling weergegeven. Welke maatregelen precies nodig zijn en op welke termijn verschilt per deelgebied. Uiteraard dienen de geschetste ontwikkelingen in het oostelijk havengebied te passen in het hierboven genoemde transformatieproces van haven- naar stedelijke functies. Globaal gezien kent de huidige mainport in het oostelijk deel relatief meer kleinschalige en arbeidsintensieve bedrijvigheid en het westelijk deel relatief meer grootschalige en arbeidsextensieve bedrijvigheid. Door de ontwikkeling in het westelijk deel te richten op activiteiten die diep vaarwater nodig hebben en arbeidsextensief van aard zijn, wordt deze structuur versterkt. Op gebiedsniveau zijn de ontwikkelingen van de haven als volgt te duiden:

- De Waal/Eemhaven biedt ruimte om in te spelen op marktontwikkelingen in de stukgoedsector en een verdere intensivering van de havengebonden en havengerelateerde diensteneconomie.
- Het gebied Vierhavens/Merwehaven transformeert binnen het project Stadshavens op termijn van «fruit en voedsel» naar «wonen en stedelijke economie».
- De Vondelingenplaat, Botlek en Europoort zijn beheersgebieden voor de olie- en chemiesector.
- De bestaande en toekomstige Maasvlakte worden bestemd voor de ontwikkeling van de groeisectoren.

Op het moment dat elders in de bestaande haven de benodigde ruimte voor het verplaatsen van bedrijvigheid beschikbaar is, kan het transformatieproces van de gebieden op de scheidslijn tussen stad en haven (oostelijk havengebied, Vlaardingen, Schiedam) worden voortgezet. Gezien de benodigde ruimtelijke ingrepen die daarvoor ook elders in het havengebied nodig zijn, zijn de effecten op de transformatiegebieden op zijn vroegst na 2020 waarneembaar. Met een transformatie naar minder havengerelateerde en niet-milieuhinderlijke bedrijvigheid treedt in de nabijgelegen (woon)gebieden een verbetering van de leefomgevingskwaliteit op, bijvoorbeeld door de vermindering van de geluidsbelasting.

Aangezien een voortduren of zelfs nog verergeren van de situatie in het licht van de dubbele doelstelling niet wenselijk is, zal ook in de periode tot 2020 een gericht beleid met het oog op verbetering van de leefomgeving nodig zijn.

2.2. Problemen van haven en leefomgeving bij ongewijzigd beleid

Bij de voorbereiding van de besluitvorming zijn diverse studies uitgevoerd naar mogelijke toekomstige ontwikkelingen van zowel de economie als de leefomgeving. Daarbij is rekening gehouden met verschillende omgevings-scenario's voor de economische groei op lange termijn.

2.2.1. Het ruimteprobleem in de haven

Naar de vraag naar ruimte in het haven- en industrieel complex van Rotterdam zijn ten behoeve van PKB-plus deel 1 diverse economische (sector)analyses uitgevoerd. Daarnaast zijn bedrijven in het kader van de marktconsultatie over Mainportontwikkeling Rotterdam gevraagd naar hun belangstelling voor ruimte op een eventuele landaanwinning. Ook na het uitbrengen van de PKB-plus PMR is de marktconsultatie en -analyse voortgezet, met name door het Havenbedrijf Rotterdam.

In het voorjaar van 2005 heeft het Havenbedrijf Rotterdam de nieuwste marktprognoses uitgebracht. Deze prognoses zijn getoetst door het CPB en bevestigen het beeld dat is ontstaan vanuit de analyses die ten behoeve van de PKB-plus PMR zijn gemaakt. Voorts laten de analyses zien dat met name in de containersector de marktdruk toeneemt. De vraag uit de markt loopt voor op de destijds verwachte groei in de containersector: reeds vanaf 2014 is er een tekort aan operationele bedrijfsterreinen. Uit de eerdere sectoranalyses komt het volgende beeld naar voren.

Deepsea containers en daaraan gerelateerde distributie

Mede door de aanhoudende economische groei is de containeroverslag de laatste jaren gemiddeld genomen sterk gegroeid. Dit bepaalt in grote mate de ruimtelijke ontwikkeling van de haven, vooral gericht op het accommoderen van de gewenste groei en het bieden van ruimte voor de containersector. Ruimte voor uitbreiding en voor nieuwe vestigingen is in beperkte mate beschikbaar in het bestaande havengebied van Rotterdam.

Uit de genoemde studies is gebleken dat de containersector verreweg de grootste ruimtevraag kent, waarvoor grote aan diep vaarwater gelegen terreinen nodig zijn. Voor een nieuwe grote speler is in het bestaande havengebied nu al geen ruimte beschikbaar. Dit signaal over het ruimte-tekort in de Rotterdamse haven komt ook uit de marktconsultatie. De ontwikkeling van distributieactiviteiten hangt grotendeels samen met de ontwikkeling van de containeroverslag. Bij distributie kan een onderscheid worden gemaakt tussen het groeperen en laden/lossen van lading in of uit containers en de opslag en/of behandeling van goederen. De ruimteproductiviteit van de eerste activiteiten zal geen belangrijke verandering

ondergaan, die van de laatste wel omdat de opslagintensiteit door technologische ontwikkelingen verder zal toenemen. Er is een toekomstige ruimtevrage voor distributieactiviteiten. Deze is echter minder groot dan die van de sectoren containers, chemie en overige industrie.

Chemie

In de chemiesector is de ontwikkeling vooral gericht op fusies, schaalvergroting, consolidatie en vestiging van gelijksoortige en aanvullende bedrijfsactiviteiten in elkaars nabijheid (co-siting). Bij een verdere clustering van de chemische bedrijven en een versterking van bestaande chemische clusters zullen ontbrekende en/of nieuwe schakels aan de productieketen worden toegevoegd. Hiervoor is aanvullend ruimte nodig. Uit studies komt naar voren dat de chemiesector na de containersector de grootste ruimtevrager is. Tevens is uit onderzoek gebleken dat voor uitbreidingen van bestaande chemische bedrijven nog mogelijkheden in het bestaande havengebied zijn. Dit geldt echter niet voor een nieuwe grootschalige chemische vestiging.

Overige ruimtevragers

Naast de reeds benoemde ruimtevragers zijn andere ontwikkelingen gaande, die ruimtelijke consequenties hebben. Daarbij kan het gaan om geheel nieuwe ontwikkelingen of om reeds in gang gezette ontwikkelingen, waarvan de ruimtelijke consequenties nog moeilijk voorspelbaar zijn. De vraag naar nieuwe ruimte of terreinen die dit met zich meebrengt is dan ook moeilijk voorspelbaar. Belangrijke ontwikkelingen op dit vlak zijn grondstoffenvoorbehandeling, industriële ecologie en (andere) innovatieve bedrijvigheid in de procesindustrie en energieproductie. Onder meer kan gedacht worden aan:

- de toenemende rol van Liquid Natural Gas (LNG) en waterstof bij (industriële) energievoorziening;
- grootschalige kolenvergassing;
- een biomassaterminal;
- elektriciteitsproductie¹;
- DRI-productie (direct-reduced iron);
- ontwikkelingen op het gebied van chemiemetallurgie;
- sterke mondiale groei van de recyclingindustrie;
- intensivering van de secundaire bouwstoffenindustrie (waste to products);
- ontwikkelingen in de off-shore industrie.

Niet alle sectoren groeien en van sommige bestaande economische activiteiten wordt verwacht dat zij in volume en ruimtebeslag afnemen. Daarbij kan gedacht worden aan raffinage en tankopslag.

Ruimtetekort

De omvang van het te verwachten ruimtetekort voor het Rotterdamse haven- en industriële complex in 2020 en daarna tot 2035 laat zich moeilijk met zekerheid ramen. Verschillen in de omgeving van ons land, zoals weergegeven in de voor de PKB-plus PMR door het CPB opgestelde lange termijnscenario's, geven verschillende beelden voor de ontwikkeling van de bevolking en de Nederlandse economie. De bandbreedte in de veronderstelde jaarlijkse groei van de wereldhandel ligt tussen de 4 en 7,5%. Deze verschillen hebben repercussies voor de ramingen van de aan-, af- en doorvoer via de Rotterdamse haven. Naast deze verschillen in macro-economische ontwikkelingen leiden verschillen in veronderstellingen over de concurrentiepositie van de haven, te bereiken en/of gewenste ruimte-productiviteit, ruimte voor de stad, ruimte voor milieu en andere variabelen tot verschillen in ramingen van de ruimtebehoefte voor de haven en het ruimtetekort. De individuele vestigingsplaatskeuze van grote internationaal opererende bedrijven, met name in de chemie en de container-

¹ Thans is het Derde Structuurschema Elektriciteitsvoorziening in voorbereiding waarin het kabinet overweegt om de landaanwinning aan te merken als mogelijke grootschalige vestigingsplaats voor de elektriciteitsproductie, zie ook hoofdstuk 4.

sector kan op zichzelf weer van invloed zijn op de vraag naar ruimte, het ruimtegebruik en de momenten waarop de vragers zich melden. De in deze PKB en in de voorafgaande delen van de PKB-plus vermelde cijfers met betrekking tot het ruimtetekort kennen derhalve een bandbreedte. Recente analyses van de marktontwikkeling als aanvulling op de marktconsultatie, zoals hierboven beschreven, geven echter duidelijk aan dat er zeer concrete vraag is naar terminals op de Tweede Maasvlakte voor containeroverslag. Op basis van deze consultaties zijn met veertien kandidaten intentieovereenkomsten afgesloten en worden biedingen voorbereid.

Uit onderzoek is gebleken dat het ruimtetekort voor deepsea gebonden activiteiten alleen in Rotterdam kan worden opgelost en dat daarvoor, rekening houdend met de mogelijkheden in het bestaande haven- en industrieel gebied, een landaanwinning nodig zal zijn. In de kosten-batenanalyse is onderzocht wat er gebeurt, indien de landaanwinning niet wordt aangelegd. Zonder landaanwinning zal het tekort aan ruimte bij hoge economische groei kunnen oplopen van 270 hectare in 2020 tot 680 hectare in 2035. Met de bovenvermelde aanvullende analyse is hiervan reeds een significant deel actueel gebleken. Tevens geven de recente verkenningen aan dat het ruimte tekort groter is dan berekend in de initiële analyses. Hierbij is rekening gehouden met intensiveringen in het bestaande gebied die plaats zullen vinden als gevolg van het feit dat er geen landaanwinning komt en dat bedrijvigheid zal uitwijken naar het buitenland. Eind 2003 heeft het CPB de analyse van de maatschappelijke rentabiliteit bevestigd en gewezen op de noodzaak van voorbereiding van de landaanwinning om tijdig met de aanleg te kunnen starten.

2.2.2. Problemen voor de kwaliteit van de leefomgeving

Milieu

Haven- en industriële activiteiten en het door deze activiteiten gegenereerde verkeer over weg, rail en water, leveren een belangrijke bijdrage aan de milieuverontreiniging in Rijnmond. Zij leiden ook tot een groeiend ruimtebeslag.

Onder invloed van technologische ontwikkelingen, inspanningen van bedrijven en het milieubeleid van de overheden zal de verontreiniging (verder) kunnen worden teruggedrongen. Een deel van deze milieuwinst zal echter teniet worden gedaan door de verwachte groei van productie, op- en overslag en mobiliteit en door een verdere intensivering binnen het bestaande havengebied. In sommige gevallen ontstaat een negatief saldo: de groei van productie, op- en overslag en mobiliteit overtreft de effecten van technologie en beleid. De ontwikkelingen zijn ook afhankelijk van die in het buitenland.

De keerzijde van de economische betekenis van de mainport Rotterdam is het milieu- en ruimtebeslag dat, vooral op regionale schaal, aanzienlijk is. In het Rijnmondgebied legt het haven- en industrieel complex samen met de ontsluitende infrastructuur een fors beslag op de beschikbare ruimte. Ook de milieulasten, voornamelijk veroorzaakt door industrie, wegverkeer, scheepvaart en op grotere afstand gelegen bronnen, leggen een grote druk op de kwaliteit van de leefomgeving.

Dit treedt met name op bij de milieuaspecten:

- Geluid: hinder door de industrie en het verkeer (weg), wat leidt tot een toename van het aantal woningen dat door geluid is belast.
- De emissie van broeikasgassen en NO_x door de groei van het energiegebruik.

- Luchtkwaliteit: de hinder van stank en stof, de concentratie van fijn stof en NO₂.

Zonder aanvullende maatregelen blijven de emissiereducties naar verwachting achter bij de gestelde doelen. Daardoor zullen lokale milieuproblemen optreden, vooral op plaatsen waar het haven- en industriegebied direct grenst aan woon- en recreatiegebieden en langs drukke verkeerswegen.

Een belangrijke positieve kanttekening hierbij is dat de milieudruk in relatie zin afneemt. De trend begint zich af te tekenen van een zekere ontkoppeling tussen economische groei en hieruit voortvloeiende milieubelasting. Deze trend is met name van betekenis voor de toets van PMR aan milieukwaliteitseisen voor de componenten lucht en water, maar doet overigens niet af aan de noodzaak van duurzame innovatie.

Milieukwaliteitseisen zijn vastgelegd in nationale regelgeving en Europese regelgeving, waarbij met name het Besluit luchtkwaliteit 2005 en de Kaderrichtlijn Water aandacht vragen. In het kader van ROM-Rijnmond zijn deze kwaliteitseisen nader ingevuld voor geluid, enkele luchtverontreinigende componenten. In het Regio-Masterplan Luchtkwaliteit van december 2004 wordt met name ingegaan op stikstofdioxide en fijn stof en het energiegebruik. Zoals blijkt uit hoofdstuk 4 zijn specifiek voor PMR nadere verkenningen uitgevoerd voor lucht- en waterkwaliteit.

Natuur en recreatie

In de huidige situatie hebben niet alle natuurgebieden in de regio voldoende omvang en kwaliteit om de erin voorkomende planten en dieren gezonde populaties te kunnen laten vormen. Ook ontbreekt een groot deel van de benodigde verbindingzones tussen bijvoorbeeld de groene terreinen in het havengebied en de natuurgebieden in de stad. Recreatieve voorzieningen hebben een gebrek aan kwaliteit als gevolg van de toename aan commerciële functies en het ontbreken van de aansluiting bij veranderende behoeften.

In de autonome ontwikkeling staat de kwaliteit van natuur- en recreatiegebieden onder druk door toenemende versnippering, verdroging en teruglopende biodiversiteit. De omwonenden van het haven- en industriegebied ervaren de oprukkende verstedelijking richting het landelijk gebied als bedreiging; er is een gebrek aan natuur en aan kwalitatief hoogwaardige recreatiegelegenheid dichtbij de stad.

In de Natuurbalans 2005 heeft het Milieu- en Natuur Planbureau de analyse van de onder druk staande natuur en het tekort aan recreatiemogelijkheden rondom de stad bevestigd. Rijnmond behoort tot de regio's met de grootste tekorten aan wandel- en fietsmogelijkheden.

Ruimtelijke kwaliteit

De ruimtedruk op het oostelijk deel van de haven zal in de autonome ontwikkeling toenemen. De transitie van verouderde haventerreinen naar stedelijk gebied is een proces dat reeds langer gaande is en zich in de toekomst zal voortzetten. Het intensieve ruimtegebruik en de bundeling van verschillende activiteiten die zich in de autonome ontwikkeling zullen voordoen, bieden ook kansen voor duurzame industrie, duurzaam transport en efficiënt ruimtegebruik, kansen om problemen met een nieuwe aanpak op te lossen en kansen voor nieuwe stedelijke gebieden.

De kwaliteit van de leefomgeving is een steeds belangrijkere factor bij investeringsbeslissingen van zowel overheid als private partijen. Versterking van natuurwaarden en het wegnemen van milieuproblemen dragen bij aan een gunstig vestigingsklimaat voor bedrijven uit economische sectoren die toegevoegde waarde en werkgelegenheid opleveren.

Sociaal-economisch staat de regio Rotterdam er minder goed voor. Met name Rotterdam-Zuid kent een hoge werkloosheid, een zwakke sociaal-economische structuur, een lage opleidingsgraad en een hoog aandeel allochtone bevolking. Sociaal-economische factoren en de kwaliteit van het woon- en leefklimaat voor (potentiële) werknemers zijn vestigingsplaatsfactoren die in belang toenemen in de zich snel ontwikkelende diensteneconomie (vooral diensten gerelateerd aan logistiek, chemie en handel). Rotterdam moet de concurrentie op stedelijke kwaliteit aankunnen. Dat vraagt om een aantrekkelijke woonomgeving, een bijbehorend niveau van entertainment en cultuur en om natuur, rust en ruimte dichtbij huis.

2.3. Probleemvaststelling

De mainport Rotterdam vervult binnen Nederland en Europa een belangrijke functie als knooppunt voor internationale goederenstromen en als vestigingsplaats van grootschalige industrie en logistieke dienstverlening. Deze mainportfunctie wordt in de praktijk uitgeoefend binnen een netwerk van functioneel verbonden havens, bedrijven en distributiecentra, waarvan de haven van Rotterdam het kerngebied vormt.

De mainport Rotterdam is één van de belangrijkste dragers van de Nederlandse economie. Deze positie wil de Nederlandse overheid behouden en uitbouwen. Ruimte om de verwachte groei van havenactiviteiten onder te brengen is daarbij een cruciale factor. Bij ongewijzigd beleid, waarbij de landaanwinning niet wordt aangelegd, krijgen de sectoren deepsea containers, de daaraan gebonden distributie en de chemie te maken met een ruimtetekort in de haven van Rotterdam.

De Rotterdamse haven zal in dat geval op afzienbare termijn «nee» moeten verkopen, omdat de voorzieningen en ruimte die bedrijven in deze sectoren nodig hebben, niet meer beschikbaar zijn. Bij het trekken van deze conclusie is nog nauwelijks rekening gehouden met:

- De ruimtebehoefte voor de overige industrie en nieuwe economische sectoren (bijvoorbeeld grootschalige kolenvergassing of een biomassaterminal).
- Het verminderen van de mogelijkheden om havengebieden die in het grensgebied tussen stad en haven liggen ten volle te benutten.
- Ideeën om het stedelijke gebied in de toekomst in westelijke richting verder uit te bouwen.

In de Rotterdamse regio zijn dus binnen afzienbare termijn met het huidige beleid en zonder extra inspanningen geen oplossingen voor dit ruimtetekort te verwachten. Hoewel nu wellicht nog niet voor iedereen fysiek en/of visueel merkbaar, is het scheppen van de mogelijkheden om tot een oplossing van het ruimtetekort te komen urgent. Zeker ook gelet op de duur van de voorbereiding en realisatie. Reeds nu leidt het ruimtetekort tot problemen bij de inrichting van het havengebied.

De Rotterdamse haven grenst direct aan de Voordelta, een gebied dat is aangewezen als speciale beschermingszone op grond van de Europese Vogelrichtlijn en aangemerkt als speciale beschermingszone (SBZ) in het kader van de Europese Habitatrichtlijn. De aanwijzingsgrond van artikel 10a Natuurbeschermingswet 1998 wordt in 2006 verwacht.

Gezien de lange termijn die nodig is voor het ontwerp en de realisatie van een havenuitbreiding, wil het Nederlandse kabinet, gesteld staan voor de toekomst en nu een ruimtelijke reservering maken. Dit biedt de mogelijkheid om slagvaardig te kunnen reageren op actuele marktontwikkelingen en zodra het nodig is te kunnen starten met de aanleg van een eerste fase.

Een belangrijke opgave voor versterking van de mainport is het behoud en de verbetering van de kwaliteit van de leefomgeving in Rijnmond. Een goede kwaliteit van de leefomgeving is niet alleen noodzakelijk om een aantrekkelijk woon-, werk- en leefmilieu voor de bevolking te verzekeren. Het is mede een wervende vestigingsfactor bij vestiging van bedrijven. Met name voor kennisintensieve bedrijven die niet noodzakelijk gebonden zijn aan het kerngebied Rotterdam is de kwaliteit van de leefomgeving een belangrijke onderscheidende vestigingsfactor. Een verbeterde leefomgeving draagt bij aan de uitstraling en het imago van Rotterdam als wereldstad en vestigingsplaats. Het kabinet constateert dat de kwaliteit van de leefomgeving thans achterblijft bij de ambities, zowel wat de milieu-kwaliteit betreft als op het gebied van natuur- en recreatiemogelijkheden.

De meer uitgebreide onderbouwing voor deze probleemvaststelling is te vinden in PKB-plus deel 1, hoofdstuk 6.

2.4. Afweging van alternatieven

Bij het ontwerpen van maatregelen om de mainport Rotterdam te versterken en de kwaliteit van de leefomgeving te verbeteren, zijn verschillende alternatieven onderzocht (mede in het kader van artikel 6 van de Habitatrichtlijn). Doel hiervan was onder meer om te achterhalen of de dubbele doelstelling van het project gerealiseerd kan worden zonder significante effecten op de prioritaire soorten en/of habitats in de SBZ's Voordelta, Voornes Duin, Duinen van Goeree/Kwade Hoek die verbonden zijn aan een uitbreiding van de Maasvlakte in westelijke richting.

De onderzoeken richtten zich op de volgende alternatieven:

- Beter benutten van bestaande en voorziene haven- en industriegebieden in Zuidwest-Nederland (Moerdijk, Vlissingen, Terneuzen).
- Beter benutten van de bestaande haven- en industrieterreinen in het Rotterdamse havengebied.
- Een landaanwinning voor een nieuw haven- en industriegebied in de vorm van uitbreiding van de Maasvlakte.

Naar aanleiding van het onderzoek stelt het kabinet dat uitbreiden van de Rotterdamse haven in zee, in combinatie met een betere benutting van de bestaande haven, de enige oplossing voor het ruimtetekort van de haven is die leidt tot de gewenste versterking van de mainport Rotterdam en niet strijdig is met de doelstelling om de kwaliteit van de leefomgeving te verbeteren. De onderbouwing van deze beslissing komt naar voren in de toelichtende hoofdstukken in de PKB-plus, deel 1 (zie met name hoofdstuk 8).

De Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State heeft naar aanleiding van het tegen de PKB-plus ingestelde beroep het alternatievenonderzoek toereikend geacht. Nadien hebben zich geen ontwikkelingen voorgedaan die nopen tot een bijstelling van de afweging van alternatieven.

3. BELEIDSKEUZE MAINPORTONTWIKKELING ROTTERDAM

3.1. Hoofdlijnen van het kabinetsbesluit

Uitgangspunt voor het kabinetsbesluit is de dubbele doelstelling voor het Project Mainportontwikkeling Rotterdam. In de Startnotitie PKB-plus/m.e.r. Mainportontwikkeling Rotterdam heeft het kabinet een besluit aangekondigd over een integraal pakket van maatregelen dat:

- De mainport Rotterdam versterkt door het ruimtetekort voor haven- en industriële activiteiten dat in het Rotterdamse havengebied is gesignaleerd in Rijnmond en/of Zuidwest-Nederland op te lossen.

- De kwaliteit van de leefomgeving in Rijnmond verbetert door de mogelijkheden te benutten die het oplossen van het ruimtetekort biedt.

Het kabinet geeft in deze PKB invulling aan de dubbele doelstelling van het Project Mainportontwikkeling Rotterdam door het ruimtelijk mogelijk maken van drie deelprojecten:

- Bestaand Rotterdams Gebied;
- Landaanwinning van maximaal 1000 hectare netto haven- en industrie-terrein en een bijbehorend natuurcompensatiepakket;
- 750 hectare natuur- en recreatiegebied.

In deze paragraaf is de besluitvorming over de deelprojecten op hoofdlijnen beschreven. In het vervolg van dit hoofdstuk worden eerst – paragraaf 3.2 tot en met paragraaf 3.4 – per deelproject de beslissingen vermeld en kort toegelicht. De tekst van deze paragrafen is in belangrijke mate gebaseerd op de eerder uitgebrachte PKB-plus PMR. In hoofdstuk 4 is deze toelichting aangevuld in verband met de actualisatie van de besluitvorming die heeft plaatsgevonden. In een samenvattend overzicht is daarbij voor elke beslissing van wezenlijk belang aangegeven hoe deze was opgenomen in de oorspronkelijke PKB-plus, zowel naar de aard als naar de inhoud van de uitspraak. In de slotparagraaf van dit hoofdstuk (paragraaf 3.5) zijn de cruciale beleidsuitspraken met betrekking tot de uitvoerbaarheid en realisatie van de PKB PMR (2006) opgenomen. Die hebben betrekking op de toetsing aan de normen voor luchtkwaliteit en op de doorzetkracht van de PKB.

Bestaand Rotterdams Gebied

Het deelproject Bestaand Rotterdams Gebied bevat een pakket van maatregelen dat een efficiënte benutting van de ruimte en een verbetering van de kwaliteit van de leefomgeving oplevert.

Landaanwinning

Het deelproject Landaanwinning levert nieuwe ruimte op voor haven en industrie. Modelsimulaties, uitgevoerd als onderdeel van de kosten-batenanalyse landaanwinning ten behoeve van Deel 1 van deze PKB, laten zien dat er bij hoge economische groei gemiddeld rond 2010 behoefte is om met de aanleg te beginnen, of zoveel eerder of later als de markt-omstandigheden dit aangeven. Uit de destijds uitgevoerde marktconsultatie is gebleken dat partijen, die als eerste klant kunnen worden beschouwd, de eerste ruimte ruim voor 2010 in gebruik willen nemen. De in hoofdstuk 2 opgenomen actualisatie bevestigt de omvang en urgentie van de marktvraag.

Bij een juiste timing van een gefaseerde aanleg zal de landaanwinning bij een bestendige hoge economische groei op de lange termijn tot een verbetering van de welvaart leiden, in Nederland en in Europa. Timing en fasering hangen daarnaast af van de mate waarin het mogelijk is de binnen- of buitenlandse gebruikers door hogere tarieven te belasten voor de aanleg en het gebruik van de landaanwinning.

De landaanwinning is voorzien in een gebied, de Voordelta, dat is aangewezen als Speciale Beschermingszone (SBZ) als bedoeld in de Vogelrichtlijn en aangemeld als SBZ als bedoeld in de Habitatrichtlijn. De Voordelta maakt deel uit van «Natura 2000», een Europees ecologisch netwerk van Speciale Beschermingszones als bedoeld in de Vogel- en Habitatrichtlijn. Voorts zal de landaanwinning effecten hebben op de in de nabijheid gelegen duinen met hoge natuurwaarden op Voornes Duin, Duinen van Goeree/Kwade Hoek, welke gebieden eveneens deel uitmaken van Natura 2000.

De aanwijzing van deze gebieden op grond van artikel 10a van de Natuurbeschermingswet 1998 wordt medio 2006 verwacht.

Ingeval een plan of project mogelijk significant negatieve effecten heeft op prioritaire soorten en/of habitats in een speciale beschermingszone, kan het plan niettemin worden gerealiseerd indien sprake is van dwingende redenen van groot openbaar belang, er voor het plan geen alternatieven zijn en tijdig alle nodige compenserende maatregelen worden getroffen om te waarborgen dat de algehele samenhang van Natura 2000 bewaard blijft. Uit de Passende Beoordeling Landaanwinning, die onder meer een Deelrapport SBZ's Voordelta, Voornes Duin, Duinen van Goeree/Kwade Hoek omvat, blijkt dat de landaanwinning significante gevolgen zal hebben als hiervoor bedoeld.

Het kabinet is van oordeel dat er dwingende redenen van groot openbaar belang zijn om het Rotterdamse haven- en industrieterrein te kunnen uitbreiden tot maximaal netto 1000 hectare haventerrein op een landaanwinning. Daaraan liggen de volgende overwegingen ten grondslag:

- Versterking van de mainport Rotterdam zal een belangrijke bijdrage leveren aan het Europese beleid voor het Trans-Europees Netwerk Transport.
- Het project dient een nationaal en regionaal economisch belang op de lange termijn. De reservering heeft een omvang die naar de huidige inzichten voor de langere termijn en gezien de tijdshorizon van het project zou moeten voldoen. Uit het uitgevoerde alternatievenonderzoek blijkt dat alternatieve oplossingen ontbreken. Zoals in paragraaf 1.4 is aangehaald onderschrijft de Europese Commissie de dwingende redenen van groot openbaar belang en heeft de bestuursrechter de alternatievenafweging toereikend bevonden.

In deze PKB zijn randvoorwaarden opgenomen om de schade aan beschermde natuur als gevolg van de landaanwinning zo klein mogelijk te maken (mitigatie). Voor de schade aan beschermde natuur die bij uitvoering van het project desondanks overblijft, is een ruimtelijke reservering voor een natuurcompensatiepakket vastgesteld.

750 hectare natuur- en recreatiegebied

Dit deelproject betreft het realiseren van 750 hectare natuur- en recreatiegebied ter verbetering van de leefbaarheid in Rijnmond. Ook voor dit project is een kosten-batenanalyse uitgevoerd, waarbij de analyse gericht is geweest op de voorkeursvariant uit PKB-plus, deel 1. Rekening is gehouden met verschillende invullingen voor de zogenaamde Rand van Rhoon. De hierbij onderzochte subvarianten vertonen op de lange termijn een positief saldo van kosten en baten. Dit wordt versterkt indien ook de zogeheten bestaanswaarde in ogenschouw wordt genomen.

Het deelproject 750 hectare natuur- en recreatiegebied maakt geen onderdeel uit van het hiervoor beschreven natuurcompensatiepakket bij de landaanwinning.

Besluit

Het kabinet is zich bewust van blijvende onzekerheden en heeft hiermee rekening gehouden bij zijn besluit om deze PKB uit te brengen. Het kabinet verwacht dat Nederland met deze keuze, voor wat betreft de ruimte in de Rotterdamse haven, zijn positie als mainport zal kunnen behouden.

Alles bijeen genomen zijn er voldoende gronden om deze PKB opnieuw vast te stellen, om tijdig ruimte te bieden voor de realisering van de landaanwinning, aansluitend op de feitelijke marktvraag. Het vaststellen

van onderhavige PKB is daarbij voor de vragende marktpartijen een belangrijk strategisch signaal.

Deze PKB betreft een integraal en samenhangend besluit over de drie deelprojecten. Het kabinet vindt dat de drie deelprojecten integraal moeten worden gerealiseerd en wil de onderlinge samenhang van de projecten waarborgen door:

- Gelijktijdige besluitvorming over de drie deelprojecten in deze PKB, met bestuurlijke waarborgen voor doorwerking in de ruimtelijke plannen van de andere bestuursorganen.
- Het prevaleren van de vestiging van bedrijven in het bestaand haven- en industriegebied boven vestiging op de landaanwinning. Eerst moet worden gezien of er voor de groeisectoren mogelijkheden in bestaand gebied zijn, voordat tot vestiging op de landaanwinning wordt overgegaan. Hieronder valt ook nadrukkelijk te kijken of terreinen waarop een optie bestaat niet in aanmerking komen voor vestiging.
- Overeenstemming over de feitelijke realisatie (waarover niet in deze PKB wordt besloten) van de drie deelprojecten, zoals tot uitdrukking gebracht in het Bestuursakkoord (juni 2004) tussen de PMR-partners met afspraken over het financieringsarrangement, de uitvoeringsorganisatie, monitoring en evaluatie. Dit Bestuursakkoord is uitgewerkt in een drietal Uitwerkingsovereenkomsten (september 2005) voor respectievelijk de landaanwinning, Bestaand Rotterdams Gebied en 750 hectare natuur- en recreatiegebied. Met de parlementaire instemming met deze PKB worden ook de Uitwerkingsovereenkomsten bekrachtigd.
- Tot coördinatie te komen tussen de PMR-partners om de nauwe samenhang en afstemming te verzekeren in de procedures die in het vervolg op deze PKB nodig zijn om de drie deelprojecten tot stand te brengen.

Wanneer aan deze onderlinge samenhang is voldaan, geldt voor elk van de deelprojecten een eigen realiseringstraject, zoals nader is vastgelegd in de Uitwerkingsovereenkomsten:

- Bij landaanwinning zal dit traject in belangrijke mate worden bepaald door een fasering, gebaseerd op de concrete vraag uit en participatie door de markt. Voor het natuurcompensatiepakket geldt dat een tijdige start ervan nodig is om de vereiste natuurwaarden op tijd gereed te hebben. De Natuurbeschermingswet 1998 borgt de aard, de omvang en tijdige realisatie van de natuurcompensatie.
- Voor het deelproject 750 hectare natuur- en recreatiegebied zullen andere karakteristieken, zoals de grondverwerving en de regionale ruimtelijke planvorming (inclusief het overleg met de direct betrokkenen), bepalend zijn.
- Bij het deelproject Bestaand Rotterdams Gebied bestaat binnen het ambitieniveau voor de intensivering en de leefbaarheid en binnen de kaders van de Uitwerkingsovereenkomst de nodige flexibiliteit om diverse projecten tot uitvoering te brengen.

Monitoring, voortgangsrapportage en evaluatie

Monitoring levert informatie ten behoeve van de voortgangsrapportage over de uitvoering van de deelprojecten in het projectenspoor en voor de tussentijdse evaluatie van deze PKB ten aanzien van de ruimtelijke keuzen en de onderliggende uitgangspunten. De trekkers van de deelprojecten dienen zorg te dragen voor het opstellen en het uitvoeren van periodieke monitoringsprogramma's. Hiertoe zijn in de Uitwerkingsovereenkomsten afspraken gemaakt.

Op basis van de informatie die bij de monitoring beschikbaar komt rapporteert het kabinet, conform de Procedureregeling Grote Projecten, aan de Tweede Kamer periodiek over de voortgang van PMR (projecten-spoor).

Gezien de onzekerheden die gepaard gaan met infrastructuurprojecten die een lange terugverdientermijn kennen, acht het kabinet een tussentijdse evaluatie van deze PKB wenselijk. Deze evaluatie vindt plaats na de aanleg van circa 500 hectare van de landaanwinning of, indien deze aanleg niet voor die tijd heeft plaatsgevonden, uiterlijk 1 jaar voordat de geldingsduur van deze PKB is verstreken. Het kabinet heeft afspraken gemaakt met ROM-Rijnmond ter uitvoering van deze evaluatie.

De evaluatie zal worden benut om na te gaan of recht wordt gedaan aan de met de PKB beoogde integraliteit en kwaliteit van de ontwikkeling van haven, stad en natuur. De evaluatie beoogt tussentijds te kunnen constateren:

- Of de economie (bijvoorbeeld ten aanzien van de marktvraag naar deep-sea ruimte) en de omgeving (bijvoorbeeld met betrekking tot benutting bestaand gebied) zich ontwikkelen zoals in de PKB wordt verondersteld.
- Of de kwaliteit van de haven (bijvoorbeeld diversificatie van economische activiteiten) en van het omliggende stedelijke gebied (bijvoorbeeld realisering 750 hectare nieuw natuur- en recreatiegebied) zich ontwikkelen zoals in de PKB beoogd.
- Of de natuureffecten zich voordoen als voorzien en of de mitigatie- en compensatiemaatregelen het beoogde effect sorteren.
- Hoe de ruimtelijke economische ontwikkeling in Zuidwest-Nederland zich voltrekt.

De uitkomst van de evaluatie wordt gebruikt om na te gaan welke extra maatregelen eventueel moeten worden getroffen om de dubbele impuls van de PKB voldoende kracht te geven.

3.2. Bestaand Rotterdams Gebied

Het deelproject Bestaand Rotterdams Gebied richt zich op het havengebied Rotterdam en de invloed van dit gebied op de directe omgeving.

Beslissing van wezenlijk belang 1: De projectactiviteiten in het bestaande havengebied moeten een impuls geven aan het oplossen van het ruimtetekort en aan het verbeteren van de milieukwaliteit, aan het aanbod en de kwaliteit van natuur- en recreatiegebied en aan de ruimtelijke kwaliteit van de regio Rotterdam.

Met de uit te voeren maatregelen en projecten worden de volgende effecten beoogd:

- Uitbreiding van de ruimte in het havengebied door intensivering en optimalisering van het ruimtegebruik. Uitgangspunt daarbij is dat in de toekomst in de bestaande haven 200 hectare extra ruimte beschikbaar komt voor economische activiteiten en eventueel voor stedelijke functies op de randen van de stad en de haven.
- Vermindering van het toekomstig aantal door verkeers- en industrielawaai belaste woningen.
- Beperking van het akoestisch bronvermogen van nieuwe bedrijven en van groeiende bestaande bedrijven.
- Vermindering van toekomstige lozingen van warmte en CO₂.
- Een gebiedsgerichte verbetering van de kwaliteit van de leefomgeving in het Rijnmondgebied.

De effecten van de projecten worden periodiek gevolgd en beoordeeld door het samenwerkingsverband ROM-Rijnmond.

3.2.1. Projecten voor intensivering en optimalisering van het ruimtegebruik

Een betere benutting van de bestaande haven kan bijvoorbeeld bereikt worden door optimalisatie van de tankopslagcapaciteit en raffinage-terreinen in de oliesector. Op basis van een ruimte analyse kunnen voorts in de Vierde Petroleumhaven en omgeving Hartelkanaal-West en omgeving maatregelen worden genomen die leiden tot ruimtewinst. Voorts is gebleken dat versnelde sanering van verontreinigde locaties de economische beschikbaarheid van deze locaties versnelt en de gebruikswaarde van de grond in het bestaande haven- en industriegebied vergroot.

Daardoor kan de vrijkomende ruimte sneller hergebruikt worden. Om deze doelstellingen te bereiken wordt een pakket met stimulerende maatregelen samengesteld. Aandachtspunten zijn voorts stimulering van een hogere ruimteproductiviteit in de containersector en voortdurende aanscherping van het uitgiftebeleid. Uitgangspunt is om binnen het gehele bestaande haven- en industriegebied 200 hectare ruimtewinst tot stand te brengen.

Bij het intensiveren en optimaliseren van het ruimtegebruik vormen de wettelijke milieueisen en de huidige milieuafspraken de belangrijkste randvoorwaarden. Een verdere benutting en gebruik van de ruimte in het bestaande haven- en industriegebied vergt nauwkeurig maatwerk. Uitgangspunt is dat bestaande havenactiviteiten worden geïntensiveerd zonder dat geluid- en risicocontouren worden overschreden. Hierbij kan het in clusters plaatsen van activiteiten worden gehandhaafd, waardoor ook op langere termijn een efficiënt ruimtegebruik plaatsvindt.

De 200 hectare, die door intensivering kan vrijkomen, zal voor een beperkt deel gebruikt kunnen worden voor verschillende groeisectoren. Vestigingsmogelijkheden voor de sector deepsea containers zal het echter niet opleveren, omdat hiervoor grootschalige aaneengesloten terreinen nodig zijn en omdat milieuafspraken de gebruiksmogelijkheden van vrijkomende terreinen beperken.

Ook stedelijke activiteiten vragen in de toekomst ruimte. Het verdient de voorkeur deze verstedelijking zoveel mogelijk te laten aansluiten bij de bestaande stad, omdat hierdoor:

- Het beslag op open ruimten elders – bijvoorbeeld het Groene Hart – kan worden beperkt.
- Het draagvlak voor bestaande stedelijke voorzieningen (onderwijs, gezondheidszorg, winkels) wordt versterkt.
- Er gunstige voorwaarden voor het gebruik van het openbaar vervoer ontstaan.

Het project Stadshavens geeft een verdere invulling aan de vernieuwing van de oostelijke havens. De inzet is met name in de zuidoostelijke havens gericht op verdere intensivering en vernieuwing van de haven economie, met als belangrijkste segmenten de shortsea-containersector en havengebonden en havengerelateerde dienstensector. In deze delen dichtbij het stedelijk gebied draait het om arbeidsintensieve activiteiten die bijdragen aan een verdere verhoging van de arbeidsdichtheid.

In andere delen van de Stadshavens zal op termijn een transformatie plaatsvinden naar een combinatie van stedelijke economie en wonen. De economische vernieuwing in deze tegen de stad gelegen havens is reeds

gaande. Woningbouw is afhankelijk van voldoende vrijkomende ruimte aansluitend op het stedelijk gebied. De woningbouw kan starten over circa 10 jaar, nadat de verplaatsing van de huidige havenfuncties binnen het totale havengebied mogelijk is.

3.2.2. Projecten voor een verbetering van de kwaliteit van de leefomgeving

Aanpak van geluidhinder van verkeer en bedrijven zal de overlast voor omwonenden verminderen. Een Kenniscentrum Geluid zal zich bezighouden met het reduceren van de geluidsproductie. Het Kenniscentrum Geluid bundelt daarvoor de aanwezige technische kennis over geluidsreducerende maatregelen (bij industrie en transport) en verricht nader onderzoek naar de (technische) mogelijkheden voor het bevorderen van de stand der techniek. Het Kenniscentrum zal onderzoeken welke verdergaande maatregelen technisch mogelijk zijn, wat de huidige belemmeringen zijn en hoe deze kunnen worden opgelost. Het stimuleren van technologische ontwikkeling en nieuwe concepten ter vermindering van de geluidsproductie en het in beeld brengen van de effecten van de technische mogelijkheden behoren ook tot het takenpakket van het Kenniscentrum Geluid.

De daadwerkelijke implementatie van dergelijke maatregelen heeft aanzienlijke (financiële) consequenties. Met name op langere termijn zullen de maatregelen leiden tot een afname van de geluidsproductie.

Uit onderzoek naar de beleving van de omgeving blijkt dat de bevolking naast industrielawaai de meeste hinder ervaart van het verkeerslawaaï. Dit probleem staat grotendeels los van de mainportontwikkeling. De groei van de haven is niet de grootste oorzaak van verkeerslawaaï, maar draagt er wel in zekere mate aan bij. In de regio loopt reeds een groot aantal projecten om de geluidhinder als gevolg van het verkeer te reduceren. Om deze projecten een extra impuls te geven, zijn in het deelproject Bestaand Rotterdams Gebied ook projecten voorzien op dit terrein. Het betreft de volgende projecten:

- Het project «Geluidsreductie Calandspoorbrug». De Calandbrug veroorzaakt in de omgeving van Rozenburg aanzienlijke geluidsoverlast, met name ten gevolge van het spoor. Deze projectactiviteit richt zich op de aanpak van de geluidsproblematiek door diverse betrokkenen. Naar verwachting resulteert deze aanpak in een reductie van de geluidbelasting in Rozenburg met circa 6 dB(A).
- Het project «Geluidsschermen». Het plaatsen van geluidsschermen levert een belangrijke bijdrage aan het verminderen van de geluidsbelasting bij gevoelige bestemmingen (met name woningen) teneinde te voldoen aan de normen van de Wet geluidhinder. Door de plaatsing van geluidsschermen wordt het aantal woningen met een geluidsbelasting hoger dan de wettelijk toegestane waarden (55 dB(A) als gevolg van wegverkeerslawaaï en 65 dB(A) als gevolg van spoorwegverkeerslawaaï) drastisch teruggebracht. Het gaat daarbij om drie schermen langs de A20 met een totale lengte van ongeveer 5,4 kilometer in de gemeenten Rotterdam en Vlaarding.
- Het project «Stille wegdekken». Doelstelling is het verminderen van de geluidsbelasting door toepassing van stillere wegdekken op weggedeelten met havengerelateerd verkeer. Naast de selectie van weggedeelten waar stille wegdekken zullen worden aangebracht, zal in de beginfase van het project ook onderzoek gedaan worden naar het beheer en onderhoud van stille wegdekken. Het streven is om circa 9 kilometer weg (met een standaardbreedte) te voorzien van stil asfalt.

Het project «Industriële ecologie» heeft tot doel zo efficiënt mogelijk om te gaan met de benodigde energie en de vestiging van het juiste bedrijf op de juiste plek. De mogelijkheid van een Warmtebedrijf wordt onderzocht. Het Warmtebedrijf heeft tot doel de levering van warmte van de industrie aan energiedistributiebedrijven, waartoe het een warmtesysteem tussen de industrie en de bebouwde omgeving en glastuinbouw in en om rond Rotterdam-Zuid zal aanleggen en tegen een basisrendement zal exploiteren.

Overige projectactiviteiten die bijdragen aan de verbetering van de leefomgevingskwaliteit zijn:

- Het realiseren van rivierparken bij onder andere Delfshaven en Pernis.
- Het groen inrichten van de landtong Rozenburg.
- Het realiseren van het Stadspark Duinvallei te Hoek van Holland.

In een aantal gebieden in Rijnmond is sprake van een combinatie van knelpunten in de leefomgevingskwaliteit, die om een oplossing vragen. Gelet op de aard van de knelpunten kunnen deze niet via generiek (milieu-)beleid worden opgelost. Zij vragen om een aanpak op maat: via een gebiedsgerichte benadering. Dit houdt een definiëring in van de gewenste kwaliteit van de leefomgeving per gebied. Om de gewenste kwaliteiten ook daadwerkelijk te realiseren, zal per gebied een samenhangend pakket van maatregelen en uitvoeringsprojecten worden geformuleerd. De gemeenten Westvoorne en Goedereede en de deelgemeenten Hoek van Holland, Charlois en Hoogvliet in de gemeente Rotterdam komen als projectgebied in aanmerking.

Het openen van het Oostvoornse Meer middels een doorbraak van de Brielse Gatdam wordt in het kader van de verbetering van de leefomgevingskwaliteit in Westvoorne niet wenselijk geacht. Om alsnog de leefomgevingskwaliteit in Voorne te verbeteren is het BRG-project «Kwaliteitsimpuls Oostvoornse meer» voorzien. In het kader van dit project wordt onderzocht of door de realisatie van een zoutwater inlaat het brakwatermilieu kan worden verbeterd en wordt gekeken naar het peilbeheer en oevermaatregelen.

Daarnaast zijn in het stakeholdersoverleg Natuurcompensatie/Landaanwinning maatregelen afgesproken, die betrekking hebben op de bevaarbaarheid van het Slijkgat, natuurontwikkeling en het beschermen van ecologisch waardevolle landschappen op Goeree.

3.2.3. Realisering

Op 2 september 2005 is de Uitwerkingsovereenkomst van het deelproject «Bestaand Rotterdams Gebied» (BRG) getekend, waarin de gemeente Rotterdam, de Staat (Ministeries van Verkeer en Waterstaat, Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer, Financiën, Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit en Economische Zaken), de provincie Zuid-Holland en de Stadsregio Rotterdam, als betrokken partijen concrete afspraken hebben gemaakt over de financiering van en over de wijze waarop de in de Uitwerkingsovereenkomst genoemde BRG-projecten zullen worden uitgevoerd. Tevens zijn afspraken gemaakt over monitoring van de afzonderlijke projecten, waarbij de projectambities bij de leefbaarheidsprojecten centraal staan, en de bereikte ruimtewinst bij de intensiveringsprojecten.

ROM-Rijnmond, als samenwerkingsverband van Rijk, provincie Zuid-Holland, stadsregio Rotterdam, gemeenten en het bedrijfsleven, werkt aan versterking van de mainport en de verbetering van de leefkwaliteit in Rijnmond. Het overleg en de besluitvorming in (het Bestuurlijk Overleg) ROM-Rijnmond bevordert de realisering van het deelproject BRG en de

samenwerking van de partijen daarbij. De positie van ROM-Rijnmond bij de uitvoering is verder vastgelegd in de Uitwerkingsovereenkomst BRG. Aan ROM-Rijnmond is in dat kader de monitoring en evaluatie van de BRG-projecten opgedragen. De voortgang en effecten van de uitvoering van de BRG-projecten als geheel worden met ingang van 2011 elke vijf jaar geëvalueerd.

De gemeente Rotterdam is verantwoordelijk voor de uitvoering. Onder bepaalde condities, zoals benoemd in de Uitwerkingsovereenkomst, en met behoud van het ambitieniveau is de gemeente Rotterdam bevoegd tot vervanging of wijziging van een BRG-project.

3.3. Landaanwinning

3.3.1. Beslissingen

Beslissing van wezenlijk belang 2: Het beoogde resultaat van het deelproject Landaanwinning is een nieuw haven- en industrieterrein in de Noordzee van ten hoogste 1000 hectare netto uitgeefbaar haven- en industrieterrein, aansluitend op het bestaande havengebied (de Maasvlakte). Een landaanwinning ten behoeve van haven- en industrieterrein wordt mogelijk gemaakt in het gebied dat begrensd wordt door de Euro-Maasgeul in het noorden, de verlengde demarcatielijn in het zuiden en in het westen door de lijnen zoals aangeduid op figuur 3.1.

→ Figuur 3.1 (zie bijlage 2: Kaartenoverzicht).

De bruto oppervlakte van de landaanwinning beslaat ongeveer 2500 hectare. Dit is het totale areaal vermindering van het zeegebied als gevolg van de landaanwinning.

Deze 2500 hectare bruto zijn opgebouwd uit:

- 1000 hectare haven- en industrieterrein;
- 750 hectare havenbekkens;
- 500 hectare zeewering;
- 250 hectare infrastructuur, wanneer 1,25:1 wordt gehanteerd als bruto-/nettoverhouding voor het terreinoppervlak. Dit betekent dat voor iedere hectare uitgeefbaar terrein circa 0,25 hectare extra nodig is voor infrastructuur.

Beslissing van wezenlijk belang 3: De huidige demarcatielijn zal – conform het vigerend streekplan Ruimtelijk Plan Regio Rotterdam 2020 – in west-zuidwestelijke richting worden verlengd (zie figuur 3.1), hetgeen betekent dat in de Haringvlietmond direct ten zuiden van deze lijn geen landaanwinning voor een haven- en industrieterrein is toegestaan.

3.3.2. Randvoorwaarden

Bij de voorbereiding van deze PKB zijn als mogelijke voorbeelden destijds twee referentieontwerpen gemaakt, die zich van elkaar onderscheiden door de wijze van ontsluiting naar zee. Deze ontwerpen zijn benut bij het voorspellen van effecten van een landaanwinning. In het navolgende zijn randvoorwaarden geformuleerd, die ruimtelijk aan een landaanwinning worden gesteld. De daaruit voortkomende verplichtingen tot mitigatie en compensatie van de effecten op de Voordelta en de nabij gelegen duinen met beschermde natuurwaarden, staan vermeld in paragraaf 3.3.4 van deze PKB. Daarnaast moet een landaanwinning bij daadwerkelijke aanleg uiteraard aan allerlei technisch-operationele eisen, bijvoorbeeld op het

gebied van nautische veiligheid, voldoen. De verschuiving van de kustlijn die voortkomt uit de landaanwinning werkt onder meer door naar de veiligheidszone in de aanlooproutes voor zeeschepen. Het gebied dat vrij dient te blijven van obstakels verschuift dan ook in hoofdzaak in westelijke richting. De eisen zijn overigens opgenomen in de Uitwerkingsovereenkomst Landaanwinning en het daartoe behorende toetskader.

Beslissing van wezenlijk belang 4: De landaanwinning biedt ruimte aan deepsea gebonden activiteiten¹, zoals met name grootschalige container op- en overslag en direct gerelateerde distributieactiviteiten. Daarnaast biedt de landaanwinning eventueel ruimte voor grootschalige deepsea gebonden chemie.

Beslissing van wezenlijk belang 5: Niettemin moet het mogelijk blijven dat onder bijzondere omstandigheden en op basis van een zorgvuldige afweging vestiging van andere dan de hiervoor genoemde activiteiten op de landaanwinning plaatsvindt.

Bij deze afweging spelen onder meer de volgende aspecten een rol:

- In hoeverre er alternatieve locaties beschikbaar zijn.
- In hoeverre vestiging op de landaanwinning een belangrijke winst voor de kwaliteit van de leefomgeving (eventueel elders) oplevert, bijvoorbeeld bij grootschalige milieubelastende bedrijven.
- In hoeverre de vestiging een belangrijk clustervoordeel oplevert, bijvoorbeeld bij een industrieel ecologisch cluster².
- In hoeverre genoemde voordelen niet ten koste gaan van een onevenredig of onverantwoord deel van de gereserveerde ruimte voor deepsea gebonden activiteiten.
- Uitgangspunt is een integrale kostprijs.

Beslissing van wezenlijk belang 6: De landaanwinning wordt ingericht, geëxploiteerd en beheerd volgens de principes van een duurzaam bedrijventerrein.

Aspecten die een rol spelen bij het principe van een duurzaam bedrijventerrein zijn: intensief ruimtegebruik, een zo groot mogelijk aandeel van schonere vervoerswijzen in de modal split, het beperken van de (interne) transportstromen, clustering van activiteiten, het toepassen van industriële ecologie, het zo efficiënt mogelijk omgaan met de benodigde energie en vestiging van het juiste bedrijf op de juiste plek.

Bedrijven die zich op de landaanwinning vestigen, moeten voor wat hun energieverbruik betreft, voldoen aan de eisen die de Wet milieubeheer daaraan stelt. Aan die eisen is in ieder geval voldaan, wanneer een bedrijf is toegetreden tot het Convenant Benchmarking energie-efficiency of de dan geldende meerjarenafspraak Energie-efficiency. Voor de landaanwinning dient op grond van de Wet geluidhinder bij de vaststelling van het bestemmingsplan een geluidszone te worden vastgesteld waarin maximaal toegestane geluidswaarden worden bepaald voor woongebieden en voor natuur- en recreatiegebied. Ook kunnen eisen worden gesteld aan de vestiging van bedrijven vanuit de optiek van luchtkwaliteit.

¹ Deepsea gebonden activiteiten: activiteiten waarvoor een ligging direct aan of in de directe nabijheid van diep zeewater van groot belang is.

² Onder een industrieel ecologisch cluster wordt verstaan een cluster van bedrijven, die gestructureerd samenwerken met als doel een economisch en milieuvoordeel te boeken door gebruik te maken van elkaars (rest)stoffen en energiestromen en/of gezamenlijk gebruik te maken van utilities en andere voorzieningen.

Er moet voldoende ruimte worden gereserveerd voor een goede aansluiting van de landaanwinning op de bestaande infrastructuur van de zeevaart, binnenvaart, spoor, weg en pijpleidingen. Doelstelling voor de landaanwinning ten aanzien van modal split is een daling van de belasting van het milieu per transportkilometer en een modal shift ten gunste van het vervoer met shortsea shipping, pijpleiding, spoor en binnenvaart ten opzichte van de autonome ontwikkeling zonder landaanwinning. Andere vereisten op het gebied van transport zijn een heldere ruimtelijke struc-

tuur van de vaarwegen met een daarop toegesneden verkeersbegeleiding en snelle toegang voor de te verwachten diepstekende containerschepen. De landaanwinning zal zodanig ontworpen moeten worden dat een snelle afwikkeling van goederen per spoor mogelijk is. Daar waar aan de orde, krijgt vervoer per spoor of water voorrang boven wegvervoer.

Beslissing van wezenlijk belang 7: De negatieve milieueffecten van het uiteindelijke ontwerp voortvloeiend uit het projectenspoor mogen niet groter zijn dan de milieueffecten van de twee referentieontwerpen, zoals geïnventariseerd in de strategische milieubeoordeling.

Beslissing van wezenlijk belang 8: Voor de toegang voor de zeevaart en de verbinding voor de binnenvaart naar het achterland wordt zodanig ruimte gereserveerd en worden zodanig maatregelen genomen dat de huidige veilige afwikkeling van de scheepvaart in combinatie met een vlotte bereikbaarheid voor de bestaande en nieuwe havengebieden blijft gehandhaafd.

Beslissing van wezenlijk belang 9: Er dient te worden gestreefd naar maximale flexibiliteit van de uitvoering van de landaanwinning. Dit betekent een fasering van de aanleg die is afgestemd op de feitelijke marktvraag naar ruimte.

Door fasering van de landaanwinning kan worden ingespeeld op de feitelijke ontwikkeling van de vraag naar terreinen. Gefaseerd aanleggen is een strategie om bewust om te gaan met onzekerheden. Het volgen van de feitelijke ontwikkeling voorkomt leegstand van terreinen, stelt aantasting van natuurwaarden zo lang mogelijk uit en maakt bijstelling mogelijk. Tegenover uitstel van aantasting van natuurwaarden staat wel dat bij fasering de werkzaamheden zich over een langere periode uitstrekken en bepaalde versturende effecten zich zullen herhalen. Daarin zal in het projectenspoor een optimum moeten worden gevonden. Bij het uiteindelijke ontwerp moet een toekomstige uitbreiding technisch niet onmogelijk worden gemaakt.

Bij de nadere invulling van de fasering wordt onderscheid gemaakt tussen het voor haven- en industriedoeleinden te gebruiken terrein (het binnengebied) en de buitencontour met de zeewering en de hoofdinfrastructuur.

Binnengebied

Voor het binnengebied is bij de kosten-batenanalyse (KBA) destijds uitgegaan van een fasering in vijf fasen van elk ongeveer 200 hectare. Daarbij is aangetekend dat de fasen groter of kleiner kunnen zijn en dat het om meer of minder fasen kan gaan, mits de fasering maar optimaal aansluit op de feitelijke marktvraag. In het optimum speelt ook de kosteneffectiviteit een rol, waarbij ook de kosten van (het verleggen van) de buitencontour relevant zijn. De feitelijke marktvraag is gedefinieerd als een potentiële klant die een verbinding aangaat om zich op de landaanwinning te vestigen.

De omvang van de feitelijke marktvraag zal moeten worden aangetoond ten tijde de besluitvorming over de daadwerkelijke aanleg van de landaanwinning.

Buitencontour

De buitencontour krijgt naast de functie van zeewering ook een functie voor de hoofdonthouding met wegen, spoor en leidingen. Omdat uit berekeningen blijkt dat het kosteneffectief is om de buitencontour in één keer (zonder fasering) aan te leggen en de ruimtevrage zodanig groot is dat de

verwachting gerechtvaardigd dat het binnengebied uiteindelijk geheel gevuld zal raken, is het onder voorwaarden mogelijk om de buitencontour in één keer aan te leggen. De voorwaarden daarvoor zijn:

- Bij de aanvraag van de benodigde vergunningen voor de landaanwinning moet in het daarbij behorende milieueffectrapport worden aangetoond dat het direct aanleggen van de zeewering op de definitieve plaats, gezien over de gehele aanlegperiode niet nadeliger is voor de beschermde natuur dan het per fase verleggen van de zeewering.
- Tevens moet aannemelijk worden gemaakt dat afdoende mogelijkheden beschikbaar zijn om eventueel tijdens of na de aanleg optredende tegenvallende effecten op de beschermde natuur alsnog te compenseren.

Binnen deze buitencontour kan het binnengebied worden aangelegd en uitgegeven in aansluiting op de feitelijke marktvraag.

Indien tijdens of na de aanleg uit het daartoe ingestelde monitoringsprogramma blijkt dat de effecten op de beschermde natuur niet afdoende zijn gecompenseerd, dan biedt de Natuurbeschermingswet 1998 het kader voor het daadwerkelijk treffen van aanvullende compenserende maatregelen. Specifieke vereisten kunnen zonodig in de vergunning op grond van de Natuurbeschermingswet 1998 worden opgenomen.

3.3.3. Zandwinning

Voor de landaanwinning en het bouwrijp maken van het nieuwe haven- en industrieterrein zijn grote hoeveelheden zand nodig.

Beslissing van wezenlijk belang 10: In Figuur 3.2 is het gebied aangegeven waar het voor de landaanwinning benodigde ophoogzand zal worden gewonnen, daarbij in aanmerking nemende dat ook zand mag worden benut, dat als bijproduct vrijkomt bij werken ter waarborging van de toegankelijkheid van de Rotterdamse haven, zoals verbreding en verdieping van de vaargeul of bij de eventuele winning van beton- en metselzand (waarvoor een aparte procedure geldt). De zeewaartse begrenzing van het gebied voor zandwinning wordt gevormd door een straal van 30 km vanuit het midden van de zuidrand van de referentieontwerpen voor de landaanwinning. De landwaartse begrenzing wordt gevormd door de 2 km lijn zeewaarts van de doorgaande – 20 m NAP dieptelijn. Eventuele aantasting van in het zoekgebied voorkomende beschermde habitats en/of beschermde soorten en/of Natura 2000 gebieden wordt maximaal voorkomen. Resterende aantasting wordt gecompenseerd.

→ Figuur 3.2 (zie bijlage 2: Kaartenoverzicht)

In de oorspronkelijke PKB-plus deel 4 werden delen van het zoekgebied van zandwinning volledig uitgesloten als de zandwinning in deze deelgebieden significante effecten zouden kunnen hebben op de beschermde natuur. Deze volledige uitsluiting is in deze PKB PMR (2006) genuanceerd, met als resultaat dat een gelijkblijvende waarborg voor de natuur wordt gecombineerd met wat meer flexibiliteit ten aanzien van de zandwinning. De soort- en gebiedsbescherming vanuit Natura 2000 zal worden gewaarborgd middels de vervolgprocedures vanuit de Natuurbeschermingswet en Flora- en Faunawet. De vergunning die op grond van de Ontgrondingswet noodzakelijk is voor de zandwinning, biedt verder het instrumentarium om te waarborgen dat in voldoende mate rekening gehouden wordt met de overige nationale en internationale randvoorwaarden vanuit de natuur.

Bij het bepalen van de zandwinlocatie bij de uitwerking van het project zal aan de volgende aspecten extra aandacht worden besteed:

- Delen van de zandwinlocatie kunnen, door aanwezigheid van onder andere platforms, kabels en pijpleidingen en visserij, tijdelijk of permanent uitgesloten worden voor zandwinning.
- Rekening zal worden gehouden met het voorkomen van beton- en metselzand, omdat het winnen van ophoogzand in de bovenste laag van de zeebodem het winnen van beton- en metselzand in de dieper gelegen lagen mogelijk kan maken. Als de aanwezigheid van beton- en metselzand wordt aangetoond, zal bij de locatiekeuze rekening gehouden moeten worden met het economische en ecologische belang van de winning van beton- en metselzand op zee.
- Bij de zandwinning zal rekening moeten worden gehouden met reeds verleende zandwinconcessies en andere doeleinden van zandwinning, zoals winning van zand ten behoeve van kustsuppleties en winning van ophoogzand.
- Vanuit een oogpunt van beperking van de ecologische effecten, maar ook vanuit efficiency- en kostenoverwegingen bestaat er een algemene voorkeur om eerst gebruik te maken van het zand dat vrijkomt bij de werkzaamheden aan de vaargeul of bij de eventuele winning van beton en metselzand. Nader onderzoek in het kader van de Ontgrondingsvergunning moet echter uitwijzen in welke mate dit mogelijk is. Hierbij spelen onder meer de technische mogelijkheden en de fasering van werkzaamheden een rol.

Voor zover het in deze beslissing vervatte zoekgebied valt buiten de 12-mijlszone, dient de beslissing te worden opgevat als een uitspraak van algemeen regeringsbeleid.

Beslissing van wezenlijk belang 11: Voor grootschalige zandwinning (> 10 miljoen m³) is geen maximale ontgrondingsdiepte vastgesteld. Ten behoeve van de vergunningverlening wordt een milieueffectrapport opgesteld, waarbij aandacht wordt besteed aan de mogelijkheid van combinatie met de winning van grof zand ten behoeve van de bereiding van beton- en metselzand. De ontgrondingsdiepte, de winlocaties en de uitvoeringstechniek voor de grootschalige zandwinning worden vastgesteld in de ontgrondingsvergunning.

De vergunning op grond van de Ontgrondingenwet zal worden aangevraagd voor zandwinning ten behoeve van de aanleg van elke fase van de landaanwinning en voor een bepaalde periode. De effecten van de zandwinning zullen worden gemonitord en geëvalueerd. De evaluatie zal ingaan op de mogelijkheden van verdere beperking van onder meer de milieu- en ecologische effecten van de zandwinning. Tegen de achtergrond van deze evaluatie zal de aanvraag tot een volgende vergunning voor de zandwinning plaatsvinden. Verdieping, verlegging of verbreding van de vaargeulen naar het havengebied kan uit nautisch oogpunt noodzakelijk zijn. De gevolgen van de zandwinning voor de ecologische hoofdstructuur en de kustverdediging zullen beperkt moeten worden.

3.3.4. Mitigatie en compensatie

Gelet op het bepaalde in artikel 6, derde lid, van de Habitatrichtlijn en de implementatie daarvan in de Natuurbeschermingswet 1998, is een Passende Beoordeling gemaakt van de gevolgen van de landaanwinning voor de Voordelta en de nabijgelegen duinen met beschermde natuurwaarden (Passende Beoordeling Landaanwinning, Deelrapport SBZ's Voordelta, Voornes Duin, Duinen van Goeree/Kwade Hoek. Uit deze Passende Beoordeling is gebleken dat de landaanwinning kan leiden tot

aantasting van de natuurlijke kenmerken van de SBZ Voordelta en de SBZ Voornes Duin.

Om vast te stellen of de landaanwinning significante gevolgen kan hebben voor de natuurlijke kenmerken van de Speciale Beschermingszone Waddenzee en Noordzeekustzone is voorts ook voor deze gebieden een Passende Beoordeling uitgevoerd (Passende Beoordeling Landaanwinning, Deelrapport SBZ's Waddenzee en Noordzeekustzone. De conclusie van deze beoordeling is dat de landaanwinning, zoals voorgesteld in deze PKB geen significante effecten heeft op de natuurlijke kenmerken van de Waddenzee en de Noordzeekustzone.

Mitigatie

Negatieve effecten op beschermde natuurwaarden dienen zoveel mogelijk worden voorkomen. In verband met deze mitigatie-eis hebben de in overweging genomen alternatieven voor de landaanwinning een noordelijke ligging gekregen. Verder gelden de onderstaande mitigerende maatregelen.

Beslissing van wezenlijk belang 12:

Mitigerende maatregelen:

- **Mitigatie van de afname van de lengte kustzee door aanleg van minimaal overeenkomstige lengte zachte zeewering inclusief onderwateroever aan de landaanwinning.**
- **Mitigatie van de mogelijke afname van de invloed van de zeedynamiek op de duinen bij Voorne en Goeree door niet toe te staan dat het operationele ontwerp voor de landaanwinning een groter negatief effect op de duinen heeft dan het referentieontwerp. Dit zal middels een effectenstudie aangetoond moeten worden.**
- **Mitigatie van de eventuele negatieve effecten van de zandwinning (onder meer vertroebeling). Hierbij kan worden gedacht aan :**
 - **benutting van het zand dat vrijkomt bij de verdieping, verlegging en verbreding van de vaargeul;**
 - **de inzet van milieuvriendelijke winmethoden en -technieken;**
 - **beperking van de periode van winning en de omvang van de winningslocatie.**

Beslissing van wezenlijk belang 13: Het operationele ontwerp voor de landaanwinning, dat in het projectenspoor tot stand komt, dient binnen deze randvoorwaarden voor mitigatie te blijven. Daarnaast moet worden gestreefd naar zo mogelijk verdergaande mitigerende maatregelen voor natuur.

Met de condities die bij bwb 9 zijn gesteld aan de wijze van fasering hangt samen dat wordt gestreefd de eerste fase(n) van de landaanwinning zodanig te ontwikkelen dat deze geen of relatief de kleinste natuureffecten opleveren voor de natuurwaarden van de duinen van Voorne en Goeree en de natuurwaarden in de Voordelta. Andere harde randvoorwaarden zoals de kustveiligheid, nautische aspecten en milieuaspecten blijven daarbij van kracht.

Het ontbreken van alternatieven/aanwezigheid van dwingende redenen

De voorgestelde mitigerende maatregelen kunnen evenwel niet voorkomen dat er significante effecten op beschermde natuurwaarden resteren. In paragraaf 3.1 is reeds uiteengezet waarom het kabinet van oordeel is dat alternatieven ontbreken en er sprake is van dwingende redenen van groot openbaar belang. In haar advies van 24 april 2003 heeft

de Europese Commissie deze conclusie bevestigt door te stellen dat het alternatievenonderzoek toereikend is en dat een nieuw havengebied in zee kan worden aangelegd «om dwingende redenen van groot openbaar belang», mits alle noodzakelijke compensatiemaatregelen tijdig worden genomen om een algehele bescherming van de samenhang van Natura 2000 te verzekeren en er een gedegen monitoringsysteem wordt opgezet.

Te compenseren effecten

De significante effecten, waarvoor compenserende maatregelen getroffen moeten worden, betreffen de volgende effecten:

- Zeenatuur:
 - Verlies van maximaal 2500 hectare Noordzeekustzone ter plaatse van de landaanwinning.
 - Verlies van maximaal 300 hectare Noordzeekustzone doordat bepaalde delen van de onderwaterbodem dusdanig frequent gesuppleerd moeten worden dat ze weinig waarde hebben voor het mariene ecosysteem.
 - Verlies van maximaal 325 hectare geulen en ondiepten in de Haringvlietmond als gevolg van kustmorfologische veranderingen. Het verlies aan zeenatuur bedraagt derhalve maximaal 3125 hectare.
- Duinen:
 - Verlies van 0 tot 19,5 hectare droog duin, grasland en open duin in de duinen van Voorne en Goeree door struweelontwikkeling als gevolg van mogelijk afnemende zoutinwaai en zandinwaai (salt-spray en sandspray).
 - Als gevolg van een landaanwinning wordt in de duinen van Voorne het verlies verwacht van maximaal één vindplaats van de groenknolorchis (*Liparis loeselii*). Dit effect treedt op door grondwaterstandstijging als gevolg van verwachte kustaangroei. Daarnaast is er een mogelijke afname met maximaal 1 hectare van het leefgebied van de nauwe korfslak (*Vertigo angustior*), die mogelijk voorkomt in de duinen van Voorne en de duinen van Goeree.
- Zeereep
 - Verlies van 0 tot 23 hectare zeereep in de buitenduinen van Voorne en Goeree door struweelontwikkeling als gevolg van mogelijk afnemende zoutinwaai (saltspray) en vanwege een direct negatief effect van mogelijk afnemende zoutinwaai op kenmerkende soorten hogere planten.

Compenserende maatregelen

De hierna aangegeven compenserende maatregelen zijn naar aard en omvang gebaseerd op de verwachte effecten van de referentieontwerpen voor de landaanwinning, waarop de besluitvorming in deze PKB is gebaseerd. In het projectenspoor wordt onder de aanduiding «Doorsteekvariant» een ontwerp voor de landaanwinning tot ontwikkeling gebracht. De vooruitblik die de Strategische Milieubeoordeling bevat op de mogelijke effecten van deze Doorsteekvariant laat zien dat naar verwachting de effecten op de natuurlijke waarden vergelijkbaar zijn met of kleiner zijn die dan van de referentieontwerpen. Ook voor de Doorsteekvariant is derhalve de hierna aangeduide ruimtelijke reservering voor de compensatiemaatregelen afdoende naar aard en omvang.

Beslissing van wezenlijk belang 14: Conform de nationale en Europese regelgeving zullen de natuurlijke kenmerken van de speciale beschermingszones, die significante negatieve effecten ondervinden van de aanleg van de landaanwinning worden gecompenseerd. Besluiten over de uitvoering van (fasen van) de

landaanwinning dienen vergezeld te gaan van een besluit over compenserende maatregelen.

De compensatiemaatregelen maken onderdeel uit van het deelproject landaanwinning. De compensatiegebieden zullen door het Rijk als Natura 2000 gebied of Natuurbeschermingswetgebied (1998) worden aangewezen. Indien noodzakelijk zal de begrenzing van Natura 2000 hiervoor worden aangepast.

De hierna volgende beslissingen van wezenlijk belang bieden het ruimtelijke kader voor het tot stand brengen van de compensatie. De exacte aard en omvang van de compensatie worden vastgelegd in voor de landaanwinning benodigde vergunning op grond van de Natuurbeschermingswet 1998.

Beslissing van wezenlijk belang 15: Voor de compensatie van het verlies aan zeenatuur wordt een Zeereservaat mogelijk gemaakt van circa 31 250 hectare in de Voordelta met een aanwijzingsbesluit, een beheersplan en de verlening van een vergunning op grond van de Natuurbeschermingswet 1998. Als uit onderzoek vooraf en uit monitoring tijdens of na de instelling blijkt dat het reservaat minder groot hoeft te zijn, zal de te realiseren omvang worden bijgesteld. In het Zeereservaat worden gebruiksfuncties, die substantieel negatieve effecten hebben op mariene natuurwaarden, verboden of beperkt en wordt een aantal beheersmaatregelen getroffen. Het Zeereservaat wordt mogelijk gemaakt op de locatie in de Voordelta als aangegeven in figuur 3.3.

→ Figuur 3.3 Locatie Zeereservaat (zie bijlage 2: Kaartenoverzicht).

Met de instelling van het Zeereservaat wordt beoogd om de overwinterings- en fourageerfunctie van de Voordelta voor de kustvogels te versterken en om de ecosystemen zich meer ongestoord te laten ontwikkelen. Het betreft extra maatregelen, bovenop hetgeen in het kader van de nationale en internationale regelgeving op het gebied van de natuurbescherming al vereist is, waardoor in dit gebied kwaliteitsverbetering van de bestaande natuurwaarden zal plaatsvinden. Dit zal de negatieve natuureffecten als gevolg van de aanleg van de Tweede Maasvlakte in hetzelfde Natura 2000-gebied compenseren.

Voor de instelling van het Zeereservaat zal de systematiek van de Natuurbeschermingswet 1998 in worden gezet. De realisering van het Zeereservaat zal worden gewaarborgd door:

- Een aanwijzingsbesluit ex artikel 10a Natuurbeschermingswet 1998, waarin de instandhoudingsdoelstellingen (inclusief de verhoogde instandhoudingsdoelstellingen voor het Zeereservaat) worden vervat.
- Een beheersplan ex artikel 19a en verder Natuurbeschermingswet 1998.
- Een door de Minister van LNV aan het Havenbedrijf Rotterdam te verlenen Natuurbeschermingswetvergunning ex artikel 19d en verder Natuurbeschermingswet 1998 met een daaraan krachtens artikel 19h verbonden compensatieopgave.

In ieder geval zal in het in te stellen Zeereservaat een aantal gebruiksfuncties niet meer worden toegestaan of worden beperkt. Dit betreft mogelijk de volgende functies, waarvan de uitoefening significant negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen van het gebied kan hebben:

- bodemberoerende visserij;
- fuiken en staande netten;

- delfstofwinning;
- recreatievaart buiten daartoe gemarkeerde gebieden;
- activiteiten in een nader te specificeren deel van het luchtruim;
- betreden van droogvallende platen;
- militaire activiteiten;
- bouwwerken, zoals windmolens en zendmasten.

Hoewel bij het bepalen van de begrenzing van en de maatregelen binnen het Zeereservaat zo veel mogelijk rekening zal worden gehouden met de belangen van de bestaande gebruikers van het gebied, realiseert het kabinet zich dat het beperken van een aantal gebruiksfuncties of het uitsluiten daarvan in het in te stellen Zeereservaat zal leiden tot schade voor partijen die in het betrokken gebied actief zijn. Hierover heeft in de afgelopen periode regelmatig overleg plaatsgevonden tussen de verantwoordelijke ministers en de vertegenwoordigers van de visserij- en recreatiesector. Zoals in deze overleggen al is aangegeven, komt onevenredige schade als gevolg van de instelling van het Zeereservaat – dat wil zeggen schade die niet valt binnen het normale maatschappelijke of ondernemersrisico – in beginsel voor vergoeding in aanmerking. De Regeling nadeelcompensatie Verkeer en Waterstaat 1999 (Staatscourant 1999, nr.172) zal daarbij als leidraad dienen.

Naast een verbod of beperking van gebruiksfuncties met significant negatieve effecten kan in het Zeereservaat een aantal maatregelen genomen worden om een verhoging van de natuurkwaliteiten te bereiken. De instelling van maatregelen binnen het Zeereservaat worden in het projectenspoor nader bepaald naar aanleiding van de uitgevoerde onderzoeken en uitgewerkt in een beheersplan conform artikel 19a en volgende van de Natuurbeschermingswet 1998. Met het geheel aan beheersmaatregelen in het Zeereservaat verwacht het kabinet het verlies aan zeenatuur door de landaanwinning op afdoende wijze te kunnen compenseren.

Op de kaart (figuur 3.3) is een gebied van circa 40 000 hectare als zoekgebied voor het Zeereservaat gereserveerd. Het zoekgebied is beschikbaar voor de realisering van circa 31 250 hectare aaneengesloten Zeereservaat. Bij de vaststelling van de begrenzing van het Zeereservaat zal rekening gehouden worden met het Gemeenschappelijk visserijbeleid en – waar mogelijk – het belang van recreatie en toerisme.

Bij de bepaling van de omvang van het Zeereservaat is ervan uitgegaan dat per oppervlakte-eenheid reservaat een ecologische winst van circa 10% is te bereiken. Inmiddels in gang gezet nader onderzoek levert als voorlopige conclusie op dat mogelijk een groter hersteleffect dan 10% zal optreden bij sluiting van de het Zeereservaat voor alle bodemvisserij. Dit onderzoek wordt nog voortgezet. De resultaten van dit onderzoek zullen bij de bepaling van omvang en begrenzing van het Zeereservaat in het projectenspoor worden meegenomen.

Conform de vereisten van de Natuurbeschermingswet 1998 zal monitoring plaatsvinden van de optredende effecten na realisatie van het Zeereservaat en zal het compensatieprogramma worden bijgesteld, indien sprake is van afwijkende effecten ten opzichte van de inzichten ten tijde van het nemen van de vervolgbesluiten. Bij de monitoring van de effecten van het ingestelde Zeereservaat zal niet alleen naar de maatregelen met betrekking tot de visserij worden gekeken, maar ook naar die ten aanzien van versturende recreatie en andere gebruiksactiviteiten in het gebied.

Beslissing van wezenlijk belang 16: Voor de compensatie van de effecten van landaanwinning op open droog duin worden voor de Delflandse kust – aansluitend aan de zeekant van het bestaande

duingebied – duinen met strand mogelijk gemaakt met een omvang van maximaal 100 hectare. Deze duinen worden mogelijk gemaakt op de locatie zoals aangegeven op figuur 3.4. In combinatie met het open droog duin worden ook natte duinvalleien mogelijk gemaakt.

→ Figuur 3.4 Duinen voor de Delflandse kust (zie bijlage 2: Kaartenoverzicht)

Door het realiseren van duinen voor de Delflandse kust wordt het versterken van de ecologische hoofdstructuur gecombineerd met het verbeteren van de kustveiligheid. De hoofdwaterkering wordt op het bestaande tracé gehandhaafd, waardoor er tevens mogelijkheden zijn voor de aanleg van een duingebied met een dynamische zeereep.

Beslissing van wezenlijk belang 17: Voor de compensatie van het kwaliteitsverlies van de zeereep op Voorne en Goeree wordt een nieuwe zeereep mogelijk gemaakt. Bij de Brouwersdam wordt een zeereep met een omvang van maximaal 15 hectare mogelijk gemaakt op de noordelijke locatie, aangegeven in figuur 3.5. Op de kust van de landaanwinning wordt een zeereep met een omvang van maximaal 8 hectare mogelijk gemaakt.

→ Figuur 3.5: Brouwersdam (zie bijlage 2: Kaartenoverzicht)

Het kabinet is van mening dat met het bovengenoemde pakket aan compensatiemaatregelen voldaan wordt aan de Europese en Nationale regelgeving.

De maatregelen, die worden genomen, hebben naar verwachting geen significante negatieve effecten op beschermde natuurwaarden, maar leveren een batig saldo op voor de betreffende ecosystemen. In die situatie vloeien uit deze maatregelen geen nieuwe compensatieverplichtingen voort. Of deze verwachting juist is, zal in het kader van de vergunningverlening op grond van de Natuurbeschermingswet 1998 nader worden beoordeeld.

Per aanlegfase van de landaanwinning zal een compensatieplan worden opgesteld. De aard en omvang van dit compensatieplan zal worden afgestemd op de verwachte negatieve effecten op Natura 2000 van de betreffende fase van de landaanwinning.

Bij het opstellen van het compensatieplan is uitgegaan van de maximaal mogelijke effecten, het zogenaamde «worst case scenario». Om de daadwerkelijke effecten te kunnen vaststellen worden de effecten van landaanwinning en van de compensatiemaatregelen gemeten. Het op te stellen meetprogramma zal een inzichtelijk beeld van de relevante variabelen en de effecten op de natuur en de compensatiedoelen moeten geven, zodat op transparante wijze getoetst kan worden.

Beslissing van wezenlijk belang 18: Het Rijk zal een monitorings- en evaluatieprogramma uitvoeren gericht op de compensatieplicht. Als uit het programma blijkt, dat er sprake is van afwijkende effecten ten opzichte van de huidige inzichten, dan zullen gedurende de aanleg van de landaanwinning de mitigatie- en compensatiemaatregelen worden bijgesteld.

Gezien de periode die in het geding is voor de ontwikkeling en realisering van de landaanwinning en hieraan gekoppeld de compensatie, blijft het mogelijk dat op termijn op grond van nieuwe inzichten andere compen-

satiemaatregelen, die aan de regelgeving voldoen, in beeld komen en uiteindelijk gerealiseerd zullen worden.

In paragraaf 3.3.2 is uiteengezet op basis van welke uitgangspunten en onder welke condities de wijze van fasering van de landaanwinning kan plaatsvinden. Aangezien meer inzicht in de natuureffecten pas beschikbaar is bij de definitieve ontwerpen, dient ook de beoordeling van de mitigatie en compensatie dan plaats te vinden en dient helder te zijn:

- Hoe in het definitieve ontwerp mitigatie op natuureffecten heeft plaatsgevonden (verantwoording).
- Welke natuureffecten zullen optreden.
- Hoe deze natuureffecten gecompenseerd worden.
- Resultaten van de evaluatie van de voorgaande fase (voor zover beschikbaar).

Indien hieruit nadere maatregelen voortkomen zal op dat moment worden bepaald hoe die effectief en efficiënt kunnen worden getroffen.

3.3.5. Realisering

De PKB biedt het ruimtelijk kader voor de realisatie van de landaanwinning en de daarvoor benodigde vervolgbesluiten. Deze PKB dient met name zijn doorwerking te krijgen in de ruimtelijke plannen van de provincie Zuid-Holland en de gemeenten. Voor de landaanwinning staat daarbij het bestemmingsplan van de gemeente Rotterdam centraal. Dit plan werkt de ruimtelijke keuze voor de landaanwinning uit binnen de kaders van deze PKB. Naar het inzicht van het Rijk is het bestemmingsplan het dragende vervolgbesluit voor de totstandkoming van de landaanwinning, waarbij de gevolgen van de landaanwinning in beeld worden gebracht en vervolgens ook op afdoende wijze rechtsbescherming wordt geboden.

Voor diverse in het geding zijnde deelaspecten bevatten de diverse vergunningen, die voorafgaande aan de aanleg moeten worden verkregen, de nodige waarborgen voor een zorgvuldig invulling van dit onderdeel van de PKB. Elke vergunning kent een eigen traject van besluitvorming met bijpassende mogelijkheden tot bezwaar en beroep.

In de Uitwerkingsovereenkomst Landaanwinning van 2 september 2005 hebben de Staat der Nederlanden en het Havenbedrijf Rotterdam N.V. afspraken vastgelegd over de realisatie van de Tweede Maasvlakte en de daarbij behorende natuurcompensatie. Deze afspraken betreffen onder meer de aanleg van de landaanwinning, de eigendomsverhoudingen over de grond, de financiering, het beheer en het onderhoud, de nadeelcompensatie en de planschade, de informatievoorziening en de toetsing.

Conform de Uitwerkingsovereenkomst kan het Havenbedrijf Rotterdam met de realisatie van de landaanwinning starten als het Havenbedrijf kan aantonen dat de omvang van de marktvraag naar haventerreinen in het Rotterdamse Havengebied in de orde van grootte ligt van de marktvraag die bepalend was bij het sluiten van het Bestuursakkoord in juni 2004. Tevens is bepaald dat de feitelijke aanleg van de Landaanwinning pas zal mogen worden gestart als in het kader van de natuurcompensatie het Zeereservaat is ingesteld en is besloten tot de aanleg van de duincompensatie en de zeereep. Het Rijk heeft in dit verband een inspanningsverplichting tot realisatie van de natuurcompensatie op zich genomen.

3.4. 750 hectare natuur- en recreatiegebied

3.4.1. Inleiding

Het kabinet wil een impuls geven aan de leefbaarheid van de Rotterdamse regio door het realiseren van een zo veel mogelijk aaneengesloten natuur- en recreatiegebied met een forse omvang, dat goed bereikbaar is vanuit de stad. De mogelijkheden om de bevolking van het stedelijk gebied rust, ruimte, natuur en groen te bieden zullen daarmee substantieel worden vergroot.

Het natuur- en recreatiegebied levert tevens een bijdrage aan de gewenste versterking van bestaande ecologische structuren in de Rotterdamse regio en kan wellicht op termijn ruimte bieden voor gebiedsspecifieke en op landelijke en internationale schaal bezien – unieke natuurwaarden gekoppeld aan de Delta.

De 750 hectare natuur- en recreatiegebied wordt verdeeld over IJsselmonde (circa 600 hectare) en een drietal gebieden in de noordflank van Rotterdam (circa 150 hectare). Het gebied op IJsselmonde geeft inhoud aan het streven naar een natuur- en recreatiegebied met een forse omvang. De 150 hectare in de noordflank geeft, als aanvulling op de aldaar bestaande en geplande natuur- en recreatiestructuren, een belangrijke extra impuls aan de leefbaarheid in deze regio.

3.4.2. Zuidflank Rotterdam

Aan de zuidflank van Rotterdam zal een groot aaneengesloten natuur- en recreatiegebied op Midden-IJsselmonde worden gesitueerd.

Beslissing van wezenlijk belang 19: In het gebied Midden-IJsselmonde wordt binnen de begrenzing die is aangegeven op Figuur 3.6 een openbaar toegankelijk natuur- en recreatiegebied gerealiseerd met een oppervlak van circa 600 hectare. Het gebied ten noorden van de Essendijk zal de hoofdfunctie openlucht recreatie met natuurwaarden worden gegeven. Het gebied ten zuiden van de Essendijk gelegen zal de hoofdfunctie hoogwaardige natuur met recreatief medegebruik krijgen. Bij de transformatie van Midden-IJsselmonde zal ruimte blijven voor agrarische bedrijvigheid en zullen bestaande landschappelijke en cultuurhistorische elementen zoveel mogelijk behouden blijven.

→ Figuur 3.6: Plangebied Midden-IJsselmonde (zie bijlage 2: Kaarten-overzicht).

Het gebied zal getransformeerd worden van een open agrarisch landschap tot een vrij toegankelijk recreatie- en natuurgebied. Bij de transformatie van Midden-IJsselmonde zullen de bestaande landschappelijke en cultuurhistorische elementen zo veel mogelijk behouden blijven. De inrichting van het gebied met de hoofdfunctie openlucht recreatie wordt gekenmerkt door een grote gevarieerdheid en – mede daardoor – door een grote aantrekkingskracht en heeft gezien het te verwachten intensieve gebruik tevens een grote opvangcapaciteit. De te realiseren natuurwaarden zullen van een zodanige aard en kwaliteit zijn dat zij een substantiële bijdrage leveren aan de versterking van de ecologische hoofdstructuur.

Overeenkomstig de inmiddels afgesloten Uitwerkingsovereenkomst en het bijbehorende Toetskader zal het gebied ten noorden van de Essendijk de hoofdfunctie openlucht recreatie krijgen: vrijetijdsactiviteiten in de openlucht met, daaraan ondergeschikt, ruimte voor andere functies waar-

onder overdekte recreatieve en/of sportieve activiteiten. De hoofdfunctie wordt ingebed in een groene, natuurlijke omgeving.

In het gebied ten zuiden van de Essendijk zullen, aldus de Uitwerkings-overeenkomst, de randvoorwaarden voor de hoofdfunctie hoogwaardige natuur, overeenkomstig het Handboek natuurdoeltypen van het Ministerie van LNV gelden, waarbij ook ruimte is voor andere functies. Aangezien natuur een bepaalde ontwikkelingstijd vergt, zal binnen de uitvoeringsperiode van 15 jaar niet in alle opzichten sprake kunnen zijn van hoogwaardige natuur. Er zal sprake zijn van een aan de hoofdfunctie ondergeschikt recreatief gebruik. In het gebied zijn activiteiten toegestaan die door een (agrarisch) bedrijf (zouden kunnen) worden uitgeoefend die een bijdrage leveren aan de hoofdfunctie. De structuren en elementen die een zichtbaar beeld geven van de historische ontwikkeling worden zo veel mogelijk behouden, doch de keuze voor het al dan niet behouden alsmede het eventuele behoud zal ondergeschikt zijn aan de hoofdfunctie.

Beslissing van wezenlijk belang 20: In het noordwestelijke deel van Midden-IJsselmonde, zoals dat op Figuur 3.7 met een arcering is aangeduid, is de ontwikkeling als recreatie- en natuurgebied richtinggevend. In deze groene omgeving is als ondergeschikte ontwikkeling de vestiging van hoogwaardige stedelijke functies mogelijk. De nadere invulling van het gearceerde gebied en de besluitvorming hierover vindt plaats in het streekplan.

→ Figuur 3.7 Groene verbinding, Rand van Rhoon en Golfbaan (zie bijlage 2: Kaartenoverzicht).

Het met een arcering aangeduide gebied kent een omvang van ongeveer 150 hectare en maakt geen onderdeel uit van het PMR deelproject 750 hectare natuur en recreatie. Het gebied behoort volgens het vigerende streekplan tot het «Regiopark IJsselmonde», waarin plaats is voor recreatief groen, een nieuw recreatief concentratiepunt en de ontwikkeling van landelijk wonen. Bij de genoemde hoogwaardige stedelijke functies gaat het uitsluitend om functies, die bijdragen aan de kwaliteit van het gebied en op een financiële wijze gerelateerd zijn aan de toekomstige natuur- en recreatiefuncties van Midden-IJsselmonde. De financiële koppeling kan zowel betrekking hebben op investeringen in de ontwikkeling van het natuur- en recreatiegebied als op de te leveren bijdrage aan de instandhouding ervan. De (nadere) invulling in het kader van het streekplan vindt plaats binnen vijftien jaar.

Beslissing van wezenlijk belang 21: Het Rijk verzoekt de provincie de ruimtelijke mogelijkheden open te laten om op de locatie van de bestaande golfbaan langs de Oude Maas op termijn een getijdengebied te realiseren.

Een lange termijn toekomstbeeld voor de inrichting van Midden-IJsselmonde omvat de verplaatsing van de bestaande golfbaan langs de Oude Maas, mede om de mogelijkheden te scheppen tot het toelaten van getijden in het thans binnendijs gelegen zuidelijke gedeelte van IJsselmonde. Het Rijk verzoekt de provincie Zuid-Holland de ruimtelijke mogelijkheden voor de realisatie van dit toekomstbeeld open te laten. In het Toetskader bij de Uitwerkingsovereenkomst wordt hierbij aangetekend dat de kosten van verplaatsing van de golfbaan niet passen binnen het budget van de Uitwerkingsovereenkomst 750 hectare en dat derhalve de omvorming tot getijdengebied niet binnen de kaders van deze PKB tot stand zullen worden gebracht.

Een groene relatie tussen de bestaande parken in Rotterdam en de aanwezige en nog te realiseren groenstructuur ten zuiden van de A15 inclusief Midden-IJsselmonde ontbreekt nu. Ook vormt de infrastructuurbundel A15/Betuwelijn een barrière voor de bereikbaarheid van Midden-IJsselmonde voor langzaam verkeer vanuit Rotterdam-Zuid.

Beslissing van wezenlijk belang 22: Teneinde de barrière die gevormd wordt door de infrastructuurbundel zo veel mogelijk op te heffen zal voor langzaam verkeer tussen Midden-IJsselmonde en het stedelijk gebied van Rotterdam-Zuid een groene verbinding worden gerealiseerd in afstemming met de infrastructuurbundel A15 en de (groen)structuur in de zuidflank van Rotterdam.

3.4.3. Noordflank Rotterdam

In de noordflank van Rotterdam zal op een drietal locaties een deel van de 750 hectare gesitueerd worden. De drie gebieden – Schiezone, Schiebroekse- en Zuidpolder – zijn enerzijds belangrijke, maar kwalitatief en kwantitatief nog onvoldoende sterke schakels in ecologische en recreatieve verbindingen. Anderzijds zijn deze gebieden belangrijk voor allerlei vormen van openluchtrecreatie en als groene buffers tussen de verstedelijkte gebieden in de noordflank.

Beslissing van wezenlijk belang 23: Zoals op Figuur 3.8 staat aangegeven zal in de Schiebroekse- en de Zuidpolder, een openbaar toegankelijk natuur- en recreatiegebied met een oppervlakte van circa 100 hectare worden gerealiseerd. In de Schiezone wordt overeenkomstig Figuur 3.8 circa 50 hectare openbaar toegankelijk natuur- en recreatiegebied gerealiseerd.

→ Figuur 3.8: Plangebied Schiezone, Zuid- en Schiebroekse polder (zie bijlage 2: Kaartenoverzicht).

Beslissing van wezenlijk belang 24: De Schiezone zal een inrichting krijgen als recreatief uitloopgebied en als recreatieve verbinding tussen het stedelijk gebied van Rotterdam en de Groenblauwe slinger. De Schiezone zal een dusdanige inrichting krijgen dat het karakter van deze landgoederenzone wordt versterkt.

De bestaande waardevolle cultuurhistorische elementen zoals bijvoorbeeld de rand van de droogmakerij dienen gerespecteerd te worden.

Beslissing van wezenlijk belang 25: De Schiebroekse en de Zuidpolder zullen worden ingericht als recreatief uitloopgebied en als ecologische verbindingsszone tussen de Groenblauwe Slinger en het Rottemerengebied, waarbij de infrastructurele barrières die gevormd worden door de N470, de Hoge Snelheidslijn en de toekomstige busverbinding tussen Rotterdam en Zoetermeer zullen worden ingepast.

Deze beslissing richt zich op het ruimtelijk mogelijk maken en uiteindelijk inrichten van een ecologische verbinding tussen het Rottemerengebied en de Groenblauwe slinger. De aanwezige bebouwingslinten en kaden dienen bij de inrichting gerespecteerd te worden. In deze polders is vestiging van recreatieve voorzieningen, waaronder volkstuinen en sportvelden in die mate toegestaan, dat 100 hectare openbaar groen gerealiseerd kan worden. De volkstuinen en sportvelden (omvang circa 40 hectare) maken geen onderdeel uit van de 100 hectare, die in het kader van PMR in de Schiebroekse en Zuidpolder ruimtelijk gereserveerd worden als onderdeel van de 750 hectare.

3.4.4. Realisering

De beleidskeuze die het Kabinet in deze PKB PMR (2006) maakt, dient een algemeen belang. Het Kabinet is zich er van bewust dat deze keuze vergaande gevolgen kan hebben voor de persoonlijke omstandigheden van de betrokken agrariërs. Om die reden wordt de realisering op een zorgvuldige wijze tot stand gebracht. Thans wordt een proces voorbereid, gericht op het in gang zetten van de beoogde transformatie van de gebieden. Dit proces, dat stapsgewijs zal verlopen en uiteindelijk zal uitmonden in de beoogde natuur- en recreatiegebieden, zal samen met de betrokken bewoners, bedrijven en andere belanghebbenden met grote zorgvuldigheid worden voorbereid en uitgevoerd. Het op te zetten groei-proces zal binnen het hiervoor geschetste kader gekenmerkt worden door respect voor de bestaande waarden en voor de belangen van diegenen die thans in deze gebieden wonen, werken en recreëren.

De eerstvolgende stap in dit groeiproces is de uitwerking van plannen, binnen de kaders van deze PKB. Daarbij worden de belanghebbenden uit het gebied en de aanliggende stedelijke gebieden betrokken. Aansluitend kunnen de gemeenten de noodzakelijke wijziging van de bestemmingsplannen gaan voorbereiden. Grondverwerving zal plaatsvinden op basis van een planuitwerking, die in samenspraak met de betrokkenen tot stand is gekomen.

Het Rijk blijft betrokken bij de realisatie. Samen met de PMR-partners zal een vorm van coördinatie worden georganiseerd om nauwe samenhang en afstemming in de vervolgpcedures te verzekeren.

In de Uitwerkingsovereenkomst van 2 september 2005 tussen de Staat, de provincie Zuid-Holland, de gemeente Rotterdam en de Stadsregio Rotterdam, welke is mede ondertekend door de gemeenten Berkel en Rodenrijs en Albrandswaard, zijn de verantwoordelijkheden voor de uitvoering geregeld, waaronder de afspraken over de financiering. De streefdatum voor realisatie is bepaald op 15 jaar na inwerkingtreding van de PKB.

3.5. Besluitvorming over uitvoerbaarheid en doorzetkracht

Bij de actualisatie van de besluitvorming in deze PKB zijn twee punten naar voren gekomen waarop, in verband met de uitgevoerde analyses en onderzoeken, aanvullende besluitvorming gewenst is die een plaats dient te krijgen in dit deel A. Het betreft respectievelijk de borging van de uitvoerbaarheid met het oog op de normen voor luchtkwaliteit en de borging van de tijdige en samenhangende uitvoering van de drie deelprojecten. De onderstaande beleidsuitspraken zijn door opname in dit deel A van de PKB PMR (2006) integraal onderdeel van de besluitvorming. De toelichting en nadere onderbouwing is opgenomen in hoofdstuk 4.

Borging uitvoerbaarheid met het oog op de normen voor luchtkwaliteit

Het Rijk zal een nadere bijdrage leveren aan de uitvoerbaarheid van de deelprojecten van PMR door het initiatief te nemen voor het totstandkomen van een Overeenkomst Lucht. In deze overeenkomst van het Rijk en de regionale PMR-partners worden aanvullende stappen geïdentificeerd en aan partijen toebedeeld om de tijdige uitvoering te borgen van de noodzakelijke maatregelen ter compensatie van de toename van concentraties aan fijn stof en stikstofdioxide, die voortkomen uit de deelprojecten binnen PMR. Deze stappen dienen, tezamen met het gebruik van de instrumenten die elk van de publieke partners ter beschikking staan, er toe te leiden dat de vervolgbesluitvorming kan voldoen aan het Besluit luchtkwaliteit 2005.

Borging doorzetkracht van PKB

Het kabinet spreekt het vertrouwen uit dat de PMR-partners hun verantwoordelijkheid zullen nemen om de voor de uitvoering noodzakelijke besluitvorming tot stand te brengen in overeenstemming met deze PKB PMR (2006). Het kabinet is niettemin bereid en voornemens om de hem ter beschikking staande instrumenten in het kader van de huidige en komende wetgeving inzake de ruimtelijke ordening (onder meer Rijksprojectenprocedure, aanwijzing en inpassingsbesluit) in te zetten, zodra en voor zover dit nodig is met het oog op de tijdige totstandkoming van de voor realisatie van PMR benodigde (vervolg)besluitvorming. Met deze intentie wordt recht gedaan aan de beoogde doorzetkracht van de PKB, zoals oorspronkelijk vervat in de opgenomen concrete beleidsbeslissingen.

4. AANVULLENDE TOELICHTING EN MOTIVERING BIJ PKB PMR (2006)

4.1. Inleiding

Dit hoofdstuk vormt, samen met de bijlagen 4 tot en met 7, deel B van de PKB PMR 2006, de nota van toelichting en motivering. Deze nota biedt de onderbouwing van de besluitvorming die is opgenomen in hoofdstuk 3.

De uitspraak van de Afdeling bestuursrechtspraak, veranderingen in wet- en regelgeving, ontwikkelingen in het plangebied en het voortschrijden van de planvoorbereiding in de deelprojecten van PMR leiden er toe dat de oorspronkelijke onderbouwing op een aantal punten moet worden aangepast en geactualiseerd, overigens zonder dat de inhoud van deze PKB wezenlijk is veranderd. De aanpassing en actualisatie zijn in dit nieuwe hoofdstuk 4 toegelicht. De oorspronkelijke onderbouwing, als eerder weergegeven in deel 3 (december 2001), is ongewijzigd opgenomen in de bijlagen 4 tot en met 7. Waar nodig wordt in de aanvullende toelichting en motivering expliciet verwezen naar de eerder gegeven onderbouwing en wordt vermeld waarop de aanpassing betrekking heeft.

De verdere opbouw van dit hoofdstuk is als volgt. In paragraaf 4.2 staat een vergelijkend overzicht over de omzetting en actualisatie van de oorspronkelijke beslissingen. Dan volgt paragraaf 4.3 met een aanvullende toelichting en motivering op hoofdlijnen (zowel inhoudelijk als procedureel) van de PKB. Daarop aansluitend is in drie paragrafen (4.4–4.6) een nadere onderbouwing gegeven per deelproject (BRG, Landaanwinning en 750 hectare) met waar nodig een toelichting per beslissing van wezenlijk belang.

4.2. Beknopt overzicht omzetting en actualisatie oorspronkelijke beslissingen

Om in één oogopslag te kunnen zien hoe de beslissingen in de voorliggende PKB PMR (2006) deel 3 zich verhouden tot beslissingen in de oorspronkelijke PKB is samenvattend onderstaand overzicht opgenomen met informatie over de aard van de beslissing en de inhoudelijke veranderingen. Veranderingen naar aard en inhoud van de beslissingen tussen de oorspronkelijke PKB-plus en de herstelde PKB deel 3 (2006) zijn conform de nummering in deze PKB.

No BWB	Inhoud beslissing in trefwoorden	Status in PKB-plus	Status in PKB (2006)	Tekstuele wijziging in PKB (2006)	Aard van de wijziging (trefwoorden)
1	Bestaand Rotterdams Gebied	BWB	BWB	Tekst BWB ongewijzigd	–
2	Landaanwinning	CBB	BWB	Tekst BWB ongewijzigd	–
3	Demarcatielijn	CBB	BWB	Actualisatie	Thans vigeert het streekplan Ruimtelijk Plan Regio Rijnmond 2020.
4	Landaanwinning biedt ruimte voor deepsea gebonden activiteit	BWB	BWB	Tekst BWB ongewijzigd	–
5	Uitzonderingen op BWB4	BWB	BWB	Tekst BWB ongewijzigd	–
6	Landaanwinning is duurzaam bedrijventerrein	BWB	BWB	Tekst BWB ongewijzigd	–
7	Milieueffecten beperkt tot effecten van de referentie-ontwerpen	BWB	BWB	Actualisatie en vereenvoudiging	In de oorspronkelijke PKB-plus werd verwezen naar MER bij PKB deel 1/nu naar SMB bij PKB deel 3 (2006). Verder «kleiner zijn dan (of gelijk aan)» vervangen door «niet groter zijn dan».
8	Toegang landaanwinning voor zeevaart en binnenvaart	BWB	BWB	Aankondiging onderzoek geschrapt en taalkundige verbetering.	Onderzoek loopt. «... wordt bereikt» vervangen door «... blijft gehandhaafd». Werkwoord «worden» toegevoegd.
9	Fasering	BWB	BWB	Tekst BWB ongewijzigd, toelichting aangepast	Toelichting is veranderd: onderscheid is gemaakt tussen binnengebied en buitencontour. PKB geeft condities voor besluit in vervolgtraject.
10	Zoekgebied zandwinning	CBB	BWB	Zinsnede over compensatie gewijzigd	Wijziging biedt enige flexibiliteit voor de zandwinning met behoud van waarborg voor de natuur.
11	Conditie voor zandwinning	BWB	BWB	Tekst BWB ongewijzigd	–
12	Randvoorwaarden voor mitigatie (natuur) bij de landaanwinning	BWB	BWB	Opsomming is minder dwingend gemaakt	De mitigerende maatregelen voor zandwinning zijn minder dwingend omschreven omdat bij het vormgeven van de besluitvorming terzake de noodzakelijke maatregelen in het MER worden beschreven. Hierop zal de besluitvorming worden gebaseerd.
13	Landaanwinning moet binnen BWB 12 blijven en waar mogelijk verder gaan	BWB	BWB	Tekst BWB ongewijzigd	–
14	Algemene uitspraak over compensatie (natuur) bij de landaanwinning	BWB	BWB	Aanpassing terminologie en laatste volzin geschrapt	De tekst sluit nu beter aan op de terminologie uit de genoemde regeling. Zin is overbodig omdat de inmiddels in werking getreden wijziging van de Natuurbeschermingswet 1998 dit regelt.
15	Zoekgebied Zeereservaat	CBB	BWB	Actualisatie	Verwezen wordt thans naar recente onderdelen en artikelen uit de Nb-wet 1998/Aangezien de beheermaatregelen passief van aard zijn, is het woord «actieve» geschrapt bij de te nemen maatregelen.
16	Duincompensatie	CBB	BWB	Toegevoegd het woord «maximaal»	De ruimtelijke reservering is gemaximeerd tot 100 hectare.
17	Zeereep	CBB	BWB	Toegevoegd het woord «maximaal»	De ruimtelijke reservering is gemaximeerd tot 23 hectare.
18	Monitoring compensatie	BWB	BWB	Tekst BWB ongewijzigd	–
19	Natuur en recreatiegebied IJsselmonde	CBB	BWB	Tekst BWB ongewijzigd	–
20	Rand van Rhoon	BWB	BWB	Actualisatie	Aanpassing conform nieuwe streekplan.
21	Golfbaan IJsselmonde	BWB	BWB	Aanpassing	Verplaatsing golfbaan is niet voorzien onder de werking van deze PKB, conform afspraken UWV.
22	Groene verbinding	BWB	BWB	Actualisatie	Nadere keuze van de Groene verbinding is gemaakt, conform UWV.
23	Natuur en recreatiegebied Noordflank	CBB	BWB	Tekst BWB ongewijzigd	–

No BWB	Inhoud beslissing in trefwoorden	Status in PKB-plus	Status in PKB (2006)	Tekstuele wijziging in PKB (2006)	Aard van de wijziging (trefwoorden)
24 25	Inrichting Schiezone Inrichting Schiebroekse en Zuidpolder	BWB BWB	BWB BWB	Tekst BWB ongewijzigd Actualisatie	– Railverbinding is gewijzigd in busver- binding en de toelichting onder de PKB is aangevuld overeenkomstig UWO.

4.3. Toelichting en motivering op hoofdlijnen van de PKB

4.3.1. Inhoudelijke hoofdlijnen

Motivering PKB-herstel

De PKB-plus PMR, zoals vastgesteld bij besluit van de Ministerraad van 26 september 2003, bood het ruimtelijk kader op rijksniveau voor de uitvoering, in samenhang, van de drie deelprojecten ter realisering van de dubbele doelstelling. Met dit kader zijn de ruimtelijke reserveringen, de randvoorwaarden voor nadere inrichting en de uitgangspunten voor realisatie gegeven. De vernietiging van de in het besluit vervatte concrete beleidsbeslissingen laat de ambitie van het kabinet onaangetast om voorwaarden te creëren voor de realisatie van PMR. Daarbij neemt het kabinet in aanmerking dat met het eerder doorlopen van de procedure van de planologische kernbeslissing de ambitie en de uitwerking in de drie deelprojecten door het parlement waren geaccordeerd. De regionale PMR-partners staan onverminderd achter de hoofdlijn van de PKB en bij de consultatie van betrokken maatschappelijke organisaties blijkt steun voor het totaalpakket van de PKB. Ook uit de uitspraak van de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State blijkt dat deze bestuursrechter de in de PKB neergelegde beleidskeuzes in belangrijke mate onderschrijft.

Het kabinet ziet dan ook aanleiding om deze beleidskeuzes te bevestigen en opnieuw uitdrukking te geven aan de ambitie voor PMR en deze ter instemming voor te leggen aan het parlement; hiermee wordt voorzien in een compleet kader op rijksniveau als basis voor de uitvoering van de deelprojecten.

De inhoudelijke boodschap is in deze PKB PMR (2006) ongewijzigd ten opzichte van de eerdere «plus»-versie. De onderbouwing is echter op onderdelen verbeterd naar aanleiding van de uitspraak van de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State. Daarnaast is de PKB op onderdelen geactualiseerd. Met de beoogde instemming van Tweede en Eerste Kamer treden het afgesloten Bestuursakkoord en de daarop gebaseerde Uitwerkingsovereenkomsten in werking.

Uitgangspunten van PKB-herstel

Zoals reeds opgemerkt in hoofdstuk 1 zijn de uitgangspunten voor de afrondende besluitvorming over de PKB samen te vatten onder de noemer «snel en zorgvuldig herstel». In dit motto worden politieke, procedurele en inhoudelijke uitgangspunten gecombineerd.

In bestuurlijke zin («zorgvuldig herstel») acht het kabinet het uitdrukkelijk zijn verantwoordelijkheid om op rijksniveau de basis te leggen en de randvoorwaarden te bepalen voor de uitvoering van de met PMR beoogde maatregelen. In de PKB onderstreept het Rijk het nationale belang van PMR, reserveert het de benodigde ruimte en stelt het inhoudelijke voorwaarden aan de realisatie (inrichting, uitvoering). Daarmee geeft de PKB inhoud aan de verantwoordelijkheid die het Rijk zelf wenst te nemen voor de realisatie, die nader wordt uitgewerkt in het Bestuursakkoord en de Uitwerkingsovereenkomsten. Bij het herstel heeft het kabinet zich geba-

seerd op het aanvullende onderzoek waarvan de noodzaak voortvloeit uit de uitspraak van de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State.

In procedurele zin («snel herstel») is de oorspronkelijke planning van PMR tot vertrekpunt gekozen en is gezien langs welke weg deze zo veel mogelijk kan worden gerespecteerd. In samenhang met de constatering dat voor de eerder ingeslagen weg een groot bestuurlijk en maatschappelijk draagvlak bestaat én dat de uitspraak van Afdeling bestuursrechtspraak de essentiële beleidsmatige uitgangspunten niet ter discussie stelt, is dit uitgangspunt vertaald in een hervatting van de besluitvorming vanaf deel 3 van de PKB, het standpunt van het kabinet. Als randvoorwaarde («zorgvuldig») is daarbij gesteld dat uit aanvullend onderzoek ter onderbouwing en verificatie van het herstel geen noodzaak mag voortvloeien om een inhoudelijk wezenlijk andere beslissing te nemen.

De uitkomsten van de uitgevoerde onderzoeken brengen het kabinet tot de conclusie dat de inhoud van het beleid in beginsel ongewijzigd kan worden vastgehouden. De ambitie voor de mainport, het geconstateerde ruimtegebrek in de Rotterdamse haven, de afweging van alternatieven en de noodzaak om de leefkwaliteit in de regio Rijnmond te verbeteren staan voor het kabinet niet ter discussie. Waar nodig wordt hierop nader ingegaan onder het kopje «Nut en noodzaak van PMR». Evenmin is er aanleiding om de beoogde maatregelen (uitvoering projecten in bestaand Rotterdams gebied, het realiseren van de landaanwinning en het aanleggen van 750 hectare natuur- en recreatiegebied) wezenlijk aan te passen.

Het voorgaande laat onverlet dat er, zowel om inhoudelijke redenen als in verband met ontwikkelingen in de bestuurlijke context, aanleiding is om de PKB thans uit te brengen zonder concrete beleidsbeslissingen. Hiermee wordt recht gedaan aan de kernfuncties van de PKB en wordt consistentie bereikt in het op planniveau aangeven van de kaders. Tegelijkertijd wordt aangehaakt bij de bestuurlijk-juridische realiteit, waarin enerzijds het aspect luchtkwaliteit het uitwerken en borgen van een concreet maatregelenpakket vergt en anderzijds een aantal uitvoeringsbesluiten in ver gevorderde staat van voorbereiding en onderbouwing is.

De vervolgbesluiten (primair het bestemmingsplan voor de Tweede Maasvlakte en in het verlengde daarvan de vergunning op grond van de Natuurbeschermingswet 1998, de concessie voor de landaanwinning en de vergunning op grond van de Wet beheer rijkswaterstaatwerken) vormen de meer geschikte kaders voor het concreet uitwerken en onderbouwen van de precieze locatiekeuzen en inrichtingsmodellen. Vanuit het perspectief van inspraak en rechtsbescherming worden op dit niveau meer concrete mogelijkheden geboden om te reageren op duidelijke initiatieven. Ook hiermee wordt invulling gegeven aan het criterium «zorgvuldig herstel».

Teneinde de samenhang van en de afstemming tussen deze procedures te verzekeren zal het Rijk bij het tot stand komen van de vervolgbesluiten samenwerking tot stand brengen tussen de betrokken bevoegde gezagen. Deze samenwerking laat onverlet dat elk bestuursorgaan volledig de eigen bevoegdheden behoudt.

Het loslaten van de «plus»-status van de PKB dient naar het oordeel van het kabinet niet ten koste te gaan van de doorzetkracht van de PKB PMR (2006). Met het oog hierop zijn de mogelijkheden om zo nodig op rijksniveau de realisering in samenhang tot stand te brengen geïnventariseerd en gewogen; hierop wordt ingegaan onder het kopje «Doorzetkracht van de PKB».

Nut en noodzaak van PMR

De onderbouwing van de visie en probleemstelling in hoofdstuk 2 van deze PKB is ondergebracht in deel 1 van de PKB-plus PMR (inhoudelijk) en in bijlage 4 bij de voorliggende PKB (verwerking van inspraakreacties, adviezen, aanvullend onderzoek en bestuurlijk overleg in de periode tussen de delen 1 en 4 van de voormalige PKB-plus). Op basis van deze informatie is de visie en probleemstelling geformuleerd, die is opgenomen in hoofdstuk 2. Deze is ten opzichte van de oorspronkelijke PKB geactualiseerd door de meest actuele groeiprognozes op te nemen en melding te maken van recente marktverkenningen van het Havenbedrijf Rotterdam.

In aanvulling hierop stelt het kabinet vast dat de uitspraak van de Afdeling bestuursrechtspraak in januari 2005 op verschillende plaatsen steun biedt aan de in de PKB neergelegde beleidskeuzes. Dit betreft met name de volgende (op hoofdlijnen weergegeven) overwegingen en conclusies:

- De uitbreiding van de Rotterdamse haven is in redelijkheid als uitgangspunt genomen.
- Het alternatievenonderzoek is toereikend.
- Mede gelet op het ter zake uitgebrachte advies van de Europese Commissie, is er voldoende grond om de aanwezigheid van dwingende redenen van groot openbaar belang aan te nemen, die kunnen rechtvaardigen dat het plan wordt gerealiseerd ondanks de negatieve effecten op beschermde natuurwaarden.

Tevens heeft de minister van Verkeer en Waterstaat naar aanleiding van vragen in het Algemeen Overleg PMR op 29 september 2005 bij brief van 24 oktober 2005 verwezen naar de bevestiging door het CPB (eind 2003) van de Maatschappelijke Kosten Baten Analyse ((M)KBA) uit 2001. Zoals in die brief gesteld, wijkt de door het Havenbedrijf Rotterdam gehanteerde businesscase ten aanzien van het aanlegmoment niet wezenlijk af van wat daarover eerder in de (M)KBA is vermeld. De gepresenteerde prognoses van het Havenbedrijf Rotterdam zijn in lijn met het groeiscenario van het CPB. Tenslotte is in de brief vermeld dat het CPB desgevraagd geen aanleiding ziet om eerdere analyses te actualiseren.

Het kabinet ziet in deze aanvullende onderbouwing de bevestiging van «nut en noodzaak» van PMR. Het Ontwerp (deel 1 PKB-plus) is als vertrekpunt daarom nog actueel en relevant. Ook om deze reden is gekozen voor het herstel van de PKB vanaf het kabinetsstandpunt.

Luchtkwaliteit

In paragraaf 3.5 van deze PKB PMR (2006) is een beleidsuitspraak opgenomen waarin het kabinet zich committeert om op te treden als partij in een nog af te sluiten Overeenkomst Lucht. Ter toelichting geldt het volgende.

Luchtkwaliteit is een belangrijk thema in de Rijnmondregio. Zowel in de feitelijke milieusituatie als in de regelgeving doen zich belangrijke ontwikkelingen voor. Inmiddels geldt het Besluit luchtkwaliteit 2005 (Blk 2005) met grenswaarden ten aanzien van luchtverontreinigende stoffen. Bij de vaststelling van de concrete beleidsbeslissingen in de oorspronkelijke PKB-plus is nog niet aan die grenswaarden getoetst.

Wel heeft de Commissie m.e.r. naar aanleiding van de PKB deel 1 en het daarbij opgestelde MER geadviseerd om voor het verbeteren van de luchtkwaliteit in Rijnmond een Masterplan op te stellen. In vervolg daarop heeft de minister van Verkeer en Waterstaat aan ROM-Rijnmond verzocht een dergelijk Masterplan op te stellen. Het Regio-Masterplan Luchtkwaliteit is eind 2004 goedgekeurd. De projecten in dit plan dragen bij aan de

geconstateerde verbetering van de luchtkwaliteit en het Masterplan vormt de aanzet voor verdergaande regionaal gedragen maatregelen in het Regionaal Actieprogramma Luchtkwaliteit (RAP).

Ondanks het relatief globale karakter van de planvorming in deze PKB PMR, dient thans in voldoende mate vast te staan dat deze normen bij uitvoering van PMR niet worden overschreden dan wel, als van een overschrijding sprake is, de toename van concentraties binnen het overschrijdingsgebied wordt gecompenseerd. Met het oog hierop heeft het kabinet in de eerste plaats uitgebreid aanvullend onderzoek laten uitvoeren naar de consequenties van PMR voor de luchtkwaliteit in het Rijnmondgebied. Daarbij is een groot aantal deskundigen betrokken. Daarnaast is gezien op welke wijze de onderzoeksresultaten kunnen worden betrokken bij de besluitvorming in de PKB en de vervolgbesluitvorming.

In de SMB is een gedetailleerde beschrijving van de onderzoeksresultaten opgenomen. Op hoofdlijnen leidt het onderzoek tot de volgende bevindingen:

- Uit recente prognoses van het Milieu- en Natuurplanbureau (maart 2006) blijkt dat de luchtkwaliteit in het Rijnmondgebied de komende jaren duidelijk zal verbeteren. Op veel plaatsen in de Rijnmond waar nu nog normen voor fijn stof en stikstofdioxide worden overschreden, wordt in 2020 naar verwachting aan de normen voldaan. Dit is met name het gevolg van internationale en nationale maatregelen, zoals het pakket dat is aangekondigd in september 2005 (prinsjesdagpakket). Daarnaast speelt het Regionaal Actieprogramma Luchtkwaliteit een rol.
- Ondanks de verbetering van de luchtkwaliteit kunnen zich in 2020 lokaal overschrijdingen voordoen van de norm voor de 24-uurgemiddelde concentratie fijn stof, met name in de directe omgeving van de Tweede Maasvlakte (Hoek van Holland) en langs de A15 en de vaarwegen. Langs de vaarwegen en de A15 kan in 2020 ook de norm voor de jaargemiddelde concentratie stikstofdioxide worden overschreden.
- De realisering van de projecten voorzien in de PKB PMR (2006) leidt op deze locaties tot een relatief beperkte toename van de concentraties fijn stof en stikstofdioxide. De overschrijdingen op deze locaties worden met name veroorzaakt door de hoge achtergrondconcentraties. In de toelichting van de oorspronkelijke PKB-plus is in paragraaf 6.9.3 al melding gemaakt van de hoge achtergrondconcentraties fijn stof in het Rijnmondgebied.
- De drie deelprojecten binnen PMR, Landaanwinning, 750 hectare natuur- en recreatiegebied en Bestaand Rotterdams Gebied zullen wat betreft luchtkwaliteit in samenhang worden gezien. De toename van de concentraties die voortkomen uit deze drie deelprojecten kan, zo wordt verwacht op basis van de lopende onderzoeken, binnen de mogelijkheden die het Besluit luchtkwaliteit 2005 hiervoor biedt worden gecompenseerd. Hiertoe moet een pakket aan maatregelen worden uitgevoerd dat aangrijpt op de emissies van het verkeer over de achterlandverbindingen (wegverkeer en de binnenvaart) en op de verdeling over de verschillende modaliteiten. De luchtverontreiniging door het wegverkeer kan worden verminderd door het verbeteren van de doorstroming op de A15 en het stellen van milieueisen aan het vrachtverkeer van en naar het Havengebied. De luchtverontreiniging door de binnenvaart kan worden verminderd door het stimuleren van schonere motoren en het optimaliseren van vaarsnelheden. Aanvullend hierop zijn maatregelen mogelijk die de luchtverontreiniging door industriële activiteiten en de zeescheepvaart verminderen. Met deze thans geïdentificeerde, nog nader te specificeren kansrijke maatregelen komt de compensatie tot stand voor de toename van de

concentraties en wordt adequaat invulling gegeven aan de saldo-benadering die beschreven is in de Regeling saldering luchtkwaliteit 2005.

Om op het moment van nadere besluitvorming te kunnen uitgaan van een effectief en samenhangend pakket van maatregelen waarmee wordt voldaan aan de regelgeving voor luchtkwaliteit, is het nodig twee sporen te volgen en uit te werken. Ten eerste moet worden verzekerd dat de hiervoor aangeduide maatregelen worden gespecificeerd naar inhoud, naar verantwoordelijke partij, financiering, tijdplanning en resultaat. Om de inzet van de daarbij betrokken overheidspartijen vast te leggen zal een bestuursakkoord tot stand worden gebracht tussen het Rijk en de regionale PMR-partners. In deze Overeenkomst Lucht zullen concrete afspraken worden gemaakt over het treffen van maatregelen. Het Rijk zal daarin zijn aandeel nemen en zo mogelijk een deel van de maatregelen vastleggen in het in 2007 te nemen (ontwerp-)Tracébesluit Maasvlakte-Vaanplein. Het Havenbedrijf Rotterdam zal bijvoorbeeld kunnen bijdragen door het stellen van voorwaarden bij de gronduitgifte en door het nemen van maatregelen in het bestaande havengebied. Voorts zal het Regionaal Actieprogramma Luchtkwaliteit een rol kunnen spelen, dat tot stand is gebracht tussen de partijen verenigd in ROM-Rijnmond.

De tweede lijn is de publiekrechtelijke borging in het bestemmingsplan, waarin bij de ruimtelijke afweging voor de Tweede Maasvlakte de luchtkwaliteit per saldo niet mag afnemen. De Overeenkomst Lucht zal ten tijde van de totstandkoming van het bestemmingsplan zeker moeten stellen dat de beoogde maatregelen ook werkelijk worden getroffen.

Overigens blijven de te nemen maatregelen niet beperkt tot de thans voorziene maatregelen om de toename van de concentraties door PMR te compenseren. De inspanningen van Rijk, provincie en gemeenten blijven gericht op het verder terugbrengen van de overschrijdingen van de grenswaarden in dit gebied. Realisering van PMR brengt die verdergaande reductie van luchtverontreinigende stoffen niet in gevaar. Zo zet het Kabinet zich in om de uitstoot van (passerende) zeeschepen te verminderen. Daartoe staat een aantal maatregelen op stapel: schepen op de Noordzee varen met ingang van november 2007 verplicht met schonere brandstof (minder zwavel).

Ook stoken schepen aan de kade met ingang van 2010 verplicht met laag-zwavelige brandstof. Minder zwavel in de brandstof betekent minder uitstoot van SO₂ en fijn stof. Daarnaast is Nederland één van de voorttrekkers in het internationale overleg gericht op aanscherping van internationale regelgeving met betrekking tot luchtemissies door zeeschepen (aanscherping Marpol Annex VI). Verder wordt onderzoek gedaan naar walstroom en naar de mogelijkheid om in het bestaande (vrijwillige) Green Award-systeem eisen op gebied van luchtemissies op te nemen.

Op basis van de nu beschikbare informatie acht het kabinet het voldoende waarschijnlijk dat onder het Blk 2005 voor PMR een invulling kan worden gegeven aan de saldobenadering, die een eventuele toets door de Raad van State kan doorstaan. Mocht echter te zijner tijd blijken dat saldering op projectniveau volgens het Besluit Luchtkwaliteit 2005 onvoldoende perspectief biedt, dan zal saldering van PMR plaatsvinden op basis van de in voorbereiding zijnde Wet luchtkwaliteit.

Kaderrichtlijn Water

In de oorspronkelijke PKB-plus is geen aandacht besteed aan de Kaderrichtlijn Water (KRW). Voor deze PKB PMR (2006) is bezien welke eisen de KRW stelt en is nagegaan of de deelprojecten (landaanwinning, 750

hectare natuur- en recreatiegebied en Bestaand Rotterdams Gebied) uitvoerbaar zijn onder de KRW.

De KRW geeft richting aan het Europese waterkwaliteitsbeleid maar laat de lidstaten nadrukkelijk ruimte voor concrete invulling. De KRW beoogt dat de kwaliteit van grond- en oppervlaktewater in 2015 in een goede toestand verkeert. Voor oppervlaktewater staat daarbij centraal een goede chemische en een goede ecologische toestand. Voor grondwater geldt een goede chemische en goede kwantitatieve toestand. Voor de toepassing van de KRW is van belang dat specifieke beheersmaatregelen ten aanzien van prioritaire (gevaarlijke) stoffen nog zullen worden uitgewerkt in een zogenaamde dochterrichtlijn prioritaire stoffen, waarvoor ten tijde van het opstellen van de PKB nog geen voorstellen bekend zijn.

De vraag of de PKB PMR (2006) het bereiken van de KRW-doelstelling over een goede kwaliteit van het grond- en oppervlaktewater niet onmogelijk maakt speelt het meest bij het deelproject landaanwinning. Het gaat daarbij zowel om de landaanwinning zelf als om het gebruik ervan. Naar verwachting kan bij het gebruik van de landaanwinning worden voldaan aan het voorschrift van «geen achteruitgang» van de KRW, aangezien:

- Het bij nieuw te vestigen bedrijven op de Tweede Maasvlakte zal gaan om moderne bedrijven waar de nodige maatregelen kunnen worden genomen om lozingen vergaand terug te dringen.
- «Geen achteruitgang» betrekking heeft op de «toestand van het waterlichaam». Toename van belasting met verontreiniging kan worden geaccepteerd indien deze toename niet leidt tot wijziging naar een lagere klasse.
- Door de omvang van de betrokken waterlichamen een beperkte lozing niet direct tot nieuwe normoverschrijding hoeft te leiden.

Deze aspecten leiden er toe dat er op de Tweede Maasvlakte ruimte is voor nieuwe bedrijvigheid. Te zijner tijd zal bij vergunningverlening op grond van de Wet verontreiniging oppervlaktewater moeten worden vastgesteld welke eisen gaan gelden voor bedrijven die zich willen vestigen.

Mogelijk ontstaat er een enkel knelpunt ten aanzien van de emissie van specifieke prioritaire (gevaarlijke) stoffen zoals PAK's, waar de KRW uitfasering voor beoogt. Dit is echter geen specifiek probleem voor de Tweede Maasvlakte maar raakt de gehele Europese economie. Bij de voorbereidingen van de vervolgbesluiten voor de Tweede Maasvlakte zal – in relatie tot de best beschikbare technieken – blijken welke mogelijke consequenties het beleid van de Europese Unie op dat moment heeft voor nieuwe lozingen van (prioritaire) gevaarlijke stoffen. Het is mogelijk dat in een beperkt aantal gevallen geen vergunning (op grond van de Wet milieubeheer en de Wet verontreiniging oppervlaktewater) meer kan worden verkregen of dat er aan de beheersing van emissies nadere voorwaarden worden gesteld.

Samengevat: de bestemming en de inrichting van de Tweede Maasvlakte hoeft geen specifieke belemmeringen op te leveren voor het bereiken van de KRW-doelstellingen.

Voor het deelproject 750 hectare natuur- en recreatiegebied wordt verwacht dat de beoogde transformatie een positieve bijdrage zal leveren aan het doel de kwaliteit van het water in een goede chemische en ecologische toestand te brengen. Voor BRG geldt voorts dat verwacht mag worden dat realisering van de leefbaarheidsprojecten een licht positief effect op de waterkwaliteit zullen hebben. Realisatie van de intensiveringsprojecten leidt naar verwachting tot een geringe, maar geen significante, achteruitgang van de waterkwaliteit van omliggende oppervlaktewateren.

Concrete beleidsbeslissingen en beslissingen van wezenlijk belang

Hierboven is reeds toegelicht waarom de PKB moet en kan worden uitgebracht zonder concrete beleidsbeslissingen. Met omzetting van de eerdere concrete beleidsbeslissingen in beslissingen van wezenlijk belang drukt het kabinet zijn commitment uit voor de in die beslissingen geregelde reserveringen en randvoorwaarden. In formele zin is afwijking van beslissingen van wezenlijk belang slechts mogelijk met toepassing van artikel 2b van de WRO (wijzigings- of herzieningsprocedure). In materiële zin wordt hiermee indicatie gegeven van het belang dat het kabinet hecht aan deze beslissingen. Complementair hieraan heeft het kabinet de intentie en bereidheid om de doorzetkracht van de PKB veilig te stellen door zonodig gebruik te maken van het aanvullend instrumentarium uit de huidige WRO en de nieuwe Wro; hierover is een afzonderlijke passage in dit hoofdstuk opgenomen.

Inpassing strategische milieubeoordeling

Zoals opgemerkt in hoofdstuk 1, is ingevolgde de zogenoemde SMB-richtlijn het opstellen van een Strategische Milieubeoordeling verplicht waarin de milieueffecten van het in deze PKB vervatte plan op hoofdlijnen zijn beschreven. Ten opzichte van het eerder opgestelde MER is enerzijds sprake van een aanvulling en actualisatie en is anderzijds de beschrijving en beoordeling van het zogenoemde meest milieuvriendelijke alternatief komen te vervallen. Het toenmalige MER blijft overigens als zodanig zijn betekenis (beschrijving van de milieueffecten in relatie tot het Ontwerp PKB-plus deel 1) behouden. De aanvullende en deels overlappende beoordeling is zo goed mogelijk in de lopende procedure ingepast. Het SMB-rapport is als gevolg daarvan op onderdelen een bevestiging van het MER, op andere onderdelen een geactualiseerde versie daarvan.

Doorzetkracht van de PKB

Deze PKB biedt het ruimtelijk beleidskader voor de realisering van PMR en de daarin begrepen deelprojecten via nadere besluitvorming door en inbreng van – in eerste instantie – de provincie Zuid-Holland (streekplan, projectleiding realisering 750 hectare natuur- en recreatiegebied), gemeente Rotterdam (bestemmingsplan en MER inrichting Tweede Maasvlakte, bestemmingsplan noordflank Rotterdam voor een deel van de 750 hectare natuur- en recreatiegebied, projectleiding Bestaand Rotterdams Gebied), het Havenbedrijf Rotterdam (projectleiding landaanwinning, MER aanleg) en de Stadsregio Rotterdam (Groene Verbinding). In het verlengde daarvan ligt de noodzakelijke medewerking van onder meer de gemeenten Albrandswaard en Berkel en Rodenrijs (bestemming en inrichting van het deel van de 750 hectare natuur- en recreatiegebied op Midden IJsselmonde respectievelijk in de noordflank van Rotterdam), Westvoorne (inpassing geluidscontour Tweede Maasvlakte in bestemmingsplan) en de kustgemeenten tussen Den Haag en Vlissingen (realisatie van de natuurcompensatie). Het kabinet heeft vertrouwen in de doorwerking en medewerking van de bovengenoemde bestuursorganen. Dit vertrouwen is onder meer gestoeld op de samenwerking met de regionale PMR-partners, de aanpassingen die al in diverse ruimtelijke plannen zijn opgenomen of die worden voorbereid en op de afspraken in Bestuursakkoord en Uitwerkingsovereenkomsten.

Deze PKB bevatte aanvankelijk concrete beleidsbeslissingen. Voor de kernpunten van deze PKB was daarmee verzekerd dat andere overheden in hun ruimtelijke besluiten deze beslissingen in acht zouden nemen. De nu voorliggende PKB bevat geen concrete beleidsbeslissingen meer. Vanwege het belang van het in deze PKB PMR (2006) opgenomen beleid

gaat het Rijk ervan uit dat provincies en gemeenten in hun eigen beleid rekening houden met de inhoud van deze PKB, waaronder de daarin vervatte beslissingen van wezenlijk belang. Deze PKB is voor het Rijk de basis voor de beoordeling van het ruimtelijke beleid van deze andere overheden. Het Rijk zal daarop toetsen.

Daarnaast beschikt het Rijk over enkele instrumenten die het mogelijk maken om ook bij een PKB zonder concrete beleidsbeslissingen actief een afdoende doorzetkracht in het ruimtelijke spoor uit te oefenen. De beschikbare instrumenten maken onderdeel uit van de Wet op de Ruimtelijke Ordening. Het gaat onder meer om de bestuurlijke aanwijzing ex artikel 37 WRO en de twee modules (Rijksprojectbesluit en de uitvoeringsmodule) van de Rijksprojectenprocedure ex artikel 39a WRO. Een nieuw instrument, dat in de nieuwe Wro beschikbaar gaat komen, is het Inpassingplan. Daarmee krijgt het Rijk de bevoegdheid een ruimtelijk plan vast te stellen dat deel uitmaakt van het gemeentelijk bestemmingsplan. Behalve het Rijk beschikt ook de provinciale overheid over de bevoegdheid een bestuurlijke aanwijzing te geven en – na inwerkingtreding van de nieuwe Wro – een inpassingplan vast te stellen.

Met het hiervoor geschetste instrumentarium beschikt het Rijk, en voor een deel ook de provincie Zuid-Holland, over voldoende mogelijkheden om de PKB in de ruimtelijke besluiten op alle bestuurlijke niveaus te verankeren en daarmee de basis te leggen voor de realisatie. Welk instrument in welke situatie nodig is om deze doorzetkracht tot uiting te brengen kan niet op voorhand in deze PKB worden bepaald. De inzet van en de keuze voor een bepaald instrument is afhankelijk van de aard van het te nemen besluit, de eventuele weerstand die aanwezig is bij de bevoegde bestuursorganen en de stand in de procedure. Indien de provincie Zuid-Holland bereid is tot het geven van een aanwijzing of het vaststellen van een inpassingsplan, dan treedt het Rijk terzake niet op. Indien noodzakelijk is het Rijk bereid om het instrument in te zetten dat nodig is om tot tijdige realisatie te komen van de projecten, zoals genoemd in deze PKB teneinde de samenhang van PMR te waarborgen. Deze bereidheid betreft nadrukkelijk alle onderdelen van PMR; dat wil zeggen de landaanwinning met de natuurcompensatie, de 750 hectare natuur- en recreatiegebied en de projecten in Bestaand Rotterdams Gebied.

De procescoördinatie, zoals hierna staat beschreven onder het kopje «vervolgbesluiten, realisatie en rechtsbescherming» dient mede om de toepassing van de doorzetkracht te optimaliseren. Het kabinet heeft de bereidheid en het voornemen om het hem ter beschikking staande instrumentarium zo nodig in te zetten, uitgesproken in hoofdstuk 3, paragraaf 3.5 van deze PKB PMR (2006).

Waarborging natuurcompensatie

In de oorspronkelijke PKB-plus is als beslissing van wezenlijk belang neergelegd dat besluiten over de uitvoering van (fasen van) de landaanwinning vergezeld dienden te gaan van een besluit over maatregelen ter compensatie van significante negatieve effecten op beschermde natuurwaarden. Tevens was daarbij bepaald dat de compensatie gereed zou moeten zijn op het moment dat de effecten optreden.

In haar uitspraak van 26 januari 2005 heeft de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State geoordeeld dat met dit instrument niet was voorzien in voldoende waarborgen dat de aanleg van de landaanwinning zou worden afgestemd op de verwezenlijking van het Zeereservaat en dat aldus voldoende compensatie voor de gevolgen van de landaanwinning voor de algehele samenhang van Natura 2000 op de lange termijn zou

worden geboden. Om dit resultaat te bereiken had deze beslissing van wezenlijk belang in de vorm van een concrete beleidsbeslissing moeten worden gegoten. Door dat niet te doen is, aldus de Afdeling, in strijd gehandeld met artikel 6, vierde lid, van de Habitatrichtlijn.

Hiervoor is aangegeven dat in de PKB PMR (2006) geen concrete beleidsbeslissingen meer zijn opgenomen en waarom. Dit betekent evenwel niet dat om die reden niet meer is voorzien in voldoende waarborgen dat de aanleg van de landaanwinning is afgestemd op de verwezenlijking van het Zeereservaat. Op 1 oktober 2005 is de (gewijzigde) Natuurbeschermingswet 1998 in werking getreden welke wetswijziging strekt ter implementatie van de gebiedsbescherming uit de Vogel- en Habitatrichtlijn. In de gewijzigde Natuurbeschermingswet 1998 zijn de eisen die gelden op grond van de Vogel- en Habitatrichtlijn overgenomen. Het systeem van de Natuurbeschermingswet 1998 biedt nu de waarborgen dat de compenserende maatregelen (waaronder verwezenlijking van het Zeereservaat), die nodig zijn om de algehele samenhang van Natura 2000 te waarborgen, ook daadwerkelijk en tijdig worden getroffen. Er is dan ook geen reden meer om deze koppeling middels een concrete beleidsbeslissing vast te leggen en te borgen in een PKB.

Vervolgbesluiten, realisatie en rechtsbescherming

In deze PKB legt het Rijk zijn keuzen voor de ruimtelijke ontwikkeling van de mainport Rotterdam vast. Deze ruimtelijke keuzen vormen een belangrijk kader voor de realisatie van PMR, maar zijn daarvoor op zichzelf niet voldoende. Essentieel daarbij is het dragende ruimtelijke vervolgbesluit van het bestemmingsplan voor de landaanwinning waarin de belangrijke onderbouwingen voor de landaanwinning en het gebruik als haven- en industriegebied concreet aan de orde komen. Het initiatief en de verantwoordelijkheid voor de vervolgstappen ligt bij de betrokken projectpartners en daarmee buiten het directe bereik van deze PKB. Niettemin acht het kabinet het zinvol om, mede gelet op het loslaten van de concrete beleidsbeslissingen, een schets te geven van zijn rol in en het verloop van het vervolgtraject.

Het Rijk ziet, voortvloeiend uit de procescoördinatie, voor zichzelf een aanvullende rol om het daadwerkelijk en in samenhang doorlopen van de vervolgstappen maximaal te bevorderen. Naast de eventueel benodigde borging van de doorzetkracht in het ruimtelijke spoor zijn hiervoor de verdere afspraken met de PMR-partners over de organisatie van de uitvoering en de samenloop van de vervolgbesluiten van belang. Complementair daaraan streeft het Rijk naar een zo groot mogelijke transparantie in de besluitvorming met het oog op een kwalitatief hoogwaardige en beheersbare inspraak.

De doorzetkracht is reeds hiervoor beschreven. De organisatie van de uitvoering (waaronder de financiering) is vastgelegd in het Bestuursakkoord van juni 2004 en nader uitgewerkt in de Uitwerkingsovereenkomsten per deelproject van september 2005. De uitvoeringsverantwoordelijkheid van de deelprojecten ligt bij de regionale partners die de deelprojecten voor eigen rekening en risico zullen uitvoeren.

Om een tweetal redenen zullen partijen ook bij de realisatie een intensieve vorm van samenwerking aangaan. Ten eerste ligt aan de uitvoering een groot aantal vervolgbesluiten ten grondslag, waarbij de diverse PMR-partners uiteenlopende rollen vervullen, die vastgelegd zijn in of direct voortkomen uit de regelgeving voor die vervolgbesluiten. Een goede coördinatie, met behoud van ieders taken en bevoegdheden, is noodzakelijk voor een voortvarende besluitvorming bij de vervolgbesluiten.

Ten tweede hecht het Rijk grote waarde aan het in samenhang tot ontwikkeling komen van het gehele Project Mainportontwikkeling Rotterdam. Met name de verzekering dat niet alleen de economisch rendabele elementen uit deze PKB tot stand komen, maar ook de onderdelen die zijn ontwikkeld voor het vergroten van de leefbaarheid in de regio, kan alleen worden geboden als alle partijen in gezamenlijkheid optreden en zich met elkaar verantwoordelijk achten voor de totstandkoming van het complete pakket van PMR. Het gaat om een bestuurlijk commitment dat partijen, naast de instemming met deze PKB en de ondertekening van de Uitwerkingsovereenkomsten, vast zullen houden door samenwerking tot stand te brengen en zorg te dragen voor coördinatie bij de uitvoering van alle drie de deelprojecten.

Deze coördinatie zal, met in acht name van de hiervoor aangegeven verdeling van de verantwoordelijkheden voor de realisatie van de deelprojecten, in stand blijven tot alle partijen de uitvoering van de drie deelprojecten van deze PKB voldoende verzekerd weten. Maatschappelijke organisaties adviseren de bestuurlijke partijen binnen nader aan te geven kaders.

In vervolg op de PKB moet een groot aantal besluiten tot stand komen voorafgaande aan de feitelijke realisatie. Deze vervolgbesluiten geven uitwerking aan de hoofdlijnen, zoals die in deze PKB zijn opgenomen. Een goede onderlinge afstemming van deze vervolgbesluiten is nodig om de doorlooptijden zo beperkt mogelijk te houden. Echter de onderlinge afstemming is ook van wezenlijk belang om de rechtsbescherming van belanghebbenden goed tot zijn recht te laten komen en daarmee de maatschappelijke inbreng in en acceptatie van de besluitvorming te borgen. Om te voorkomen dat voor belanghebbenden onduidelijkheid bestaat over de plek en de procedure waarin zij hun belangen bij de rechter kunnen laten toetsen, zullen de verantwoordelijke bestuursorganen samenhang in de vervolgbesluiten aanbrengen.

Het dragende ruimtelijke vervolgbesluit voor de landaanwinning is het bestemmingsplan voor de Tweede Maasvlakte. In dat besluit komen de belangrijke onderbouwingen voor de landaanwinning en het gebruik als haven- en industriegebied aan de orde. Ten aanzien van de natuurcompensatie wordt de omvang, de aard en de tijdige realisatie verzekerd middels de vergunning op grond van de Natuurbeschermingswet 1998. De instelling van het Zeereservaat, de aanleg van duinen en de zeereep vormen middels deze vergunning een voorwaarde voor het kunnen starten met de landaanwinning. De concessie voor de landaanwinning vormt een voorwaarde om met de werkzaamheden (eerste plons) van start te gaan. De overige ruimtelijke besluiten (bijvoorbeeld aanpassing van bestemmingsplannen van aanliggende gebieden) en vergunningen (bijvoorbeeld voor de zandwinning) zijn noodzakelijk voor het ten volle kunnen realiseren van het deelproject landaanwinning.

Het kabinet neemt het initiatief om met de bevoegde bestuursorganen in de diverse procedures tot afstemming te komen. Daarbij acht het kabinet het relevant om in elk geval de procedures die nodig zijn voor de landaanwinning, te weten het bestemmingsplan, de vergunning op grond van de Natuurbeschermingswet 1998 en de concessie voor de landaanwinning, inclusief de daarbij behorende milieueffectrapportages, zo veel mogelijk parallel te schakelen.

Samenvattend overzicht procescoördinatie

Bij de uitvoering van het in deze PKB PMR (2006) vastgelegde beleid is gedurende diverse jaren een groot aantal partijen betrokken. De realisatie is gebaseerd op uiteenlopende procedures waarbij diverse partijen in

diverse hoedanigheden een rol spelen. Teneinde in dit samenstel van partijen en procedures tot een goed samenspel te komen, waarbij zorgvuldigheid en snelheid belangrijke invalshoeken vormen, is coördinatie gewenst. Belangrijke elementen om dit goede samenspel te bereiken zijn:

- Het Bestuursakkoord, de Uitwerkingsovereenkomsten en de daarin opgenomen afspraken over realisatie, financiering en monitoring.
- De doorzetkracht die het Rijk en de provincie Zuid-Holland met het ruimtelijke instrumentarium tot stand brengen.
- De afspraken om de procedures te coördineren die voor de realisatie van de deelprojecten moeten worden doorlopen.
- Een overeenkomst waarin de maatregelen voor luchtkwaliteit zijn opgenomen.

Hier wordt volstaan met het aanstippen van deze elementen en het verwijzen naar afzonderlijke passages in deze PKB PMR (2006) waarin wel dieper op de afzonderlijke elementen wordt ingegaan. Met het oog op de kwaliteit van de besluitvorming, de verantwoording daarover en de zorgvuldigheid van te maken afwegingen is het goed om op te merken dat samenspel inhoudt dat elke partij vanuit een eigen verantwoordelijkheid bijdraagt aan de realisatie.

4.4. Aanvullende toelichting en motivering bij Bestaand Rotterdams Gebied (bwb 1)

In deze paragraaf wordt, deels in afwijking van en deels in aanvulling op de toelichting op het onderdeel Bestaand Rotterdams Gebied in deel 4 van de PKB-plus, een toelichting gegeven op dit deelproject. Deze toelichting heeft tot doel de ontwikkelingen ter zake van deze deelprojecten aan te geven.

Het deelproject Bestaand Rotterdams Gebied omvat twee onderdelen:

- projecten voor intensivering en optimalisering van het ruimtegebruik;
- projecten voor een verbetering van de kwaliteit van de leefomgeving.

Uit de dubbele doelstelling voor PMR blijkt dat de maatregelen en projecten uit de onderhavige PKB een deel van de problematiek van het Rijnmondgebied omvatten. Het samenwerkingsverband ROM-Rijnmond bestrijkt de volle breedte van de problematiek. Met de projecten voor intensivering en optimalisering van het ruimtegebruik wordt beoogd in het Rotterdamse Havengebied 200 hectare extra ruimte vrij te laten komen die kan worden (her)gebruikt door verschillende groeisectoren. De projecten zijn in de SMB beschreven. Sinds het uitbrengen van deel 4 van de PKB-plus is met deze projecten al ruim 100 hectare ruimte vrijgekomen. Naar verwachting zal de doelstelling van 200 hectare uiterlijk in 2021 zijn bereikt.

Om de doelstelling verbetering van de kwaliteit van de leefomgeving te bereiken, zijn tien projecten/aandachtspunten geïnitieerd. Ook deze projecten zijn nader omschreven in de SMB en beknopt aangeduid in hoofdstuk 3. Ten opzichte van de situatie ten tijde van de vaststelling van de PKB-plus is een aantal wijzigingen doorgevoerd, die voortvloeien uit de actualisatie van de projecten.

4.5. Aanvullende toelichting en motivering bij Landaanwinning

In deze paragraaf wordt een beknopte onderbouwing gegeven bij die onderdelen van het besluit voor de landaanwinning die zijn gewijzigd ten opzichte van de PKB-plus dan wel aanleiding geven tot een nadere toelichting. Het betreft in de eerste plaats het zoekgebied voor de landaanwinning en, in samenhang daarmee, het zoekgebied voor het Zeereser-

vaat en de verlengde demarcatielijn. Daarnaast wordt de mogelijke fasering van de landaanwinning nader toegelicht, evenals de besluitvorming over het zoekgebied voor de zandwinning. Tenslotte komen de (deels aanvullende) onderzoeken naar de effecten op beschermde natuurwaarden in de Voordelta en de Waddenzee aan de orde, evenals de in de PKB opgenomen milieuraandvoorwaarden voor de uitvoering.

4.5.1. Omvang en locatie zoekgebied landaanwinning (bwb 2)

De in BWB 2 en Figuur 3.1 neergelegde geografische aanduiding betreft een zoekgebied voor de landaanwinning die noodzakelijk is voor realisering van het beoogde haven- en industrieterrein in de Noordzee. Het zoekgebied beslaat een oppervlakte waarin vervolgens de exacte locatie van de landaanwinning moet worden gevonden. Bij de bepaling van dit zoekgebied is aangesloten bij hetgeen hierover eerder in de PKB-plus in een concrete beleidsbeslissing was bepaald. Weliswaar is inmiddels nadere informatie beschikbaar over de bij de uitwerking van de PKB beoogde variant, maar dit doet niet af aan de functie die de PKB op dit moment in de procedure dient te vervullen. In de PKB wordt de ruimte gereserveerd waarbinnen het realiseren van een landaanwinning mogelijk wordt gemaakt. De keuze die in het vervolgtraject op uitvoeringsniveau wordt gemaakt is afhankelijk van technische, economische en ecologische factoren. De PKB stelt daarnaast randvoorwaarden in de vorm van ruimtelijke grenzen, milieugebruiksruimte en geeft uitgangspunten voor het treffen van compenserende maatregelen bij het optreden van negatieve effecten op beschermde natuurwaarden. Hiermee wordt een kader geboden voor zowel de ruimtelijke invulling als voor de mogelijk hieruit voortvloeiende opgave aan natuurcompensatie.

Ter beoordeling van de milieueffecten is het zoekgebied in de bij PKB-plus deel 1 behorende MER, verbeeld door een tweetal varianten (referentieontwerp I en referentieontwerp II). Deze beschrijving is overgenomen in het SMB-rapport behorende bij de voorliggende PKB deel 3. Naar verwachting zullen de effecten van het inmiddels in het projectenspoor ontwikkelde Doorsteekalternatief passen binnen de beschreven effecten.

4.5.2. Demarcatielijn (bwb 3)

In de oorspronkelijke PKB-plus was in de vorm van een concrete beleidsbeslissing opgenomen dat de al bestaande demarcatielijn in west-zuidwestelijke richting wordt verlengd, hetgeen betekent dat in de Haringvlietmond direct ten zuiden van deze lijn geen landaanwinning voor een haven- en industrieterrein is toegestaan. Dit besluit is als beslissing van wezenlijk belang in de PKB opgenomen onder de aantekening dat:

- In het thans geldende streekplan de verlengde demarcatielijn is opgenomen.
- De waarde van de opname van de demarcatielijn (zie de oorspronkelijke PKB in paragraaf 6.3.4.) betrekking had op de waarborg van de juridische status van de demarcatielijn. Met het wegvallen van de concrete beleidsbeslissingen in de PKB vervalt deze juridische status met de verplichte doorwerking naar ruimtelijke besluiten van andere overheden.

4.5.3. Fasering landaanwinning (bwb 9)

De toelichting op de oorspronkelijke PKB Deel 4 gaat in paragraaf 6.4 nader in op gefaseerde aanleg van de landaanwinning. Daarin specificeert het kabinet de keuze voor een gefaseerde realisering van de landaanwinning op basis van de daadwerkelijke marktvraag als volgt:

- De omvang van de fasen, het aantal fasen en de volgorde van de

landaanwinning zijn onderwerpen van nadere uitwerking in het projectenspoor.

- De voordelen van fasering zijn van groter belang dan het risico dat op de landaanwinning versnippering ontstaat.
- Ten aanzien van het in één keer aanleggen van de buitencontour geldt dat deze aanlegstrategie in het projectenspoor eventueel kan worden meegenomen als optie en dat de randvoorwaarden in de PKB daarvoor het kader bieden. Ditzelfde geldt voor de volgorde van fasering (noord-zuid of omgekeerd).

Deze toelichting is nog steeds van toepassing op en van belang voor de wijze waarop de landaanwinning wordt uitgewerkt in het projectenspoor. Bij de uitwerking is intussen nieuwe informatie beschikbaar gekomen die relevant is voor de wijze van aanleg en de fasering. Het voorstel om de buitencontour in één keer aan te leggen, waar in de oorspronkelijke toelichting in de vorm van een optie naar wordt verwezen, heeft inmiddels meer realiteitswaarde gekregen bij de uitwerking van de Doorsteekvariant. Bij de Doorsteekvariant is de aanleg van de buitencontour in één keer kosteneffectief omdat wordt vermeden dat na verloop van tijd verplaatsing nodig is van de zeewering zelf en de daarop en daarin gelegen weg-, spoorinfrastructuur en nutsvoorzieningen.

De aanleg van de zeewering in één keer op de uiteindelijke buitencontour van de landaanwinning maakt het nog steeds mogelijk om de gewenste fasering aan te brengen in de aanleg van het eigenlijke haven- en industriegebied (het binnengebied). Naar gelang de marktvraag naar ruimte zich aandient kan binnen de zeewering meer zand worden opgespoten om haven- en industriegebied tot stand te brengen.

Het Rijk legt in deze PKB de randvoorwaarden vast die bij de wijze van aanleg in acht moeten worden genomen. Binnen deze randvoorwaarden kunnen het Havenbedrijf Rotterdam als investeerder en toekomstige eigenaar en de gemeente Rotterdam als bestemmingsplanautoriteit de meest geëigende aanlegstrategie volgen. Deze PKB biedt derhalve de gelegenheid om als aanlegstrategie te kiezen voor het in één keer aanleggen van de zeewering en het vervolgens stapsgewijs invullen van het haven- en industriegebied. Het is echter ook toegestaan om tot een andere strategie te komen.

De randvoorwaarden die in deze PKB zijn opgenomen zijn in hoofdlijn:

- De effecten op de natuur moeten door de wijze van aanleg zo beperkt mogelijk zijn en over de gehele aanlegperiode bezien niet groter worden dan was voorzien bij de gefaseerde aanleg in de oorspronkelijke PKB.
- Tevens moet aannemelijk worden gemaakt dat afdoende mogelijkheden beschikbaar zijn om eventueel na de aanleg optredende tegenvallende effecten op de beschermde natuur alsnog te compenseren.
- De feitelijke marktvraag naar ruimte moet de aanleg van de volgende fase rechtvaardigen.

Voor zover het gaat om de ruimtelijke aspecten vindt besluitvorming plaats in het bestemmingsplan. De waterstaatkundige aspecten komen aan de orde bij de concessieverlening voor de aanleg van de landaanwinning. De borging van de mitigatie en compensatie voor de natuur is – naast de vastlegging in deze PKB in beslissingen van wezenlijk belang – verzekerd via de Natuurbeschermingswet 1998. De beoordeling van de natuureffecten, de mitigatie en de aard, omvang en tijdige realisatie van de compensatie zijn onderwerp van de vergunning op grond van de Natuurbeschermingswet 1998. Zonder deze vergunning mogen de werkzaamheden geen aanvang nemen.

De toets omtrent de omvang van de marktvraag naar ruimte krijgt, conform de Uitwerkingsovereenkomst tussen de Staat en het Havenbedrijf Rotterdam, gestalte doordat het Rijk goedkeuring moet geven voor het starten van de realisatie van de landaanwinning. Ten behoeve van deze goedkeuring moet het Havenbedrijf aantonen dat de marktvraag in dezelfde orde van grootte ligt als in juni 2004 ten tijde van de ondertekening van het Bestuursakkoord.

Om te kunnen constateren of de compensatie, zoals die in de vergunning op grond van de Natuurbeschermingswet 1998 is aangegeven afdoende is, zal monitoring plaatsvinden. Als daaruit blijkt dat de te beschermen natuurwaarden meer worden aangetast dan met de aangebrachte maatregelen wordt gecompenseerd, of bij tegenvallende effecten van de compensatie zelf, ontstaat de noodzaak tot aanvullende compensatie. Op dat moment zal worden bepaald hoe aanvullende maatregelen effectief en efficiënt kunnen worden getroffen.

Het advies dat de Europese Commissie op 24 april 2003 heeft uitgebracht naar aanleiding van het onderzoek naar de effecten van de landaanwinning op de bestaande natuurwaarden van de Voordelta, Voornes Duin, Duinen van Goeree/Kwade Hoek staat niet aan het in één keer aanleggen van de zeewering in de weg, nu genoemd onderzoek betrekking heeft op de effecten van de landaanwinning als zodanig.

4.5.4. Toegankelijkheid van de haven voor scheepvaart (bwb 8)

De PKB legt in een beslissing van wezenlijk belang vast dat de huidige veilige afwikkeling van de scheepvaart in combinatie met een vlotte bereikbaarheid voor de bestaande en nieuwe havengebieden blijft gehandhaafd. Daartoe moet ruimte worden gereserveerd en moeten zonodig maatregelen worden getroffen. In de oorspronkelijke PKB-plus werd in dit verband verwezen naar nader onderzoek, waaronder onderzoek naar de ontsluiting voor de binnenvaart.

Inmiddels is over deze toegankelijkheid onderzoek in uitvoering genomen. De Rijkshavenmeester, als eerste verantwoordelijk voor de nautische veiligheid, heeft daarbij in algemene zin geconstateerd dat doorsteekvarianten van het havenontwerp kunnen voldoen aan de eisen van nautische veiligheid. Bij het verder uitwerken van de ontwerpen van de landaanwinning in het projectenspoor zal het daarvoor op te stellen milieueffectrapport de aspecten veiligheid en bereikbaarheid specificeren, zodat een nadere toets aan de beslissing van wezenlijk belang mogelijk wordt. Hiermee is gevolg gegeven aan de gestelde onderzoeksvereisten. Met volledig behoud van de essentie van de oorspronkelijke beslissing van wezenlijk belang (waarborg van veilige afwikkeling én vlotte bereikbaarheid) is in dit deel 3 van de PKB (2006) de verwijzing naar nader onderzoek geschrapt.

4.5.5. Zoekgebied zandwinning (bwb 10)

Voor de landaanwinning is zand nodig. Voor de plaats waar de benodigde zandwinning kan plaatsvinden geeft de oorspronkelijke PKB-plus een zoekgebied aan. Dit zoekgebied ligt deels buiten de 12-mijlszone. De afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State heeft in haar uitspraak over deze concrete beleidsbeslissing geconstateerd dat de Wet op de ruimtelijke ordening niet van toepassing is buiten de 12-mijlszone. Derhalve, zo constateert de Afdeling ontbeert deze concrete beleidsbeslissing, voor zover het gaat om het gedeelte van het zoekgebied buiten de 12-mijlszone, een grondslag in de wet. Dit betekent volgens de afdeling overigens niet dat het kabinet niet bevoegd is buiten de 12-mijlszone

beleid te voeren en dit beleid zonder de kwalificatie concrete beleidsbeslissing in een PKB op te nemen.

In vervolg hierop neemt het kabinet in deze PKB PMR 2006 een overeenkomstige beslissing als in de oorspronkelijke PKB-plus, maar thans in de vorm van een beslissing van wezenlijk belang. Daarbij is aangetekend dat, voor zover het zoekgebied is gelegen buiten de 12-mijlszone, de beslissing valt onder het algemeen regeringsbeleid.

Voorts is de tekst uit de oorspronkelijke PKB-plus deel 4 genuanceerd, met als resultaat dat een gelijkblijvende waarborg voor de natuur wordt gecombineerd met wat meer flexibiliteit ten aanzien van de zandwinning. De eventueel noodzakelijke natuurcompensatie als gevolg van de zandwinning zal zo veel mogelijk worden afgestemd op de compenserende maatregelen welke voortvloeien uit de landaanwinning, om te borgen dat er sprake is van een samenhangend pakket.

4.5.6. Europese en Nederlandse natuurbeschermingsregelgeving (bwb's 14 tot en met 18)

(Natuur-)compensatie bij landaanwinning (bwb 14)

De tekst van deze beslissing van wezenlijk belang is enigszins aangepast. Hierdoor sluit deze beter aan bij de terminologie zoals die in de genoemde regelgeving wordt gehanteerd.

Voorts is de laatste volzin van deze bwb geschrapt omdat de thans geldende Natuurbeschermingswet 1998 voldoende waarborgen biedt dat de aanleg van de landaanwinning wordt afgestemd op de verwezenlijking van het Zeereservaat en dat aldus voldoende compensatie voor de gevolgen van de landaanwinning voor de algehele samenhang van Natura 2000 op de lange termijn wordt geboden. Verwezen wordt naar het hieromtrent gestelde in subparagraaf 4.3.2 onder het kopje «waarborging natuurcompensatie».

Wet- en regelgeving

Door de PKB wordt landaanwinning mogelijk gemaakt in de gebieden Voordelta, Voornes Duin, Duinen van Goeree/Kwade Hoek, die zijn aangewezen als Speciale Beschermingszone (SBZ) op grond van de Europese Vogelrichtlijn en is aangemeld in het kader van de Europese Habitatrichtlijn. De aanwijzing van het Natura 2000-gebied «Voordelta» op grond van de Natuurbeschermingswet 1998, waarmee de Europese gebiedsbescherming in de Nederlandse wetgeving wordt geïmplementeerd, wordt in 2006 verwacht.

Voor de realisering van de landaanwinning is, in afwachting van aanwijzing van de Voordelta, Voornes Duin, Duinen van Goeree/Kwade Hoek op grond van de Natuurbeschermingswet 1998, het afwegingskader van artikel 6 van de Habitatrichtlijn rechtstreeks van toepassing. Dit artikel, en dan met name de leden 3 en 4 daarvan, voorziet in een reeks procedurele en feitelijke waarborgen ten aanzien van plannen en projecten die significante gevolgen kunnen hebben voor een Natura 2000 gebied. De in dit kader te ondernemen stappen zijn uiteen gezet in bijlage 2 bij de strategische milieubeoordeling.

Passende beoordeling Landaanwinning

Zoals gezegd is de landaanwinning voorzien in een gebied, de Voordelta, dat is aangewezen als Speciale Beschermingszone (SBZ) als bedoeld in de Vogelrichtlijn en aangemeld als SBZ als bedoeld in de Habitatrichtlijn. De Voordelta maakt deel uit van «Natura 2000», een coherent Europees ecologisch netwerk van Speciale Beschermingszones als bedoeld in de Vogel- en Habitatrichtlijn.

Voorts zal de landaanwinning indirecte effecten hebben op de in de nabijheid gelegen duinen met hoge natuurwaarden op Voornes Duin, Duinen van Goeree/Kwade Hoek, welke gebieden eveneens zijn aangewezen/aangemeld als SBZ in de zin van de Vogel- en Habitatrichtlijn. Tenslotte heeft de landaanwinning mogelijke effecten op de SBZ Waddenzee en Noordzeekustzone. De gevolgen van de landaanwinning voor al deze speciale beschermingszones zijn beschreven in een Passende Beoordeling.

Deze Passende Beoordeling voor de landaanwinning is in twee deelrapporten beschreven:

- een deelrapport speciale beschermingszones Voordelta, Voornes Duin, Duinen van Goeree/Kwade Hoek;
- een deelrapport speciale beschermingszones Waddenzee en Noordzeekustzone.

Hierna wordt op beide deelrapporten afzonderlijk ingegaan.

Deelrapport Voordelta, Voornes Duin, Duinen van Goeree/Kwade Hoek

Ten behoeve van de oorspronkelijke PKB-plus en de adviesaanvraag voor het onderhavige project aan de Europese Commissie, is reeds onderzoek gedaan naar de effecten van de landaanwinning op de bestaande natuurwaarden van de Voordelta, Voornes Duin, Duinen van Goeree/Kwade Hoek. De bij de adviesaanvraag behorende onderzoeken en beoordelingen zijn door de Europese Commissie passend geacht. Derhalve bieden deze onderzoeken in beginsel voldoende inhoud om deze (na enige aanpassing in de vorm) voor de PKB PMR 2006 te gebruiken. De adviesaanvraag (en bijbehorende stukken) heeft dan ook ten grondslag gelegen aan het Deelrapport Voordelta, Voornes Duin, Duinen van Goeree/Kwade Hoek. Voor een inhoudelijke aanpassing zijn thans geen objectief verifieerbare nieuwe inzichten bekend. Het is echter wel mogelijk dat bij de voorbereiding van de vervolgbesluiten nieuwe inzichten naar voren komen. De eerste onderzoeksresultaten, die in concept beschikbaar zijn gekomen, geven echter aan dat deze nieuwe inzichten slechts betrekking hebben op de reden voor de compensatie en niet op de aard en de maximale omvang van de compensatie. Het gaat daarbij om de compensatie voor de duinen.

Deelrapport Waddenzee en Noordzeekustzone

In haar uitspraak van 26 januari 2005 heeft de Afdeling Bestuursrecht-spraak van de Raad van State overwogen dat de concrete beleidsbeslissing voor de landaanwinning was genomen in strijd met artikel 6, derde lid, van de Habitatrichtlijn omdat in het uitgevoerde onderzoek niet voldoende aannemelijk was gemaakt dat de gevolgen van de landaanwinning geen significante effect zou kunnen hebben op de beschermde natuurlijke kenmerken van de Waddenzee. Met name meer duidelijkheid over de omvang en de gevolgen van een verminderde slib- en vislarven-toevoer voor de te beschermen natuurlijke kenmerken van de Waddenzee werd in het licht van de instandhoudingsdoelstellingen nodig geacht.

Naar aanleiding van de uitspraak van de Afdeling is nader onderzoek uitgevoerd om de Passende Beoordeling Landaanwinning aan te vullen. Dit onderzoek diende om op basis van de beste wetenschappelijke kennis, alle aspecten van de landaanwinning in beeld te brengen die de instandhoudingsdoelstellingen van de Noordzeekustzone en de Waddenzee in gevaar kunnen brengen. Dit onderzoek heeft geresulteerd in de Passende Beoordeling Landaanwinning, deelrapport Waddenzee en Noordzeekustzone.

Overige aspecten – Duinen

In vervolg op hetgeen in de oorspronkelijke PKB-plus is vermeld en in paragraaf 6.12. onder punt 3 is toegelicht over de relatie van de duincompensatie en de verbetering van de kustveiligheid, is van belang dat het kustvak Hoek van Holland–Kijkduin inmiddels is aangemerkt als prioritaire Zwakke Schakel.

Dit betekent dat de zeewering hier tussen nu en twintig jaar niet meer voldoet aan de wettelijke veiligheidseisen. Het Rijk, de kustprovincies en de waterschappen hebben in 2003 afgesproken om gezamenlijk planstudies voor de verschillende zwakke schakels uit te werken. De planstudie voor de zwakke schakel Hoek van Holland–Kijkduin moet in 2007 gereed zijn. De regie van de Zwakke Schakel ligt bij de Provincie Zuid-Holland. Initiatiefnemer van de Zwakke Schakel is het Hoogheemraadschap Delfland. Het initiatief voor de duincompensatie ligt bij Rijkswaterstaat. Omdat versterking van de zeewering en duincompensatie in hetzelfde deel van de kust zijn gepland kunnen deze niet los van elkaar gezien worden en zullen deze projecten in de planvorming daarom voor zover mogelijk inhoudelijk goed op elkaar worden afgestemd.

Overige aspecten – Zeereep

De Passende Beoordeling landaanwinning laat zien dat ter compensatie voor de kwaliteitsvermindering van de bestaande zeereep op Voorne en Goeree rekening gehouden moet worden met de realisatie van 23 hectare nieuwe zeereep, waarvan 15 hectare op de Brouwersdam en 8 hectare op de kust van de landaanwinning. Deze omvang betreft de maximale compensatieopgave. De werkelijk benodigde oppervlakte zal nader worden bepaald bij de voorbereiding van het vervolgbesluit voor de landaanwinning en zal exact worden vastgesteld in het kader van de vergunningverlening op grond van de Natuurbeschermingswet 1998. In deze aangepaste PKB is expliciet aangegeven dat de vermelde oppervlakten een maximum betreffen. De doorkijk naar de Doorsteekvariant, die in het projectenspoor tot ontwikkeling wordt gebracht, geeft aan dat het aannemelijk is dat bij deze variant de compensatieopgave inderdaad niet hoger en mogelijk lager uitvalt. Binnen het ontwerp van de Doorsteekvariant is geen nieuwe zeereep op de kust van de landaanwinning voorzien, hetgeen betekent dat in dat geval de compensatie voor de zeereep geheel gevonden moet worden op de Brouwersdam.

Mogelijke nieuwe, gedetailleerder en objectief verifieerbare inzichten komen wellicht naar voren bij de vervolgbesluiten. Daarbij is voor de natuurcompensatie met name van belang de vergunning op grond van de Natuurbeschermingswet 1998. De Natuurbeschermingswetvergunning zal berusten op de meest actuele informatie die in het najaar van 2006 beschikbaar komt in de voor de aanleg van de landaanwinning op te stellen milieueffectrapportages. De procedure voor de onderhavige Natuurbeschermingswetvergunning voorziet in advies van de Europese Commissie. De Passende Beoordeling zoals deze thans voorligt, behoeft derhalve niet (nogmaals) aan de Europese Commissie te worden voorgelegd.

Overige aspecten – Monitoring natuurcompensatie

De gemaakte afspraken in het Bestuursakkoord en de Uitwerkingsovereenkomst voor de landaanwinning houden in dat het Rijk zorg zal dragen voor de realisatie van de in het Bestuursakkoord afgesproken natuurcompensatie. Het Rijk zal ook het monitorings- en evaluatieprogramma uitvoeren, benodigd voor de verificatie van de afgesproken compensatie.

4.5.7. Milieurandvoorwaarden voor de uitvoering (bwb 7)

In bwb 7 is vastgelegd dat de negatieve milieueffecten van het uiteindelijk ontwerp voortvloeiend uit het projectenspoor kleiner moeten zijn dan (of gelijk moeten zijn aan) de milieueffecten van de twee referentieontwerpen, zoals geïnventariseerd in het SMB-rapport. Ten opzichte van de eerdere PKB is logischerwijs de verwijzing naar de geactualiseerde milieueffectbeoordeling opgenomen.

Het kabinet beschouwt de in het SMB-rapport geïnventariseerde effecten van de mogelijke uitvoering als de beschikbare milieugebruiksruimte voor de uiteindelijke uitvoering, zij het op een zeker abstractieniveau en met de kanttekening dat het complex is om de actuele situatie eenduidig aan de destijds opgestelde effectrapportage te relateren (zie ook bijlage 1 bij het SMB-rapport). Hiermee wordt enerzijds recht gedaan aan de functie van deze PKB als schakel in een besluitvormingsketen en anderzijds aan het in het Nederlandse milieubeleid verankerde stand still-beginsel.

Het doel van deze beslissing is om in de vervolgbesluitvorming verantwoording af te laten leggen over de weging van de in de desbetreffende procedure in beeld gebrachte milieueffecten, door een zo goed mogelijke vergelijking met de uitkomsten van de eerdere inventarisatie. Uitgangspunt daarbij is dat geen uitvoeringsontwerp wordt gekozen dat – in de termen van milieueffectrapportage – als geheel negatiever scoort dan één van beide referentieontwerpen, zoals ook in het Toetskader bij de Uitwerkingsovereenkomst Landaanwinning is gepreciseerd.

Mede op basis van dit uitgangspunt is in het SMB-rapport een (eerste) doorkijk opgenomen naar de inmiddels ontwikkelde Doorsteekvariant voor de landaanwinning. In dit stadium van de besluitvorming leert deze vergelijking dat de Doorsteekvariant voor de effecten op Kust en Zee en de doorwerking daarvan op natuur naar verwachting vergelijkbare of kleinere effecten heeft dan de Referentieontwerpen.

4.5.8. Elektriciteitsproductie (gerelateerd aan bwb's 4 en 5)

Zoals in de beslissingen van wezenlijk belang met de nummers 4 en 5 staat aangeduid biedt de landaanwinning primair ruimte voor deepsea gebonden activiteiten, met de mogelijkheid om onder bijzondere omstandigheden en op basis van een zorgvuldige afweging andere activiteiten plaats te laten vinden op de landaanwinning. In dit verband is relevant dat het kabinet bij de voorbereiding van het Derde Structuurschema Elektriciteitsvoorziening (SEVIII) thans overweegt om de landaanwinning aan te merken als mogelijke grootschalige vestigingsplaats voor elektriciteitsproductie. Aangezien de landaanwinning beperkingen met zich meebrengt voor de vestiging van elektriciteitsproductie op Maasvlakte 1 is hier sprake van een bedoelde «bijzondere omstandigheid». Het kabinet zal bedoelde «zorgvuldige afweging» aan de hand van de criteria zoals aangegeven in paragraaf 3.3.2. van deze PKB nader uitvoeren in het kader van de pkb SEV III.

4.6. Aanvullende toelichting en motivering bij 750 hectare natuur- en recreatiegebied

Aanleiding voor deze paragraaf is de eerdere vernietiging van de (twee) concrete beleidsbeslissingen over de aanleg van 750 hectare natuur- en recreatiegebied en de omzetting van deze beslissingen in beslissingen van wezenlijk belang in de nu voorliggende PKB. Achtereenvolgens komen aan de orde de redenen voor vernietiging en herbevestiging van de beleidskeuze, de eerder ontbrekende inventarisatie en afweging van bestaande belangen en de actualisatie van oorspronkelijke beslissingen van wezenlijk belang en overige aspecten. Tot slot is een passage over de realisatie opgenomen.

4.6.1. Hernieuwde besluitvorming na vernietiging (bwb's 19 en 23)

De besluitvorming voor het deelproject 750 hectare natuur- en recreatiegebied was in de oorspronkelijke PKB-plus vervat in twee concrete beleidsbeslissingen respectievelijk voor 600 hectare op Midden IJsselmonde (zuidflank van Rotterdam) en 150 hectare verdeeld over de Schiebroekse- en Zuidpolder en de Schiezone (noordflank van Rotterdam). Tegen deze concrete beleidsbeslissingen is beroep ingesteld bij de Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State. De Afdeling stelt in haar uitspraak dat door het ontbreken van toereikend onderzoek naar de aanwezigheid van en de mogelijke gevolgen voor (agrarische) bedrijven in de desbetreffende gebieden «niet de nodige kennis omtrent de relevante feiten en af te wegen belangen vergaard» is. Dit is in strijd met de Algemene wet bestuursrecht (Awb) en levert als zodanig een vernietiging op van de beide concrete beleidsbeslissingen.

Het kabinet heeft de beide vernietigde beslissingen naar inhoud en letter ongewijzigd in deze herstelde PKB opgenomen, maar nu als beslissingen van wezenlijk belang met de volgnummers 18 respectievelijk 22. De wijziging in de status van de beslissing (verandering van concrete beleidsbeslissing in beslissing van wezenlijk belang) volgt de algemene lijn die bij het herstel van deze PKB is gehanteerd (zie hiervoor de eerste paragraaf van dit hoofdstuk).

4.6.2. Inventarisatie en afweging bestaande belangen

Dit neemt niet weg dat het kabinet thans de volledige belangenafweging heeft uitgevoerd, welke de Afdeling in de oorspronkelijke PKB-plus onvoldoende achtte. Deze belangenafweging berust op onderzoek dat de provincie Zuid-Holland, als uitvoerder van dit deelproject, heeft uitgevoerd.

Samenvatting belangenafweging

De conclusie waartoe het kabinet komt luidt samengevat als volgt. De beslissingen van wezenlijk belang die voorzien in de realisering van 750 hectare natuur- en recreatiegebied bevatten een duidelijke planologische keuze waarin de begrenzing en de hoofdfuncties van de betrokken gebieden concreet zijn aangegeven. In zijn uitspraak over de oorspronkelijke concrete beleidsbeslissingen heeft de rechter deze beslissingen als voldoende rechtszeker aangemerkt, zodat uit dien hoofde geen aanleiding bestaat voor nadere duiding. Er mag van worden uitgegaan dat deze rechterlijke vaststelling niet wijzigt bij handhaving van de eerdere beleidskeuzes.

In deze fase van de besluitvorming moet worden uitgegaan van een beëindiging van bestaande bedrijfsmatige activiteiten op de huidige leest in de plangebieden, aangezien deze in de huidige vorm niet verenigbaar

zijn met de keuze voor transformatie. De hiermee gemoeide belangen van ondernemers, gebruikers en bewoners in en gerelateerd aan de plan-gebieden zijn geïnventariseerd, door hun aard en aantal vast te stellen en ontwikkelingsmogelijkheden in kaart te brengen.

Afweging van deze belangen tegen het belang van de aanleg van een grootschalig natuur- en recreatiegebied als onderdeel van de dubbel-doelstelling van PMR levert op dat de beoogde verbetering van de leef-kwaliteit in Rijnmond naar het oordeel van het kabinet prevaleert. Het kabinet, de provincie Zuid-Holland, de gemeente Rotterdam en de stads-regio Rotterdam hebben in de Uitwerkingsovereenkomst afspraken gemaakt over de omvang van het voor uitvoering van het deelproject benodigde budget en de onderlinge bijdragen aan dat budget. Daarbij is aandacht besteed aan het voorkomen, beperken en zo nodig compen-seren van schadeveroorzakende besluiten en planschade. Dit budget is binnen de kaders van de Uitwerkingsovereenkomst gecheckt en toerei-kend bevonden. Met deze constatering mag worden verondersteld dat de niet door de Raad van State behandelde beroepen over de uitvoerbaar-heid gepareerd zijn.

Toetsing aan actuele ontwikkelingen en gewijzigde kaders leidt niet tot een andere voorkeursvariant. Gelet op het uitgevoerde onderzoek is er evenmin aanleiding om te veronderstellen dat de beslissingen van wezen-lijk belang als gevolg van nieuwe of gewijzigde wetgeving onuitvoerbaar zouden zijn.

Aldus kan worden geconstateerd dat wordt voldaan aan de criteria voor de juridische houdbaarheid de beslissingen, zoals die voortkomen uit de uitspraak van de Afdeling:

- rechtszekerheid van de beslissingen;
- duidelijkheid van de rechtsgevolgen;
- een kenbare en redelijke belangenafweging;
- volledigheid en actualiteit van het onderliggend onderzoek;
- zicht op concrete uitvoerbaarheid;
- motivering op het niveau van een globaal bestemmingsplan.

Deze inventarisatie van belangen, de daaraan verbonden afweging en de overige punten van actualisatie zijn hierna meer uitvoering beschreven:

Aard en aantal aanwezige bedrijven

Met het onderzoek is uitvoering gegeven aan de opdracht van de Raad van State om aard en aantal van de in de plangebieden aanwezige bedrijven vast te stellen. Deze opdracht is ruim opgevat, zowel in geogra-fische zin als met betrekking tot de typen mogelijke belanghebbenden (ook bewoners en indirect belanghebbenden, zoals toeleveranciers, zijn in beeld gebracht).

Het betreft 127 agrarische bedrijven, 21 overige bedrijven, 47 verpachters en 13 bewoners, verdeeld over 5 gebieden (te weten de 3 plangebieden en 2 aanpalende gebieden). Driekwart van het betreffende grondareaal in de plangebieden (735 hectare) is in eigendom van de gebruikers of valt onder langlopende pachtcontracten; het resterende kwart betreft kortlopende pacht en is voor bijna 60% in handen van de (semi-)overheid.

Toekomstperspectief aanwezige bedrijvigheid

Voor land- en tuinbouw is schaalvergroting de hoofdstroom qua ontwikke-ling voor de komende jaren. In een autonome situatie zal een deel van de agrarische ondernemers op termijn het bedrijf beëindigen vanwege het ontbreken van een opvolger of vanwege financiële redenen. De vrijko-mende grond zal terecht komen bij de blijvers, waarmee de nodige schaal-

vergroting zal worden gerealiseerd. Uiteindelijk zullen steeds minder agrarische ondernemers hun bedrijf kunnen uitoefenen in de gebieden.

In Midden-IJsselmonde bevinden zich met name akkerbouwbedrijven. Deze bedrijven zullen de komende tien jaar gemiddeld met minimaal 10 hectare moeten groeien om rendabel te blijven. Het areaal grond dat naar verwachting vrijkomt door bedrijfsbeëindiging zal niet voldoende zijn om in die groei te voorzien.

In de Vlinderstrik (Schiebroekse- en Zuidpolder) komen voornamelijk melkvee- en glastuinbouwbedrijven voor. In de Schiezone bevinden zich uitsluitend veebedrijven (melkvee, schapen en paarden). De melkveebedrijven in beide gebieden zijn kleiner dan gemiddeld in Nederland, zodat de agrarische structuur in zoverre ongunstig is. In een autonoom scenario is er voornamelijk in de Vlinderstrik onvoldoende grond om op alle bedrijven de benodigde schaalvergroting mogelijk te maken. Gezien de ligging van de Vlinderstrik en de Schiezone in een sterk verstedelijkt gebied zijn er relatief veel mogelijkheden voor aan landbouw gerelateerde activiteiten (recreatie, natuurbeheer, zorg, detailhandel eigen product).

De glastuinbouwbedrijven bevinden zich voornamelijk in de Vlinderstrik. De omvang van deze bedrijven is gelijk aan het gemiddelde niveau in Nederland, zodat zij een relatief gunstige structuur hebben. In een autonoom scenario zou verplaatsing naar een centrumgebied voor glastuinbouw aantrekkelijk geweest zijn in verband met de benodigde schaalvergroting en innovatie.

Realisering van de beslissingen van wezenlijk belang heeft tot gevolg dat de bestaande bedrijven die economisch afhankelijk zijn van agrarische bedrijvigheid, met name op Midden-IJsselmonde (waar een volledige transformatie is voorzien), zullen moeten verdwijnen of aanpassen. Een ongewijzigde voortzetting van deze bedrijvigheid verhoudt zich niet met de hoofdfunctie natuur. Voor zover ruimte overblijft voor dergelijke bedrijvigheid zal het gaan om vormen van agrarische (neven)activiteit, die ondergeschikt zijn aan de hoofdfunctie.

Voor de in de betrokken gebieden gevestigde niet-agrarische bedrijven geldt in het algemeen ook dat voortzetting zich niet verhoudt met de hoofdfunctie natuur. De beslissingen van wezenlijk belang sluiten niet uit dat de in de gebieden woonachtige natuurlijke personen ter plaatse kunnen blijven wonen.

Belangenafweging

Met het rapport van het Landbouw Economisch Instituut (LEI) wordt in de eerste plaats het vereiste inzicht gegeven in de aanwezigheid van bedrijven en bewoners in de betrokken gebieden die door de besluitvorming kunnen worden geraakt. Daarnaast zijn de belangen van de betrokkenen zo goed mogelijk in beeld gebracht. Tenslotte zijn de gevolgen die verwezenlijking van de beslissingen van wezenlijk belang kunnen hebben voor vooral de agrarische bedrijven in de gebieden geïnventariseerd. Hiermee is de door de Raad van State gevraagde inventarisatie van belangen uitgevoerd en een basis verkregen voor de afweging daarvan.

Op basis van dit rapport is het mogelijk alle relevante bij de beslissingen van wezenlijk belang betrokken belangen te benoemen en af te wegen.

Bij deze afweging is van belang dat de realisering van een nagenoeg aaneengesloten, openbaar toegankelijk en vanuit de stad bereikbaar natuur- en recreatiegebied een wezenlijke component vormt voor het

realiseren van de tweede doelstelling van het Project Mainportontwikkeling Rotterdam: verbetering van de kwaliteit van de leefomgeving in Rijnmond.

Realisering van deze doelstelling via de duidelijke keuze voor hoogwaardige natuur respectievelijk natuur- en recreatiegebied in het betrokken gebied komt tegemoet aan verschillende door het kabinet gesignaleerde problemen en behoeften. In de eerste plaats door vermindering van de huidige druk op de kwaliteit van bestaande natuur- en recreatiegebieden in de regio die het gevolg is van toenemende versnippering, verdroging en teruglopende biodiversiteit.

In de tweede plaats door een concreet antwoord te geven op de als een bedreiging ervaren verstedelijking in de richting van het landelijk gebied. In de derde plaats als voorziening in de behoefte aan hoogwaardige recreatiegelegenheid in de nabijheid van de stad.

Meer specifiek ten aanzien van de locatie kunnen de geprojecteerde natuur- en recreatiegebieden een bijdrage leveren aan de gewenste versterking van bestaande ecologische structuren in de Rotterdamse regio. Het gebied op Midden-IJsselmonde geeft daarbij inhoud aan het streven naar een natuur- en recreatiegebied met een forse omvang. De 150 hectare in de noordflank (Vlinderstrik en Schiezone) geeft, als aanvulling op aldaar bestaande natuur- en recreatiestructuren, een belangrijke impuls aan de leefbaarheid in deze regio.

Tegenover deze constatering van het algemeen belang staat het belang van de huidige bewoners en gebruikers van de gebieden waar de ontwikkeling van natuur en recreatie is voorzien. Het kabinet onderkent dat het gebied al vele generaties lang in agrarisch gebruik is en dat de landbouw de drager is van het huidige cultuurlandschap. De agrariërs hebben niet gevraagd om de steeds groter wordende invloed vanuit het stedelijk gebied, om de uitbouw van infrastructuur, de ontwikkeling van het haven- en industriegebied, noch om de plannen in deze PKB PMR (2006).

De ontwikkeling van de mainport en de versterking van de kwaliteit van de leefomgeving in Rijnmond, zoals die voortkomt uit de dubbele doelstelling van deze PKB, gaat ten koste van de belangen van de (agrarische) bedrijven en de woon- en leefomstandigheden van de bewoners in de gebieden waar natuur- en recreatieontwikkeling is voorzien. Voor de economische schade zijn passende vormen van compensatie beschikbaar. De emotionele schade die betrokkenen ondervinden kan met deze vormen van compensatie echter niet worden weggenomen. Het gaat daarbij om gevoelswaarden die van persoon tot persoon zullen verschillen en die betrekking hebben op de band met het gebied en de betrokkenheid met het eigen bedrijf.

Het besluit van het kabinet in deze PKB beperkt de mogelijkheid van de agrariërs om zelf de koers van het eigen bedrijf te bepalen. Echter ook zonder deze PKB zullen ingrijpende veranderingen optreden, zoals het uitgevoerde onderzoek van het Landbouw Economisch Instituut (LEI) aangeeft. Het onderzoek wijst op het voortgaan van het proces van bedrijfsbeëindiging en de noodzaak tot schaalvergroting.

In vergelijking met deze autonome ontwikkeling brengen de beslissingen van wezenlijk belang in deze PKB over de 750 hectare natuur- en recreatiegebied voor de ondernemers een geforceerde afbouw van bedrijfsactiviteiten met zich mee. De gekozen hoofdfuncties zijn immers niet verenigbaar

met voortzetting van de bestaande land- en tuinbouwactiviteiten op de huidige leest.

Alles overziende is de conclusie dat de gevolgen voor de aanwezige ondernemers manifest zullen zijn, aangezien beëindiging van de bedrijfsactiviteiten op termijn het uitgangspunt is. Het Kabinet is zich er terdege van bewust dat dergelijke maatregelen diep zullen ingrijpen in de persoonlijke levenssfeer van betrokkenen. In verhouding tot het autonome scenario en tot het belang van de realisering van grootschalige natuur- en recreatiefuncties, kunnen deze gevolgen echter niet als onevenredig groot worden aangemerkt. Daarbij is mede van belang dat in geval tot onteigening van de gronden zal moeten worden overgegaan, de Onteigeningswet en de daarmee samenhangende jurisprudentie een volledige schadeloosstelling garandeert. Waar aankoop van gronden niet aan de orde is, kunnen getroffen belanghebbenden een beroep doen op artikel 49 WRO (planschadevergoeding). De uitkomst van de belangenafweging is dan ook dat het algemeen belang van realisering van de natuur- en recreatiegebieden opweegt tegen het nadeel van de getroffen ondernemers en andere belanghebbenden.

Het voornemen om op Midden-IJsselmonde ruimte te behouden voor agrarische bedrijvigheid doet hieraan niet toe of af, aangezien invulling van deze ruimte in beginsel pas aan de orde zal zijn in de inrichtingsfase. Bovendien zal deze invulling geen afbreuk kunnen doen aan de voor dit gebied gekozen hoofdfuncties openlucht recreatie met natuurwaarden, respectievelijk hoogwaardige natuur met recreatief medegebruik.

4.6.3. Actualisatie oorspronkelijke bwb's

Naast de kernbeslissing voor de realisatie van de 750 hectare natuur- en recreatiegebied bevatte de oorspronkelijke PKB-plus een aantal beslissingen van wezenlijk belang en een nadere toelichting over de realisering. Bij deze aanpassing van de PKB vindt voor deze onderdelen op de volgende wijze een actualisatie plaats.

Zuidflank Rotterdam (bwb's 19 tot en 22)

De drie beslissingen van wezenlijk belang in de zuidflank van Rotterdam hadden betrekking op gebieden aansluitend op de 600 hectare nieuw natuur- en recreatiegebied in deze zone en op de verbinding tussen het stedelijk gebied en dit nieuw te realiseren gebied. Deze drie beslissingen van wezenlijk belang zijn onder de nummers 20 tot en met 22 in geactualiseerde vorm opnieuw als beslissing van wezenlijk belang in de aangepaste PKB opgenomen.

De concrete beleidsbeslissingen uit de oorspronkelijke PKB-plus over de transformatie van het gebied Midden-IJsselmonde is ongewijzigd opgenomen onder nummer 19. De toelichting is aangevuld overeenkomstig het toetskader behorende bij de Uitwerkingsovereenkomst, waarin de functies en randvoorwaarden waar nodig nader zijn gespecificeerd.

De beslissing van wezenlijk belang uit de oorspronkelijk PKB-plus over het gebied in de Rand van Rhoon is onder nummer 20 teruggekomen in de aangepaste PKB als een beslissing van wezenlijk belang. Hier wordt echter niet meer verwezen naar het nog te herziene streekplan, maar wordt naar het vigerende streekplan verwezen, dat op 12 oktober 2005 het Ruimtelijk Plan Regio Rotterdam door Provinciale Staten van Zuid-Holland is vastgesteld als streekplan en op 9 november 2005 door de Regioraad van de stadsregio Rotterdam als regionaal structuurplan (RR2020). Het gebied hoort tot het Regiopark IJsselmonde en biedt plaats voor recreatief groen, een nieuw recreatief concentratiepunt en de ontwikkeling van landelijk

wonen. RR2020 geeft ruimte voor landelijk wonen in de Rand van Rhoon op basis van een integraal gebiedsontwikkelingsplan dat de instemming behoeft van Gedeputeerde Staten van de provincie en Dagelijks Bestuur van de stadsregio Rotterdam. De bouw van woningen is alleen mogelijk in combinatie met investeringen in het landschap. Het kan daarbij zowel gaan om investeringen in de ontwikkeling van het natuur- en recreatiegebied als op de te leveren bijdrage aan de instandhouding ervan. De (nadere) invulling in het kader van het streekplan vindt plaats binnen vijftien jaar. Het gebied maakt geen onderdeel uit van de 750 hectare nieuw natuur- en recreatiegebied, waartoe in deze PKB wordt besloten. In de oorspronkelijke PKB-plus dringt het Rijk er bij de provincie op aan om in het kader van de streekplanherziening na te gaan of de bestaande golfbaan langs de Oude Maas kan worden verplaatst en uitgebreid. Daarbij had het Rijk ook op het oog de huidige locatie van de golfbaan om te vormen tot een getijdengebied. Inmiddels heeft de provincie Zuid-Holland het nieuwe streekplan uitgebracht, waarin deze verplaatsing niet is opgenomen. In de Uitwerkingsovereenkomst PMR tussen de Staat en de provincie Zuid-Holland is opgenomen dat de kosten voor verplaatsing van de golfbaan niet passen binnen het budget voor de realisatie van de 750 hectare natuur- en recreatiegebied. Derhalve zal de verplaatsing van de golfbaan en de omvorming tot getijdengebied niet binnen de kaders van deze PKB plaatsvinden. De tekst van de aangepaste PKB is aangepast aan deze realiteit en gaat nu uit van het open houden van de mogelijkheden om deze in de toekomst en in andere kaders wel tot stand te brengen. Dit verzoek is opgenomen als beslissing van wezenlijk belang met nummer 21 in de aangepaste PKB. In deze beslissing van wezenlijk belang is de clausule dat de eventuele verplaatsing van de golfbaan «binnen Midden-IJsselmonde» zou moeten worden plaatsvinden als een onnodige belemmering geschrapt.

De derde beslissing van wezenlijk belang in de oorspronkelijke PKB-plus in de zuidflank van Rotterdam had betrekking op het tot stand brengen van een of meer verbindingen voor langzaam verkeer en openbaar vervoer tussen het stedelijk gebied van Rotterdam-Zuid en het te realiseren natuur- en recreatiegebied op IJsselmonde. Aangezien inmiddels de beoogde openbaar vervoer-verbinding tot stand is gebracht en de planvorming voor de langzaam verkeer verbinding is geconcretiseerd en de afspraken voor de realisatie zijn vastgelegd in de Uitwerkingsovereenkomst van 2 september 2005, kan de oorspronkelijke beslissing aan deze nieuwe situatie worden aangepast. Dit heeft geleid tot een geactualiseerde beslissing van wezenlijk belang, die onder nummer 22 is opgenomen in de aangepaste PKB. Tevens is de locatie van de verbinding op de kaart aangepast.

Noordflank Rotterdam (bwb's 23 tot en met 25)

De twee beslissingen van wezenlijk belang die betrekking hebben op de noordflank van Rotterdam gaven een nadere specificatie van de hoofdkeuze in de oorspronkelijke PKB-plus om in deze zone 150 hectare nieuw natuur- en recreatiegebied tot stand te brengen. Deze specificatie is nog steeds actueel en derhalve zijn beide beslissingen van wezenlijk belang met dezelfde bewoording opnieuw in deze aangepaste PKB opgenomen. De oorspronkelijke concrete beleidsbeslissing waarin de hoofdkeuze is vervat is als beslissing van wezenlijk belang nummer 25 opgenomen. De tekst is in die zin geactualiseerd, dat «busverbinding» is opgenomen in plaats van «railverbinding». In de daarop volgende toelichting is, overeenkomstig het bepaalde in het Toetskader bij de desbetreffende Uitwerkingsovereenkomst, de nadruk gelegd op het ruimtelijk mogelijk maken van de ecologische verbindingzone. De randvoorwaarden voor de eventuele inrichting zijn ongewijzigd gebleven.

4.6.4. Actualisatie van overige aspecten

De milieueffecten van het deelproject 750 hectare natuur- en recreatiegebied zijn ten behoeve van deel 1 van de PKB-plus beschreven in de deelnota MER «750 hectare natuur- en recreatiegebied». Dit MER dateert van mei 2001. Sinds 2001 is in ieder geval wet- en regelgeving op een aantal onderdelen veranderd. Bij hernieuwde besluitvorming moet worden uitgegaan van de op dat moment geldende feitelijke situatie en wet- en regelgeving. Gelet hierop is onderzocht of de informatie uit het MER nog voldoende actueel is om de besluitvorming thans te kunnen onderbouwen en in de strategische milieubeoordeling vast te leggen. Samengevat levert het onderzoek op dat ten aanzien van water, natuur, externe veiligheid en andere milieuaspecten geen belemmeringen opleveren voor de vaststelling van de beide beslissingen van wezenlijk belang. Voor de onderbouwing wordt verwezen naar het SMB-rapport.

Tot slot is de financiële uitvoerbaarheid van de PKB met betrekking tot de aanleg van 750 hectare natuur- en recreatiegebied getoetst. Daartoe is, binnen de kaders van de in de Uitwerkingsovereenkomst vastgelegde afspraken, een check uitgevoerd op de toereikendheid van het gereserveerde budget.

De conclusie is dat de geraamde totale kosten passen binnen de voor het project gereserveerde middelen. De financiële uitvoerbaarheid is hiermee in voldoende mate gewaarborgd.

Realisering

De actualisatie heeft met name betrekking op de Uitwerkingsovereenkomst van 2 september 2005 tussen de Staat, de provincie Zuid-Holland, de gemeente Rotterdam en de Stadsregio Rotterdam, welke is mede ondertekend door de gemeenten Berkel en Rodenrijs en Albrandswaard. Daarnaast zijn nadere afspraken gemaakt en inzichten tot stand gekomen over de wijze waarop de provincie Zuid-Holland in samenspraak met de bij de deelgebieden betrokken partijen komt tot planuitwerking, aanpassing van de bestemmingsplannen en tot grondverwerving.

Ten aanzien van de grondverwerving geldt dat bij de vaststelling van de vergoeding vanwege de verkoop of onteigening van gronden de uitgangspunten gelden van de Onteigeningswet en de daarmee samenhangende jurisprudentie. Voor andere oorzaken van schade kan met bestaande specifieke schadevergoedingsregelingen op een aanvaardbare wijze tegemoet worden gekomen aan de belangen van degene die een dergelijke schade ondervinden.

Het Rijk blijft vanuit een coördinerende rol betrokken en zal niet schromen om de noodzakelijke ruimtelijke kaders tot stand te brengen, indien dat nodig blijkt.

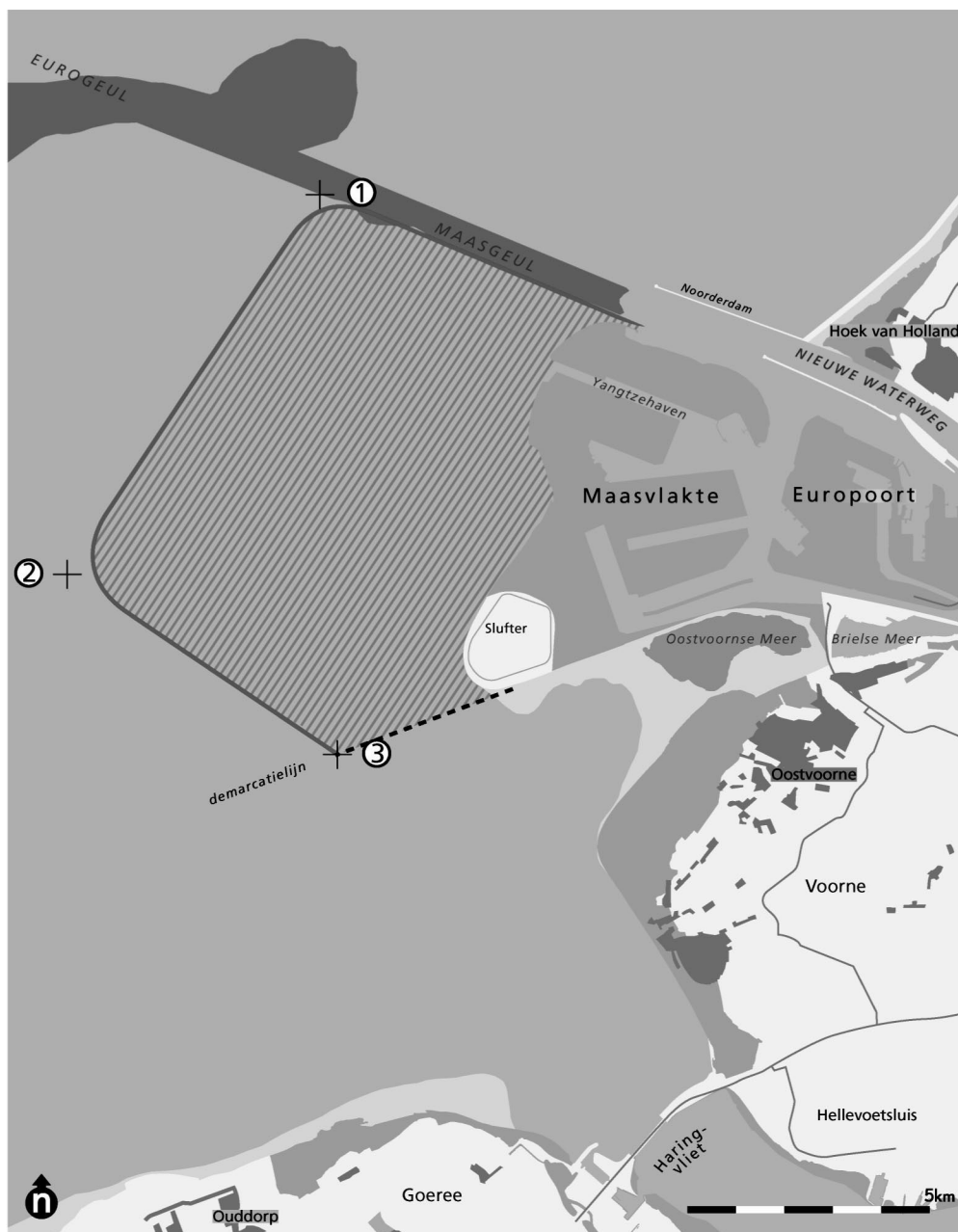
1. Gemeente Rotterdam, Ruimtelijke visie regio Rotterdam. Bouwsteen voor PKB-deel 1 Project Mainportontwikkeling Rotterdam, «Naar een synthese tussen haven, stad en delta», november 2000.
2. Projectdirectie Mainportontwikkeling Rotterdam, Deelnota economie. Probleemanalyse ruimte voor haven en industrieel complex, maart 2000.
3. Project Mainportontwikkeling Rotterdam, Marktconsultatiedocument, Ideeën en vragen over PPS bij Mainportontwikkeling Rotterdam, april 2000.
4. Project Mainportontwikkeling Rotterdam, Op Koers, 11 juni 1999.
5. Project Mainportontwikkeling Rotterdam, Startnotitie PKB-plus/m.e.r. Mainportontwikkeling Rotterdam, mei 1998.
6. Project Mainportontwikkeling Rotterdam, PKB-plus deel 1, mei 2001.
7. Project Mainportontwikkeling Rotterdam, MER, mei 2001.
8. Project Mainportontwikkeling Rotterdam, PKB-plus deel 2, november 2001.
9. Project Mainportontwikkeling Rotterdam, PKB-plus deel 3, december 2001.
10. Project Mainportontwikkeling Rotterdam, PKB-plus deel 4, september 2003.
11. Project Mainportontwikkeling Rotterdam, Bestuursakkoord, juni 2004.
12. Project Mainportontwikkeling Rotterdam, Uitwerkings-overeenkomsten, september 2005.
13. a. Project Mainportontwikkeling Rotterdam, Passende Beoordeling Landaanwinning, deelrapport Waddenzee en Noordzeekustzone, december 2005.
b. Project Mainportontwikkeling Rotterdam, Passende Beoordeling Landaanwinning, deelrapport Voordelta, Voornes Duin, Duinen van Goeree/Kwade Hoek, mei 2006.
14. Project Mainportontwikkeling Rotterdam, Strategische Milieu-beoordeling, juni 2006.
15. a. Nederlands Economisch Instituut, Centraal planbureau en Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu, Welvaartseffecten van Maasvlakte 2. Kosten-batenanalyse van uitbreiding van de Rotterdamse haven door landaanwinning, mei 2001.
b. Nederlands Economisch Instituut, Centraal planbureau en Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu, Welvaartseffecten van Maasvlakte 2 aanvullende kosten-batenanalyse van uitbreiding van de Rotterdamse haven door landaanwinning, december 2001.
16. Ministerie van Financiën, Nieuw Land, Nieuwe Wegen. Rapportage over de uitwerking van een publiek-private bedrijfseconomische

17. a. Nederlands Economisch Instituut en Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu, Kosten en baten 750 hectare natuur- en recreatiegebied regio Rotterdam, mei 2001.
b. Nederlands Economisch Instituut en Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu, Welvaartseffecten 750 hectare natuur- en recreatiegebied regio Rotterdam, december 2001.
18. Gemeentelijk Havenbedrijf Rotterdam, Rapportage vervolgstappen BRG, februari 2000.
19. Ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer, Ruimte maken, ruimte delen, Vijfde Nota Ruimtelijke Ordening. 2000–2020, december 2000 (PKB, deel 1).
20. Samenwerkingsverband Maasvlakte 2 varianten (SM2V), Integrale Projectnota landaanwinning, oktober 1999.
21. Landbouw-Economisch Instituut, Herstel van de PKB plus/750 ha. Inventarisatie van de gebruikers, bewoners en overige betrokkenen en hun belangen in het plangebied van het project Mainport-ontwikkeling Rotterdam, maart 2006.
22. Alterra, PMR: 750 hectare natuur en recreatie; Eerste toets in het kader van Natuurbeschermingswet en Flora- en Faunawet, december 2005.
23. Royal Haskoning, Herstel PKB plus PMR voor het project PMR/750 ha; Brondocument «Analyse actualiteit MER», maart 2006.
24. Royal Haskoning, Herstel PKB plus PMR voor het project PMR/750 ha; Brondocument «Water», maart 2006.
25. Royal Haskoning, Herstel PKB plus PMR voor het project PMR/750 ha; Brondocument «Externe veiligheid», maart 2006.
26. Royal Haskoning, Herstel PKB plus PMR voor het project PMR/750 ha; Brondocument «Financiële uitvoerbaarheid», maart 2006.
27. Marinx, Verkennende studie Inpassing visserij Zeereservaat Maasvlakte-2, maart 2005.
28. Rijksuniversiteit Groningen, redactie Prof. dr. W.J. Wolff, Beoordeling van de Verkennende studie Inpassing visserij Zeereservaat Maasvlakte-2, december 2005.
29. ROM Rijnmond, Regio-Masterplan Luchtkwaliteit, maart 2005.
30. Milieu- en Natuurplanbureau, Natuurbalans 2005, september 2005.
31. Ministerie van Verkeer en Waterstaat, nota Zeehavens, november 2004.
32. a. Provincie Zuid-Holland, Streekplan Ruimtelijk Plan Regio Rotterdam RR2020, oktober 2005.
b. stadsregio Rotterdam, Regionaal Structuurplan (RR2020), november 2005.

Op de volgende pagina's vindt u de volgende kaarten:

- Figuur 3.1 Zoekgebied landaanwinning
- Figuur 3.2 Zoekgebied zandwinning
- Figuur 3.3 Zoekgebied zeereservaat
- Figuur 3.4 Duinen voor de Delflandse kust
- Figuur 3.5 Zeereep Brouwersdam
- Figuur 3.6 Plangebied Midden-IJsselmonde
- Figuur 3.7 Groene verbinding, Rand van Rhoon en golfbaan
- Figuur 3.8 Plangebied Schiezone, Schiebroekse polder en Zuidpolder

Figuur 3.1 Zoekgebied landaanwinning
Deelproject landaanwinning

Figuur 3.1

COÖRDINATEN DEELPROJECT LANDAANWINNING		
nr.	x-coördinaat	y-coördinaat
①	55833	448014
②	50486	439964
③	56051	436196

 zoekgebied landaanwinning

Figuur 3.2 Zoekgebied zandwinning
Zandwinning

Figuur 3.2

- zoekgebied zandwinning
- leidingstroken;
zandwinning is hier niet toegestaan
- buffer van 2 km t.o.v.
NAP -20m lijn (doorgaand)
- 30 km vanuit de landaanwinning (vanuit ⑥)
- 12 mijlsgrens
- NAP -20m lijn (doorgaand)
- NAP -20m lijn (werkelijk)

COÖRDINATEN

nr.	x-coördinaat	y-coördinaat
①	30486	425202
②	40662	432261
③	51133	444408
④	65902	457171
⑤	70490	466271
⑥	56819	439569

Figuur 3.3 Zoekgebied zeereservaat
Compensatie: zeereservaat

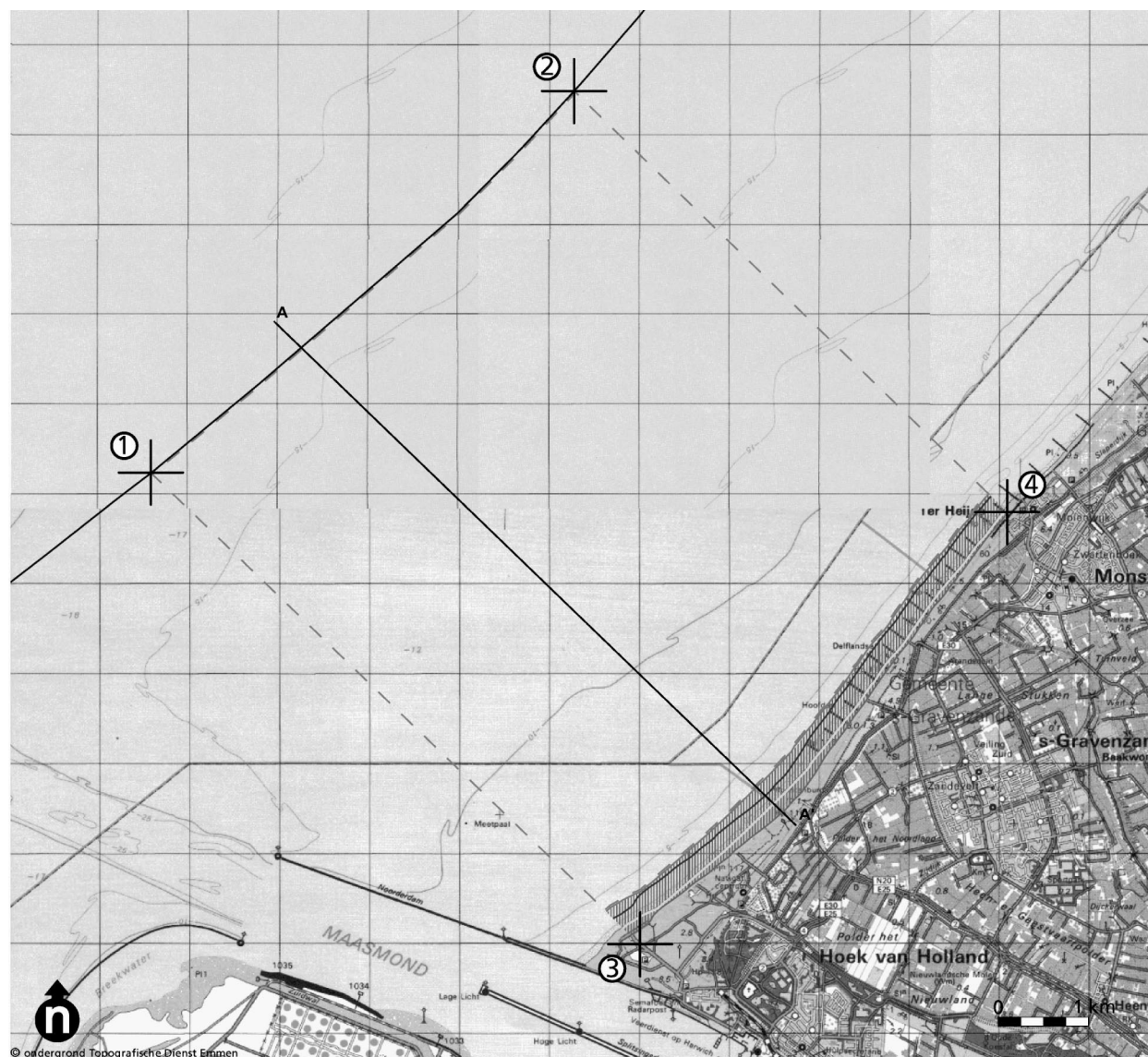
Figuur 3.3

- |||| zoekgebied zeereservaat voor de Haringvlietmond
- NAP -20m lijn (doorgaand)
- laagwaterlijn

COÖRDINATEN

nr.	x-coördinaat	y-coördinaat
①	48960	440395
②	56051	436196
③	39753	408797
④	27278	419417

Figuur 3.4 Duinen voor de Delflandse kust
Compensatie: duinen voor de Delftlandse kust

—	NAP -20m lijn (doorgaand)
—	huidige voet zeereep
—	huidige laagwaterlijn
—	maximale verschuiving van voet zeereep
—	maximale verschuiving van laagwaterlijn
	zoekgebied waar uitbreiding duinen met strand mogelijk wordt gemaakt
	gebied waar aanpassing onderwaterprofiel kan plaatsvinden

COÖRDINATEN		
nr.	x-coördinaat	y-coördinaat
①	61565	450239
②	66268	454468
③	67000	445000
④	71068	449794

Figuur 3.5 Zeereep Brouwersdam
Compensatie: zeereep Brouwersdam

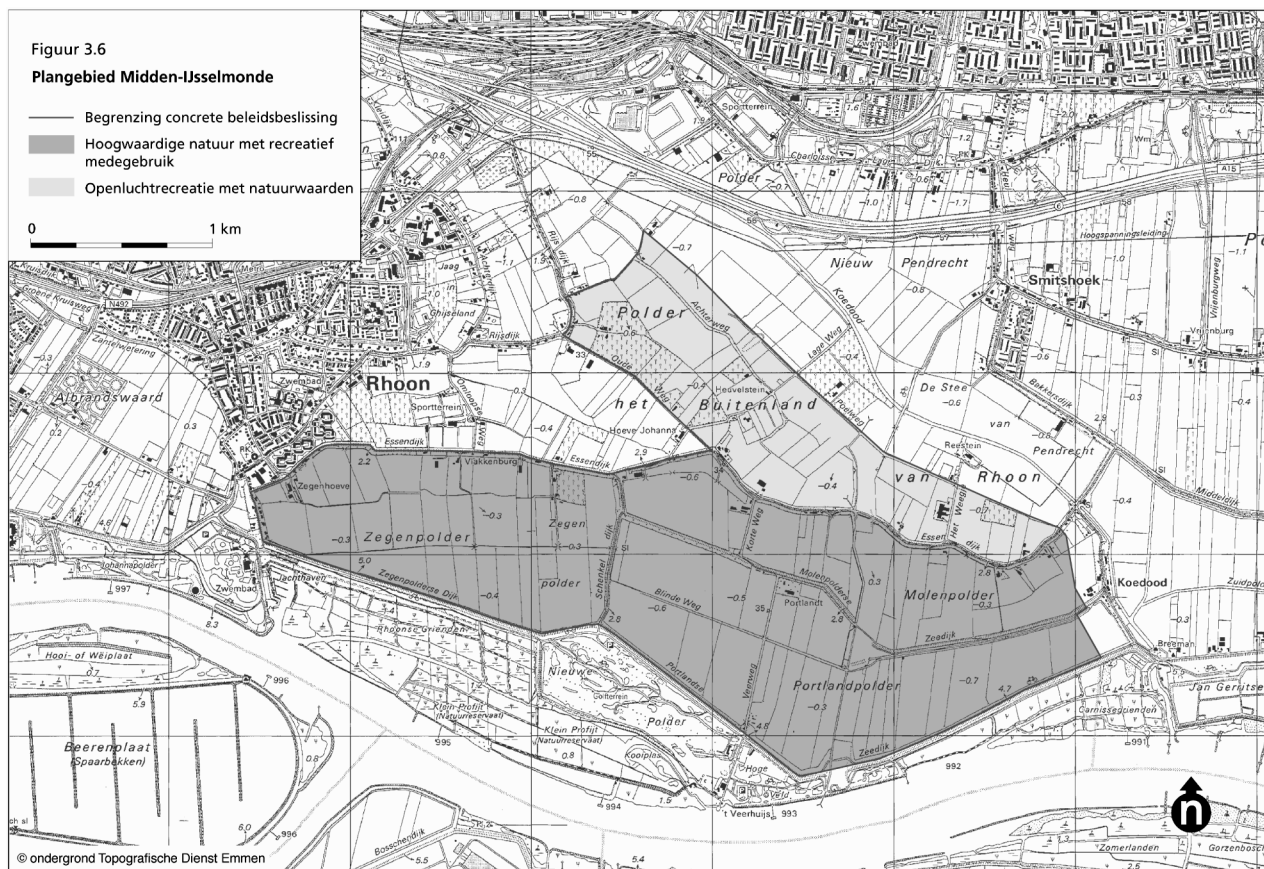
figuur 3.5

- begrenzing ingreep nieuwe zeereep (15 ha)
- aan te leggen strandzone (50 m breed, tot 1,1 m +NAP)
- gebied waar aanpassing onderwaterprofiel kan plaatsvinden
- bestaande zeereep op voet Brouwersdam

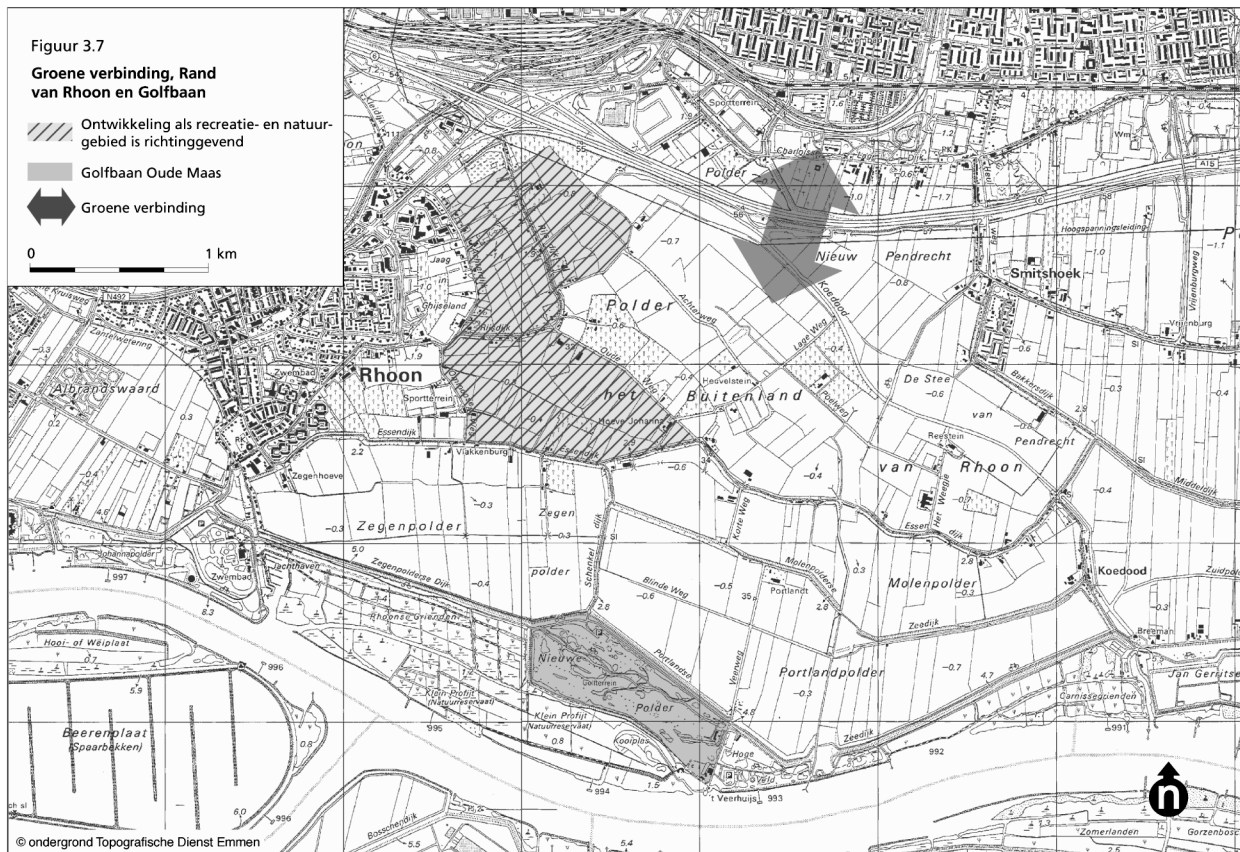
Coördinaten (Amersfoort coördinaten)

nr.	x-coördinaat	y-coördinaat
①	48000	422000
②	51000	422000
③	48000	419000

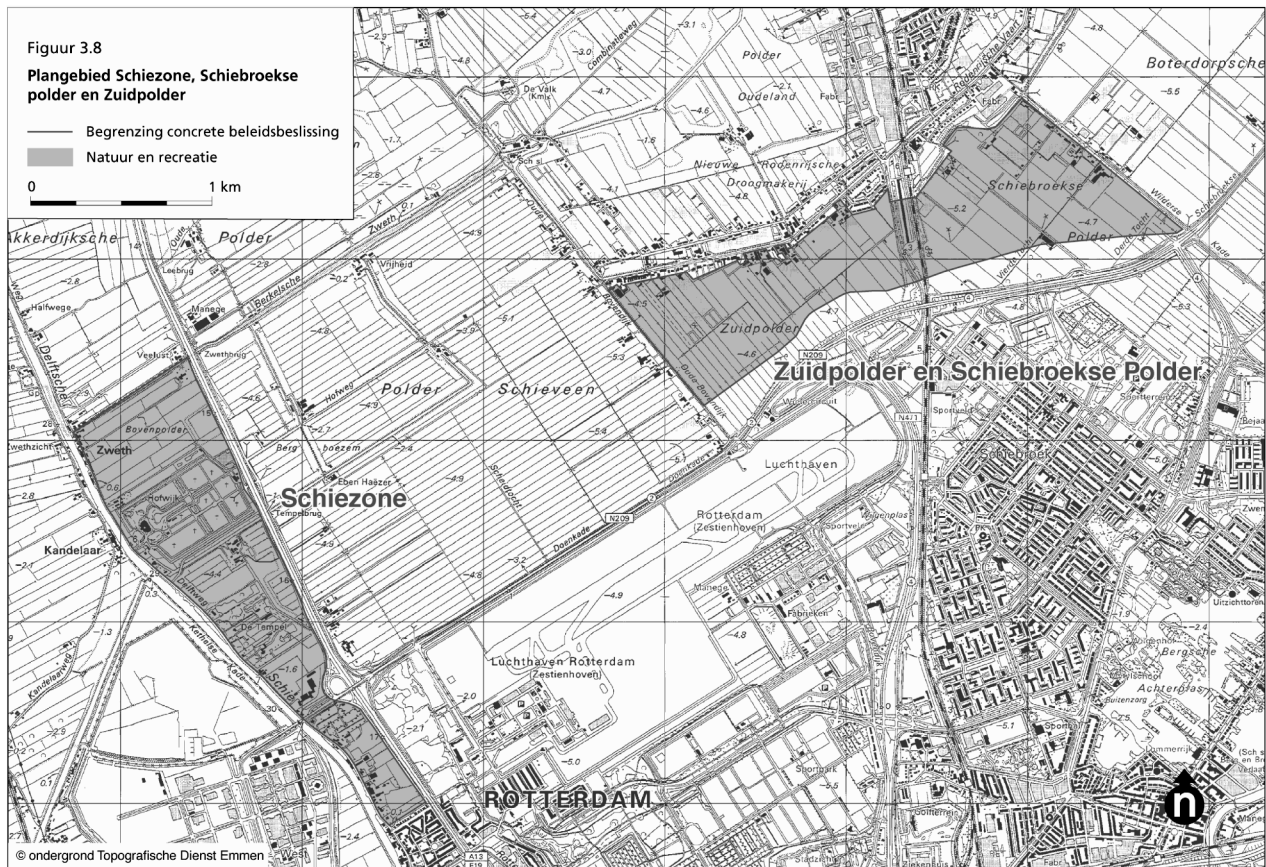
Figuur 3.6 Plangebied Midden-IJsselmonde

Figuur 3.7 Groene verbinding, Rand van Rhoon en golfbaan

Figuur 3.8 Plangebied Schiezone, Schiebroekse polder en Zuidpolder

B 3.1. Procesverloop tussen PKB-plus deel 1 en PKB-plus deel 3*Inspraak*

Na de publicatie van PKB-plus, deel 1, is een inspraakprocedure doorlopen conform artikel 2a, lid 2, van de Wet op de ruimtelijke ordening. Tegelijk met PKB-plus, deel 1, zijn een milieueffectrapport (MER) en twee kosten-batenanalyses verschenen. Dit hele pakket is van 28 mei tot en met 27 juli 2001 ter inzage gelegd en beschikbaar gesteld op de internetsite van het project. Op PKB-plus deel 1 en het MER was inspraak mogelijk. In landelijke en regionale dagbladen zijn advertenties geplaatst met de uitnodiging om:

- Schriftelijk te reageren op de PKB-plus deel 1 en het MER.
- Eén van de vier informatiebijeenkomsten te bezoeken, die tussen 18 en 21 juni 2001 zijn gehouden.

Tijdens de inspraakperiode zijn 171 schriftelijke reacties ontvangen en 26 mondelinge reacties. PKB-plus deel 2 (verschenen op 14 november 2001) bevat een verslag van de hoofdlijnen van deze reacties en de daarin verwoorde standpunten van overheden, organisaties en burgers.

Bestuurlijk overleg

Het doel van het bestuurlijk overleg was om betrokken bestuurders in de gelegenheid te stellen hun reacties op de PKB-plus en het milieueffectrapport toe te lichten. Hiertoe is driemaal bestuurlijk overleg georganiseerd:

- Op 11 september 2001 heeft bestuurlijk overleg plaatsgevonden, waarbij de nadruk lag op het deelproject Landaanwinning. Bij dit overleg waren aanwezig de minister van Verkeer en Waterstaat, de staatssecretaris van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij en bestuurlijke vertegenwoordigers van Gedeputeerde Staten van de provincie Zuid-Holland, het college van Burgemeester en Wethouders van de gemeente Rotterdam en de stadsregio Rotterdam.
- Op 17 september 2001 heeft bestuurlijk overleg plaatsgevonden over de gehele PKB-plus, deel 1. Bij dit overleg waren aanwezig de Hoofd-Ingenieur-Directeur van de regionale directie Zuid-Holland van Rijkswaterstaat (namens de minister van Verkeer en Waterstaat), bestuurlijke vertegenwoordigers van de gemeenten Barendrecht, Brielle, Rozenburg, Schiedam, Goedereede, Westvoorne, Albrandswaard, Rotterdam en Vlaardingen, en bestuurlijke vertegenwoordigers van de deelgemeente Hoogvliet, ROM-Rijnmond, het Productschap Vis, het Zuiveringsschap Hollandse Eilanden en Waarden en het Waterschap de Brielse Dijkkring.
- Op 24 oktober 2001 heeft bestuurlijk overleg plaatsgevonden, waarbij de nadruk lag op het deelproject 750 hectare natuur- en recreatiegebied. Bij dit overleg waren aanwezig de minister van Verkeer en Waterstaat, de staatssecretaris van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, bestuurlijke vertegenwoordigers van de gemeenten Rotterdam, Berkel en Rodenrijs en Albrandswaard, de provincie Zuid-Holland, de stadsregio Rotterdam en het Waterschap IJsselmonde, en vertegenwoordigers van ANWB, VNO-NCW en Het Zuid-Hollands Landschap.

De verslagen van het bestuurlijk overleg zijn eveneens opgenomen in PKB-plus deel 2.

Naast bovengenoemd bestuurlijk overleg is er in het proces van totstandkoming van PKB-plus deel 3 (het kabinetsstandpunt dat ter instemming aan de Staten-Generaal wordt voorgelegd) op verschillende momenten

overleg geweest met bij het project betrokken maatschappelijke organisaties en decentrale overheden, verenigd in het Overleg Niet-Rijkspartijen (ONR).

Over het concept voor PKB-plus deel 3 heeft het ONR een unaniem advies uitgebracht. Hieruit bleek dat het ONR in hoofdlijnen de inhoud van deel 3 van de PKB-plus ondersteunt. Het advies richt zich met name op het deelproject Landaanwinning en op de daarbij horende mitigatie en compensatie. Het kabinet heeft vervolgens dit advies voor een belangrijk deel overgenomen.

Over de natuurcompensatie van de landaanwinning is op initiatief van ONR en de gemeente Rotterdam het bestuurlijk stakeholdersoverleg georganiseerd. Hieraan hebben zestien direct belanghebbende maatschappelijke organisaties deelgenomen, onder meer op het gebied van natuur en milieu, recreatie en visserij. Dit overleg heeft geresulteerd in een akkoord over het natuurcompensatiepakket. Het deel van dit akkoord dat betrekking heeft op de PKB-plus is geheel overgenomen.

Advisering door Commissie m.e.r. en wettelijk adviseurs

Op 31 oktober 2001 heeft de Commissie voor de m.e.r. advies uitgebracht over het verschenen milieueffectrapport (hoofdrapport en drie deelnota's). Het advies van de Commissie m.e.r. is in PKB-plus, deel 2 samengevat. Daarnaast hebben de inspectie Milieuhygiëne van het ministerie van VROM en de Directie Zuidwest van het ministerie van LNV, in hun rol van wettelijk adviseur voor het MER, advies uitgebracht over het milieueffectrapport.

Aanvullend onderzoek

In PKB-plus deel 1 is op een aantal terreinen aanvullend onderzoek aangekondigd. De onderzoeken hadden betrekking op onder meer de volgende onderwerpen:

- de nautische ontsluiting van de landaanwinning;
- de bandbreedte van de effecten van de landaanwinning op de morfologische ontwikkelingen in de Haringvlietmond;
- de opties voor het compenseren van negatieve effecten op beschermde natuur als gevolg van de landaanwinning;
- de invloed van de landaanwinning op het slibtransport in de Noordzeekustzone, onder meer richting de Waddenzee;
- validering van het gebruikte model om veranderingen te berekenen in de saltsprayniveaus in de duinen van Voorne en Goeree als gevolg van de landaanwinning;
- vervolgonderzoek op de verrichte kosten-batenanalyses;
- juridisch advies over de alternatievenafweging die bij PMR heeft plaatsgevonden in het kader van de Europese Vogel- en Habitatrichtlijn.

B 3.2. Wijzingen in PKB-plus deel 3 ten opzichte van PKB-plus deel 1

In PKB-plus deel 3 zijn de resultaten van de inspraak, bestuurlijk overleg, advisering door de Commissie m.e.r. en wettelijke adviseurs en aanvullend onderzoek verwerkt en als kabinetsstandpunt ter instemming voorgelegd aan de Staten-Generaal. De aanpassingen ten opzichte van de Ontwerp Planologische Kernbeslissing-plus betroffen:

- Actualisering van de tekst als gevolg van het vervolgonderzoek van de kosten-batenanalyses.
- Actualisering van de tekst als gevolg van ingewonnen extern juridisch advies over de alternatievenafweging in het kader van de Vogel- en Habitatrichtlijn.

- Een nadere specificatie van de inspanningsverplichting voor drie BRG-projecten om verkeerslawaaï te reduceren.
- De opening van het Oostvoornse Meer. Dit is niet langer een BRG-project. Hiervoor is een ander project in de plaats gekomen.
- Een nadere concretisering van het afwegingskader voor de gebruiksfuncties van landaanwinning naar aanleiding van het advies van ONR.
- De fasering van de landaanwinning is gekoppeld aan de ontwikkeling van de feitelijke vraag naar ruimte.
- Aanpassing op basis van aanvullend onderzoek van het gewenste niveau van veiligheid en vlotheid van de nautische toegankelijkheid van de landaanwinning.
- Het zoekgebied en randvoorwaarden voor zandwinning, deze zijn aangepast.
- Nader onderzoek naar natuurcompensatie en bestuurlijk overleg in de regio hierover. De resultaten zijn verwerkt in een drietal concrete beleidsbeslissingen.
- Het besluit ten aanzien van de inrichting van het natuur- en recreatiegebied op Midden-IJsselmonde. Dit is globaler gemaakt en houdt rekening met de agrarische bedrijvigheid en bestaande landschappelijke en cultuurhistorische elementen.
- Een onjuistheid ten aanzien van de begrenzing van het natuurgebied in Midden-IJsselmonde/Koedoodzone. Deze is gecorrigeerd.

B 3.3. Procesverloop tussen uitbrengen PKB-plus deel 3 en vaststelling deel 4

Op 20 december 2001 bood het kabinet het kabinetsstandpunt over het project (deel 3 van de PKB-plus Mainportontwikkeling Rotterdam) ter behandeling aan de Tweede Kamer aan. Sindsdien hebben de hierna genoemde activiteiten plaatsgevonden.

Bestuurlijk overleg met de provincie Zeeland

Met de provincie Zeeland is na publicatie van PKB-plus deel 3 overleg gevoerd over de ontwikkeling van 23 hectare zeereep bij de Brouwersdam, ter compensatie van de schade die dit type natuur kan ondervinden van de aanleg van een nieuw stuk land in zee. Een deel van deze compensatieopgave, 8 hectare, bleek op die locatie niet uitgevoerd te kunnen worden vanwege de toeristische bestemming ter plekke. Na overleg met de provincie is daarom besloten deze 8 hectare niet bij de Brouwersdam, maar op de landaanwinning zelf te ontwikkelen. Dit betekent dat er nu 15 hectare natuurcompensatie bij de Brouwersdam zal worden ontwikkeld en 8 hectare op de landaanwinning zelf. De minister van Verkeer en Waterstaat heeft de Tweede Kamer op 22 maart 2002 hierover schriftelijk geïnformeerd.

Overdracht van informatie en het vragen van advies aan de Europese Commissie

Medio februari 2002 hebben de toenmalige projectminister van Verkeer en Waterstaat en de toenmalige staatssecretaris van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij namens de Nederlandse overheid de Europese Commissie geïnformeerd over de manier waarop voor het project de Europese Vogel- en Habitatrichtlijn wordt gevolgd. Daarbij is de Commissie per brief d.d. 26 februari 2002 gevraagd advies uit te brengen over de manier waarop de Nederlandse overheid omgaat met mogelijke schade aan het open, droge duinlandschap op Voorne en Goeree. In de Europese Habitatrichtlijn behoort dit landschap tot de zogenaamde prioritaire habitats. Bovendien is het «kwalificerend» voor de aanmelding van het betreffende gebied onder de richtlijn. Een overheid die een project overweegt met mogelijk significant negatieve gevolgen voor een prioritaire, kwalificerende habitat, moet daarover eerst advies vragen aan de Europese

Commissie. Over de handelwijze met betrekking tot niet-prioritaire soorten en habitats, die in het geding zijn bij het Project Mainportontwikkeling Rotterdam en beschermde soorten en habitats, heeft het kabinet de Europese Commissie bij diezelfde gelegenheid geïnformeerd.

In de gecombineerde adviesaanvraag en informatieoverdracht heeft de Nederlandse overheid aangegeven welke effecten er van het project te verwachten zijn op natuurwaarden die in het kader van de richtlijnen worden beschermd. Ook is aangegeven welke alternatieven zijn onderzocht en welke dwingende redenen van groot openbaar belang er is om het project op de voorgestelde manier uit te voeren. Tenslotte is toegelicht hoe de schade aan beschermde natuur zoveel mogelijk wordt beperkt en hoe de resterende schade wordt gecompenseerd.

In reactie op vragen van de Europese Commissie heeft de Nederlandse overheid in juli 2002 nadere informatie verzonden.

Positief advies uit Brussel

Op 24 april 2003 heeft de Europese Commissie in antwoord op de adviesaanvraag een positief advies uitgebracht. De Commissie liet in haar advies weten dat er een nieuw havengebied in zee kan worden aangelegd om «dwingende redenen van groot openbaar belang», op voorwaarde dat alle noodzakelijke maatregelen om schade aan beschermde natuur te compenseren tijdig worden genomen en er een gedegen monitoringsysteem is opgezet.

De Commissie benadrukt de noodzaak van een gefaseerde aanleg, omdat dit de mogelijkheid biedt tot bijstelling. Het advies heeft geen gevolgen voor (de tekst van) de PKB-plus deel 4.

De zandwinning heeft van zowel de Europese Commissie als van maatschappelijke partijen altijd ruime aandacht gehad. De Europese Commissie zal op de hoogte worden gehouden over verdere stappen met betrekking tot zandwinning.

De Europese Commissie wenst regelmatig op hoofdlijnen geïnformeerd te worden over de voortgang van het project. Meer gedetailleerd zal over de voortgang van de compensatiewerken en de effecten daarvan tussentijds informeel worden gerapporteerd. Als de effecten van de compensatiemaatregelen significant anders uitpakken dan voorzien, zal de Nederlandse overheid sneller en informeel rapporteren, dan in de voorgenomen halfjaarlijkse rapportages aan de Tweede Kamer waarbij in de terugkoppeling aan de Europese Commissie kan worden aangesloten.

Behandeling in de Tweede Kamer

Als gevolg van het bestuurlijk overleg met de provincie Zeeland, de behandeling in de Staten-Generaal en de moties die de Tweede Kamer heeft aangenomen, wijkt deel 4 van de PKB-plus Project Mainportontwikkeling Rotterdam op een aantal punten af van het kabinetsstandpunt, zoals dat is neergelegd in PKB-plus deel 3. Voorafgaand aan de stemming voerden kabinet en Kamer op 8 april 2002 overleg in de Tweede-Kamercommissie van Verkeer en Waterstaat. Het overleg resulteerde in een aantal moties, waarvan de Tweede Kamer de volgende aannam:

- een verzoek aan de regering om aan de PKB-tekst toe te voegen dat de ontsluiting van de landaanwinning voor de binnenvaart nader onderzocht wordt. Onderzoek van een directe toegang voor de binnenvaart tot de landaanwinning maakt hiervan deel uit. De resultaten van dit onderzoek worden betrokken bij het ontwerp voor de landaanwinning (kamerstuk 24 691, nr. 39; tekstwijziging opgenomen onder 3.3.2);
- een verzoek aan de regering om aan de PKB-tekst toe te voegen dat het geplande zeereservaat in omvang wordt bijgesteld als uit onder-

- zoek en monitoring blijkt dat het reservaat minder groot hoeft te zijn (kamerstuk 24 691, nr. 43; tekstwijziging opgenomen onder 3.3.4);
- een verzoek aan de regering om aan de PKB-tekst toe te voegen dat bij de transformatie van Midden-IJsselmonde ruimte zal blijven voor agrarische bedrijvigheid en dat bestaande landschappelijke en cultuur-historische elementen zoveel mogelijk behouden zullen blijven (kamerstuk 24 691, nr. 36; tekstwijziging opgenomen onder 3.4.2);
 - de Kamer meent dat het wenselijk is om met de visserijsector tot een schaderegeling te komen en verzoekt de regering om samen met de visserijsector tot een plan van aanpak te komen op basis waarvan de schade die de sector van het project zal ondervinden alsmede de compensatie daarvan kan worden vastgesteld (kamerstuk 24 691, nr. 44);
 - een verzoek van de Kamer aan het kabinet om te voorzien in een blijvende en geëigende rol van het rijk binnen de toekomstige organisatievorm van de mainport Rotterdam (kamerstuk 24 691, nr. 35).

Bij het indienen van deze moties liet de toenmalige projectminister Netelenbos van Verkeer en Waterstaat, weten de benodigde wijzigingen in de tekst van deel 3 van de PKB-plus te zullen aanbrengen (eerste drie van bovenstaande punten). Deze toezegging is op 8 april 2002 in een brief aan de Tweede Kamer bevestigd.

De aangepaste PKB-teksten zijn aan de Kamer aangeboden als deel 3a van de Planologische Kernbeslissing-plus Mainportontwikkeling Rotterdam. Op basis van deze aangepaste tekst heeft de Tweede Kamer de behandeling van het kabinetsstandpunt afgerond en ermee ingestemd.

Tekstwijziging niet vanwege parlementaire behandeling

Los van het bestuurlijk overleg met Provincie Zeeland is gebleken dat in de weergave op kaart 3.5, die onderdeel uitmaakte van PKB-plus deel 3, de voorgenomen natuurcompensatie bij de Brouwersdam niet in overeenstemming met de tekst is weergegeven. De tekst vermeldt een oppervlak van 15 hectare, op de kaart was echter abusievelijk 10 hectare ingetekend. Deze ommissie is op kaart 3.5 uit bijgaand deel 4 hersteld en is conform de aangenomen tekst.

Behandeling Eerste Kamer

Op 2 juli 2002 heeft de Eerste Kamer ingestemd met deel 3a van de Planologische Kernbeslissing-plus Mainportontwikkeling Rotterdam. Als onderdeel van de behandeling beantwoordde projectminister Netelenbos van Verkeer en Waterstaat op 11 juni 2002 schriftelijk enkele vragen van de Onafhankelijke Senaatsfractie (OSF) en van Groen Links, ingediend tijdens het voorafgaande notaoverleg van de Vaste Eerste-Kamercommissie voor Verkeer en Waterstaat. De vragen van de OSF-fractie hadden betrekking op de relatie tussen ICT-ontwikkeling in havens en de vraag naar fysieke infrastructuur, op de gevolgen voor natuur en milieu van een landaanwinning, op de onderbouwing van de verbetering die het project moet brengen in de kwaliteit van de leefomgeving en op het afwegen van alternatieven voor een landaanwinning, zoals voorgeschreven in de Europese Vogel- en Habitatrichtlijn. Groen Links stelde, in het verlengde van de behandeling in de Tweede Kamer, vragen over toetsing van een landaanwinning aan de PKB Derde Nota Waddenzee en over de manier waarop de minister de effecten van een landaanwinning wil gaan monitoren. Ook wilde de fractie weten hoe het stond met het overleg tussen het kabinet en de gemeente Rotterdam over de positie van het Gemeentelijk Havenbedrijf Rotterdam.

Na de schriftelijke beantwoording van deze vragen, waarbij de projectminister onder meer verwees naar het milieueffectrapport en eerder gemaakte afspraken, is de Planologische Kernbeslissing-plus op 2 juli

2002 zonder verdere beraadslaging en stemming aangenomen. Daarbij liet het Eerste-Kamerlid Bierman van de OSF-fractie aantekenen dat hij geacht wil worden zich niet met de PKB-plus te hebben kunnen verenigen.

Voortgang van de toezeggingen van het kabinet

- Aan de beslissing van wezenlijk belang over de haventoeegang van de landaanwinning (onder 3.3.2) is toegevoegd dat een directe toegang voor de binnenvaart nader onderzocht zal worden en dat de resultaten van dit onderzoek betrokken zullen worden bij het ontwerp voor de landaanwinning. Onderzoek naar binnenvaartontsluiting is momenteel in volle gang. Een concept eindrapport is reeds opgeleverd.
- De Tweede Kamer meent dat het wenselijk is om met de visserijsector tot een schaderegeling te komen en verzoekt de regering om samen met de visserijsector tot een plan van aanpak te komen op basis waarvan de schade die de sector van het project zal ondervinden alsmede de compensatie daarvan kan worden vastgesteld (kamerstuk 24 691, nr. 44). Aan de problematiek rond schade voor de visserijsector door infrastructurele werken in zee en daarmee samenhangende maatregelen, wordt ook in meer algemene zin vanuit het ministerie van Verkeer en Waterstaat aandacht besteed en contact onderhouden met het Productschap Vis. De wens van de Tweede Kamer laat de bestaande regelingen voor deze situaties onverlet.
- Er zal een rijksstandpunt worden geformuleerd over de wijze waarop een «blijvende en geëigende rol» van het rijk binnen de toekomstige organisatievorm van de mainport kan worden vormgegeven. Belangrijk aandachtspunt daarbij is de borging van publieke (rijks)belangen in het havengebied na de verzelfstandiging van het Gemeentelijk Havenbedrijf Rotterdam. Daarnaast wordt onderzocht of de verzelfstandiging effect heeft op de invloed die het Rijk op het strategische beleid van de NV Havenbedrijf Rotterdam kan uitoefenen in het kader van de nationale (economische) belangen (kamerstuk 24 691, nr. 35).

B 3.3 Procesverloop na vernietiging vaststelling deel 4

Chronologisch overzicht informeren van en overleg met de Tweede Kamer. Daarnaast vindt ook veelvuldig overleg en afstemming plaats over de inhoud van de PKB met maatschappelijke partijen en PMR-partners. Dit is niet opgenomen in dit overzicht.

datum	onderwerp
28 januari 2005	Per brief wordt de Tweede Kamer op de hoogte gebracht van de uitspraak van de Raad van State inzake de toetsing van de acht concrete beleidsbeslissingen uit de PKB deel 4.
3 februari 2005	Debat met de Tweede Kamer over de uitspraak van de Raad van State en aankondiging dat het herstel «snel en zorgvuldig» vanaf PKB-plus deel 3 wordt uitgevoerd.
16 maart 2005	Per brief wordt de Tweede Kamer op de hoogte gebracht van de uitkomsten van het overleg met de PMR-partners over het herstel van de PKB voor PMR. Alle PMR-partners committeren zich aan herstel van de PKB-plus vanaf deel3. Tevens wordt in de brief aangekondigd dat in een gezamenlijke taskforce wordt gewerkt aan een plan van aanpak voor de precieze route van herstel.
22 april 2005	Per brief wordt de Tweede Kamer geïnformeerd over de stand van zaken PMR en is het plan van aanpak voor PKB-plus herstel toegezonden. Tevens wordt aangekondigd dat in de zomer van 2005 de uitwerkingsovereenkomsten (uwo's) voor de deelprojecten aan de Kamer worden aangeboden, alsmede een integrale risicoanalyse.
18 mei 2005	Tijdens het Algemeen Overleg Zeehavens heeft de Tweede Kamer ingestemd met een «vroege start» (september 2005) van de aanbestedingsprocedure voor de aanleg van Maasvlakte-2 door het Havenbedrijf Rotterdam.

datum	onderwerp
2 september 2005	Begin september zijn de onderhandelingen over de financiering en uitvoering van de deelprojecten afgerond. Dit resultaat, vastgelegd in Bestuursakkoord en uwo's, is tot stand gekomen met de regionale partners: het Havenbedrijf Rotterdam NV, de gemeente Rotterdam, de provincie Zuid-Holland en de stadsregio Rotterdam. Per brief wordt – na besluitvorming door de Ministerraad – het «pakket» op 2 september 2005 ter instemming aan de Tweede Kamer voorgelegd. Tevens wordt met diezelfde brief de investeringsovereenkomst tot deelneming van de Staat in het Havenbedrijf Rotterdam aangeboden.
29 september 2005	Tijdens Algemeen Overleg met de Tweede Kamer over het afsprakenpakket blijkt de Kamer zorgen te hebben over het PKB-hersteltraject. Een nieuw Algemeen Overleg wordt geagendeerd.
12 oktober	Instemming Gedeputeerde Staten Zuid Holland met Uitwerkingsovereenkomst 750 hectare.
24 oktober 2005	Per brief wordt gereageerd op de vragen, zoals die tijdens en naar aanleiding van het Algemeen Overleg van 29 september 2005 zijn gesteld.
10 november 2005	De Tweede Kamer gaat akkoord met de investeringsovereenkomst ten behoeve van de deelneming van het Rijk in het HbR per 1 januari 2006. De Tweede Kamer geeft aan een definitief besluit over het afsprakenpakket in samenhang met de PKB-behandeling (voorzien najaar 2006) te willen nemen. De PMR-partners krijgen «groen licht» om door te gaan met de voorbereidingen.
8 december 2005	Instemming gemeenteraad Rotterdam met afsprakenpakket PMR.
21 december 2005	Instemming Stadsregio Rotterdam met Uitwerkingsovereenkomsten 750 hectare en Bestaand Rotterdams Gebied.
1 januari 2006	Het Rijk neemt deel in Havenbedrijf Rotterdam onder de voorwaarde dat Brussel nog instemt dat het niet gaat om ongeoorloofde Staatssteun.
16 februari 2006	Per brief worden de bij PMR betrokken bestuursorganen en de relevante maatschappelijke partijen op de hoogte gebracht van de start van de procedure voor de totstandkoming van een strategische milieubeoordeling (SMB). Op basis van een meegestuurde conceptnotitie kunnen zij hun oordeel geven op het voorstel voor de te hanteren reikwijdte en detailniveau van de SMB. De opmerkingen worden meegenomen bij de definitieve vaststelling van het reikwijdte en detailniveau.
5 april 2006	Bestuurlijk overleg met de betrokken departementen en de PMR-partners over de gewijzigde herstelroute van de PKB. Overeenstemming PMR-partners over voorstel voor gewijzigde PKB-procedure (PKB zonder cbb's).
4 mei 2006	Per brief wordt de Tweede Kamer geïnformeerd over de keuze voor een andere herstelroute van de PKB.
mei 2006	Per brief worden de bij PMR betrokken bestuursorganen en de relevante maatschappelijke partijen geïnformeerd dat de notitie «Reikwijdte en detailniveau» voor de SMB PMR definitief is vastgesteld.
16 juni 2006	De Ministerraad stelt de herstelde PKB vast en besluit dat de strategische milieubeoordeling en de Passende Beoordeling voor de Landaanwinning (inclusief de deelrapporten SBZ's Voordelta, Voornes Duin, Duinen van Goeree/Kwade Hoek en SBZ's Waddenzee en Noordzeekustzone.
Juni 2006	De herstelde PKB wordt toegezonden aan de Tweede Kamer zodat de parlementaire behandeling kan starten.
Juli–augustus 2006	Periode van inspraak en advisering over de SMB en de passende beoordeling.
Na zomerreces 2006	Na verwerking van de inspraak worden de bevindingen en eventuele consequenties voor de inhoud van de PKB aangeboden aan de Tweede Kamer.
Najaar 2006	Parlementaire behandeling van de PKB – samen met Bestuursakkoord, Uitwerkingsovereenkomsten. Direct na parlementaire behandeling kan PKB deel 4 in werking treden.

Oorspronkelijke onderbouwing zoals eerder opgenomen in de hoofdstukken 4 tot en met 7 de PKB-plus PMR

In de bijlagen 4 tot en met 7 is de nota van toelichting en motivering uit de oorspronkelijke PKB-plus overgenomen.

In de bijlagen wordt themagewijs toegelicht en gemotiveerd hoe het kabinet destijds is omgegaan met de resultaten van inspraak, bestuurlijk overleg, (wettelijke) adviezen en aanvullend onderzoek in het traject tussen PKB-plus deel 1 en PKB-plus deel 3. Tevens wordt toegelicht in hoeverre dit tijdens dit traject heeft geleid tot wijzigingen in de besluitvorming.

Daarnaast zijn in hoofdstuk 4 van deze PKB PMR (2006) de aanvullende toelichting, onderbouwing en de wijzigingen opgenomen. Tezamen met hoofdstuk 4 vormen deze bijlagen de nota van toelichting en motivering bij het herstel Deel 3 van de PKB PMR (2006).

Waar in deze bijlagen verwijzingen zijn opgenomen, wordt in de regel verwezen naar passages uit de oorspronkelijke PKB-plus. Ten behoeve van de volledigheid zijn deze verwijzingen ongewijzigd overgenomen, met toevoeging van:

- of de tekst «uit de oorspronkelijke PKB-plus». Hier gaat het om verwijzingen naar teksten uit de oorspronkelijke hoofdstukken 1 tot en met 3.
- of een toevoeging van de letter «B». Hier gaat het om verwijzingen naar teksten uit de oorspronkelijke hoofdstukken 4 tot en met 7. Deze hoofdstukken zijn opgenomen als bijlagen 4 tot en met 7.

In geval van eventuele tegenstrijdigheden tussen hoofdstuk 4 van de PKB PMR (2006) en de hierna opgenomen bijlagen, moet worden uitgegaan van de tekst van de aanvullende toelichting.

In geval van eventuele tegenstrijdigheden tussen hoofdstuk 4 van de PKB PMR (2006) en de hierna opgenomen bijlagen, moet worden uitgegaan van de tekst van de aanvullende toelichting.

B 4.1. Algemeen

Ten behoeve van de adviesaanvraag aan de Europese Commissie in het kader van de Vogel- en Habitatrichtlijn is extern juridisch advies ingewonnen over de toepassing van het «nee, tenzij»-beginsel uit deze richtlijn. Op basis van dit advies zijn enkele passages toegevoegd aan de onderdelen «Visie en probleemstelling» en «Beleidskeuze Mainportontwikkeling Rotterdam» uit deze PKB-plus. In de betreffende hoofdstukken is op enkele plaatsen de Europese dimensie van de mainport Rotterdam aan de tekst toegevoegd. Tevens is een toelichting opgenomen over de alternatievenafweging die aan de PKB-plus ten grondslag ligt.

B 4.2. Dubbeldoelstelling*B 4.2.1. Inspraak*

Bij de invulling van de leefbaarheidscomponent van de dubbeldoelstelling vinden insprekers, zowel inwoners als (deel)gemeentebesturen, met name uit Goeree, Voorne/Putten, Hoek van Holland en Hoogvliet, dat hun directe leefomgeving door een verdere intensivering van de haven en de aanleg van een landaanwinning achteruit gaat. Zij dringen aan op maatregelen, die deze verslechtering van de leefbaarheid tegengaan of op zijn minst verminderen. De gemeente Rozenburg kan niet instemmen met een landaanwinning zo lang niet voldoende maatregelen zijn genomen, die de leefbaarheid in Rozenburg verbeteren.

Stichting De Noordzee acht het niet juist dat de dubbeldoelstelling van PMR zich alleen richt op de landzijde van de uitbreiding van de mainport Rotterdam en in het geheel niet op de zeezijde. De uitbreiding van de zeescheepvaart en de verbetering van het Noordzeemilieu behoren hier onderdeel van te zijn.

B 4.2.2. Standpunt kabinet

In de Startnotitie PKB-plus/m.e.r. is aangegeven dat bij de invulling van de leefbaarheidscomponent van de dubbele doelstelling een saldobenadering zal worden toegepast. Dat wil zeggen dat er weliswaar naar wordt gestreefd om de kwaliteit van de leefomgeving in het Rijnmondgebied te verbeteren, maar dat dit niet voor alle leefbaarheidsaspecten (milieu, natuur en recreatie en ruimtelijke kwaliteit) en op alle plaatsen het geval zal zijn. Plaatselijk kan dus op bepaalde aspecten een verslechtering optreden. Het kabinet is echter van mening dat per saldo (over het gehele Rijnmondgebied en over het geheel van de leefbaarheidsaspecten) sprake is van een verbetering van de kwaliteit van de leefomgeving.

Over het Noordzeemilieu in relatie tot de dubbele doelstelling merkt het kabinet op dat in de startnotitie de dubbele doelstelling van het project is begrensd. De maatregelen ter verbetering van de leefomgeving beperken zich tot die maatregelen, die mogelijk worden door de oplossing van het ruimtetekort. Dit is mede gedaan, omdat in andere beleidskaders, zoals het Noordzeebeleid en het internationaal milieuoverleg over zeescheepvaart, reeds aandacht wordt geschonken aan het Noordzeemilieu en aan emissies van de zeescheepvaart.

B 4.3. Alternatieven voor Mainportontwikkeling Rotterdam

B 4.3.1. Inspraak

Een inspreker stelt regionalisering van de mondiale economie als alternatief tegenover de visie van het kabinet op de ontwikkeling van de mainport Rotterdam. Regionalisering zou veel intercontinentaal verkeer en dus containerstromen voorkomen.

B 4.3.2. Standpunt kabinet

De positie van Nederland in de internationale economische ontwikkeling en daarvan afgeleid de discussie over het (inter)nationale goederen-transportbeleid is geen onderwerp van deze PKB-plus. Deze discussie vindt in andere kaders plaats, onder meer op Europees niveau en bij de uitwerking van het Nationaal Verkeers- en Vervoersplan (NVVP). Bij de besluitvorming over PMR in de PKB-plus/m.e.r.-procedure heeft het vigerende beleid van het kabinet over de distributiefunctie van Nederland als uitgangspunt gediend. Het kabinet heeft dit beleid in het hoofdstuk «Visie en probleemstelling» van de PKB-plus uitgewerkt voor de mainport Rotterdam.

De visie van het kabinet op de ontwikkeling van de mainport Rotterdam is in het kort dat de mainport fungeert als knooppunt in internationale transport- en productienetwerken en in nationale, Europese en intercontinentale transportketens. De Rotterdamse haven heeft zich mede door de goede ligging en goede achterlandverbindingen kunnen ontwikkelen tot een efficiënte en grootschalige locatie voor haven- en industriële activiteiten. Het is de ambitie van het kabinet om deze positie te versterken en uit te bouwen en daarmee de Nederlandse concurrentiepositie te verstevigen.

Overigens is in de economische analyses wel aandacht besteed aan de gevolgen van regionalisering voor de mainport Rotterdam aan de hand van het «Divided Europe»-scenario. Dit ontwikkelingsscenario gaat uit van een zekere mate van regionalisering.

B 4.4. Kosten-batenanalyses

B 4.4.1. Inspraak

Er zijn diverse reacties ontvangen, onder meer van de gemeente Rotterdam en de Kamer van Koophandel Rotterdam, over de gehanteerde werkwijze en de kwaliteit van de onderbouwing van de kosten-batenanalyses (KBA's) die over het project zijn opgesteld. De reacties richtten zich ook op de mate van zekerheid, waarmee in en op basis van de KBA's uitspraken kunnen worden gedaan over het ruimtetekort in de Rotterdamse haven.

B 4.4.2. Standpunt kabinet

Het kabinet meent dat de kosten-batenanalyses (KBA) zorgvuldig zijn uitgevoerd door de betreffende onderzoeksinstituten. De studies zijn begeleid door vertegenwoordigers van de diverse PMR-partners en tevens beoordeeld door de daartoe ingestelde Adviesraad KBA, waarin deskundigen op het gebied van kosten-batenanalyses, economie en leefomgeving zitting hebben. Voor de KBA's is de werkwijze en methodiek toegepast zoals opgenomen in de richtlijnen OEEI (Onderzoeksprogramma Economische Effecten Infrastructuur).

De KBA's vormen één van de onderzoeken die als input hebben gediend voor de onderbouwing van het beleidsvoornemen van het kabinet. De kosten-batenanalyses zijn uitgevoerd voor verschillende economische groeiscenario's op de lange termijn vanwege de onzekerheden die er zijn ten aanzien van de toekomstige economische ontwikkeling. De uitkomsten vormen daarmee een bandbreedte.

Vanwege de grote onzekerheden in de prognose van de ruimtebehoefte en de afhankelijkheid van specifieke omstandigheden wenst het kabinet de risico's van bijvoorbeeld een te vroege aanleg van de landaanwinning te beperken door gefaseerde aanleg op basis van de daadwerkelijke marktvraag.

B 4.5. Algemene aspecten

B 4.5.1. Inspraak

Financiering

Verschillende reacties (onder andere van de FNV, ROM-Rijnmond, stads-regio Rotterdam, gemeente Rotterdam, ondernemersorganisatie Deltalinqs en Natuurmonumenten-Het Zuid-Hollands Landschap) wijzen erop dat in de PKB-plus de financiering van het PMR-maatregelenpakket niet geregeld is. Zij dringen erop aan dat zo snel mogelijk te doen. Diverse partijen, met name de provincie Zuid-Holland en gemeenten in het Rijnmondgebied, dringen erop aan, dat het Rijk financieel bijdraagt aan PMR-projecten in het algemeen en met name aan de realisatie van de landaanwinning. Dit acht men conform het gestelde in de PKB-plus dat «het integraal economisch belang van de mainport Rotterdam verder reikt dan cijfers over toegevoegde waarde en werkgelegenheid kunnen aangeven».

De gemeente Rotterdam is van mening dat het Rijk in ieder geval de zeewering, havendammen en hoofdinfrastructuur dient te betalen. Zij vindt daarnaast dat het Rijk, gezien de belastingstroom die een landaanwinning oplevert, de meerkosten voor zijn rekening moet nemen van een eigen haveningang en van een optimale inpassing van een landaanwinning vanuit oogpunt van milieu en veiligheid. Ook Deltalinqs acht het van belang dat het Rijk financieel bijdraagt aan de realisatie van de landaanwinning. De organisatie vindt dat de kosten van een landaanwinning niet mogen leiden tot hogere kosten voor nieuw te vestigen of reeds zittende bedrijven in Rotterdam.

Nadeelcompensatie

Er is een aantal personen en bedrijven, dat zich gedupeerd acht door de uitvoering van één van de onderdelen van het PMR-maatregelenpakket en aankondigt een schadevergoeding te verwachten. Het gaat hierbij onder meer om:

- omwonenden en bedrijven in de omgeving van BRG-projecten, de landaanwinning of de 750 hectare natuur- en recreatiegebied;
- het Productschap Vis en de Nederlandse Visserijbond namens de visserijsector;
- bedrijven uit de recreatiesector.

De Stuurgroep Voordelta stelt dat er compensatie van schade dient te zijn als de belangen van visserij, recreatie of kustverdediging worden geschaad. De Vereniging van Eigenaren en/of Exploitanten van recreatieterrainen te Ouddorp aan Zee mist een compensatieplan voor de schade die de recreatie(sector) zal ondervinden.

Monitoring en evaluatie

Stuurgroep Voordelta, Recreatieschap Voorne/Putten/Rozenburg, United Fish Auctions en Consept houden een pleidooi om zeer nauwkeurig te monitoren en te evalueren wat in de praktijk de effecten van de landaanwinning zijn. Onder meer de Kamer van Koophandel Rotterdam en Delta-linqs hechten er aan niet na tien, maar na vijftien jaar een evaluatie te laten plaatsvinden van de aanleg van de landaanwinning.

B 4.5.2. Advisering

De Commissie m.e.r. beveelt aan de ontwikkeling van natuurwaarden in de Haringvlietmond onderdeel te maken van het evaluatieprogramma. In dit programma moeten in ieder geval ook de volgende onderdelen worden opgenomen: effecten saltspray en luchtverontreiniging in de duinen, effecten op de leefomgeving van het BRG-pakket, effecten van de instelling van het zeereservaat op natuurwaarden.

B 4.5.3. Standpunt kabinet

Financiering

Het kabinet neemt de opmerkingen over de financiering van PMR ter harte. Financiële afspraken tussen de betrokken partijen over de realisering van de landaanwinning worden evenwel niet in de PKB-plus gemaakt. Deze afspraken zullen in het projectenspoor worden gemaakt en vastgelegd (zie ook paragraaf 1.3 van de oorspronkelijke PKB-plus).

Nadeelcompensatie

Door ruimtelijke besluiten die een bestuursorgaan in het algemeen belang neemt, kan onevenredige schade ontstaan voor individuele personen of bedrijven. Deze moeten worden gecompenseerd door een passende schadeloosstelling. Schade kan ontstaan door aankoop of onteigening van gronden (1), of door overige oorzaken (2).

Ad 1: Schade door aankoop of onteigening van gronden:

Door de PKB-plus, alle hieruit voortvloeiende besluiten en de feitelijke uitvoering van projecten kan schade ontstaan in relatie tot aankoop of onteigening van gronden. Het ligt voor de hand om zoveel mogelijk te proberen de benodigde gronden in de minnelijke sfeer te verwerven. Indien dit niet mogelijk is, zal tot onteigening worden overgegaan op basis van de Onteigeningswet. Bij de vaststelling van de vergoeding vanwege de verkoop of onteigening gelden de uitgangspunten van de Onteigeningswet en de daarmee samenhangende jurisprudentie. Het leidend principe van de Onteigeningswet is dat de vergoeding zodanig is dat de vermogens- en inkomenspositie van de belanghebbenden voor en na aankoop of onteigening gelijk is.

Ad 2: Overige oorzaken van schade:

Naast schade als gevolg van aankoop of onteigening van gronden zijn er ook andere oorzaken voor schade denkbaar, die onder omstandigheden op grond van een specifieke wettelijke bepaling of regeling voor vergoeding in aanmerking kan komen. Op grond van deze PKB-plus kunnen er verschillende wetten en regelingen aan de orde zijn voor het vergoeden van schade:

- de Wet op de ruimtelijke ordening;
- de Ontgrondingenwet;
- de Natuurbeschermingswet;
- de Regeling Nadeelcompensatie Verkeer en Waterstaat;
- de Nadeelcompensatieregeling verleggen kabels en leidingen in en buiten rijkswaterstaatwerken en spoorwegwerken.

Het kabinet is van mening dat met de bestaande schadevergoedingsregelingen op een aanvaardbare wijze tegemoet kan worden gekomen aan de belangen van degenen, die schade ondervinden van PMR-projecten.

Monitoring en evaluatie

De vaststelling van de PKB-plus is een stap in de richting van realisatie van de dubbeldoelstelling van PMR. Een volgende stap is de verdere uitwerking van de drie deelprojecten:

- De projecten behorende bij BRG moeten worden geconcretiseerd;
- Voor de landaanwinning moet een definitief ontwerp worden gemaakt;
- Voor de 750 hectare wordt in samenspraak met de omwonenden de inrichting van de gebieden vastgesteld.

De besluiten, die in deze PKB-plus worden genomen, zijn gebaseerd op de huidige kennis en informatie, die onder meer bijeen zijn gebracht in het MER en de KBA. Aan de schatting van milieu- en andere effecten, kosten en baten zijn altijd belangrijke onzekerheden verbonden, die voortvloeien uit de lange termijn die in beschouwing wordt genomen. Als de geschatte effecten, kosten of baten anders zijn dan voorspeld kan het nodig zijn om tijdig bij te sturen. Om de wenselijkheid van bijsturing te kunnen vaststellen zal monitoring en evaluatie plaatsvinden. Op dit punt is door de commissie m.e.r. en een aantal insprekers gewezen. De monitoring en evaluatie zal betrekking hebben op:

1. de voortgang van de planontwikkeling en planuitwerking van de drie deelprojecten;
2. de beoogde doelen en de voorspelde (negatieve en positieve) effecten van de deelprojecten, waaronder de door de Commissie m.e.r. genoemde effecten: saltspray en luchtverontreiniging in de duinen, effecten op de leefomgeving van het BRG-pakket, en effecten op natuurwaarden van de instelling van het zeereservaat.

Ad. 1:

De in paragraaf 3.3.1 (van de oorspronkelijke PKB-plus) aangekondigde tussentijdse evaluatie 10 jaar na vaststelling van de PKB-plus, dan wel na de aanleg van 500 hectare landaanwinning biedt de mogelijkheid om te toetsen of de oorspronkelijke doelen van PMR in onderlinge samenhang worden gerealiseerd. De verantwoordelijkheid voor de evaluatie ligt bij het kabinet. Het kabinet zal ROM-Rijnmond verzoeken deze evaluatie uit te voeren. Met ROM-Rijnmond zal overleg worden gevoerd, dat erop gericht is dat ROM-Rijnmond voldoende toegerust is op het uitvoeren van deze evaluatie. De eerste stap daarbij is de opstelling van de monitoringsprogramma's door de projecttrekkers.

Het voorstel van Deltalinqs en de Kamer van Koophandel Rotterdam om de evaluatie na 15 jaar uit te voeren neemt het kabinet niet over. Zij acht deze termijn te lang gelet op de onzekerheden.

In de PKB-plus, deel 1 is aangekondigd dat in PKB-plus, deel 3a een evaluatiekader voor de tussentijdse evaluatie wordt opgenomen. Hierover heeft het kabinet advies ingewonnen bij het Overleg Niet Rijkspartijen (ONR). Het ONR heeft geadviseerd de doelstellingen, zoals geformuleerd in de Startnotitie PKB-plus/m.e.r. PMR te hanteren als evaluatiekader en de tussentijds evaluatie te laten uitvoeren door ROM-Rijnmond. Het kabinet neemt dit advies over.

Ad. 2:

Bij uitvoering van de drie deelprojecten zal de monitoring zich op de volgende vragen moeten richten:

- Zijn de BRG-projecten haalbaar en uitvoerbaar en leveren ze in samenhang de beoogde effecten op? Zo nee, welke alternatieve projecten zijn er?
- Ten aanzien van monitoring van de landaanwinning zijn in elk geval belangrijke aspecten: de effecten op de visserij, de wisselwerking tussen effecten van het beheer van de Haringvlietsluizen en de aanleg van landaanwinning en de effecten op recreatie.

De verantwoordelijkheid voor de opzet van deze monitoringprogramma's ligt bij de trekkers van de deelprojecten. De betrokkenheid van belanghebbenden bij dit proces van monitoring acht het kabinet van groot belang.

B 5.1. Algemeen*B 5.1.1. Inspraak*

Verschillende insprekers vinden het BRG-maatregelenpakket mede in relatie tot de dubbeldoelstelling moeilijk meetbaar en/of afdwingbaar. De Deelgemeente Hoek van Holland acht het BRG-pakket nauwelijks realiseerbaar en beveelt aan zo snel mogelijk met de landaanwinning te beginnen.

De Kamer van Koophandel Rotterdam acht 200 hectare inbreiden het maximaal haalbare. Zij vreest dat oprukkende woningbouw de activiteiten van bedrijven zal hinderen. Met het oog op de gewenste leefbaarheid en versterking en verbreding van de economische structuur geeft de FNV aan dat zij de tijdshorizon van de PKB-plus voor het BRG-pakket te ruim vindt en dat deze waar mogelijk zou moeten worden bekort. De gemeente Rotterdam verwijst naar «Visie en Durf» waarin de intentie staat aangegeven dat al in 2006 150 hectare extra bedrijfsterrein gerealiseerd zal worden. De daadwerkelijke investeringen, en dus de te bereiken resultaten, zullen mede afhangen van de beoogde klanten.

B 5.1.2. Advisering

De Commissie m.e.r. stelt vast dat veel maatregelen in het BRG-pakket een voorbereidend of studiekarakter hebben. Deze maatregelen kunnen leiden tot de beoogde verbetering van de leefomgeving, maar zeker is het niet. Omdat tevens wordt geconstateerd dat projecten veelal uitgevoerd zullen moeten worden door decentrale overheden, is het de vraag welke mogelijkheden de rijksoverheid heeft voor het waarborgen van de vervangende projecten om zeker te stellen dat het dubbele doel wordt gehaald. De Commissie adviseert in PKB-plus, deel 3a aan te geven op welke wijze het halen van het dubbele doel wordt gewaarborgd.

Daarnaast constateert de Commissie m.e.r. dat de PKB-plus maatregelen bevat om de bovenlokale luchtkwaliteit te verbeteren. Hoewel deze indirect ook de lokale luchtkwaliteit verbeteren, is deze bijdrage niet gekwantificeerd. De PKB-plus draagt volgens de Commissie niet direct bij aan het verbeteren van de lokale luchtkwaliteit. Veel maatregelen om de luchtkwaliteit te verbeteren, zullen worden genomen in een ander kader. Om een versnipperde aanpak te voorkomen, adviseert de Commissie om voor het verbeteren van de luchtkwaliteit in Rijnmond een Masterplan op te stellen, dat het mogelijk maakt om maatregelen te coördineren en het totaaleffect van alle maatregelen te monitoren en te toetsen. Bij het opstellen van het Masterplan moet de beleving van de leefomgeving door bewoners een voldoende rol spelen.

De Inspecteur Milieuhygiëne van het ministerie van VROM merkt op dat ter verbetering van de luchtkwaliteit geen specifieke projecten zijn opgenomen.

B 5.1.3. Standpunt kabinet

In het deelproject Bestaand Rotterdams Gebied zijn diverse projecten voorzien om een bijdrage te leveren aan het oplossen van het ruimte tekort en het verbeteren van de kwaliteit van de leefomgeving in Rijnmond. Voor de uitvoering is per project een projectplan opgesteld. Deze projectplannen zijn inmiddels vastgesteld. Alleen voor het project Toekomstvisie Waalhaven-Oost is besloten voorlopig geen projectplan op te stellen, omdat voor dit project eerst lopende studies worden afgewacht.

Ook moet er nog gemeentelijke besluitvorming over de toekomst van dit gebied plaatsvinden.

Met de uitvoering van de overige projecten is de gemeente Rotterdam, die als projecttrekker verantwoordelijkheid draagt voor het BRG-pakket, inmiddels van start gegaan. In bijlage B 5.2 wordt per project de stand van zaken toegelicht.

De effecten van de diverse BRG-projecten worden periodiek gevolgd en beoordeeld door ROM-Rijnmond, zoals gemeld in hoofdstuk 3 (van de oorspronkelijke PKB-plus). Indien blijkt dat de projectresultaten onvoldoende zijn, zullen vervangende projecten met dezelfde ambitie worden gedefinieerd. Het huidige pakket aan maatregelen kan alleen gewijzigd worden wanneer daarover binnen ROM-Rijnmond overeenstemming bestaat. Het totale pakket aan ROM-Rijnmondactiviteiten is inmiddels geëvalueerd en geoptimaliseerd. In het voorjaar van 2002 vindt herijking van het ROM-Rijnmondconvenant plaats (zie ook onder 3.2.2, van de oorspronkelijke PKB-plus).

In het projectenspoor (zie 1.3, van de oorspronkelijke PKB-plus) worden nadere afspraken gemaakt over de uitvoering van de BRG-projecten, met name over de financiering. Door de BRG-projecten onder het regime van ROM-Rijnmond te plaatsen en door de afspraken over uitvoering en financiering in het projectenspoor wordt de realisatie van de diverse projecten en het bereiken van de dubbele doelstelling naar de mening van het kabinet in voldoende mate gemonitord en gewaarborgd.

De opmerking van de deelgemeente Hoek van Holland, dat het BRG-pakket nauwelijks realiseerbaar zou zijn, deelt het kabinet niet. Met het oog op zuinig ruimtegebruik, waaraan veel belang wordt gehecht, is de inspanningsverplichting voor intensivering van het ruimtegebruik geformuleerd. Deze is naar de mening van het kabinet haalbaar. De inspanningsverplichting is gericht op het «vinden» van 200 hectare. Deze 200 hectare betreft inderdaad, zoals de Kamer van Koophandel Rotterdam stelt, het maximaal haalbare. Het daadwerkelijk realiseren van deze ruimtewinst en van de inspanningsverplichting ter verbetering van de kwaliteit van de leefomgeving in de regio, is afhankelijk van diverse randvoorwaarden, zoals financiering, inpasbaarheid in andere ruimtelijke plannen, de milieuwetgeving, maatschappelijk draagvlak en medewerking van zittende en nieuwe bedrijven. Deze afhankelijkheden maken een inkorting van de tijdshorizon, zoals de FNV voorstelt, niet mogelijk.

In reactie op de opmerkingen van de Commissie m.e.r. en de Inspecteur Milieuhygiëne over de lokale luchtkwaliteit, meldt het kabinet dat in het BRG-pakket twee leefbaarheidsprojecten zijn opgenomen die gericht zijn op het verbeteren van de luchtkwaliteit in de regio: de projecten Industriële ecologie en Gebiedsgerichte benadering. Meer algemeen geldt dat maatregelen voor verbetering van de luchtkwaliteit grotendeels buiten het kader van deze PKB-plus vallen. Reeds in de startnotitie is aangegeven dat geen oplossing wordt geboden voor de gehele leefbaarheidsproblematiek in Rijnmond.

Uit het MER blijkt ook dat het oplossen van de problematiek van NO_x en fijn stof een bovenlokale aanpak vergt. Daarom is gekozen voor maatregelen, die leiden tot een verbetering van natuurwaarden en recreatiemogelijkheden, energiebesparing en vermindering van geluidhinder. De maatregelen uit de PKB-plus leveren dus inderdaad een relatief beperkte bijdrage aan de verbetering van de lokale luchtkwaliteit.

De aanbeveling van de Commissie m.e.r. om voor het verbeteren van de luchtkwaliteit in Rijnmond een Masterplan op te stellen, is een actie die het kader van de oorspronkelijke PKB-plus overstijgt. Het kabinet geeft ROM-Rijnmond in overweging een dergelijk plan op te stellen.

B 5.2. Gekozen projecten

Insprekers reageerden op een groot aantal van de gekozen BRG-projecten. Deze reacties worden hierna per project behandeld, direct gevolgd door het kabinetsstandpunt. Hierbij wordt steeds tevens ingegaan op de voortgang van het project. Een aantal reacties betreft bezwaren tegen (onderdelen van) de uitvoering van het betreffende project.

In deze PKB-plus worden echter geen uitvoeringsbesluiten genomen. De besluitvorming over de uitvoering van BRG-projecten vindt plaats in het projectenspoor. Belanghebbenden worden daar intensief bij betrokken.

B 5.2.1. Optimalisatie ruimtegebruik vierde petroleumhaven en Hartelkanaal-West

Inspraak

Het volledig dempen van de vierde petroleumhaven wordt door Shell Nederland Raffinaderij (SNR) afgewezen. Volledige demping zou voor dit bedrijf betekenen dat een viertal steigers niet meer kan worden gebruikt, waardoor de bedrijfsvoering ernstig belemmerd zou worden. Demping zou de gebruiksmogelijkheden van het terrein verminderen en daarmee de waarde van het terrein voor SNR aantasten. De mogelijke effecten van het project wegen naar de mening van SNR niet op tegen het (economische) belang van SNR.

Koninklijke Schuttevaer¹ kan niet instemmen met het dempen van Hartelkanaal-West, omdat dit onderdeel uitmaakt van te onderzoeken (en in de PKB-plus te reserveren) mogelijkheid om de landaanwinning te ontsluiten via het Hartelkanaal.

Standpunt kabinet

Doel van beide projecten is om de gebruikswaarde van deze gebieden te verhogen. De vierde petroleumhaven en de pieren 101 t/m 103 zijn essentieel voor de operationele activiteiten en de ontsluiting van het Shellterrein. Als kansrijke demping wordt dan ook de oostelijke insteek rond de TEAM-steiger bedoeld. Demping alleen is echter niet de enige intensiveringsmogelijkheid. Er wordt in overleg met gebruikers gewerkt aan een totaalimpuls waarbij een groter gebied beter benut wordt. Het Hartelkanaal-West wordt momenteel gebruikt als binnenvaartroute voor het binnenvaartservicecentrum op de Maasvlakte. Er is behoefte in het gebied aan nautische voorzieningen, zoals bijvoorbeeld ligplaatsen.

Voor de beoogde locaties zijn allereerst de volgende aspecten onderzocht:

- nautische en hydraulische aspecten;
- commerciële aspecten (marktvraag, vestigingsplaatsfactoren, realisatietijd);
- logistieke aspecten (bereikbaarheid voor elke modaliteit);
- civieltechnische aspecten (methode van demping, oeverbescherming, kade-aanleg);
- financieel-economische aspecten (rentabiliteit, PPS-mogelijkheden);
- milieu- en geohydrologische aspecten;
- bestuurlijke en juridische aspecten.

Tevens heeft een eerste toetsing plaatsgevonden van het draagvlak voor intensivering van het ruimtegebruik. Op basis van de vergaarde infor-

¹ Waar gesproken wordt over Schuttevaer gaat het om de gezamenlijke reactie van Koninklijke Schuttevaer, Centraal Bureau voor de Rijn en Binnenvaart en Kantoor Binnenvaart.

matie, externe signalen, randvoorwaarden en gewenste strategische ontwikkelingen zijn enkele mogelijke oplossingsvarianten ontwikkeld en is het vervolgtraject bepaald. Het blijkt dat voor de beoogde locaties alleen een gebiedsbrede aanpak slagingskans heeft. Verder blijken bestaande (milieu)randvoorwaarden en interesse uit de markt sterk beperkende factoren te zijn voor een intensiever ruimtegebruik. Voor een optimaal resultaat zijn versnellingsgerichte investeringen noodzakelijk. In het vervolgtraject worden deze verder uitgewerkt.

Bij de projecten ter optimalisatie van het ruimtegebruik in de vierde petroleumhaven en het Hartelkanaal-West wordt dus een gebiedsgerichte benadering toegepast, gericht op gebiedstotale oplossingen. Hierdoor kunnen deze projecten ook als concrete voorbeelden fungeren van haveninterne toepassingen van het project Gebiedsgerichte benadering.

De daadwerkelijke uitvoering van het project zal uiteraard niet plaatsvinden voordat er meer duidelijkheid is over de ontsluiting van de landaanwinning voor de binnenvaart. Naar de afwikkeling van de binnenvaart op de landaanwinning wordt in het kader van het projectenspoor, voortbouwend op reeds uitgevoerd onderzoek, eveneens nader aandacht besteed.

B 5.2.2. Waalhaven-Oost

Inpraak

De gemeente Rotterdam vindt dat het project Waalhaven-Oost met voorbehoud gezien moet worden, omdat er nog geen besluitvorming over heeft plaatsgevonden.

Standpunt kabinet

Het BRG-project Waalhaven-Oost, betreffende de mogelijke transformatie van dit gebied in de richting van stedelijke functies, is inderdaad een onderzoek naar de mogelijkheden. Aldus voorziet de PKB-plus in het door de gemeente Rotterdam aangedragen voorbehoud.

B 5.2.3. Kenniscentrum Geluid en overige geluidsmaatregelen

Inpraak

Verschillende insprekers dringen aan op voortvarende instelling en werking van Kenniscentrum Geluid. Naast het op zichzelf nuttige kenniscentrum wordt ervoor gepleit om te onderzoeken op welke wijze versnelling van de invoering van maatregelen gericht op vermindering van de geluidsproductie door bedrijven kan worden gerealiseerd en hoe aangesloten kan worden bij elders op dit punt aanwezige deskundigheid. Als alternatieve geluidsreducerende projecten worden door organisaties van burgers voorgesteld:

- inpakken Suurhofbrug tegen geluid;
- geluidswal zuidzijde Maasvlakte;
- bronmaatregelen bij EMO;
- vervanging van de Calandspoorbrug door een stillere brug of een tunnel om de extra geluidhinder voldoende terug te dringen;
- tegengaan sluipverkeer op Voorne en Goeree.

Standpunt kabinet

- *Kenniscentrum Geluid:* Het BRG-project Kenniscentrum Geluid heeft tot doel:
 - het overdragen van kennis aan derden (bewoners, bedrijven, gemeenten);
 - onderzoeken welke maatregelen getroffen moeten worden om zowel het industrie- als het verkeersgerelateerde geluid te verminderen;

- onderzoeken waarom maatregelen nog niet of weinig toegepast worden.

Bij het realiseren van deze doelen wordt aangesloten bij de kennis van bestaande organisaties. Inmiddels heeft een eerste inventarisatie van lopende initiatieven en van de noodzaak van aanvullend onderzoek plaatsgevonden. In het vervolgtraject worden concrete projectplannen ten behoeve van de implementatie van maatregelen opgesteld en worden initiatieven verder uitgewerkt. Het onderzoeken naar de mogelijkheden om (snel) maatregelen te implementeren ter vermindering van de geluidsproductie van bedrijven, waar insprekers om vroegen, behoort inderdaad tot de taken van het Kenniscentrum Geluid. Ook een mogelijke optie om geluidsruimte in te ruilen tegen andere fysieke voordelen, zoals parkeer-ruimte, uitbreiding of anderszins zal worden onderzocht op draagvlak en formele mogelijkheid.

- *Geluidsreductie Calandspoorbrug:* In dit project worden de mogelijkheden voor het aanpakken van de geluidhinder, die het spoorverkeer over deze brug veroorzaakt onderzocht. De inspanningsverplichting van dit project is erop gericht om de brugtoeslag met 6dB te verminderen ten opzichte van de brugtoeslag in de huidige situatie¹. Voor het nader verkennen van de problemen en de mogelijke oplossingen zijn diverse onderzoeken uitgevoerd: een expertmeeting, een quick scan en een haalbaarheidsonderzoek, waarin de maatregelen uit de quick scan verder worden uitgewerkt. Uit deze onderzoeken blijkt hoeveel geluidsreductie door maatregelen aan de brug gerealiseerd kan worden en welke kosten hieraan verbonden zijn.

Om meer inzicht te krijgen in de aanwezige geluidbelasting in de wijk en de hinderbeleving van de bewoners in relatie tot de snelheid van de treinen zijn voorts gedurende langere tijd geluidsmetingen uitgevoerd en is een uitgebreide waarnemingsproef gehouden. Deze onderzoeken dienen als input voor het vervolgtraject. In dit vervolgtraject zal een overeenkomst afgesloten worden met alle betrokken partijen, waarin afspraken worden gemaakt over de maximale geluidbelasting die de brug mag veroorzaken, de uitvoering van de voorgestelde maatregelen en de financiering daarvan.

- *Plaatsing geluidsschermen:* Het project is gericht op het op korte termijn realiseren van diverse geluidsschermen langs de A20. Omdat in principe eerst maatregelen aan de bron getroffen moeten worden, wordt in dit project samengewerkt met het BRG-project «gericht toepassen van zeer stille wegdekken». Voor een groot deel van de knelpunten is inmiddels het akoestisch onderzoek afgerond.

De daadwerkelijke plaatsing van de schermen in het vervolgtraject is voor enkele locaties nog afhankelijk van de financiering, de ontwikkelingen rondom de A4-Noord en de medewerking van gemeente, bedrijven of andere betrokken organisaties.

- *Gericht toepassen van zeer stille wegdekken:* Het doel van dit project is om op korte termijn tot een pilot te komen, waarin wordt onderzocht in hoeverre het toepassen van zeer stille wegdekken een adequate oplossing is voor de geluidsproblematiek in Rijnmond. Het zwaartepunt van dit project ligt binnen het stedelijk gebied van Rotterdam, omdat uit het Deltaplan Wegverkeer (ROM-Rijnmondproject) naar voren is gekomen dat 80% van de geluidsproblematiek van de hele regio zich binnen de grenzen van de gemeente Rotterdam afspeelt. In het vervolgtraject wordt onderzocht welke prominente knelpunten aanwezig zijn, waarvoor het verbeteren van het wegdek een oplossing kan bieden.

¹ Een trein, die over een brug rijdt, produceert meer geluid dan een trein, die over gewoon spoor rijdt. Met brugtoeslag wordt de geluidsbelasting bedoeld, die voor de betreffende brug wordt aangehouden in de geluidsberekeningen.

De nadruk ligt hierbij op het verminderen van het aantal woningen met een geluidsbelasting hoger dan 70 dB(A).

- *Overige projecten:* De andere door insprekers genoemde projecten, gericht op geluidswering, zijn niet in de PKB-plus opgenomen. Deze voorstellen kunnen bij het definiëren van eventuele nieuwe, aanvullende projecten alsnog een rol gaan spelen. Dit is aan de orde als met het BRG-pakket niet de beoogde effecten worden behaald. Overigens wordt, zoals gemeld, in het BRG-project Kenniscentrum Geluid onderzocht in hoeverre aanvullende bronmaatregelen bij bedrijven mogelijk zijn.

B 5.2.4. Oostvoornse meer

Inspraak

Enkele insprekers dringen erop aan het project Openen van het Oostvoornse Meer niet uit te voeren. ROM-Rijnmond deelt mee dat het project inmiddels geschrapt is als BRG-project en dat het dus kan komen te vervallen. Als alternatief voor de verbetering van leefbaarheid in Oostvoorne draagt het Waterschap Brielse Dijkkring het project Strypse Wetering aan.

Standpunt kabinet

Het project «Openen van het Oostvoornse meer» is binnen het BRG-pakket komen te vervallen. Argumenten hiervoor zijn de beperkte bijdrage van het project aan de verbetering van de leefomgevingskwaliteit in relatie tot de kosten en door de aantasting van bestaande recreatieve waarden, die op hun beurt dienen te worden gecompenseerd. Het project is wel nader onderzocht als compensatieoptie voor de natuurwaarden die als gevolg van de landaanwinning verloren gaan¹.

Na overleg met de gemeente Westvoorne is als alternatief voor het openen van het Oostvoornse meer het project «Kwaliteitsimpuls gesloten Oostvoornse Meer» opgenomen. Dit project maakt onderdeel uit van het BRG-project Gebiedsgerichte benadering. Doel van dit BRG-project is om binnen de gemeente Westvoorne een aantal knelpunten in de leefbaarheid aan te pakken. Door de gemeente Rotterdam wordt hiervoor samen met de gemeente Westvoorne een plan van aanpak opgesteld. Een van de onderdelen is het inlaten van zout water in het Oostvoornse meer, zodat de neerwaartse trend in het ecologisch functioneren, die samenhangt met de verdergaande verzoeting wordt omgebogen. Door de zoutwaterinlaat wordt algenbloei voorkomen, hetgeen mede ten goede komt aan de recreatie in het gebied. Het voorstel voor de Strypse Wetering wordt eveneens bij de Gebiedsgerichte benadering meegenomen en wel als studieproject.

B 5.2.5. Veerverbindingen

Inspraak

Een inspreker wijst erop dat veerverbindingen over de Nieuwe Waterweg ook van nut zijn voor het woon-werkverkeer. Een hoogwaardig woonmilieu in Hoek van Holland kan huisvesting bieden aan werknemers van bedrijven op Maasvlakte 1 en 2, met een gunstig effect op de automobiliteit.

Standpunt kabinet

Doel van het project is het verbeteren van de (toeristisch-recreatieve) bereikbaarheid door het ontwikkelen van veerverbindingen over de Nieuwe Waterweg. Allereerst is een overzicht gemaakt van de bestaande veerverbindingen, zodat duidelijk wordt welke succes- en faalfactoren een

¹ Zie bijlage B 6.12 over mitigatie en compensatie.

rol spelen. Vervolgens is een quick scan uitgevoerd van gewenste veerverbindingen, aanwezige voorzieningen en concentraties van woongebieden. Hieruit is een prioriteitenlijst samengesteld, waaruit blijkt dat drie veerverbindingen kansrijk zijn: de verbinding Hoek van Holland – landtong Rozenburg – Maasvlakte, de verbinding Feijenoord – Kralingen en het waterbus-systeem in de stad. De haalbaarheid van deze veerverbindingen wordt in de komende periode uitgewerkt. De mogelijkheden die de veerverbindingen bieden voor het woon-werkverkeer zijn onderwerp van nadere uitwerking in het projectenspoor.

B 5.2.6. Aanscherping uitgiftebeleid en stimulering van hogere productiviteit in de containersector

Inspraak

De Vereniging Verontruste Burgers van Voorne verzoekt in deel 3a van de PKB-plus aan te geven hoe het verscherpte uitgiftebeleid kan worden gewaarborgd.

Standpunt kabinet

De BRG-projecten aanscherping uitgiftebeleid en stimulering van hogere ruimteproductiviteit in de containersector worden door het Gemeentelijk Havenbedrijf Rotterdam (GHR) uitgevoerd, omdat het bij deze activiteiten gaat om on-goingbusiness van het GHR. Medio 2001 is gestart met de uitvoering van het project «Uitgifte in zicht», waarin de huidige uitgifte-procedure en het beleid worden beschreven. Bij het uitgiftebeleid gaat het bijvoorbeeld om selectiviteit, optiebeleid, etikettering van het havengebied en milieurandvoorwaarden, gebaseerd op een strategische, ecologische (gericht op duurzaamheid), economische en ruimtelijke visie. Het resultaat van de aanscherping van het uitgiftebeleid is een notitie over processen en randvoorwaarden, die bij de besluitvorming over de uitgifte van haventerreinen een rol spelen. De gemeente Rotterdam zal de bevindingen uit de notitie verwerken in een nader vast te stellen aanscherping van het uitgiftebeleid. Het kabinet gaat ervan uit dat met dit project het uitgiftebeleid in de toekomst voldoende kan worden gewaarborgd.

Het project «Stimulering van een hogere productiviteit in de containersector» heeft als doel heeft als doel up-to-date gegevens te verzamelen over de ontwikkeling van intensiever grondgebruik in de containersector. Het project moet tevens sturingsmogelijkheden en instrumenten aandragen om samen met de verschillende actoren de gewenste intensivering te bereiken.

B 5.2.7. Gebiedsgerichte benadering

Inspraak

De Vereniging Verontruste Burgers van Voorne wenst meer duidelijkheid over de het BRG-project Gebiedsgerichte benadering en over de beoogde integrale aanpak om de kwaliteit van de leefomgeving te verbeteren.

Standpunt kabinet

Het project Gebiedsgerichte benadering betreft het integraal oplossen van havengerelateerde knelpunten in de nabije omgeving, bijvoorbeeld op het gebied van geluid, luchtkwaliteit en bereikbaarheid. Deze kwaliteitsverbetering moet bereikt worden binnen het kader van de beoogde intensivering van het haven- en industriegebied. Het projectplan is in overleg met de ROM-Rijnmondpartners en Concept opgesteld en door ROM-Rijnmond vastgesteld. Na een inventarisatie van alle probleemgebieden en een beschrijving van de aanwezige en gewenste leefomgevingskwaliteit van het gehele gebied, worden enkele proefprojecten opgestart om lokaal

meer ervaring op te doen met de methodiek. Hiervoor komen Charlois, Hoogvliet, Westvoorne en Goedereede in aanmerking.

B 5.2.8. Landtong Rozenburg

Inspraak

Het Recreatieschap Voorne/Putten/Rozenburg stemt in met het BRG-project Groene inrichting landtong Rozenburg, en is bereid met een passende financiële regeling het beheer en onderhoud van de recreatieve voorzieningen op zich te nemen. Het Recreatieschap betreurt het echter dat er geen kwaliteitsverbetering voor de inwoners van Voorne-Putten en Rozenburg plaatsvindt, aangezien hier de extra overlast van een landaanwinning evident merkbaar zal zijn. Als aanvullend project zou een inspreker uit Maassluis graag zien dat het gebied tegenover de landtong Rozenburg op de noordzijde van de Nieuwe Waterweg ook groen ingericht wordt.

Standpunt kabinet

Het BRG-project heeft als doel het groen inrichten van de landtong zonder dat dit ten koste gaat van de functionele kant van de landtong. Zo staat de waterkering niet ter discussie en worden aanwezige kabels en leidingen ontzien. In algemene zin speelt in het project duurzaamheid (in de vorm van duurzaam bouwen) een belangrijke rol. Er zijn inrichtingsmodellen met de diverse belanghebbenden samengesteld. Vervolgens zijn toetsingscriteria benoemd, waardoor uiteindelijk naar een groene inrichting toegewerkt kan worden. De uitkomst zal begin volgend jaar in een overeenkomst vastgelegd worden. De daadwerkelijke uitvoering zal middels publiekprivate samenwerking plaatsvinden.

Bij de uitwerking in het projectenspoor zal het voorstel van het Recreatieschap Voorne/Putten/Rozenburg om het beheer en onderhoud van het gebied op zich te nemen in beschouwing worden genomen. Naast het project «Groene inrichting landtong Rozenburg» zijn in het kader van het project Gebiedsgerichte benadering ook voorstellen voorzien ter verbetering van de leefomgevingskwaliteit in Voorne-Putten. Het betreft de projecten «Kwaliteitsimpuls gesloten Oostvoornse Meer» en «Gebiedsgerichte benadering». Het voorstel van de inspreker uit Maassluis om het gebied tegenover de landtong Rozenburg ook groen in te richten kan bij het definiëren van eventuele nieuwe, aanvullende projecten een rol spelen.

B 5.2.9. Rivierparken

Inspraak

De wijkraad Pernis hecht grote waarde aan de situering van het rivierpark nabij Pernis. Het uitgiftebeleid dient nu al met de mogelijke ontwikkeling van het rivierpark rekening te houden. De nadere uitwerking van de rivierparken moet in de PKB-plus net zo concreet worden gemaakt als het deelproject 750 hectare natuur- en recreatiegebied.

Standpunt kabinet

Doel van dit project is de ontwikkeling van verschillende rivierparken verspreid over zowel linker- als rechtermaasoever. Met (deel)gemeenten is gekeken naar de diverse mogelijkheden, die op hun grondgebied aanwezig zijn. In het vervolgtraject worden de specifieke locaties en de bijbehorende invulling benoemd en afspraken gemaakt met de betreffende (deel)gemeenten voor de daadwerkelijke implementatie. Bij de uitwerking in het projectenspoor zal afstemming met het uitgiftebeleid plaatsvinden.

Optimalisatie oliesector

Het Gemeentelijk Havenbedrijf Rotterdam is met diverse oliemaatschappijen in gesprek over de mogelijkheden voor terreinteruggave in de opslagsector. Het doel is om samen met de oliesector een efficiëntieslag ten aanzien van het ruimtegebruik in de Rotterdamse haven te bewerkstelligen en zo fysieke ruimte vrij te maken voor andere havengebonden functies. Hierbij gaat het met name om:

- Terugname van strategische reserves: hier is het eerste resultaat in de vorm van een terugname van 8 hectare geboekt.
- Terugname als gevolg van overcapaciteit binnen één olieterminal: diverse opslagtanks zijn al verwijderd, nadere afspraken worden gemaakt omtrent terugname van het terrein.
- Terugname als gevolg van sluiting: als gevolg van de sluiting van één raffinaderij wordt samen met de huurder de herontwikkeling van het terrein uitgewerkt.
- Het verplaatsen van opslagtanks binnen één olieterminal: haalbaarheid en kosten worden samen met de betreffende olieterminal onderzocht.
- Samenwerking tussen olieterminals: deze mogelijkheid is onderwerp van onderhandelingen tussen enkele olieterminals.

Een verkenning heeft uitgewezen dat 45 hectare in 2005 kan zijn vrijgemaakt, oplopend tot 90 hectare in 2020.

Versnelde economische beschikbaarheid van bodemverontreinigingslocaties

Een verkennende studie naar kansrijke opties en de inventarisatie van de instrumenten die momenteel ter beschikking staan om de economische beschikbaarheid van bodemsaneringslocaties te versnellen is afgerond. De analyse van de diverse instrumenten heeft de wenselijkheid om het probleem collectief aan te pakken, bijvoorbeeld in de vorm van een bodemsaneringsorganisatie/-fonds bevestigd.

De haalbaarheid, organisatievorm en financieringsstructuur moeten nader worden uitgewerkt. Tevens worden locaties bekeken in het bestaande haven- en industriegebied, die mogelijk ruimte kunnen opleveren en waarbij bodemverontreiniging een rol speelt. In een eerste quick scan blijkt dat een versnelling alleen tot stand kan komen, indien er ook rekening wordt gehouden met verplaatsings- en/of amoveringskosten. Ondanks de hoogte van deze kosten ten opzichte van de bodemsaneringskosten, lijken de extra versnellingsinvesteringen per hectare op een acceptabel niveau te liggen. Het uiteindelijke resultaat, mogelijk oplopend tot 400–500 hectare in 2020, kan bijdragen aan een kwalitatief hoogwaardig en vitaal haven- en industriegebied. Deze ruimte is reeds meegenomen in de capaciteitsberekeningen.

Industriële Ecologie

Het project heeft als doel het ontwikkelen van een pilot, waarin de bestaande luchtkoeling bij bedrijven wordt vervangen door andersoortige koeling die minder geluid produceert. Deze vervanging van voorzieningen mag echter niet leiden tot andere problemen, bijvoorbeeld ten aanzien van de thermische lozingen. Het vrijkomende warme water zal dan ook hergebruikt moeten worden. Deze warmte kan, samen met andere bronnen, bijvoorbeeld worden gebruikt als stadsverwarming voor omliggende woonkernen. Als eerste stap zijn in het project de diverse randvoorwaarden ten aanzien van het aspect geluid en lozingen in het oppervlaktewater gedefinieerd. Ook wordt gekeken naar de benodigde infrastructuur om restwarmte te kunnen transporteren. In het vervolgtraject wordt aangesloten bij het in ROM-Rijnmond-verband recent opgerichte programma Energie Rijnmond.

B 5.3. Effecten

B 5.3.1. Inspraak

Het verbaast de gemeente Vlaardingen dat de milieueffecten van het BRG-maatregelenpakket niet in een MER behandeld worden. De activiteiten kunnen immers wel degelijk grote effecten op de omgeving hebben. In de PKB-plus wordt geconstateerd dat de geluidsoverlast de komende jaren blijft toenemen. Zo lang dit binnen de contouren van het Geluidsconvenant Rijnmond West blijft, is dit voor de gemeente Vlaardingen acceptabel. Een overschrijding van deze contouren is niet acceptabel. Met het oog hierop wordt het bestuderen van innovatieve oplossingen geadviseerd. Ook de provincie Zuid-Holland deelt mede dat uitvoering van het BRG-maatregelenpakket binnen het vigerend milieubeleid moet blijven. De gemeente Vlaardingen verzoekt daarnaast om de woningbouwplannen in de rivierzone en de bestaande bedrijvigheid in het Botlekgebied/Pernis goed op elkaar af te stemmen.

B 5.3.2. Advisering

De Inspecteur Milieuhygiëne van VROM vraagt om een onderbouwing van de positieve effecten die van de projecten ter verbetering van de kwaliteit van de leefomgeving verwacht worden. Hij wenst ook duidelijkheid over de omvang van de beschikbare financiële middelen.

B 5.3.3. Standpunt kabinet

Ondanks het feit dat de meeste BRG-activiteiten niet m.e.r.-plichtig zijn, zijn ze toch in het MER beschreven om inzicht te geven in de bijdrage van deze activiteiten aan het verbeteren van de leefomgeving in en rond het haven- en industriegebied. Voor de activiteiten die wel m.e.r.-plichtig zijn, zal bij de verdere uitwerking aan deze verplichting worden voldaan. Voor alle BRG-projecten geldt dat de uitvoering binnen het vigerend milieubeleid moet plaatsvinden. Voor geluid zijn onder meer het Geluidsconvenant Rijnmond-West en de T+-contour voor het Waal-/Eemhavengebied onderdeel van het vigerend beleid. Het onderzoeken van (innovatieve) mogelijkheden om de geluidsproductie van bedrijven te reduceren, is onderdeel van het takenpakket van het project Kenniscentrum Geluid. Bij de verdere uitwerking van de projecten in het projectenspoor wordt nadrukkelijk ook aandacht geschonken aan de milieueffecten van de diverse project-activiteiten.

De PKB-plus voorziet niet in maatregelen om de afstemming tussen woningbouwplannen en de bestaande bedrijvigheid in Botlek/Pernis te beïnvloeden. Bovendien gaat het kabinet er van uit dat, net als voor de BRG-projecten, ook voor de woningbouwplannen langs de Maas geldt dat de activiteiten binnen de vigerende milieuafspraken plaatsvinden. De omvang van de beschikbare financiële middelen, waar de Inspecteur Milieuhygiëne om vraagt, is een aspect dat niet in deze PKB-plus, maar in het projectenspoor wordt geregeld.

B 6.1. Nut en noodzaak*B 6.1.1. Inspraak**Algemeen*

Het nut en de noodzaak van de landaanwinning worden door een aantal insprekers, waaronder Deltalinqs, de gemeente Rotterdam en de Kamer van Koophandel Rotterdam expliciet onderschreven. Enkele insprekers, waaronder de Stichting tot behoud van het huidige Rijnmondgebied en het Wereld Natuurfonds, betwijfelen echter het nut en de noodzaak. Deze twijfel wordt onder meer ingegeven door:

- De ervaringen met de Maasvlakte 1. Enkele insprekers wijzen op leegstand en de vestiging van niet-deepsea gebonden activiteiten aldaar.
- De moeilijke voorspelbaarheid van de ruimtevraag.
Onzekerheid over de omvang van de ruimtevraag. Enkele partijen geven aan dat er reeds op korte termijn sprake is van een ruimtetekort, terwijl andere partijen menen, dat er geen sprake is van een ruimtetekort.
- De uitkomst van de KBA Landaanwinning. Deze toont volgens de Stichting Natuur en Milieu aan dat er geen maatschappelijke meerwaarde is te behalen met de landaanwinning, tenzij op een andere manier wordt omgegaan met aanleg en aanbod van ruimte.

Eén inspreker is van mening dat de landaanwinning niet tot meer werkgelegenheid zal leiden. De Stichting tot behoud van het huidige Rijnmondgebied meent in haar twee ingediende reacties dat door een landaanwinning in de visserijsector zeventienhonderd, respectievelijk duizend banen verloren zullen gaan.

Kosten-batenanalyse Landaanwinning

Enkele insprekers gaan in op de opzet van de kosten-batenanalyse (KBA) Landaanwinning. De Kamer van Koophandel Rotterdam vindt de opgestelde KBA weinig transparant. De gemeente Rotterdam is het inhoudelijk op een aantal punten niet eens met de KBA: de aangegeven groeiperspectieven en de accommodatiemogelijkheden in het bestaand gebied worden door deze gemeente anders ingeschat. Omdat bij het wegnemen van de verschillen van inzicht de uitkomsten van de KBA eerder in positieve dan in negatieve zin bijgesteld zullen worden, acht zij de KBA bruikbaar bij de onderbouwing van de keuze voor een landaanwinning. Zij betreurt het dat de KBA geen uitsluitsel geeft over de vraag welke van de diverse referentieontwerpen de voorkeur verdient.

De Stichting tot behoud van het huidige Rijnmondgebied concludeert dat als de economische groei blijft steken op 2,5% en de geluidsnormen niet belemmerend werken, de nieuwe Maasvlakte meer kost dan ze oplevert. Ook merkt men op dat in de KBA Landaanwinning slechts de directe effecten worden beschreven.

Diverse insprekers geven hun mening over de toekomstige ontwikkeling van het aanbod van bedrijventerreinen in het bestaande havengebied en komen daarbij ofwel tot de conclusie dat er in het bestaande gebied voldoende ruimteaanbod is om in toekomstige ontwikkelingen te voorzien, of juist dat er op enige termijn een ruimtetekort te verwachten is.

Kosten van de landaanwinning

Diverse insprekers, waaronder de Stichting tot behoud van het huidige Rijnmondgebied, gaan in op de hoogte van de kosten van de landaanwinning, die naar hun mening het project een te dure investering maken. Ook

geven diverse insprekers aan dat de landaanwinning niet kostendekkend kan worden geëxploiteerd.

Ten aanzien van specifieke kostenaspecten meent de Kamer van Koophandel Rotterdam dat het onjuist is om de kosten van de zeewering in de bedrijfseconomische analyse te betrekken. Stichting De Noordzee vindt dat de externe kosten van zandwinning, extra kustafslag en de (milieu-)kosten van de zeescheepvaart in de totaaltelling van de maatschappelijke kosten en baten in de KBA opgenomen hadden moeten worden.

B 6.1.2. Aanvullend onderzoek

Resultaten vervolgonderzoek kosten-batenanalyse Landaanwinning

Diverse uitgevoerde analyses naar het ruimteprobleem van de Rotterdamse haven hebben aangetoond dat er op enig moment in de tijd een ruimtetekort zal ontstaan in de haven van Rotterdam. Uit de kosten-batenanalyse Landaanwinning, die is opgesteld ten behoeve van PKB-plus, deel 1, blijkt dat het project bij hoge economische groei leidt tot een bijdrage aan de Nederlandse welvaart. Daarbij zijn twee toekomstvarianten uitgewerkt, vanwege onduidelijkheden rond de invloed van geluidsnormen op de gebruiksmogelijkheden van het huidige havengebied:

- Een situatie waarbij een inschatting is gemaakt van de technische en operationele mogelijkheden om de bestaande ruimte verder te benutten zonder dat de vastgestelde geluidsnormen effectieve beperkingen opleggen aan de gebruiksmogelijkheden in het westelijk havengebied. Dit is een situatie met veel capaciteit, met name op de bestaande terminals.
- Een situatie waarbij is uitgegaan van de gevolgen van geluidsrestricties conform het rapport Vervolgstappen BRG (9). Dit is een situatie met weinig capaciteit.

Bij de ramingen is rekening gehouden met de ontwikkeling van containerterminals in Vlissingen en Amsterdam.

Om de bandbreedte van eerdere onderzoeksresultaten te verkleinen, is inmiddels nader onderzoek verricht naar de invloed van de geluidsnormen op de gebruiksmogelijkheden van de haven en naar de kosten van maatregelen om geluidhinder te beperken. Uitkomst van dit aanvullend onderzoek is dat op basis van de huidige wettelijke geluidsgrenzen (de Maximaal Toegestane Geluidsniveaus – MTG's), in het westelijk havengebied de gebruiksbeperkingen gering zijn. De uitkomst van het vervolgonderzoek van de kosten-batenanalyse Landaanwinning ligt daarmee in de richting van de variant «veel capaciteit». In het oostelijk havengebied zijn er wel duidelijke restricties. Uit het vervolgonderzoek blijkt dat bij hoge economische groei in 25% van de simulaties in 2006 met de aanleg is begonnen. In 50% van de gevallen ligt het aanlegmoment na 2010 en voor de overige 25% ligt het na 2013. De belangrijkste baten van het project zijn gelegen in de directe baten voor de containersector.

De berekeningen laten zien dat, rekening houdend met de bestaande geluidsnormen (MTG's), van de landaanwinning in 2020 inclusief opties 370 hectare gevuld kan zijn. In 2035 is dat ongeveer 800 hectare.

Gelijk met de afspraken over de huidige geluidsnormen zijn door de regio afspraken gemaakt over het streven naar een vermindering van de geluidsemissie op de lange termijn, de zogeheten eindcontouren. Deze eindcontouren liggen nog niet wettelijk vast en zijn daarom in de kosten-batenanalyse niet als uitgangspunt genomen. Indien voor het bestaande

havengebied de eindcontouren worden gehanteerd zal de ruimtebehoefte hoger uitvallen.

De vraag naar ruimte zal dan met ca. 120 hectare toenemen. Vasthouden aan de eindcontouren zal volgens de KBA betekenen dat er belangrijke knelpunten in het bestaande havengebied optreden, zowel bij aparte contouren voor Maasvlakte en landaanwinning als bij een gecumuleerde contour voor de Maasvlakte en landaanwinning. De richting van het geluidsbeeld op lange termijn ligt vast in de eindcontouren. De KBA geeft aan dat belangrijke geluidsreducties te bereiken zijn met een hierop gericht Nederlands en Europees beleid. Het voorkomen van knelpunten is mede afhankelijk van nadere invulling van het geluidsbeeld. Daarom wordt gewerkt met een bandbreedte.

Naast aanvullende geluidsberekeningen zijn voor het vervolgonderzoek van de kosten-batenanalyse landaanwinning ook de indirecte effecten geanalyseerd en is er gekeken naar mogelijkheden voor andere haventarieven. De indirecte effecten, zoals netwerkeffecten en arbeidsmarkteffecten, zijn in geld uitgedrukt per saldo gering. Reden hiervoor is dat in de kosten-batenanalyse de indirecte effecten worden weergegeven als verschil tussen de situatie met en zonder het project. Hierbij is verondersteld dat indien de landaanwinning er niet komt andere investeringen zullen worden gedaan die eveneens indirecte effecten met zich mee zouden brengen, zodat de landaanwinning als zodanig per saldo weinig tot geen indirecte effecten met zich meebrengt. Zo is ook verondersteld dat er bij hoge economische groei sprake zal zijn van volledige werkgelegenheid, zodat de indirecte arbeidsmarkteffecten daarmee in feite op nul worden gezet (personen die met het project op de landaanwinning zouden werken, werken zonder het project elders).

Het project landaanwinning is als afzonderlijk project niet kostendekkend. Bezien is in hoeverre andere haventarieven kunnen bijdragen aan een kostendekkend project. Indien de pacht voor nieuwe grond wordt verhoogd, aangevuld met een ongeveer kostendekkend kadetarief, en indien deze tarieven geleidelijk ook in de rest van de haven worden ingevoerd, verbetert het exploitatieresultaat aanzienlijk, maar verandert de balans van kosten en baten op nationale schaal nauwelijks.

Andere aanlegstrategieën en/of een lagere waardering van de havenkwaliteit zullen tot lagere baten kunnen leiden. Anderzijds zal het nationale resultaat aanzienlijk hoger uitvallen indien duidelijk minder productiecapaciteit in het bestaande havengebied binnen de geluidsnormen kan worden gerealiseerd.

De resultaten van het vervolgonderzoek voor de KBA landaanwinning worden in tabel B6.1 weergegeven.

Tabel B 6.1 Op geld gewaardeerde resultaten van de landaanwinning, contante waarde in 2003, rekening houdend met MTG's (in mld. Euro, prijzen 2000)

	GC-scenario	EC-scenario	DE-scenario
Mediaan aanleg fase 1	2010	2013	Na 2035
Exploitatie haven	- 0,92	- 0,68	- 0,12
Effecten gebruikers			
Containers	0,54	0,12	0,00
Chemie en overige industrie	0,11	0,08	0,02
Overige sectoren	0,06	0,01	0,01
Externe effecten			
Natuur	0,00	0,00	0,00
Milieu			
a. Chemie en overige industrie	- 0,09	- 0,05	- 0,01

	GC-scenario	EC-scenario	DE-scenario
b. Containers, overige sectoren	0,00	0,00	0,00
c. Geluid	- 0,01	- 0,01	- 0,01
Indirecte effecten	0,01	0,04	0,00
Subtotaal tot 2035	- 0,30	- 0,49	- 0,12
Restwaarde na 2035	1,08	0,29	0,01
Totaal Nederland	0,78	- 0,20	- 0,11
Effecten containers buitenland tot 2035	0,68	0,18	0,00
Restwaarde buitenland na 2035	p.m.	p.m.	p.m.
Totaal buitenland	p.m.	p.m.	p.m.

Bron: Vervolgonderzoek landaanwinning

B 6.1.3. Standpunt kabinet

Algemeen

In bijlage B 4 is reeds in algemene termen beschreven hoe bij het opstellen van de kosten-batenanalyses te werk is gegaan en hoe wordt omgegaan met onzekerheden. De simulaties uit het vervolgonderzoek voor de KBA landaanwinning laten zien dat er bij het hoge economische groeiscenario gemiddeld rond 2010 behoefte is om met de aanleg te beginnen, of zoveel eerder of later als de marktomstandigheden dit aangeven.

Uitgaande van de huidige wettelijke geluidsgrenzen en de huidige tarieven in de haven is de conclusie dat wanneer de landaanwinning niet te vroeg wordt aangelegd, de baten ervan op lange termijn en bij een voorspoedige economische groei niet alleen tot een bijdrage aan de Nederlandse welvaart leiden, maar ook (en meer) tot die van Europa.

Vanwege de grote onzekerheden in de prognose van de ruimtebehoefte en de afhankelijkheid van specifieke omstandigheden, zoals bijvoorbeeld de toekomstige geluidseisen, wenst het kabinet de risico's van bijvoorbeeld een te vroege landaanwinning te beperken door gefaseerde aanleg op basis van feitelijke marktvraag (zie bijlage B 6.4). Over de geplande datum, waarop de landaanwinning gereed moet zijn, doet de PKB-plus geen uitspraak. De PKB-plus voorziet immers in het ruimtelijk mogelijk maken van de landaanwinning. De besluitvorming over het feitelijke moment van uitvoering is onderwerp van het projectenspoor (zie paragraaf 1.3, van de oorspronkelijke PKB-plus).

Bij hoge economische groei kunnen in 2035 ca. 2700 personen werkzaam zijn op de landaanwinning. Voor wat betreft de opmerkingen die zijn gemaakt over de werkgelegenheidseffecten voor de visserijsector is het kabinet niet op de hoogte van cijfers, die de genoemde werkgelegenheidseffecten in de visserijsector onderbouwen. Indien er schade optreedt als gevolg van de aanleg van de landaanwinning gelden overigens de bestaande schadevergoedingsregelingen (zie bijlage B 4.5).

Kosten-batenanalyse landaanwinning

Volledige transparantie is moeilijk te bereiken. Voor een dusdanig groot-schalig project als de landaanwinning is een kosten-batenanalyse complex. In een dergelijke analyse worden veel veronderstellingen gehanteerd ten aanzien van ontwikkelingen op de lange termijn. Om meer inzicht te krijgen in de uitgevoerde analyses zijn deze begeleid door een begeleidingsgroep KBA en is de kwaliteit beoordeeld door de Adviesraad KBA (zie bijlage B 4). Tevens is een congres georganiseerd over de kwaliteit van de KBA, waarvoor vertegenwoordigers van het bedrijfsleven, de wetenschap, milieuorganisaties en andere betrokken partijen waren uitgenodigd.

Door de onzekerheden die met de analyse van de toekomstige ruimte-behoefte van het Rotterdamse haven- en industrieel complex gepaard gaan kunnen de resultaten in beide richtingen, positief of negatief, anders uitvallen. Daarom kiest het kabinet voor een gefaseerde realisering van de landaanwinning op basis van de feitelijke marktvraag. Het doel van de KBA is niet om een keuze te maken tussen varianten voor de landaanwinning, maar om te kijken in hoeverre landaanwinning bijdraagt aan de Nederlandse welvaart.

Het kabinet wil ervoor gesteld staan om ook bij hoge economische groei ruimte te kunnen bieden voor de ontwikkeling van de haven van Rotterdam en maakt dit ruimtelijk mogelijk. Bij lage economische groei blijkt uit de uitgevoerde KBA inderdaad dat de landaanwinning over de beschouwde periode meer kan kosten dan deze oplevert. Er zal dan volgens de KBA vanuit de markt geen vraag naar ruimte zijn, wat betekent dat de landaanwinning niet of later plaatsvindt. Een gefaseerde aanleg van de landaanwinning gebaseerd op de feitelijke marktvraag beperkt de risico's van het project.

In het vervolgonderzoek van de KBA landaanwinning ten behoeve van deze PKB-plus, deel 3 zijn ook de indirecte effecten van het project geanalyseerd, zoals netwerkeffecten en arbeidsmarkteffecten. In de kosten-batenanalyse zijn de terreinen, die in het bestaande gebied beschikbaar zijn voor haven- en industriële activiteiten, per deelgebied nauwkeurig bezien. Daarbij is rekening gehouden met toekomstige ontwikkelingen in het bestaande gebied, de geschiktheid van de beschikbare terreinen voor bepaalde activiteiten (containers, chemie e.d.) en de voor de verschillende activiteiten benodigde schaalgrootte van de terreinen.

Kosten van de landaanwinning

Uit de kosten-batenanalyse voor de landaanwinning is gebleken dat het project bij de huidige tarieven en concurrentieverhoudingen als afzonderlijk project (bedrijfseconomisch) niet kostendekkend kan worden geëxploiteerd. Ook uit de rapportage van de werkgroep Moerman is gebleken dat het project bedrijfseconomisch niet rendabel is. De rentabiliteit zou volgens deze werkgroep verbeterd kunnen worden bij versoepeling van de randvoorwaarden voor de omvang (flexibeler en groter), fasering, locatie (zuidelijker) en bestemming (meer mogelijkheden). Dit is echter geen onderwerp van onderzoek in het ruimtelijk ordeningsspoor, maar zal aandacht krijgen in het projectenspoor binnen de randvoorwaarden, die in deze PKB-plus worden geformuleerd.

Het belang van het project is vooral gelegen in een bijdrage aan de nationale welvaart. Hierbij worden zowel de baten als de kosten van het project in ogenschouw genomen. Bij een hoge economische groei is het saldo van de kosten en de baten positief. Voor Europa is dit saldo nog gunstiger.

Ten aanzien van de kosten van de zeewering is er in de KBA vooralsnog van uitgegaan dat de integrale projectkosten voor rekening komen van de exploitant. De financiering en de vraag welke kosten door welke partijen zullen worden gedragen vormen onderdeel van het projectenspoor.

Zandwinning is aan de orde gekomen in het onderzoek ten behoeve van de MER Landaanwinning. De resultaten daarvan zijn overgenomen in de KBA. Op de effecten van zandwinning, die zijn geïnventariseerd, wordt ingegaan in bijlage B 6.7. Onder de veronderstelling dat de effecten van de zandwinning zullen worden gecompenseerd, zijn deze als zodanig niet in termen van kosten en baten in de kosten-batenanalyse meegenomen. Onduidelijk is nog of er zodanige effecten van zandwinning zullen optreden zodat er sprake is van een compensatieopgave.

Voor onderhoudskosten aan de kust is ervan uitgegaan dat deze gelijk zullen blijven (alleen verschuift de locatie waar de kosten gemaakt worden) of zo licht toenemen dat ze verwaarloosbaar zijn. Daarom zijn geen additionele kosten voor kustonderhoud als gevolg van de landaanwinning opgenomen in de kosten-batenanalyse.

Effecten van de zeevaart zijn niet meegenomen in de KBA landaanwinning. Verondersteld is dat het al dan niet aanleggen van de landaanwinning geen invloed heeft op de globale economische ontwikkelingen van West-Europa in zijn geheel, zodat milieukosten van de zeevaart op Europese schaal gezien hetzelfde zijn.

B 6.2. Alternatieven voor een landaanwinning

B 6.2.1. Inspraak

De Stichting tot behoud van het huidige Rijnmondgebied geeft aan dat de landaanwinning niet nodig is, omdat in het bestaand Rotterdamse havengebied en elders (Delfzijl, Vlissingen, Terneuzen) voldoende ruimte is.

B 6.2.2. Standpunt kabinet

Het kabinet heeft reeds bij de afsluiting van de VERM-fase (Verkenningen Ruimtetekort Mainport Rotterdam) in 1998 geconcludeerd dat de haven van Delfzijl geen mogelijkheden biedt voor versterking van de mainport door het ruimtetekort in de Rotterdamse haven op te lossen. De havens van Terneuzen en Vlissingen blijken onvoldoende oplossing te kunnen bieden voor het ruimtetekort in de Rotterdamse haven. In de havens van Zuidwest-Nederland ontbreken de clustervoordelen, de logistieke dienstverlening en de verbinding via spoor, die met name voor de sector deepsea containers onontbeerlijk zijn. Uit de marktconsultatie blijkt dat ook de betreffende marktpartijen op het standpunt staan dat alleen de haven van Rotterdam zelf deze faciliteiten voor de deepsea containersector in voldoende mate te bieden heeft. Ook voor een eventuele nieuwe, grootschalige chemievestiging ter versterking van het Rotterdams chemiecluster, komt alleen de Rotterdamse haven zelf in aanmerking.

Inbreiden en intensiveren van de bestaande Rotterdamse haven, het tweede onderzochte alternatief, kan wel bijdragen aan de beoogde versterking van de mainport. De mogelijkheden voor inbreiden en intensiveren zijn evenwel beperkt. Inbreiden en intensiveren van havenactiviteiten komt bovendien al snel in conflict met de kwaliteit van de leefomgeving rond de haven, terwijl de projectdoelstelling is om op beide terreinen een kwaliteitsimpuls te realiseren.

B 6.3. Varianten

B 6.3.1. Inspraak

Begrenzing en omvang landaanwinning

De provincie Zuid-Holland vindt dat de concrete beleidsbeslissing (CBB) voor de landaanwinning uit de PKB-plus niet aan de eis voldoet volledig afgewogen en scherp begrensd te zijn. Het door de CBB bestreken gebied is immers veel groter dan de benodigde 2500 hectare. In de CBB wordt gesproken over «mogelijk maken», waar gesproken dient te worden over «realiseren». Het voornemen om een tussentijdse evaluatie uit te voeren dient niet in de PKB-plus, maar in het projectenspoor te worden opgenomen, omdat anders de indruk ontstaat dat het besluit nog niet volledig is afgewogen.

De Vereniging Verontruste Burgers van Voorne vindt de omvang van de ruimtelijke reservering voor de landaanwinning te groot. De vereniging meent dat ook een variant kleiner dan 1000 hectare als alternatief onderzocht had moeten worden.

Milieueffecten relateren aan meest milieuvriendelijke variant

Consept pleit ervoor als beslissing van wezenlijk belang op te nemen dat de negatieve milieueffecten van de landaanwinning niet groter mogen zijn dan de milieueffecten van de meest milieuvriendelijke variant uit het MER. De Vereniging Verontruste Burgers van Voorne meent dat ter behoud van natuurwaarden maximaal moet worden ingezet op mitigatie.

Natuurmonumenten-Het Zuid-Hollands Landschap pleiten voor het opstellen van een uitvoerings-MER om te kunnen bezien in hoeverre de milieueffecten van het gekozen ontwerp voor een landaanwinning daadwerkelijk binnen die van de referentieontwerpen blijven die voor het MER zijn onderzocht.

Zuidelijke variant

Het Waterschap Goeree-Overflakkee en Concept nemen stelling tegen een zuidelijke variant van de landaanwinning, omdat een zuidelijke variant meer invloed op de duinen van Voorne en Goeree heeft dan een noordelijker gelegen variant. Partijen, zoals Natuurmonumenten-Het Zuid-Hollands Landschap en de Stichting Natuur en Landschap Voorne-Putten, willen expliciet in de PKB-plus opgenomen zien dat een zuidelijke variant van een landaanwinning niet tot de referentieontwerpen behoort.

Haringvlietlijn en demarcatielijn

Een aantal insprekers, waaronder de gemeenten Goedereede, Westvoorne en Rotterdam en de stadsregio Rotterdam, spreekt een voorkeur uit voor een noordelijke of zo noordelijk mogelijke ligging van de landaanwinning. Daarbij wordt vaak de zogenaamde Haringvlietlijn (de met een lichte kromming in noordwestelijke richting doorgetrokken kustlijn van Rockanje) als zuidwestelijke begrenzing genoemd. Deze ligging heeft volgens het MER de minste negatieve effecten op bestaande natuurwaarden. De provincie Zuid-Holland merkt op dat de concrete beleidsbeslissing die betrekking heeft op de demarcatielijn beperkt zou kunnen blijven tot dat deel van de demarcatielijn dat buiten de begrenzing van het vigerende spreekplan Rijnmond valt.

Variantkeuze

Onder meer de gemeente Rotterdam, de stadsregio Rotterdam, de Kamer van Koophandel Rotterdam, Deltalinqs, Ballast Nedam en een individuele inspreker spreken een voorkeur uit voor referentieontwerp II. Een eigen havenmond achten zij commercieel aantrekkelijker, efficiënter en nautisch veiliger. Er gaan in deze variant op de huidige Maasvlakte geen 50 hectare terrein verloren en in de aansluiting van de huidige Maasvlakte en de landaanwinning zijn er bij deze variant betere mogelijkheden tot clustering van chemie of containers. Bovendien, zo stelt Bewoners Belanghebbenden Groep Moerdijk-Zandvliet, is in referentieontwerp II een betere ontsluiting voor de binnenvaart mogelijk. De deelgemeente Hoek van Holland acht een eigen haveningang beter vanuit het oogpunt van externe veiligheid (gevaarlijke lading verder weg van de woonkern).

Binnenvaartvereniging Koninklijke Schuttevlaer neigt ertoe beide ontwerpen af te wijzen, omdat uit onderzoek blijkt dat deze niet de door hen gewenste bereikbaarheid voor de binnenvaart kunnen garanderen (een downtime-percentages van minder dan 1%). Ook de Kamer van Koophandel Rotterdam verzoekt om een ontwerp dat maximaal 1% downtime van de binnenvaart garandeert alsmede een efficiënte, snelle aan- en afvoer van goederen tegen redelijke kosten, via zowel spoor als binnen-

vaart. Koninklijke Schuttevaer wil graag een variant met een doortrekking van het Hartelkanaal onderzocht zien. Totdat blijkt dat andere varianten een goede bereikbaarheid garanderen wil Schuttevaer dat de mogelijkheid om daar een binnenvaartontsluiting te maken blijft bestaan in de vorm van terreinreservering. Deltalinqs pleit ook voor het doortrekken van het Hartelkanaal als ontsluiting voor de binnenvaart.

B 6.3.2. Advisering

De Commissie m.e.r. constateert dat de referentieontwerpen op de meeste milieuaspecten slechter scoren dan de landaanwinningvariant uit het meest milieuvriendelijke alternatief. De Commissie vraagt een onderbouwing van de keuze om de effecten van de referentieontwerpen toch maatgevend te maken. De Commissie beveelt daarnaast aan om op uitvoeringsniveau de milieuaspecten en juridische aspecten van een harde dan wel zachte zeewering gedetailleerder te beschouwen.

B 6.3.3. Aanvullend onderzoek

Onderzoek naar harde zeewering voor de zuidwestpunt van de referentieontwerpen

In de MER-deelnota landaanwinning wordt verondersteld dat het toepassen van een harde zeewering ter plaatse van de zuidwestpunt van de referentieontwerpen leidt tot minder effecten op de vegetatie van de duinen van Voorne en Goeree.

Nader onderzoek naar het toepassen van een dergelijke harde zuidwestpunt bevestigt deze veronderstelling evenwel niet. Een harde zuidwestpunt heeft geen andere effecten op de duinen en zeenatuur dan een zuidwestpunt met zachte zeewering en leidt daarom ook niet tot een andere compensatieopgave voor die effecten. Toepassing van een harde zuidwestpunt heeft wel andere gevolgen:

- het onderhoud van de zeeweringen vermindert met ongeveer een derde;
- de lengte van de zachte zeewering vermindert met 2,3 km;
- er is 44 miljoen m³ minder zand nodig voor de aanleg van de landaanwinning.

Deskundigen zijn van mening dat met een andere vormgeving van de landaanwinning gecombineerd met een deels harde zeewering een optimalisatie kan worden bereikt, waarbij de groei van het intergetijdengebied, die in de autonome ontwikkeling wordt voorzien, behouden blijft. Deze mogelijkheid vormt een aandachtspunt voor het projectenspoor.

B 6.3.4. Standpunt kabinet

Begrenzing en omvang landaanwinning

Het kabinet is van mening dat het gebied waarbinnen de landaanwinning ruimtelijk mogelijk gemaakt wordt voldoende concreet is aangegeven. Door het aanwijzen van een gebied groter dan de benodigde 2500 hectare bruto wordt ruimte gelaten aan degene die de landaanwinning gaat aanleggen om het uiteindelijke ontwerp op te stellen. De uiteindelijke realisatie van de landaanwinning vindt plaats in het projectenspoor. In de PKB-plus wordt hierover geen besluit genomen. Het kabinet acht een tussentijdse evaluatie wenselijk, zoals in paragraaf 3.3 (van de oorspronkelijke PKB-plus) is aangekondigd. Bij de evaluatie zal het kabinet tevens beoordelen of de natuureffecten van het project zich voordoen, zoals voorzien en of de mitigatie- en compensatiemaatregelen het beoogde effect sorteren.

In de PKB-plus worden geen uitspraken gedaan over de omvang van de landaanwinning. Het gaat om een reservering voor een landaanwinning van 1000 hectare netto, omdat dit de orde van grootte is van het ruimte-tekort op termijn. Een onderzoek naar de effecten van varianten met een kleinere omvang is daarom niet uitgevoerd.

Meest milieuvriendelijke variant in relatie tot de referentieontwerpen

Insprekers dringen aan op het hanteren van de meest milieuvriendelijke variant (MMV) uit het MER als ijkpunt voor de milieueffecten van het uiteindelijke ontwerp voor een landaanwinning. Hierbij wordt ervan uitgegaan dat deze meest milieuvriendelijke variant bestaande natuurwaarden het beste zou beschermen.

Het kabinet streeft, op basis van nationale en Europese regelgeving, naar het zoveel mogelijk beperken van schade aan beschermde natuurwaarden. Om die reden heeft het kabinet in de PKB-plus als beslissingen van wezenlijk belang opgenomen dat de landaanwinning een zachte zeewering met onderwateroever moet krijgen, die minimaal even lang is als de oppervlakte van deze natuurwaarde die door het project verloren raakt. Verder mag de invloed op de duinen van Voorne en Goeree niet negatiever zijn dan de effecten die in het MER voor de referentieontwerpen zijn berekend. Tenslotte heeft het kabinet bepaald dat bij het operationele ontwerp voor de landaanwinning gestreefd moet worden naar zo mogelijk verdergaande mitigerende maatregelen.

Leidraad bij het beoordelen van deze laatste randvoorwaarde zijn onder meer de bevindingen die zijn opgedaan bij het samenstellen van een meest milieuvriendelijke variant volgens de systematiek van de milieueffectrapportage. Reden om de beoordeling niet daartoe te beperken, zoals insprekers voorstellen, is dat het MMV slechts in grote lijnen is opgesteld zonder een precieze inventarisering en afweging van alle effecten.

Het nader onderzoek heeft bijvoorbeeld uitgewezen dat een harde zeewering op de zuidwestpunt, onderdeel van de MMV, niet de verwachte beperking van schade aan de duinen van Voorne en Goeree tot gevolg heeft. Ook wil het kabinet bij het beoordelen van het uiteindelijke ontwerp voor de landaanwinning een afweging kunnen maken tussen het beschermen van bestaande natuurwaarden en het ontwikkelen van nieuwe natuur die als zeer waardevol wordt gezien. Vandaar dat het kabinet ervoor kiest ruimte te bieden aan een creatieve inbreng om bij het ontwerp voor de landaanwinning te voldoen aan de randvoorwaarden, waaronder die van zo mogelijk verdergaande mitigatie van natuurschade. Omdat van de referentieontwerpen de effecten het best zijn geïnventariseerd en het compensatieplan voor natuurschade ook daarop is gebaseerd, kiest het kabinet ervoor om de effecten van deze ontwerpen daarbij als ijkpunt te hanteren.

Zuidelijke variant

De twee referentieontwerpen en de zuidelijke variant daarvan zijn als mogelijke voorbeelden gemaakt ten einde de effecten van een landaanwinning te kunnen voorspellen. De PKB-plus spreekt geen voorkeur uit voor één van deze ontwerpen. De uiteindelijke ontwerpkeuze en de realisatie van de landaanwinning vinden plaats in het projectenspoor (zie paragraaf 1.3, van de oorspronkelijke PKB-plus). Wel is in de PKB-plus vastgelegd, dat de negatieve milieueffecten van het uiteindelijk ontwerp niet groter mogen zijn dan die van de twee referentieontwerpen. De zuidelijke variant scoort minder goed dan de referentieontwerpen vooral door de minder goede beoordeling voor natuur en landschap. Dit heeft met name te maken met de locatie, ligging in ondieper water en de afscher-

mende werking voor saltspray op de duinen van Voorne. Het uiteindelijke areaal natuurtypen valt bij de zuidelijke variant hierdoor minder goed uit dan bij de referentieontwerpen. Dit werkt deels door in de diversiteit van soorten.

Gecombineerd met de randvoorwaarde dat de effecten van het uiteindelijke ontwerp niet groter mogen zijn dan de effecten van de referentieontwerpen betekent dit dat de specifieke zuidelijke variant, zoals beschreven in het MER, in feite is uitgesloten.

Haringvlietlijn en demarcatielijn

Het kabinet kiest er niet voor om de Haringvlietlijn aan te houden als begrenzing voor de landaanwinning, maar houdt vast aan de begrenzing, zoals opgenomen in de concrete beleidsbeslissing voor landaanwinning. Het kabinet wil ruimte aan de markt laten om met innovatieve ontwerpen voor de landaanwinning te komen. De milieurangvoorwaarden bieden daarbij voldoende waarborgen voor beperking van de nadelige milieueffecten. De concrete beleidsbeslissing over de demarcatielijn is niet in tegenspraak met het vigerend streekplan Rijnmond en behoeft hierdoor geen aanpassing. In de PKB-plus wordt met de verlengde demarcatielijn duidelijkheid gegeven over het gebied in de Haringvlietmond waar geen haven- en industrieactiviteiten toegestaan zijn. Hiermee is de juridische status van de demarcatielijn gewaarborgd in de PKB-plus.

Variantkeuze

De PKB-plus spreekt geen voorkeur uit voor één van de referentieontwerpen. De uiteindelijke realisatie van de landaanwinning vindt plaats in het projectenspoor. De PKB-plus geeft alleen randvoorwaarden aan het projectenspoor. Mogelijkheden voor clustering op de landaanwinning worden gewaarborgd door de in de PKB-plus opgenomen beslissing van wezenlijk belang dat de landaanwinning wordt ingericht, geëxploiteerd en beheerd volgens de principes van een duurzaam bedrijventerrein.

Het beperken van de beslissing voor een landaanwinning in de PKB-plus tot ontwerpen met een eigen haveningang zal de bedrijfseconomische en maatschappelijke netto baten substantieel doen dalen. De KBA Landaanwinning is overigens ook niet gericht op een ontwerpkeuze, maar is bedoeld om antwoord te geven op de vraag of een landaanwinning bijdraagt aan de Nederlandse welvaart.

Een ander relevant aspect in relatie tot de haventoeegang is de nautische veiligheid en de vlotheid van de verkeersafwikkeling, die kan worden bereikt. Hier wordt op ingegaan in bijlage B 6.8 (verkeer en vervoer).

Uit het onderzoek dat is uitgevoerd in het kader van het MER blijkt dat mede door de langere vaarweg de downtime voor de binnenvaart bij referentieontwerp I op de landaanwinning gemiddeld groter wordt dan op de huidige Maasvlakte¹. Er is geen cijfermatige ontwerpkeuze voor de downtime voor binnenvaart geformuleerd. In het kader van het projectenspoor wordt naar de ontsluiting en afwikkeling van de binnenvaart op de landaanwinning, inclusief de downtime, nader aandacht besteed.

B 6.4. Fasering

B 6.4.1. Inspraak

Faseringsstrategie

De KBA Landaanwinning toont volgens Natuurmonumenten-Het Zuid-Hollands Landschap en Consept aan dat een landaanwinning, die met de launching customer aanlegstrategie (alleen aanleggen wanneer er een

¹ Zie voor de resultaten van dit onderzoek paragraaf B 6.8.2.

klant is) gerealiseerd wordt, de meeste maatschappelijke baten geeft. Zij vinden dat deze aanlegstrategie daarom dwingend voorgeschreven moet worden. De Vereniging Verontruste Burgers van Voorne vindt dat de aanleg tenminste de ruimtebehoefte dient te volgen.

Deltalinqs, de gemeente Rotterdam, de Kamer van Koophandel Rotterdam en Ballast Nedam achten deze aanlegstrategie niet juist. Zij wijzen erop dat er door alleen land aan te leggen wanneer er een klant is, een landaanwinning ontstaat met een lappendeken van verschillende functies. Er is dan geen sprake van een doordacht concept voor de ruimtelijke ordening, waarin bedrijvigheid geclusterd kan worden. Ook kunnen er door zo'n aanlegstrategie mogelijk klanten voor de haven van Rotterdam verloren gaan.

Deltalinqs stelt dat de landaanwinning in één keer aangelegd moet worden. De faseringsstrategie zou in ieder geval moeten toestaan dat de mainport Rotterdam tijdig en optimaal is toegerust voor het ontvangen van klanten. Een dergelijke strategie mag er niet toe leiden dat op het besluit van 1000 hectare wordt teruggekomen. De Kamer van Koophandel Rotterdam meent dat door nu al de buitencontouren aan te leggen een efficiënte inrichting mogelijk wordt.

Volgorde fasering

Consept verzoekt een fasering van noord naar zuid als randvoorwaarde in het projectenspoor op te nemen. De zuidelijke fasen veroorzaken negatieve effecten op de beschermde duinnatuur. De aanlegstrategie van noord naar zuid, waarbij ook de zeewering gefaseerd wordt aangelegd, heeft als voordeel dat deze negatieve effecten zolang mogelijk worden uitgesteld. Ook de provincie Zuid-Holland constateert dat de effecten op de duinen van Voorne zich pas over een aantal jaren voordoen als ook de zeewering in fasen wordt aangelegd.

Start van de aanleg

Deltalinqs en de deelgemeente Hoek van Holland pleiten voor een snelle start van de aanleg, enerzijds vanwege het snel kunnen beschikken over ruimte voor een containerterminal, anderzijds vanwege de beperkende werking van milieufactoren op de benutting van terreinen binnen het bestaande Rotterdamse gebied.

B 6.4.2. Standpunt kabinet

Faseringsstrategie

De PKB-plus voorziet in het ruimtelijk mogelijk maken van een landaanwinning van ten hoogste 1000 hectare netto uitgeefbare haven- en industrieterreinen. Het kabinet kiest voor een gefaseerde realisering van de landaanwinning op basis van de daadwerkelijke marktvraag om de risico's van het project te beperken. In de kosten-batenanalyse landaanwinning is met vijf fasen van circa tweehonderd hectare gerekend. Uit de KBA Landaanwinning blijkt dat ongeacht de precieze omvang van de onderscheiden fasen een gefaseerde aanleg belangrijk is met het oog op een zo positief mogelijke kosten-batensaldo. Gelet op de resultaten van de KBA Landaanwinning en de inspraakreacties op dit punt is de beslissing van wezenlijk belang aangepast. Daarbij is het advies van het ONR op dit punt gevolgd. Er wordt in de PKB-plus geen besluit genomen over de omvang van en het aantal fasen van de landaanwinning. Dit is onderwerp van nadere uitwerking in het projectenspoor.

Het ontstaan van een lappendeken als gevolg van fasering is op zichzelf een reëel risico. Hierbij gaat het in essentie om de afweging tussen het voorkomen van versnippering en de voordelen van fasering. Door fase-

ring van de landaanwinning wordt ingespeeld op de feitelijke ontwikkeling van de vraag naar terreinen. Daarmee wordt ten eerste leegstand voorkomen, die ook voor de bouwer en/of exploitant niet wenselijk is. Ten tweede worden eventuele negatieve effecten op natuur zo lang mogelijk uitgesteld. Alles afwegend vindt het kabinet de voordelen van fasering van groter belang dan het risico dat op de landaanwinning versnippering ontstaat.

Uitwerking van de faseringsstrategie in relatie tot de randvoorwaarden die aan de ontwikkeling van de landaanwinning worden gesteld, komt aan de orde in het projectenspoor.

Ten aanzien van het eerst aanleggen van de buitencontour van de landaanwinning, zoals de Kamer van Koophandel Rotterdam wil, geldt voor het kabinet als uitgangspunt, dat moet worden voldaan aan de randvoorwaarden die in de PKB-plus zijn geformuleerd. Op dit moment is er nog geen definitief ontwerp en is het nog niet bekend of het eerst aanleggen van een buitencontour mogelijk is binnen de geformuleerde randvoorwaarden. In het projectenspoor kan deze aanlegstrategie eventueel worden meegenomen als optie.

Volgorde fasering

In de PKB-plus is als beslissing van wezenlijk belang opgenomen dat gestreefd moet worden naar maximale flexibiliteit van de uitvoering van de landaanwinning. Een van de argumenten daarbij is het zo lang mogelijk uitstellen van negatieve effecten op de duinnatuur. Volgens de huidige inzichten kan dat het best gebeuren door een fasering van noord naar zuid, maar het is niet ondenkbaar dat dit in de toekomst wijzigt.

Om die reden ziet het kabinet ervan af om deze faseringsvolgorde nu in de PKB-plus vast te leggen. De volgorde van fasering wordt in het projectenspoor binnen de geformuleerde randvoorwaarden uitgewerkt in de vorm van een faseringsstrategie.

Start van de aanleg

Het tijdstip van de start van de aanleg wordt bepaald door marktontwikkelingen binnen de gebruiksfuncties van de Landaanwinning. Er is geen reden om de aanleg van de landaanwinning te bespoedigen vanwege de beperkende werking van milieufactoren voor de capaciteit van het bestaande havengebied, die insprekers vrezen. Bij de vaststelling van de capaciteit is immers al rekening gehouden met de geldende milieunormen.

B 6.5. Gebruiksfuncties

B 6.5.1. Inspraak

Toelaten andere functies op de landaanwinning

De stadsregio Rotterdam bepleit verplaatsing van bedrijven naar de landaanwinning, vooral van al dan niet havengebonden bedrijven die de milieukwaliteit in bestaand woongebied negatief beïnvloeden. Onder meer de gemeente Rotterdam, de gemeente Schiedam, Deltalinqs, de Kamer van Koophandel Rotterdam, Ballast Nedam en de stadsregio Rotterdam zouden de gebruiksfuncties die op de landaanwinning zijn toegestaan, uitgebreid willen zien met nieuwe industriële ontwikkelingen of een duurzaam energiepark. Bovendien moet de landaanwinning ruimte bieden voor clustering en herstructureringsbeleid. De PKB-plus wordt op dit punt te terughoudend gevonden.

De Stichting tot behoud van het huidige Rijnmondgebied duidt op de krapte op de arbeidsmarkt. Als gevolg hiervan zal men voor bedrijven op

de landaanwinning geen werknemers kunnen vinden. Deze inspreker ziet in de toeristenindustrie de meeste werkgelegenheid.

Afwegingskader voor vestiging op de landaanwinning

Anderen, waaronder Natuurmonumenten-Het Zuid-Hollands Landschap, de Vereniging Verontruste Burgers van Voorne en Consept wijzen erop dat in de startnotitie alleen de functies deepsea containers, distributie en chemie genoemd staan en dat voor andere functies die de PKB-plus mogelijk maakt, geen alternatieven zijn onderzocht. Zij stellen voor, gezien de onzekerheid van de toekomst, een afwegingskader in de PKB-plus, deel 3a op te nemen dat beoordeelt of vestiging op de landaanwinning toelaatbaar is. Dit afwegingskader kent de volgende criteria:

- meerwaarde toevoegen voor de maatschappij;
- een belangrijk voordeel bieden ten aanzien van leefbaarheid;
- vestiging gaat niet ten koste van ruimte voor deepsea containers;
- in het bestaande Rotterdams gebied en in de rest van het mainportnetwerk is geen alternatieve vestiging mogelijk;
- de gedane keuze moet door derden toetsbaar zijn.

Inrichting van de landaanwinning

De deelgemeente Hoek van Holland vindt dat voor de inrichting van de landaanwinning moet gelden dat bedrijven met de grootste milieuoverlast zo ver mogelijk van omringende woonkernen worden gepositioneerd. Dit draagt tevens bij aan het draagvlak voor de plannen. Dit zou bij voorkeur zo transparant mogelijk moeten gebeuren, bijvoorbeeld met een geluidsruimtegebruikskaart (ook toepasbaar voor stof en stank).

Luchtvaart

Het Nederlandse Genootschap voor Insprekers pleit voor de aanleg van een vliegveld in zee in de buurt van de Maasvlakte. De gemeente Schiedam is van mening dat door de verplaatsing van Rotterdam Airport naar de landaanwinning buiten beschouwing te laten, kansen verloren gaan om elders in de regio winst te behalen op het gebied van milieu, woningbouwgelegenheid en kwaliteit van de leefomgeving. Het is noodzakelijk dat hieromtrent een standpunt wordt bepaald.

B 6.5.2. Bestuurlijk overleg

In het bestuurlijk overleg van 11 september 2001 heeft de minister van Verkeer en Waterstaat toegezegd om samen met de minister van Economische Zaken te bezien of in de huidige tekst voldoende ruimtelijke mogelijkheden geboden worden aan industrieel-ecologische clusters.

B 6.5.3. ONR-advies

Het ONR maakt in haar advies een scherp onderscheid tussen de aanleiding en het mogelijke gebruik van de landaanwinning. Het ONR koppelt de aanleiding direct aan deepsea gebonden activiteiten. Als de landaanwinning eenmaal aangelegd is, dan moet het volgens het ONR mogelijk blijven dat onder bijzondere omstandigheden en op basis van een zorgvuldige afweging, op de landaanwinning vestiging van niet-deepsea gebonden activiteiten plaatsvindt. Hiervoor biedt het ONR-advies een afwegingskader.

Het ONR is van mening dat het afwegingskader als beslissing van wezenlijk belang dient te worden opgenomen. Indien het afwegingskader wordt toegepast is het naar de mening van het ONR niet wenselijk om het prijsmechanisme ten behoeve van de selectie van bedrijfssectoren toe te passen.

Het kabinet heeft, mede gelet op het maatschappelijk draagvlak, het advies van het ONR met betrekking tot het gebruik van de landaanwinning en het daarbij horende afwegingskader grotendeels overgenomen. Het kabinet verschilt van mening met het ONR over de doorberekening van de integrale kostprijs aan niet-deepseagebonden activiteiten op de landaanwinning. Het ONR is van mening dat dit niet nodig is, omdat reeds andere criteria in de PKB-plus zijn opgenomen, die ervoor zorgen dat de landaanwinning primair voor deep-seagebonden activiteiten wordt gebruikt. Om de volgende redenen acht het kabinet het echter wel wenselijk om de integrale kostprijs door te berekenen:

- De toevoeging van de integrale kostprijs aan de criteria zorgt ervoor dat de te maken afweging voldoende zwaarwegend zal plaatsvinden.
- Ook voor niet-deepseagebonden bedrijvigheid ontstaat een serieuze afweging omdat zij wordt gedwongen om de grondprijs te betrekken in hun vestigingsplaatskeuze. Indien het om een overheidsactiviteit gaat vindt toerekening plaats naar de begroting van het betreffende beleidsveld.

Ook in het bestuurlijk overleg heeft het kabinet aangegeven dat de intentie was en is om het gebruik van de grond op de landaanwinning voor bedrijfsvestigingen, die ook ergens anders zouden kunnen worden gesitueerd, te voorkomen. Op de landaanwinning moet dus bedrijvigheid komen, die niet elders kan worden geaccommodeerd.

In de beslissing van wezenlijk belang over de gebruiksfuncties op de landaanwinning, wil het kabinet de mogelijkheid openhouden voor de chemiesector. De verwachting bestaat dat er tot 2020 maximaal vier etheenfabrieken op nieuwe locaties in West-Europa bij zouden kunnen komen. Rotterdam is één van de locaties waar de vestiging van een dergelijke fabriek mogelijk is. In het bestaande gebied is hiervoor geen ruimte. Alhoewel op dit moment nog niet zeker is dat zich in Rotterdam een nieuwe etheenfabriek zal vestigen, wenst het kabinet de mogelijkheid daarvoor wel open te houden.

In antwoord op de reactie over de krapte op de arbeidsmarkt kan worden gesteld dat er in Rijnmond zowel een ruimtetekort is voor haven- en industriële bedrijvigheid als ook een gebrek aan werkgelegenheid, vooral geconcentreerd in sommige segmenten van de arbeidsmarkt. De mening dat bedrijven op de landaanwinning geen werknemers zouden kunnen vinden, wordt daarom niet gedeeld.

Afwegingskader voor vestiging op de landaanwinning

Uitspraken over de daadwerkelijke vestiging van bedrijven op de landaanwinning behoren niet tot het domein van de PKB-plus, maar zijn onderdeel van het projectenspoor. In BRG-project «Aanscherping Uitgiftebeleid» moet duidelijk worden welke nadere eisen aan de vestiging van bedrijven worden gesteld. In het uitgiftebeleid vindt aldus ook de zorgvuldige afweging voor vestiging van bedrijven op de landaanwinning plaats. Dit is een taak van de gemeente Rotterdam. Het aangescherpte uitgiftebeleid wordt vastgelegd in een notitie. Dit stelt derden in staat hiervan kennis te nemen.

Inrichting van de landaanwinning

Bedrijven die zich op de landaanwinning vestigen moeten voldoen aan de eisen van de Wet Milieubeheer. Daarbij wordt een beleid gevoerd van bestrijding van geluidhinder aan de bron. Bovendien dient bij de vaststelling van het bestemmingsplan een geluidzone voor het hele gebied van de landaanwinning te worden vastgesteld. Daarnaast worden voor de

woningen binnen de zone maximaal toegestane geluidswaarden bepaald. Bij de vaststelling van de geluidzone wordt uitgegaan van terreinuitgifte, waarbij lawaaige activiteiten zo ver mogelijk van geluidsgevoelige bestemmingen worden gesitueerd. Op die manier kunnen de ruimtelijke beperkingen voor onder meer de woningbouw zo klein mogelijk worden gehouden en kan de daadwerkelijk optredende geluidhinder worden beperkt.

Luchtvaart

De besluitvorming over de toekomstige luchthaveninfrastructuur vindt niet plaats in het kader van de PKB over Mainportontwikkeling Rotterdam. Ook het specifiekere voorstel voor verplaatsing van Rotterdam Airport naar de landaanwinning valt buiten de scope van PMR. In de Strategische beleidskeuze Toekomst Luchtvaart uit december 1998, die daar wel betrekking op heeft, is aangegeven dat de locatie Maasvlakte niet in aanmerking komt voor een vliegveld.

B 6.6. Kust en zee

B 6.6.1. Inspraak

Algemeen

De Nederlandse Visserijbond meent dat het niet juist is om vooruitlopend op het opstellen van het Integrated Coastal Zone Management (ICZM) besluiten te nemen die van invloed zijn op de kustzone. Stichting De Noordzee meent dat niet alle effecten van de landaanwinning op de kust zijn meegenomen.

Kustveiligheid en kustonderhoud

Stichting De Noordzee acht de invloed van de landaanwinning op de kustveiligheid onvoldoende onderzocht. Het Waterschap De Brielse Dijk-ring mist een onderbouwing van de effecten van de landaanwinning op stroming en waterstanden in extreme situaties en inzicht in de effecten op de veiligheid van primaire waterkeringen meer landinwaarts. Het Waterschap Goeree-Overflakkee meent dat er te weinig aandacht is voor de invloed van een landaanwinning op de zandige kust van Goeree.

De deelgemeente Hoek van Holland, Stichting De Noordzee en de Stichting Natuur en Landschap Voorne-Putten vrezen dat de aanleg van de landaanwinning een grotere behoefte aan onderhoud van de stranden van Voorne en Delfland zal veroorzaken. De Stichting tot behoud van het huidige Rijnmondgebied meent dat Zuidwest-Nederland over honderd jaar is ondergelopen en dat de aanleg van de landaanwinning om die reden weggegooid geld is.

Effecten op het Slikgat

De Stichting tot behoud van het huidige Rijnmondgebied, United Fish Auctions en de gemeente Goedereede vrezen dat het Slikgat zal dichtslibben als gevolg van de aanleg van de landaanwinning. Zij vinden dat de rijksoverheid de verantwoordelijkheid heeft om het Slikgat open te houden. De te garanderen diepte van 5,50 m-NAP dient te worden opgenomen in een publiek programma van eisen.

Kwaliteitsvermindering stranden

Bij een aantal insprekers, waaronder de Stichting tot behoud van het huidige Rijnmondgebied, de gemeente Westvoorne en camping Ketjil bestaat de vrees dat de stranden van Oostvoorne, Rockanje en Goeree in kwaliteit zullen verminderen of verloren zullen gaan, wat schade oplevert voor de recreatiesector. Camping Ketjil vreest dat het badstrand van Rockanje verloren zal gaan.

De Recreatieschappen Voorne/Putten/Rozenburg en Haringvliet pleiten voor een aantrekkelijk strand van de landaanwinning, waarbij geen continue suppleties plaatsvinden.

Belemmeringen voor de visserij

De Stichting tot behoud van het huidige Rijnmondgebied, United Fish Auctions en de gemeente Goedereede zijn van mening dat door het aanleggen van de landaanwinning visgronden verloren gaan. Daarnaast heeft de zandwinning ten behoeve van de landaanwinning en de instelling van een zeereservaat negatieve gevolgen voor de visserij.

Monitoringprogramma

Het Waterschap Goeree-Overflakkee, de gemeente Goedereede, Natuurmonumenten- Het Zuid-Hollands landschap dringen aan op een doorwrochte monitoring van de effecten van de aanleg van de landaanwinning. Deze monitoring moet gericht zijn op de ligging van geulen, het zandtransport en de (natuur)ontwikkeling in de Voordelta. Het Waterschap Goeree-Overflakkee mist een visie op de interactie tussen de effecten van het gedeeltelijk openstellen van de Haringvlietsluizen en de effecten van de landaanwinning.

Keuze harde of zachte zeewering

Natuurmonumenten-Het Zuid-Hollands Landschap menen dat een gedeeltelijk harde zeewering zou moeten worden opgenomen in het mitigatiepakket. Ook de Vereniging Verontruste Burgers van Voorne en de Stichting Natuur en Landschap Voorne-Putten dringen aan op onderzoek naar de effecten van een harde zeewering. De gemeente Goedereede pleit juist voor een zachte zeewering, omdat dit een zo natuurlijk mogelijk aanzien heeft.

De Slufter

De Stichting Natuur en Landschap Voorne-Putten mist de invloed van de landaanwinning op de hydrologische situatie van de Slufter.

Slib en Waddenzee

Vogelbescherming Nederland mist een nadere beschouwing van de effecten van de landaanwinning op het transport van slib naar de Waddenzee.

B 6.6.2. Aanvullend onderzoek

Bandbreedtestudie morfologie Haringvlietmonding

Nader onderzoek is gedaan naar de te verwachten morfologische ontwikkelingen (inclusief bandbreedtes) in de Haringvlietmonding als gevolg van een landaanwinning. Dit onderzoek is uitgevoerd om de effecten van een landaanwinning op de bestaande natuurwaarden beter te kunnen bepalen. Bij de berekeningen is uitgegaan van de referentieontwerpen, uitgevoerd met een geheel zachte zeewering.

Erosie en onderhoud (suppletie) van de zachte zeewering zijn in hoge mate bepalend voor de morfologische veranderingen in de Haringvlietmond als gevolg van de landaanwinning¹. In de Haringvlietmond zijn de volgende twee habitats aanwezig die kwalificerend zijn voor de aanmelding van de Voordelta als speciale beschermingszone in het kader van de Europese Habitatrichtlijn:

- EU-habitatype 1110 «permanent met zeewater van geringe diepte overstroomde zandbanken»;
- EU-habitatype 1140 «bij eb droogvallende slikken en wadplaten»².

¹ Overigens is uit het onderzoek gebleken dat de gevolgen van gewijzigd beheer van de Haringvlietsluizen op morfologische ontwikkelingen in de Haringvlietmonding groter zijn dan van een landaanwinning. In relatie tot PMR wordt dit als een autonome ontwikkeling beschouwd.

² In het MER (p. 117) wordt het habitatype 1110 aangeduid als «ondiepten» en het habitatype 1140 als «slikken en platen».

Deze habitats en de daaraan verbonden kwalificerende soorten vallen onder de bescherming van de Europese Vogel- en Habitatrichtlijn. De belangrijkste bevindingen van het effectenonderzoek in de Haringvlietmond zijn:

- De effecten van beide referentieontwerpen zijn in de Haringvlietmonding nagenoeg gelijk.
- In tegenstelling tot de in het MER gehanteerde voorspellingen, treedt een areaalverlies op van 175 tot 325 hectare van EU-habitattype 1110. Op de plaats van de landaanwinning zelf treedt maximaal 2800 hectare verlies van hetzelfde habitatype op.
- Binnen EU-habitatype 1110 treedt een verlies van geulen op ten gunste van ondiepten; dit is tegengesteld aan de in het MER gehanteerde areaalveranderingen.
- De areaalwinst van EU-habitatype 1140, zoals gehanteerd in het MER valt binnen de bandbreedtes van de huidige berekeningen.
- Binnen EU-habitatype 1140 treden de in het MER voorspelde afname van slikken en de daaraan verbonden negatieve effecten op vogels niet op. De toename van platen/strand binnen EU-habitatype 1140 is kleiner dan in het MER verondersteld. Dit leidt evenwel niet tot een andere effectvoorspelling op de duinen.

Effecten slibhuishouding op de Waddenzee

Het onderzoek naar de effecten van een landaanwinning op de slibhuishouding voor de Hollandse kust en in de Waddenzee heeft een bevestiging opgeleverd van reeds bestaande inzichten. Een landaanwinning heeft effect op de verdeling van het slibtransport langs de Hollandse kust: dichtbij de kust neemt het slibtransport af, terwijl er op grotere afstand uit de kust sprake is van een toename. Dit effect gaat gepaard met een afname van de slibgehalten nabij de kust. Ter hoogte van Den Helder bedraagt deze afname volgens modelberekeningen 5 à 25%. De modelberekeningen geven nog geen betrouwbare voorspelling van de slibgehalten en de slibbalans van de Waddenzee. Op grond van de afname voor de kust van Den Helder wordt in de Waddenzee een afname van het slibgehalte verwacht, maximaal van dezelfde orde van grootte.

Volgens dezelfde modelberekeningen heeft het spuieregime van de Haringvlietsluizen een effect op de slibgehalten ter hoogte van Den Helder. De meest betrouwbare berekening geeft hier een toename van het slibgehalte met circa 20% als gevolg van invoering van het scenario «getemd getij» voor het beheer van de sluizen. Het effect van getemd getij is volgens deze berekening dus tegengesteld aan het effect van een landaanwinning. Het is op dit moment niet duidelijk of, en zo ja in welke mate, veranderingen (vermindering of vermeerdering) van de slibinstroom het ecosysteem van de Waddenzee beïnvloeden.

Aanleg van een landaanwinning zou ook invloed kunnen hebben op de slibhuishouding van de Zeeuwse Delta. Het meest waarschijnlijk is dat hier een toename van het slibgehalte zal optreden. Over de omvang van dit effect kan op grond van de nu beschikbare kennis geen uitspraak worden gedaan.

B 6.6.3. Standpunt kabinet

Algemeen

In de planontwikkeling van de landaanwinning is rekening gehouden met bestaand kustbeleid en, waar mogelijk, met beleid dat in ontwikkeling is. Het Regionaal Ontgrondingenplan 2 (RON 2) is het beleidskader in ontwikkeling voor zandwinning ten behoeve van de landaanwinning. In RON 2 is met de ontwikkeling van het Integrated Coastal Zone Management (ICZM) nadrukkelijk rekening gehouden. Op deze wijze werkt het ICZM door in de

planontwikkeling. In de MER-deelnota Landaanwinning zijn de effecten van een landaanwinning zo goed mogelijk beschreven, rekening houdend met het detailniveau van de plannen, die in de PKB-plus zijn gepresenteerd. Bij het nog op te stellen MER voor de ontgrondingsvergunning ten behoeve van de zandwinning, zal een aantal aspecten meer gedetailleerd worden uitgewerkt.

Kustveiligheid en kustonderhoud

Aan de kustveiligheid is in de MER Landaanwinning aandacht besteed. Ten behoeve van dit MER zijn de effecten van peil-, stromings- en golfveranderingen berekend, die de landaanwinning veroorzaakt. Hierbij zijn ook extreme situaties doorgerekend.

Een landaanwinning heeft geen effecten op de (extreme) waterstanden en golfhoogten ter plaatse van de waterkeringen die insprekers noemen. Een landaanwinning kan wel effecten hebben op de optredende staande golven in het havenbekken, de zogenaamde seiches. Naar deze effecten is onderzoek uitgevoerd. Hieruit blijkt dat nergens in het havenbekken problemen optreden met de veiligheid ten gevolge van een verandering in seiches.

De landaanwinning heeft geen invloed op de zeespiegelstijging. Dit is een autonoom proces. Een landaanwinning heeft wel effect op de stroming en morfologische ontwikkeling in het noordelijk deel van de Haringvlietmonding. Aanvullend onderzoek hiernaar (zie bijlage B 6.6.2) heeft dit nog eens bevestigd: er zijn geen effecten van een landaanwinning te verwachten op de waterstanden voor de kust van Goeree. De voorspelling van de effecten van de landaanwinning op het kustonderhoud zijn gebaseerd op een aantal studies naar veranderingen van de morfologie (hoogteligging) van de kustzone. Hieruit blijkt dat er weinig veranderingen zullen optreden in de onderhoudsbehoefte van de omliggende kustvakken. Specifiek voor Delfland geldt dat bij referentieontwerp 2 de onderhoudsbehoefte in eerste instantie iets zal afnemen. Er treedt wel een verschuiving op van het onderhoud. De plaats waar het meeste onderhoud plaats zal vinden verschuift naar het noorden. Uit onderzoek is gebleken dat er bij referentieontwerp 1 geen veranderingen optreden in het kustonderhoud van Delfland.

Er wordt vanuit gegaan dat de zeespiegel in de komende eeuw met 60 cm zal stijgen. Dijken en duinen dienen te voorkomen dat Zuidwest-Nederland onder water loopt. Van de dijken wordt om de vijf jaar getoetst of ze nog voldoen aan de geldende normen. Wanneer dit niet het geval is, worden ze aangepast. Bij de hoogteligging van de referentieontwerpen van de landaanwinning is rekening gehouden met de zeespiegelstijging.

Effecten op het Slijkgat

In de Haringvlietmonding zullen mogelijk twee belangrijke ingrepen worden uitgevoerd: de landaanwinning en het openen van de Haringvliet-sluisen. Deskundigen menen dat de landaanwinning vooral invloed zal hebben op het noordelijk deel van de Haringvlietmond. Het openen van de sluisen zal van invloed zijn op het zuidelijke deel. Aanvullende modelstudies, waarvan de resultaten nog niet in het MER Landaanwinning zijn meegenomen, bevestigen dit. Dit betekent dat de ontwikkeling van het Slijkgat vooral wordt beïnvloed door het openen van de Haringvliet-sluisen.

Uit de bovengenoemde studies komt naar voren dat als gevolg van de beide ingrepen, de diepte van het zeegebied voor de sluisen zal toenemen. Het Slijkgat zelf zal dieper worden. Dit betekent dat de noodzakelijke diepte voor schepen behouden zal blijven en waarschijnlijk zelfs zal verbe-

teren. De exacte toekomstige diepte en de precieze toekomstige ligging van het Slijkpat zijn niet geheel zeker. Verwacht wordt dat het Slijkpat op ongeveer de huidige plaats zal blijven liggen.

Kwaliteitsvermindering stranden

Het strand van Oostvoorne is als gevolg van de aanleg van de huidige Maasvlakte minder aantrekkelijk geworden voor strandrecreatie door de verhoging van het slibgehalte en vermindering van de branding. Volgens berekeningen die zijn uitgevoerd in het kader van het MER zal als gevolg van de landaanwinning de kwaliteit van het strand van Oostvoorne verslechteren. Aanvullend onderzoek naar de morfologische ontwikkeling van het gebied bevestigt dit. Naar verwachting zal de recreatieve kwaliteit van de stranden van Rockanje en van Ouddorp goed blijven.

De vormgeving van de zeewering voor de landaanwinning zal in het projectenspoor worden uitgewerkt. De behoefte aan zandsuppletie, de invloed op de ontwikkeling van de Voordelta en de mogelijkheden voor recreatie zullen hier een onderdeel van vormen. Bij een zachte zeewering is het onvermijdelijk dat er regelmatig suppletie plaatsvindt om de zeewering in stand te houden. De suppletie vindt echter voornamelijk plaats op de zuidwestpunt van de zeewering en gedeeltelijk op de westkust. Het zuidelijke recreatiestrand kan (grotendeels) zonder suppleties. Daarnaast vindt het grootste deel van de suppleties plaats in voor badgasten onaan-trekkelijke seizoenen (herfst, winter, vroege lente). Overigens geldt ook voor een groot deel van de andere stranden in de regio dat er suppleties plaatsvinden. Daarbij wordt ook rekening gehouden met de strand-recreatie.

Belemmeringen voor de visserij

Voor de opmerkingen ten aanzien van het verlies van visgronden wordt verwezen naar bijlage B 4.5 (nadeelcompensatie) en bijlage B 6.1 (kosten-batenanalyse). Het gebied waar suppleties worden uitgevoerd is relatief klein ten opzichte van de totale oever van de landaanwinning. Bovendien zal een deel van de suppleties als strandsuppleties plaatsvinden. Het effect op de visserij zal daarom lokaal zijn en slechts tijdelijk (op het moment van uitvoeren van de suppleties). In het MER over de zand-winning zullen de effecten van de zandwinning op de visserij nader in kaart worden gebracht.

Monitoringsprogramma

Voor de opmerkingen over monitoring van de effecten van de landaan-winning op kust en zee wordt verwezen naar bijlage B 4.5 (monitoring en evaluatie). In alle berekeningen van de effecten van de landaanwinning op kust en zee is rekening gehouden met verschillende scenario's voor het spuiregime van de Haringvlietsluizen. De besluitvorming over het beheer van de Haringvlietsluizen heeft inmiddels plaatsgevonden. Dit vormt voor PMR een randvoorwaarde. Er is daarbij besloten om in 2015 het scenario «getemd getij» toe te passen. De Haringvlietsluizen zullen gefaseerd worden geopend. De sluizen zullen in 2005 eerst op een «kier» worden gezet. Hierbij wordt een uitgebreid monitoringsprogramma uitgevoerd om de effecten ervan te volgen. Indien zou blijken dat de opening andere effecten heeft dan in het MER Haringvlietsluizen is voorzien, kan alsnog worden besloten om de voorziene verdere opening van de sluizen uit te stellen of op een andere manier te laten plaatsvinden.

Keuze harde of zachte zeewering

De definitieve keuze voor een deels harde zeewering zal worden gemaakt in het projectenspoor. Met een deels harde zeewering kan de suppletie-behoefte worden gereduceerd. Uit aanvullend onderzoek is inmiddels gebleken dat een harde zuidwestpunt niet van invloed is op de morfologi-

sche ontwikkelingen in de Haringvlietmonding (zie bijlage B 6.3). Middels een effectenstudie zal moeten worden aangetoond dat het uiteindelijke ontwerp van de landaanwinning geen groter negatief effect op de duinen heeft dan de referentieontwerpen.

De Slufter

Voor de MER-deelnota landaanwinning is berekend welke invloed een landaanwinning heeft op de stroomsnelheid en -richting van het grondwater. Dit zou namelijk eenolgeffect kunnen hebben op de verspreiding van stoffen afkomstig uit de Slufter. Uit het onderzoek blijkt dat er waarschijnlijk een kleine verhoging van de verspreiding van stoffen uit de Slufter plaats zal vinden. Dit blijft echter ruim binnen de hiervoor gestelde norm.

Slib en Waddenzee

In de MER-deelnota landaanwinning is aangekondigd dat nader onderzoek naar de effecten van de aanleg van de landaanwinning op het slibtransport naar de Waddenzee in het kader van PKB-plus deel 3a zal worden uitgevoerd. De resultaten van dit onderzoek zijn gemeld in bijlage B 6.6.2. Hieruit concludeert het kabinet dat de onzekerheid ten aanzien van de effecten van de aanleg van de landaanwinning op het slibtransport naar de Waddenzee wel verminderd is, maar nog niet geheel is weggenomen.

Tegelijkertijd wordt geconstateerd dat de effecten van het veranderd spui-regime van de Haringvlietssluisen, waartoe reeds is besloten, tegengesteld zijn aan de eventuele effecten van de landaanwinning, waardoor het netto resultaat waarschijnlijk klein zal zijn. Tenslotte constateert het kabinet dat er op dit moment onvoldoende informatie is over de relatie tussen het slibtransport en het ecologisch systeem van de Waddenzee. Uit expert-judgment blijkt dat verder aanvullend onderzoek door middel van modelberekeningen weinig van deze onzekerheid zal kunnen wegnemen. Een en ander betekent dat op dit moment de wetenschappelijke kennis ten aanzien van de effecten van de landaanwinning op de ecologie van de Waddenzee beperkt is en dat ook binnen een afzienbare tijd niet kan worden verwacht dat nieuwe gegevens beschikbaar zullen zijn.

De natuurwaarden van de Waddenzee vragen om een behoedzame benadering, mede gelet op het feit dat de Vogel- en Habitatrichtlijn op dit gebied van toepassing is. De fasering van de aanleg van de landaanwinning maakt dit ook mogelijk. De invloed van de landaanwinning op het slibtransport en op het ecosysteem van de Waddenzee zal in het monitoringsprogramma van de landaanwinning worden opgenomen.

Daarbij moet rekening worden gehouden met het feit dat er sprake is van een zeer dynamisch systeem, waarin voortdurend veranderingen plaatsvinden. Indien blijkt dat er significante negatieve effecten op de Waddenzee optreden, zullen vanuit de verplichtingen van de Vogel- en Habitatrichtlijn mitigerende en compenserende maatregelen moeten worden getroffen.

B 6.7. Zandwinning

B 6.7.1. Inspraak

Algemeen

Verschillende partijen menen dat de effecten van de zandwinning niet voldoende en op een te algemeen niveau zijn onderzocht (onder andere Gemeente Goedereede, Natuurmonumenten-Het Zuid-Hollands Landschap, Productschap Vis en Stichting De Noordzee). Door provincie Zuid-Holland, Natuurmonumenten-Het Zuid-Hollands Landschap en Stichting

De Noordzee wordt gesteld dat het onaanvaardbaar is om de zandwinning als een concrete beleidsbeslissing op te nemen. Natuurmonumenten-het Zuid-Hollands Landschap vindt ook dat de mitigatie en compensatie van de zandwinning onvoldoende is onderzocht. Stichting De Noordzee verbaast zich erover dat er geen meest milieuvriendelijk alternatief voor zandwinning is opgenomen.

Zandwinning in relatie tot de Habitatrichtlijn

Volgens Natuurmonumenten-Het Zuid-Hollands Landschap voldoet de concrete beleidsbeslissing over landwinning niet aan de Habitatrichtlijn.

MER-zandwinning in relatie tot de PKB-plus.

Een aantal partijen, waaronder de Stichting Duinbehoud, vindt dat een MER-zandwinning integraal onderdeel dient uit te maken van de PKB-procedure. Natuurmonumenten-Het Zuid-Hollands Landschap en Stichting De Noordzee vragen om de beslissing over de zandwinning niet door te schuiven naar de op te stellen uitvoerings-MER.

Begrenzing zoekgebied

Stichting De Noordzee en Stichting Duinbehoud verzoeken als begrenzing van het zoekgebied voor zandwinning de reële, fysieke 20 m-NAP lijn aan te houden als grens in plaats van de doorgetrokken 20 m-NAP lijn. De Stichting De Noordzee en de Stichting Natuur en Landschap Voorne-Putten wijzen erop dat er binnen het wingebied «ondergedoken zandbanken» liggen, die tot het Habitatgebied behoren. Deze dienen van zandwinning uitgesloten te worden, met inachtneming van de 2 kilometer bufferzone. De Stichting Duinbehoud pleit ervoor dat er geen zand mag worden gewonnen op locaties waar een hoge biomassa aan bodemdieren aanwezig is. De Stichting De Noordzee vraagt zich af waarom een zoekgebied met een straal van 30 kilometer is gebruikt.

Koppeling winning beton- en metselzand en zandwinning voor Landaanwinning

Het wordt onjuist gevonden dat in een beslissing van wezenlijk belang de winning van ophoogzand voor de landaanwinning verbonden wordt met de winning van beton- en metselzand. Onder andere de Gemeente Goedereede, Natuurmonumenten-Het Zuid-Hollands Landschap verzoeken deze koppeling niet door te voeren. Stichting De Noordzee wijst erop dat een effectbeschrijving van de winning van beton- en metselzand ontbreekt. Ook zijn de cumulatieve effecten van de winning van ophoogzand en beton- en metselzand niet onderzocht.

Het bedrijf Smals Grind en Zandexploitatie meent dat bij het zoekgebied onvoldoende rekening is gehouden met het voorkomen van beton- en metselzand. Mogelijk komt dit niet voor binnen de 30 km, maar wel niet ver daarbuiten.

Compensatie van zandwinning

Het Productschap Vis vindt het onaanvaardbaar dat de compensatie van de permanente effecten van de zandwinning wordt gekoppeld aan (de omvang van) het zeereservaat. Natuurmonumenten-Het Zuid-Hollands Landschap is van mening dat de effecten van de verbreding van vaarwegen, de verlegging van de vaargeulen en de aanleg van de stroomverlammingskuil moeten worden onderzocht en zo nodig moeten worden gecompenseerd.

Zandwinning beperken tot interne winning

Natuurmonumenten-Het Zuid-Hollands Landschap pleiten ervoor zandwinning te beperken tot interne winning en verbreding van de vaargeul. Stichting De Noordzee acht het ook mogelijk daartoe de zandwinning te

beperken. Het Wereld Natuurfonds pleit ervoor in de PKB-plus op te nemen onder welke randvoorwaarden zand voor de landaanwinning en de natuurcompensatie gewonnen mag worden.

B 6.7.2. Advisering

De Commissie m.e.r. beveelt aan te bezien in hoeverre in lopend onderzoek – zoals het project Loswal-Noord – en toekomstig onderzoek maatregelen kunnen worden getroffen voor het genereren van meetgegevens die deze zekerheid over de gevolgen van zandwinning kunnen vergroten. Daarbij gaat het bijvoorbeeld om gegevens waarmee modellen kunnen worden gevalideerd.

De wettelijke MER-adviseur van het ministerie van LNV constateert dat in de MER-deelnota Landaanwinning een diepgaand onderzoek naar de effecten van de zandwinning ontbreekt. Zonder deze effecten in beeld gebracht te hebben kan naar zijn oordeel niet tot een volledig afgewogen besluit, dat nodig is in het kader van de nee, tenzij-afweging, worden gekomen.

B 6.7.3. Standpunt kabinet

Algemeen

Naar aanleiding van de inspraak en het advies van de commissie m.e.r. heeft het kabinet de beleidsuitspraken over de zandwinning aangepast. De aanpassingen hebben betrekking op het voorkomen van negatieve effecten op beschermde natuurwaarden en het streven werk met werk te maken (bij winning beton- en metselzand en werken ten behoeve van de toegankelijkheid van de Rotterdamse haven). Binnen de gegeven randvoorwaarden en het zoekgebied zal in het MER voor de ontgrondingsvergunning de zandwinning nader uitgewerkt worden. In dit MER zal worden onderzocht welke zandwinlocaties in aanmerking komen en welke zandwintechnieken het meest geëigend zijn.

De mogelijke effecten van de zandwinning zijn voorafgaand aan de MER-deelnota Landaanwinning uitgebreider weergegeven in het kader van de Integrale Projectnota Landaanwinning. Hierin wordt een breed scala aan effecten beschreven, waaronder waterkwaliteit, waterbeweging, morfologie, sedimenttransport, kustverdediging, natuurwaarden en ecologisch functioneren van de Noordzee. Een belangrijk deel van de effecten kunnen pas meer in detail worden onderzocht bij de nadere uitwerkingen van de plannen voor de landaanwinning en zandwinning. Deze nadere effectbeschrijving zal onderdeel uitmaken van het MER, dat in het kader van de vergunningaanvraag zal worden opgesteld.

Mede naar aanleiding van de inspraakreactie, dat het onaanvaardbaar is om de zandwinning als een concrete beleidsbeslissing op te nemen, is de concrete beleidsbeslissing in de PKB-plus nader aangescherpt. Met de nieuwe tekst en afbeelding geeft het kabinet nauwkeuriger aan waar wel en geen zandwinning zal plaatsvinden en welke randvoorwaarden daaraan worden gesteld.

Zandwinning in relatie tot de Habitatrichtlijn

De beleidsbeslissing over zandwinning is aangescherpt met de bepaling dat deelgebieden van het zoekgebied van zandwinning worden uitgesloten als blijkt dat zandwinning daar significant negatieve effecten op Natura 2000 kan hebben. Daarom zal geen sprake zijn van een nee, tenzij-afweging in het kader van de Habitatrichtlijn. Het zoekgebied voor de zandwinning ligt echter wel in de nationale Ecologische Hoofdstructuur. Gezien het compensatiebeleid dat op dit punt in ontwikkeling is, zal dit

aspect bij het opstellen van het MER Zandwinning en bij de aanvraag van de vergunning in het kader van de Ontgrondingenwet nader uitgezocht moeten worden.

MER Zandwinning in relatie tot PKB-plus

Het kabinet heeft er in het kader van de PKB-plus/MER Mainportontwikkeling Rotterdam voor gekozen om een zoekgebied voor de zandwinning aan te wijzen en af te zien van een MER Zandwinning als integraal onderdeel van de PKB-plus. Het kabinet kiest voor een MER Zandwinning, die gekoppeld wordt aan de aanvraag van de vergunning in kader van de Ontgrondingenwet.

Aan deze keuze liggen de volgende overwegingen ten grondslag:

- Het zal nog geruime tijd duren voordat de zandwinning zal plaatsvinden (niet voor 2005). Aangezien het beleid voor zandwinning en de zandwintechnieken om milieuschade te voorkomen volop in ontwikkeling zijn, is het aannemelijk dat beleidsuitspraken uit de PKB-plus voor PMR achterhaald zouden zijn op het moment dat deze operationeel worden. Bij besluitvorming over de te gebruiken methoden en technieken voor zandwinning zullen ook de gegevens worden betrokken uit een proefproject grootschalige zandwinning, zoals door de Commissie m.e.r. is gesuggereerd.
- De referentieontwerpen voor de landaanwinning geven te weinig richting aan het opstellen van een zandwinplan dat voldoet aan de eisen van de Ontgrondingenwet.

Afgezien van deze overwegingen is er geen juridische basis dat het MER Zandwinning een integraal onderdeel dient te zijn van de PKBplus. De aanwijzing van de begrenzing van een zandwingebed – zoals geformuleerd in de concrete beleidsbeslissing – is niet m.e.r.-plichtig op grond van het Besluit-m.e.r. Volgens het Besluit-m.e.r. is pas sprake van m.e.r.-plicht wanneer een ontgrondingsvergunning wordt aangevraagd voor een concrete zandwinlocatie van 500 hectare of groter.

Aangezien er voor gekozen is af te zien van een MER Zandwinning als onderdeel van de PKB-plus voor PMR is op dit moment het opstellen van een meest milieuvriendelijk alternatief voor zandwinning niet aan de orde.

Begrenzing zoekgebied zandwinning

De beleidsuitspraken in de PKB-plus over begrenzing van het zoekgebied voor zandwinning zijn aangepast, zodat deelgebieden in het zoekgebied worden uitgesloten waar sprake kan zijn van significant negatieve effecten op beschermde habitats en of beschermde soorten van Natura 2000. Wel wordt in de PKB-plus de doorgetrokken 20 m-NAP lijn met inachtneming van de 2 kilometer bufferzone gehandhaafd. De 20 m-NAP lijn is eveneens uitgangspunt bij de begrenzing van de Vogel- en Habitatrichtlijngebieden. De inachtneming van 2 kilometer bufferzone en de toegevoegde bepalingen in de beleidsbeslissingen bieden voldoende zekerheden om significant negatieve effecten op Natura 2000 te voorkomen.

Koppeling winning beton- en metselzand en zandwinning

Het koppelen van de winning van beton- en metselzand aan de zandwinning vloeit voort uit het beleid van Rijkswaterstaat om indien mogelijk werk met werk te maken. De effectbeschrijving van de winning van beton- en metselzand zal op hoofdlijnen onderdeel vormen van het MER Beton- en metselzand. Op het moment dat concrete zandwinplannen opgesteld kunnen worden, zullen de (cumulatieve) effecten meer in detail onderzocht kunnen worden. Of er beton- en metselzand voorkomt in of nabij het zoekgebied dat in de PKB-plus staat aangegeven, is nog onbekend en

onderwerp van onderzoek. Overigens zijn bij de mogelijke winning van beton- en metselzand de randvoorwaarden uit de PKB-plus van toepassing met betrekking tot het voorkomen van negatieve effecten op beschermde natuurwaarden.

Gezien de gewenste koppeling is de beleidsbeslissing voor de zoeklocatie van de zandwinning zodanig aangepast, dat eventueel ook locaties buiten de straal van 30 km in overweging genomen kunnen worden wanneer een gecombineerde winning van ophoogzand en beton- en metselzand mogelijk is.

Zandwinning beperken tot interne winning

De mogelijkheden voor interne winning van zand zijn sterk afhankelijk van het definitieve ontwerp van de landaanwinning. Dit wordt in het projectenspoor nader uitgewerkt. Streven is evenwel om mede vanuit kostenoverwegingen zoveel mogelijk werk met werk te maken met het zand dat vrijkomt bij onder meer het verdiepen en verbreden van de vaargeul. In hoeverre dit toereikend is voor het realiseren van de landaanwinning, zal blijken uit de nadere uitwerkingen.

Randvoorwaarden zandwinning

Aan de PKB-plus is een aantal randvoorwaarden toegevoegd waardoor effecten op beschermde natuurwaarden uit Natura 2000 voorkomen worden. Tevens is een bepaling opgenomen dat een ontgrondingsvergunning voor een bepaalde periode verstrekt wordt, zodat de leerervaringen van een zandwinning middels aanvullende randvoorwaarden in opvolgende ontgrondingsvergunningen opgenomen kunnen worden.

Gevolgen visserij

De effecten van de zandwinning op de visstand zijn zover mogelijk en op basis van de huidige inzichten beschreven in de MER-deelnota Landaanwinning. In het MER voor de vergunningaanvraag in het kader van de Ontgrondingenwet zullen de effecten van de zandwinning op de visserij nader in kaart worden gebracht. Indien sprake is van aantoonbare schade aan de visserij of andere sectoren, kan aanspraak gemaakt worden op nadeelcompensatie.

B 6.8. Verkeer en vervoer

B 6.8.1. Inspraak

Doorstroming A15 en andere doorgaande wegen

Bij een aantal insprekers, waaronder de gemeente Rozenburg, de gemeente Schiedam, de Bewoners Belanghebbenden Groep Moerdijk-Zandvliet en het Waterschap De Brielse Dijkkring bestaat vrees voor overbelasting van de infrastructuurbundel A15, de omliggende wegen (A4, Beneluxtunnel) en de achterlandverbinding richting Antwerpen. Insprekers doen voorstellen om de capaciteit van met name de A15 te vergroten of veranderingen van andere infrastructuur zoals de Spijkenisserbrug (Stichting De Bomenridders).

Verkeersdrukte op Voorne-Putten

Een aantal insprekers, waaronder de Stichting tot behoud van het huidige Rijnmondgebied, de gemeenten Westvoorne en Goedereede, camping Ketjil en Waterschap De Brielse Dijkkring hebben zorg over het sluipverkeer op Voorne-Putten. Dit is naar de mening van de insprekers in de huidige situatie al een probleem en de vrees bestaat dat het sluipverkeer zal verergeren na de aanleg van de landaanwinning. Ook vrezen de gemeente Goedereede en de Bewoners Belanghebbenden Groep Moerdijk-Zandvliet

dat de zogenaamde dammenroute (de N57) een belangrijke, maar ongewenste rol gaat vervullen in het achterlandtransport vanaf de landaanwinning.

Bereikbaarheid landaanwinning voor binnenvaart en de zeescheepvaart

De Stichting De Bomenridders, Deltalinqs, de Kamer van Koophandel Rotterdam, Consept en Schuttevaer spreken hun zorg uit over de bereikbaarheid van de landaanwinning voor de binnenvaart. Als problemen worden genoemd de toegankelijkheid van de landaanwinning voor binnenvaart en short sea en een aantal andere knelpunten op de vaarroute naar de landaanwinning.

Bereikbaarheid landaanwinning per spoor

Een inspreker meent dat het achterlandtransport van en naar Duitsland via de Betuweroute of richting Antwerpen onvoldoende geregeld is. Het Recreatieschap Voorne/Putten/Rozenburg stelt voor te onderzoeken of de Havenspoorlijn mede gebruikt kan worden voor personenvervoer.

Afwikkeling van goederenstromen via de achterlandverbindingen

Bewoners Belanghebbenden Groep Moerdijk-Zandvliet, de gemeente Westvoorne en de Kamer van Koophandel Rotterdam menen dat er in de PKB-plus en het MER te weinig maatregelen zijn opgenomen, die een efficiënte afwikkeling van goederenstromen garanderen. De Kamer van Koophandel Rotterdam meent dat het imago van Rotterdam wordt geschaad als een landaanwinning wordt aangelegd die minder goed bereikbaar is dan het bestaande gebied.

Calamiteiten en veiligheid

Een aantal sprekers, waaronder de gemeente Westvoorne, wijst erop dat er in geval van calamiteiten weinig vluchtroutes vanaf Voorne-Putten zijn. Ook wordt gesteld dat niet aan de nieuwe veiligheidscontouren kan worden voldaan.

Verouderde gegevens

In het MER zijn volgens Koninklijke Schuttevaer verouderde gegevens gebruikt voor de aandelen van vervoer per spoor en per binnenvaart. Hiermee wordt de rol van de binnenvaart onderschat.

B 6.8.2. Aanvullend onderzoek

Nautische toetsing referentieontwerpen

In PKB-plus, deel 1, is een nautische toetsing van beide referentieontwerpen aangekondigd. Hoofdvraag bij dit onderzoek was of de ontwerpen uit veiligheidsoptiek aanvaardbaar zijn of op een aanvaardbaar niveau kunnen worden gebracht. Het uitgevoerde onderzoek heeft aangetoond dat behoud van de huidige hoge mate van veiligheid mogelijk lijkt, maar niet in alle gevallen te combineren is met behoud van de huidige vlotte afwikkeling van het scheepvaartverkeer.

Behoud van het huidige hoge veiligheidsniveau voor de scheepvaart is een voorwaarde voor verdere ontwikkeling van de mainport. Om de huidige nautische veiligheid te waarborgen dient:

- Voldoende manoeuvreerruimte beschikbaar te zijn voor zowel zeevaart als binnenvaart.
- Indien noodzakelijk een combinatie van operationele en infrastructuurele maatregelen genomen te worden, waarbij gedacht kan worden aan verkeersregulatie, intensieve sleepboothulp en beloodsing en het opleggen van toegangsrestricties met betrekking tot vaarsnelheid, stroming, wind en zicht.

De conclusie van het onderzoek is dat de benodigde operationele maatregelen om de veiligheid te waarborgen de vlotte bereikbaarheid van nieuwe én bestaande gebieden kunnen verminderen.

B 6.8.3. Standpunt kabinet

Doorstroming A15 en andere doorgaande wegen

Het wegverkeer van en naar de landaanwinning zal worden afgewikkeld via de A15. Voor de capaciteitsvergroting van de A15 wordt een aparte procedure doorlopen. Onlangs is het standpunt ingenomen ten behoeve van het opstellen van het Ontwerp Tracébesluit A15 Maasvlakte–Vaantplein. Er is gekozen voor het benuttingsalternatief. Dit alternatief heeft op het wegvak Hoogvliet–Spijkenisse iets minder capaciteit dan waar in het MER van uit werd gegaan.

Met het realiseren van de capaciteitsvergroting van de A15 wordt ook de achterlandverbinding over de weg de komende jaren verbeterd. Dit is echter geen onderdeel van PMR. Opmerkingen over de noodzaak tot aanpassing van de A15 en over de vormgeving van deze aanpassing (bruggen en tunnels, scheiden van verkeersstromen) horen in de procedure voor de A15 thuis.

Het benuttingsalternatief van de A15 zal leiden tot een sterke vermindering van de files op deze weg. Hierdoor zal het sluipverkeer op Voorne-Putten en Goeree-Overflakkee afnemen. Bij verdergaande autonome groei van het autoverkeer en volledige benutting van de ruimte op de landaanwinning zullen er mogelijk weer knelpunten ontstaan op het traject Hoogvliet–Spijkenisse. Deze ontwikkelingen spelen zich echter af op de lange termijn. Er zijn mogelijkheden aanwezig om de capaciteit van de A15 verder uit te breiden.

Verkeersdrukke op Voorne-Putten

Uit verkeerstellingen blijkt dat de capaciteit van de N57 op dit moment over de gehele dag genomen groot genoeg is. De knelpunten die nu op de N57 en de N218 wordt ondervonden zijn het gevolg van pieken in het verkeersaanbod. Dit kan bijvoorbeeld komen door sluipverkeer op momenten dat er files zijn op de A15. Door de capaciteitsvergroting van de A15 zal het sluipverkeer op Voorne-Putten de komende jaren naar verwachting sterk afnemen.

Uit de studies naar de A15 blijkt ook dat de aantrekkelijkheid van de dammenroute voor verkeer richting Antwerpen door de aanpassingen van de A15 zal afnemen. Hierbij is geen rekening gehouden met de ontwikkeling en ingebruikname van de containerterminal in de haven van Vlissingen. In toekomstige studies zal hiermee wel rekening worden gehouden.

Bereikbaarheid landaanwinning voor binnenvaart

De PKB-plus voorziet in het scheppen van voldoende ruimte voor een goede aansluiting van de landaanwinning op de bestaande infrastructuur van de binnenvaart.

Aan de eis vanuit de binnenvaart dat de bereikbaarheid voor alle soorten binnenvaartschepen moet worden gewaarborgd zal niet per definitie kunnen worden voldaan. Vanwege de grote wateroppervlaktes die bij de landaanwinning voor de zeevaart zijn vereist, kunnen met name de kleine, traditionele binnenvaartschepen hinder ondervinden van golven. Wel wordt uiteraard gestreefd naar een optimale bereikbaarheid voor de binnenvaart. In de PKB-plus is hiervoor de volgende beslissing van wezenlijk belang opgenomen:

«Voor de toegang voor de zeevaart en de verbinding voor de binnenvaart

naar het achterland wordt zodanig ruimte gereserveerd en zodanig maatregelen genomen dat de huidige veilige afwikkeling van de scheepvaart in combinatie met een vlotte bereikbaarheid voor de bestaande en nieuwe havengebieden wordt bereikt.»

Deze is ten opzichte van PKB, deel 1, licht gewijzigd als gevolg van het nader nautisch onderzoek, waarvan de resultaten zijn samengevat in bijlage B 6.8.2.

Met betrekking tot het voorzien in een eigen toegang voor de binnenvaart tot de landaanwinning geldt dat sinds 1994 een ontwerpproces is doorlopen waarbij alle disciplines een rol hebben gespeeld en waarbij een groot aantal studies is uitgevoerd naar de ontsluiting van de landaanwinning via alle modaliteiten. Al de hierbij verworven kennis is gebruikt bij het opstellen van de referentieontwerpen. In het MER is aangegeven dat het doortrekken van het Hartelkanaal niet in de referentieontwerpen is opgenomen, met name vanwege de ingewikkelde infrastructurele maatregelen (extra bruggen en dergelijke) en de hoge kosten en lange bouwtijd hiervan.

Over de vrije doorvaart voor binnenvaartschepen naar de landaanwinning, waar vanuit de binnenvaartsector om wordt gevraagd, kan worden gezegd dat een optimale aansluiting op de huidige infrastructuur voor alle vervoerswijzen een eis geweest bij het ontwerp van de referentieontwerpen. De bereikbaarheid van industriële terreinen maakt de aanleg van een brug in bepaalde gevallen onvermijdelijk. Als uitgangspunt voor het ontwerp van de bruggen wordt uitgegaan van minimaal Rijnvaarthoogte. In het projectenspoor wordt de ontsluiting van de landaanwinning voor de binnenvaart nader onderzocht.

Nautische veiligheid

Veiligheid staat voor het kabinet voorop. Uit het verrichte onderzoek naar nautische veiligheid blijkt dat om de huidige veiligheid te waarborgen een aantal maatregelen genomen zal moeten worden. De hiermee gepaard gaande kosten en negatieve effecten op de concurrentiepositie van de haven dienen geminimaliseerd te worden. De vereiste maatregelen en de effecten op de vlotte bereikbaarheid zullen in het projectenspoor worden uitgewerkt.

In PKB deel 1, ging het kabinet er nog vanuit dat een evenaring van het huidige niveau van veiligheid in combinatie met behoud van de huidige vlotte bereikbaarheid mogelijk was. Het kabinet heeft gezien het uitgevoerde onderzoek, waaruit gebleken is dat behoud van de huidige vlotte bereikbaarheid niet onder alle omstandigheden gewaarborgd is, de tekst hieraan aangepast.

Bereikbaarheid landaanwinning per spoor

Eventuele aanpassingen aan de Havenspoorlijn, de Betuweroute in het algemeen of aan andere delen van het spoorwegnet vallen buiten PMR.

Afwikkeling van goederenstromen via de achterlandverbindingen

In de PKB deel 1 is over de afwikkeling van goederenstromen de volgende passage opgenomen: «Om een optimale modal split te kunnen realiseren moet de landaanwinning direct bereikbaar zijn voor zeegaande schepen en beschikken over voorzieningen voor de binnenvaarten over optimale achterlandverbindingen voor spoor, binnenvaart pijpleiding en weg» (paragraaf 9.2.3. PKB deel 1).

De landaanwinning zal zodanig ontworpen worden dat een snelle afwikkeling van goederen mogelijk is. Bij het opstellen van de referentieontwerpen is gezocht naar een optimale combinatie van de bereikbaarheid per

zeeschip, binnenvaartschip, spoor, pijpleiding en weg, waarbij de daarbij benodigde infrastructuren elkaar zo min mogelijk belemmeren.

Het kabinet meent dat met de nu genomen beleidsbeslissingen voldoende zekerheden worden gegeven voor een efficiënte afwikkeling van goederenstromen en een goede bereikbaarheid.

Calamiteiten en veiligheid

Uit onderzoek in het kader van de MER-deelnota Landaanwinning blijkt dat de bedrijven op de landaanwinning geen toename van het veiligheidsrisico in de nabijgelegen woonkernen veroorzaken. De risico's van het transport van gevaarlijke stoffen van en naar de landaanwinning zijn eveneens onderzocht. De effecten zijn beschreven in de MER-deelnota Landaanwinning en samengevat in het MER Hoofdrapport. Uit de diverse studies is naar voren gekomen dat de toename van het transport van gevaarlijke stoffen niet leidt tot nieuwe knelpunten. Eventuele huidige knelpunten in de (nood)ontsluiting van Westvoorne zijn geen onderdeel van PMR.

Verouderde gegevens

In het kader van het MER is op basis van gegevens tot en met 1995 een schatting gemaakt van de autonome ontwikkeling tot en met 2010. Inmiddels zijn de gegevens bekend tot en met 1999. In die periode is het aandeel binnenvaart in de modal split inderdaad toegenomen, zoals Schuttevaer impliciet aangeeft.

De feitelijke ontwikkeling van de modal split komt echter ongeveer overeen met de ontwikkeling, zoals in het MER onder de autonome ontwikkeling is beschreven.

B 6.9. Milieueffecten

B 6.9.1. Inspraak

Algemeen

Verschillende insprekers, waaronder de Stichting De Bomenridders en de gemeente Rozenburg, verwachten negatieve milieueffecten van de bedrijvigheid van een landaanwinning en van de verdere intensivering van de huidige Maasvlakte en het overig havengebied. Door de havenuitbreiding komt er nog meer spoorvervoer en meer verkeer over de A15 met bijbehorende overlast en risico's, brengen zij naar voren. Met name de geluidhinder, de uitstoot van CO₂, NO_x en fijn stof, de risico's van gevaarlijke transporten en de stankhinder, die hier het gevolg van zijn, worden als bezwaarlijk ervaren. Bovendien is de gemeente Rozenburg van mening dat aan deze toename van de milieubelasting in het MER geen specifieke aandacht wordt geschonken. In het MER wordt voor de effecten aansluiting gezocht bij reeds bestaande projecten, terwijl daar de milieubelasting van PMR niet in de uitwerking en besluitvorming wordt meegewogen.

De bewonersvereniging De Oude Hoek is van mening dat met de landaanwinning een definitieve disbalans dreigt te ontstaan in het huidige toch al wankel evenwicht tussen wonen, werken, recreëren en natuur en milieu in en om Hoek van Holland. Maatregelen die overlast beogen tegen te gaan of te verminderen, halen niet de beoogde doelstellingen. Voorlopig is de conclusie, waarbij de vereniging verwijst naar het Deltaplan Geluid, dat de overlast alleen nog maar zal toenemen.

Een inspreker memoreert dat de leefomgevingskwaliteit in Voorne-Putten, Rozenburg en Goeree-Overflakkee onder druk staat, terwijl de bewoners geen baat hebben bij het deelproject 750 hectare natuur- en recreatiege-

bied of bij de maatregelen om natuurschade te mitigeren en compenseren. Bovendien geeft de Stichting tot behoud van het huidige Rijnmondgebied aan dat als er al werknemers voor een landaanwinning gevonden kunnen worden, er op Voorne meer mensen komen wonen, waardoor de natuur en de gezondheid worden aangetast.

De Stichting tot behoud van het huidige Rijnmondgebied begrijpt niet dat Nederland CO₂ wil terugdringen en vervolgens een landaanwinning gaat bouwen die extra uitstoot geeft.

Meest milieuvriendelijke variant (MMV)

De provincie Zuid-Holland constateert dat in de PKB-plus is opgenomen dat de milieugevolgen van de landaanwinning niet groter mogen zijn dan de in het MER geconstateerde gevolgen van de beide referentieontwerpen. Niet is beargumenteerd waarom de beide referentieontwerpen tot norm zijn verheven. Evenmin wordt beargumenteerd waarom niet is uitgegaan van de meest milieuvriendelijke variant voor de landaanwinning die voor het MER is ontwikkeld. Dit zou wel moeten gebeuren. Daarnaast leven bij de provincie de volgende vragen:

- Hoe kunnen private partijen aan de gestelde milieunormen worden gehouden?
- Wat wordt onder effectenonderzoek verstaan?
- Wie voert een dergelijk onderzoek uit en wie beoordeelt het?
- Hoe wordt voorzien in de monitoring van de compensatie tijdens de realisatie van de landaanwinning?

Natuurmonumenten-Het Zuid-Hollands Landschap pleiten voor het kwantificeren van de effectbeperking die met de meest milieuvriendelijke variant (MMV) te bereiken is. De MMV wint daardoor aan realiteitswaarde en kan een rol spelen bij de besluitvorming.

Water

Natuurmonumenten-Het Zuid-Hollands Landschap pleiten ervoor in de PKB-plus als randvoorwaarde voor het projectenspoor op te nemen dat waterverontreiniging zal worden tegengegaan door het nemen van voorzorgsmaatregelen (waaronder riolering). Stichting De Noordzee mist de milieuverontreiniging van de zeescheepvaart in het MER en de PKB-plus. Het Hoogheemraadschap van Delfland pleit ervoor bij het project Industriële ecologie ook aandacht te besteden aan waterkwaliteitseisen, reductie van baggerproblematiek en inrichting van de waterhuishouding.

Geluid

De Wijkraad voor Pernis pleit ervoor dat het milieu in en om Pernis niet wordt aangetast door een landaanwinning. Bovendien pleiten de wijkraad en de deelgemeente Hoek van Holland ervoor dat de afspraken over geluid in het Geluidsconvenant Rijnmond-West (1997) en de Bestuurs-overeenkomst T+ (1992) gehandhaafd blijven en in de PKB-plus worden opgenomen. Volgens de bestuursovereenkomst T+ mag hogere ruimteproductiviteit in de containersector niet leiden tot hogere milieubelasting ten oosten van Pernis. De gemeente Westvoorne en de Wijkraad voor Pernis vinden dat er tevens een geluidsscherm dient te komen tegen het toenemend spoorweglawaai in Pernis.

De gemeente Westvoorne en individuele burgers verzoeken schermen te plaatsen tegen de geluidsoverlast als gevolg van het verkeer over de Suurhoffbrug. Natuurmonumenten-Het Zuid-Hollands Landschap pleiten ervoor in de PKB-plus als randvoorwaarde voor het projectenspoor op te nemen dat de geluidsbelasting van de landaanwinning in de Voordelta binnen de 60 dB(A) en in de duinen binnen de huidige geluidsbelasting zal blijven.

Fijn stof

De Vereniging Verontruste Burgers van Voorne en de gemeente Westvoorne vinden dat er aandacht dient te worden geschonken aan fijn stof. De Europese normen voor fijn stof worden nu al overschreden. Dit zal alleen maar toenemen bij het ontwikkelen van de landaanwinning.

Licht en zichtbaarheid

De Vereniging Verontruste Burgers van Voorne, de Stichting Natuur en Landschap Voorne-Putten, Natuurmonumenten-Het Zuid-Hollands Landschap missen in het MER een effectvoorspelling van de invloed van licht van de toekomstige bedrijvigheid op de landaanwinning. De natuureffecten van de verlichting op de landaanwinning dienen in beeld te worden gebracht. Als randvoorwaarde voor het projectenspoor dient in de PKB-plus te worden opgenomen dat lichtvervuiling zoveel mogelijk tegengegaan zal worden.

B 6.9.2. Advisering

Ten aanzien van de milieueffecten adviseert de Commissie m.e.r. om in PKB-plus, deel 3a, nader aan te geven hoe met de veiligheidsaspecten van risicovolle activiteiten op de landaanwinning – zoals LPG-aanlanding – wordt omgegaan. De Commissie constateert namelijk dat voor een eventuele vestiging van een LPG-terminal de veiligheidsaspecten in het MER niet met een «worst case analyse» worden onderbouwd.

B 6.9.3. Standpunt kabinet

Algemeen

De effecten van (het gebruik van) de landaanwinning zijn in kaart gebracht. Bij het bepalen van de milieueffecten van de landaanwinning is het handhaven van bestaande geluidafspraken als uitgangspunt gehanteerd. Om de effecten te beperken zijn mitigerende maatregelen en randvoorwaarden voor het projectenspoor geformuleerd. Bovendien dient de landaanwinning te worden ingericht, geëxploiteerd en beheerd volgens de principes van een duurzaam bedrijventerrein. Hierdoor heeft het kabinet aangegeven dat men de kansen wil benutten die de landaanwinning biedt op het beperken van de CO₂-uitstoot. Bij een duurzaam bedrijventerrein spelen aspecten als clustering van activiteiten en het toepassen van industriële ecologie. Vestiging van de bedrijven elders (in het buitenland) biedt deze kansen naar verwachting niet of in mindere mate. Bovendien moeten de bedrijven die zich op de landaanwinning vestigen, voor wat hun energieverbruik betreft, voldoen aan de eisen die de Wet milieubeheer daaraan stelt.

Tevens zijn in het bestaande haven- en industriegebied projecten voorzien die een verbetering van de leefomgevingskwaliteit in de regio Rijnmond nastreven. Zo wordt ter hoogte van Rozenburg de projecten «Groene inrichting landtong Rozenburg» en «Geluidreductie Calandspoorbrug» voorzien. Om de leefomgevingskwaliteit in Westvoorne te verbeteren is de «Kwaliteitsimpuls gesloten Oostvoornse Meer» in het BRG-pakket opgenomen als onderdeel van het project Gebiedsgericht benadering.

Er wordt niet verwacht dat de landaanwinning zal leiden tot een verhoging van de verstedelijkingsdruk op Voorne. Het gaat om relatief arbeidsextensieve bedrijvigheid en bovendien geldt voor Voorne een restrictief beleid ten aanzien van woningbouw.

Van de bedrijven op de landaanwinning wordt geen structurele geurhinder verwacht. Door incidenten kan de bedrijvigheid op de landaanwinning leiden tot een lichte toename van het aantal stankklachten. De aard

en omvang van de klachten hangen met name af van het soort chemie dat zich mogelijk op de landaanwinning vestigt. Echter er mag verwacht worden dat door uitvoering van beleid het aantal stankklachten in de regio zal afnemen.

De invloed van de bedrijven aan de lokale luchtkwaliteit ter hoogte van Hoek van Holland zal gering zijn en leiden tot een lichte verslechtering ten opzichte van de autonome ontwikkeling. De bedrijven op de landaanwinning zullen geen knelpunt ten aanzien van het aspect externe veiligheid veroorzaken. Bovendien zullen de bedrijven geen geluidbelasting groter dan 50 dB(A) in de woonomgeving van Hoek van Holland veroorzaken. Daarmee wordt voldaan aan de Wet geluidhinder.

Voor de landaanwinning moet echter nog op grond van de Wet geluidhinder bij de vaststelling van het bestemmingsplan een geluidzone worden vastgesteld, waarin maximaal toegestane geluidwaarden worden bepaald. Deze vaststelling is onderwerp van nadere uitwerking in het projectenspoor.

De effecten van het verkeer van en naar de landaanwinning op de bovenlokale luchtkwaliteit zijn beschreven in de MER-deelnota landaanwinning. Het kabinet erkent dat uitbreiding van het haven- en industriegebied met een landaanwinning tot een toename van het wegverkeer op de A15 zal leiden. Zoals aangegeven in bijlage B 6.8.3 sluit PMR voor de capaciteitsvergroting van de A15 inderdaad aan bij de procedure (Tracébesluit/MER A15), die hiervoor doorlopen is. In dat kader is gekozen voor de benuttingsvariant voor het tracé ten westen van het Vaanplein. Er worden maatregelen getroffen om de gevolgen van de capaciteitsvergroting voor de omgeving te beperken. Hierbij wordt niet alleen gekeken naar het aspect externe veiligheid, maar wordt ook de lokale luchtkwaliteit meegenomen. Deze variant heeft echter op het wegvak Hoogvliet-Spijkenisse iets minder restcapaciteit dan waar in het MER van uit is gegaan. Er wordt dan ook verwacht dat op termijn op dit wegvak knelpunten ontstaan.

Voor het spoorvervoer is aangesloten bij de studies en activiteiten die in het kader van de Betuweroute hebben plaatsgevonden. Die studies houden tot op zekere hoogte rekening met de realisatie van de landaanwinning. In het MER is voor de autonome ontwikkeling echter uitgegaan van de situatie zonder landaanwinning. Hierdoor worden de effecten van het spoorvervoer van en naar de landaanwinning inzichtelijk en kunnen ze vergeleken worden met de situatie zonder landaanwinning. Ook de risico's van het transport van gevaarlijke stoffen zijn onderzocht. De effecten zijn beschreven in de MER-deelnota landaanwinning en samengevat in het MER Hoofdrapport. Uit de diverse studies is naar voren gekomen dat de toename van het transport van gevaarlijke stoffen niet leidt tot verhoging van reeds aanwezige risico's.

Veiligheidsaspecten risicovolle activiteiten (reactie Commissie m.e.r.)

In het kader van het MER is onderzocht op welk deel van de landaanwinning de meest risicovolle chemische bedrijven gevestigd kunnen worden. Dit kan worden gezien als een worst case analyse voor externe veiligheid. Hierbij is vooralsnog uitgegaan van het deel van de landaanwinning waar in de figuren 3.5 en 3.7 van het hoofdrapport MER (pagina's 51 en 57) de vestiging van chemie is aangeduid. Bij deze berekening wordt een afstand aangehouden van 500 m vanaf de gebieden van de landaanwinning waar extensieve recreatie zou kunnen plaatsvinden en van 1000 m van de gebieden waar intensieve recreatie zou kunnen plaatsvinden. Deze contouren zijn zodanig ruim gekozen, dat ook een LPG-aanlanding hierbinnen kan worden gerealiseerd. Bij de inrichting wordt rekening gehouden met de invloed van bedrijven met externe veiligheidsrisico's op de

vestiging van andere bedrijven. Van het deel dat voor chemie is aangegevoerd kan voor ongeveer 40% worden benut voor de meest risicovolle installaties. In dit stadium van de planvorming is dan ook geen reden om vanuit oogpunt van externe veiligheid bepaalde typen installaties van vestiging op de Landaanwinning uit te sluiten.

In zijn algemeenheid geldt dat bij een concreet initiatief steeds zal worden onderzocht onder welke voorwaarden het betreffende initiatief kan worden ingepast. Hierbij worden de normale procedures doorlopen, onder andere de vergunningverlening in het kader van de Wet milieubeheer en de veiligheidsrapportages in het kader van het Besluit risico's zware ongevallen (BRZO).

De Meest-Milieuvriendelijke Variant

Voor het antwoord op de reacties, die ingaan op de meest milieuvriendelijke variant, wordt verwezen naar bijlage B 6.3.4.

Water

De bedrijven die zich op de landaanwinning vestigen, zullen moeten voldoen aan de eisen die in de Wet Verontreiniging Oppervlaktewater (WVO) en de Wet Milieubeheer staan. De baggerproblematiek staat los van de vestiging van bedrijven op de landaanwinning en het toepassen van industriële ecologie. De gevolgen van het uiteindelijke plan voor de landaanwinning op het onderhoudsbaggerwerk komen in het projectenspoor nader aan de orde. De milieueffecten van (zee)scheepvaart zijn beschreven in de MER-deelnota Landaanwinning.

Geluid

Bij het bepalen van de milieueffecten van de landaanwinning is het handhaven van bestaande geluidsafspraken (zoals het Geluidsconvenant Rijnmond-West en de Bestuursovereenkomst T+) als uitgangspunt gehanteerd. Het spoorvervoer van en naar de landaanwinning zal leiden tot een toename van het aantal geluidsbelaste woningen. Hierin vormt de Calandspoorbrug het voornaamste knelpunt. In deze PKB-plus is om die reden het BRG-project Geluidsreductie Calandspoorbrug opgenomen.

Lokale knelpunten op het gebied van geluid kunnen aan de orde zijn binnen het project Gebiedsgerichte benadering. Als onderdeel van het deelproject Bestaand Rotterdams Gebied wordt tevens onderzoek gedaan naar het plaatsen van geluidsschermen langs wegen en het selectief toepassen van zeer stille wegdekken.

Het monitoren van effecten van de BRG-maatregelen en het formuleren van nieuwe projecten wanneer de BRG-doelstellingen niet worden gehaald, valt buiten het kader van deze PKB-plus. Deze taak is toebedeeld aan ROM-Rijnmond. De voorstellen die door de insprekers zijn gedaan kunnen bij het definiëren van eventuele nieuwe, aanvullende projecten een rol spelen. Zoals gemeld moet voor de landaanwinning op grond van de Wet geluidhinder bij de vaststelling van het bestemmingsplan een geluidzone met maximaal toegestane geluidswaarden worden bepaald. Dit is onderdeel van het projectenspoor.

Fijn stof

De effecten van de landaanwinning op de luchtkwaliteit zijn beschreven in de MER-deelnota Landaanwinning. Net als in de autonome ontwikkeling wanneer PMR niet uitgevoerd wordt, zal in de situatie met landaanwinning de norm voor fijn stof in het gehele Rijnmondgebied worden overschreden. Dit is het gevolg van de hoge achtergrondconcentratie, die in het Rijnmondgebied aanwezig is. Het aanpakken van de achtergrondconcentratie vergt een bovenregionale aanpak. Deze PKB-plus voorziet

niet in het treffen van maatregelen om de fijn stof-concentratie bij de woonomgeving te verminderen en de lokale luchtkwaliteit op dit punt te verbeteren.

Licht en zichtbaarheid

De zichtbaarheid van de landaanwinning is beschreven bij het thema Landschap in de Deelnota MER Landaanwinning. Deze PKB-plus voorziet niet in het treffen van maatregelen om de zichtbaarheid en lichtvervuiling tegen te gaan. In het projectenspoor en de vergunning van de bedrijven die zich op de landaanwinning vestigen zal nadere aandacht worden besteed aan lichtvervuiling en de zichtbaarheid van de landaanwinning.

B 6.10. Natuur

B 6.10.1. Inspraak

Algemeen: verlies aan natuurwaarden

Verschillende insprekers, waaronder de Stichting tot behoud van het huidige Rijnmondgebied, de Stuurgroep Voordelta, United Fish Auctions en de gemeente Westvoorne onderstrepen de negatieve effecten die de landaanwinning op de natuur heeft. Daarbij wordt vooral gewezen op de achteruitgang van de kwaliteit in de duinen van Voorne en Goeree en van het kustecosysteem (verstoring van leef-, voedsel- en voortplantingsgebied voor vissoorten). De Stichting Natuur en Landschap Voorne-Putten is van mening dat waarschijnlijk meer dan 2500 hectare zee verloren zal gaan. De Stuurgroep Voordelta ziet in de mogelijke toename van het inter-getijdengebied ook kansen voor de Voordelta.

Gevolgte methode

De Vereniging Verontruste Burgers van Voorne vindt dat bij veel van de gebruikte modellen en wegingsfactoren een goed onderbouwde en betrouwbare basis ontbreekt. Daarbij wijzen zij ook op diverse leemten in kennis.

Vogelbescherming Nederland vindt het ontoelaatbaar dat in het MER de ene diersoort tegen de andere wordt weggestreept. Soortgroepen en ook natuurtypen mogen niet bij elkaar opgeteld of tegen elkaar weggestreept worden. Dit laatste ondersteunen Natuurmonumenten-Het Zuid-Hollands Landschap en de Stichting De Noordzee. Deze laatste vindt dat de beschrijving en beoordeling van de effecten had moeten plaatsvinden op het niveau van soorten, habitats en functies. Stichting Natuur en Landschap Voorne-Putten is van mening dat bij de beoordeling van de effecten gebruik gemaakt had moeten worden van de Natura 2000-criteria (kustwateren, kwelders en kustduinen). Verder verwerpt Vogelbescherming Nederland het uitgangspunt van het MER dat bij compensatie van schade aan natuurtypen door het ontwikkelen van dezelfde natuurtypen, schade aan soorten ook meteen is gecompenseerd. Daarnaast acht deze organisatie het niet juist dat slechts voor enkele soorten een aparte beoordeling wordt gegeven. Bij de reductie van het aantal vogeldagen met ca. 900 000 dagen wordt bijvoorbeeld niet duidelijk gemaakt om welke soorten het exact gaat.

Stichting De Noordzee stelt de kwalificatie in de MER-deelnota Landaanwinning van de diepe kustzone als «minder belangrijk natuurtype» ter discussie en stelt voor de gehele kustzone (van 0 tot 20 meter-NAP) als belangrijk te kwalificeren.

Niet onderzochte of genoemde zaken

United Fish Auctions en het Productschap Vis wijzen erop dat als gevolg van de landaanwinning het stromingspatroon zodanig kan veranderen dat de stroom voedingsstoffen, eieren en larven van vissoorten negatief

wordt beïnvloed. Verder merkt het Productschap Vis op dat weinig bekend is over de ecologische effecten van de landaanwinning, het zeereservaat en de zandwinning. Daarom moet het voorzorgsbeginsel worden toegepast.

Volgens de Stichting Duinbehoud is geen rekening gehouden met het effect van veranderende morfologie, sandspray en hydrologie op de duinen van Voorne en Goeree. Vogelbescherming Nederland wijst er verder op dat ten onrechte alleen is ingegaan op vermindering van salt-spray, terwijl ook vermindering van verstuiving van zand en toename van atmosferische depositie de kwaliteit van de duinvegetatie kunnen aantasten. De Verontruste Burgers van Voorne wijzen in dit verband op de stikstofdepositie als extra factor die van invloed is op de duinvegetatie. Zowel Vogelbescherming Nederland als de Verontruste Burgers van Voorne zijn van mening dat de omvang van het areaal duinnatuur waarbinnen kwaliteitsverlies zal optreden groter zal zijn dan is aangegeven.

Niet alle effecten op de natuur zijn volgens sommige insprekers in het MER meegenomen. De Stichting Duinbehoud en Stichting De Noordzee signaleren een aantal lacunes in de effectbeschrijving voor ondiepe zeenatuur. De Stichting Duinbehoud vindt dat de onderwatereffecten van intensivering van het kustonderhoud, de verstoring van kustvogels in de aanlegfase en de effecten van het wijzigen van de toegangsgeul en eventueel het verleggen van de stroomverlammingskuil ontbreken. Verontruste Burgers van Voorne vinden dat vervolgonderzoek noodzakelijk is om te bepalen of de effecten van referentieontwerp I en II (met diep in zee stekende dammen) op de natuur gelijk zijn. Bewonersvereniging De Oude Hoek vraagt de gevolgen op kustmorfologie en natuur expliciet te maken van het verlengen van de Noorderdam, zoals wordt voorgesteld bij referentieontwerp II. Volgens Natuurmonumenten-Het Zuid-Hollands Landschap leidt de zachte zeewering van de referentieontwerpen in vergelijking met eerdere varianten tot extra suppletiebehoefte van zand, verondieping van de Haringvlietmond en daardoor tot extra afname van de saltspray. Deze effecten zijn niet meegenomen in het MER.

Vogelrichtlijngebied

De Nederlandse Vissersbond geeft aan dat de Vogelrichtlijn en de landaanwinning zich niet met elkaar verdragen. Het plangebied is niet als Vogelrichtlijngebied aangewezen, terwijl het zich er wel voor kwalificeert.

Daarom is het beschermingsregime van de Habitatrichtlijn niet, maar dat van de Vogelrichtlijn wel van toepassing. Op basis van economische gronden kan geen inbreuk worden gemaakt op het beschermingsregime dat op grond van de kwalificatie voor de Vogelrichtlijn geldt.

B 6.10.2 Advisering

Volgens de Commissie m.e.r. zijn de te verwachten emissies vanuit de landaanwinning en de immissies als gevolg daarvan in de MER-deelnota Landaanwinning onvoldoende in beeld gebracht. Inmiddels is hiervoor een aanvullend onderzoek gestart. Op basis van de conceptresultaten is de Commissie van mening dat hierin voldoende informatie wordt gegeven over het te verwachten effect op de duinen. De Commissie beveelt aan het aanvullend onderzoek openbaar te maken en de resultaten ervan bij het opstellen en onderbouwen van PKB-plus deel 3a te betrekken. Ook beveelt de Commissie aan om effecten van luchtverontreiniging op natuur onderdeel te maken van het door de Commissie aanbevolen Masterplan voor de luchtkwaliteit in Rijnmond¹.

¹ Op dit laatste punt wordt ingegaan in bijlage B 5.1.

Algemeen: verlies aan natuurwaarden

De landaanwinning heeft een aantal negatieve gevolgen voor beschermde natuurwaarden in het gebied. In bijlage B 6.12 is een overzicht hiervan opgenomen.

Vanwege de significant negatieve effecten op kwalificerende habitats en soorten uit de Europese Vogel- en Habitatrichtlijn is volgens de vereisten van deze richtlijn eerst gezocht naar projectalternatieven zonder dergelijke schade. Bij het ontbreken daarvan, heeft het kabinet in de PKB-plus de «nee, tenzij-afweging» gemaakt en geconcludeerd dat het project een dermate groot publiek belang dient dat uitvoering, ondanks de schade aan beschermde natuur, toch nodig is. Vervolgens is er een plan opgesteld om de natuurschade zoveel mogelijk te beperken (mitigatie). Voor de schade die dan nog resteert, is een compensatieplan opgesteld. Het mitigatie- en compensatieplan wordt in bijlage B 6.12 behandeld.

Tegenover de negatieve natuureffecten staat, zoals de Stuurgroep Voor-delta aangeeft, als positief effect de toename van het intergetijdengebied. In de MER-deelnota Landaanwinning en het advies over natuurcompensatie bij een Tweede Maasvlakte zijn de (mogelijke) effecten van landaanwinning op de natuur nader onderbouwd.

Gevolgte methode

Over de onderbouwing en de betrouwbaarheid van het onderzoek naar de effecten op natuur, merkt het kabinet in het algemeen het volgende op. De natuureffecten van de landaanwinning zijn onderzocht door een team van onafhankelijke specialisten. Vervolgens heeft de Commissie m.e.r. op verzoek van de minister van Verkeer en Waterstaat de onderzoeksresultaten onafhankelijk getoetst en is er een aantal sessies geweest met deskundigen uit de wetenschapswereld, die een second opinion hebben gegeven. Het kabinet is van mening dat deze werkwijze ertoe heeft geleid dat het onderzoek naar effecten van de landaanwinning op natuur voldoende is onderbouwd en voldoende betrouwbaar is.

In de effectbeschrijving van de MER-deelnota Landaanwinning heeft op een inzichtelijke en navolgbare wijze een optelling of wegstreping plaatsgevonden van soorten, soortgroepen en natuurtypen. Daarnaast is inderdaad het uitgangspunt gehanteerd dat als natuurtypen die verloren gaan gecompenseerd worden door het ontwikkelen van dezelfde natuurtypen, ook voor de compensatie van soorten zorg is gedragen.

In het kader van het nader onderzoek naar de compensatieopgave en de compensatieopties is een andere werkwijze gehanteerd: het genoemde uitgangspunt is verlaten en er is gewerkt conform de richtlijnen voor het MER en de richtlijnen van de Europese Commissie voor de toepassing van de Habitatrichtlijn. Conform deze richtlijnen is eerst de compensatieopgave nader gespecificeerd voor de soorten en habitats, waarop het beschermingsregime van de Vogel- en Habitatrichtlijn van toepassing is. Vervolgens zijn voor elke compensatieoptie – na beschrijving van de huidige natuurwaarden ter plaatse – de netto veranderingen in natuurwaarden op die plaats bepaald. Hierbij is ook weer ingegaan op de soorten en habitats, die onder het beschermingsregime van de Vogel- en Habitatrichtlijn vallen.

Op basis van de netto te verwachten veranderingen is de bijdrage van elke compensatieoptie aan de compensatieopgave voor de landaanwinning vastgesteld. Hierdoor is inzicht verkregen in de mogelijkheden om te kunnen voldoen aan de compensatieplicht, zoals voorgeschreven door de

Habitatrichtlijn. In het nader onderzoek is dus geen sprake geweest van het bij elkaar optellen of het tegen elkaar wegstrepen van de soorten en habitats, die door de Vogel- en Habitatrichtlijn worden beschermd. Dit zou inderdaad strijdig zijn geweest met de genoemde EU-richtlijnen. Over het voorstel van Stichting De Noordzee om ook de diepe kustzone (en daarmee de Gehele kustzone) als belangrijk te kwalificeren, merkt het kabinet op dat over een dergelijke kwalificatie van mening kan worden verschillend, maar dat dit geen invloed heeft op de compensatiemaatregelen.

Niet onderzochte of genoemde zaken

Het voorzorgsbeginsel heeft betrekking op het omgaan met onzekerheden. Het houdt in dat indien effecten als gevolg van een ingreep redelijkerwijs worden vermoed, ervan wordt uitgegaan dat deze effecten zich zullen voordoen. Dit beginsel is toegepast. Er is steeds uitgegaan van een zogenaamd «worst case scenario». Naar de mening van het kabinet is zelfs bij een worst case scenario geen sprake van onaanvaardbaar grote risico's. Voor het kabinet vormen de gesignaleerde onzekerheden dan ook geen reden om af te zien van de landaanwinning, de bijbehorende zandwinning en de compensatiemaatregelen zoals beschreven in bijlage B 6.12.

Het effect van de morfologische veranderingen op de duinen van Voorne en Goeree is een belangrijk aandachtspunt geweest in het onderzoek voor de MER-deelnota Landaanwinning. Na het verschijnen van het MER is, zoals aangekondigd, aanvullend een onderzoek uitgevoerd naar de bandbreedtes in de morfologische en (als consequentie daarvan) de ecologische effecten. Dit bandbreedteonderzoek heeft niet geleid tot een bijstelling van de mogelijke effecten op de duinen.

Het is een onjuiste constatering dat alleen op de vermindering van saltspray is ingegaan als reden voor het optredende kwaliteitsverlies in de duinen van Voorne en Goeree. In de MER-deelnota Landaanwinning is aangegeven dat niet alleen saltsprayreductie, maar ook verandering van grondwaterstand, atmosferische depositie en afname van verstuivingen (sandspray) invloed kunnen hebben op het kwaliteitsverlies in de duinen. De afname van saltspray is echter de toonaangevende factor. Dit was de uitkomst van de expertmeeting over de effecten van de landaanwinning op de duinen van Voorne en Goeree, die in november 2000 is gehouden. Naar aanleiding van de meeting is, na de afronding van het MER, onderzoek gedaan naar aanvullende effecten op de duinen. Hieruit is naar voren gekomen dat het kwaliteitsverlies in de duinen groter kan zijn dan tot dusver is aangegeven. Dit extra kwaliteitsverlies komt overeen met een areaalverlies van maximaal 13 hectare zeereep en maximaal 3,5 hectare open, droog duin. Het areaal duinnatuur dat schade kan ondervinden is dus inderdaad groter dan gesteld in de MER-deelnota Landaanwinning en de PKB-plus deel 1. De compensatiemaatregelen zijn afgestemd op de maximaal mogelijke effecten (voorzorgsbeginsel).

Overigens zal compensatie moeten plaatsvinden van de effecten, zoals die zich daadwerkelijk voordoen. Mocht uit het monitoringsprogramma blijken dat de daadwerkelijke effecten groter zijn dan verwacht, dan zal dit leiden tot bijstelling van het pakket compensatiemaatregelen, zoals is aangegeven in paragraaf 3.3 (van de oorspronkelijke PKB-plus) met een beslissing van wezenlijk belang.

De onderwatereffecten als gevolg van intensivering van het kustonderhoud zijn onderzocht in het nadere onderzoek naar de compensatieopties. Dit onderzoek heeft geleid tot een extra compensatieplicht voor het verlies van maximaal 300 hectare zeenatuur.

Samen met het mogelijk grotere verlies aan zeenatuur als gevolg van de landaanwinning, dat naar voren is gekomen uit het onderzoek naar de morfologische en ecologische effecten, wordt daarom voor de compensatieopgave uitgegaan van compensatie voor het verlies van maximaal 3125 hectare zeenatuur. Over de effecten van een wijziging van de toegangsgeul en een eventuele verlegging van de stroomverlamningskuil, alsmede over de verstoring van kustvogels in de aanlegfase is op dit moment weinig te zeggen, omdat de aanlegstrategie nog niet bekend is. Deze aspecten zullen aan de orde komen in het projectenspoor.

Het ruimtebeslag van de landaanwinning en de morfologische effecten in de Haringvlietmonding zijn bij de referentieontwerpen ongeveer gelijk. Daarom zijn de te compenseren effecten op natuurwaarden ook ongeveer identiek.

In de MER-deelnota Landaanwinning zijn de effecten in beeld gebracht van de referentieontwerpen voor de landaanwinning en niet van de oudere varianten. De effecten van de zachte zeewering, die naar de mening van Natuurmonumenten-het Zuid-Hollands Landschap ontbreken, zijn in het MER wel onderzocht. In het onderzoek naar de compensatie opties, dat na het verschijnen van PKB-plus deel 1 heeft plaatsgevonden, is bij de nadere specificatie van de compensatieopgave ook ingegaan op de consequenties voor soorten en habitats als gevolg van de effecten van de zachte zeewering.

Vogelrichtlijngebied

De locatie van de landaanwinning is inderdaad niet aangewezen als Vogelrichtlijngebied, terwijl het zich wel daarvoor kwalificeert. Met het oog daarop wordt thans overwogen om alsnog over te gaan tot aanwijzing van dit gebied als Vogelrichtlijngebied.

B 6.11. Recreatie

B 6.11.1. Inspraak

Effecten landaanwinning op recreatie

Insprekers menen dat er te weinig aandacht is besteed aan de effecten van een landaanwinning op de recreatie(sector).

- De gemeente Goedereede vindt dat de gevolgen voor de recreatie op de Kop van Goeree en voor het imago van Ouddorp nader onderzocht dienen te worden.
- VVV Ouddorp aan Zee wijst op de negatieve gevolgen voor recreatie door horizonvervuiling. Ook vreest zij negatieve beperkingen voor de watersport, zeker als de compensatie-optie zeerreservaat doorgang vindt.
- De Kustzeilvereniging Rockanje wijst erop dat het zeilgebied voor de Slufter deels verloren gaat en dat te weinig aandacht is besteed aan de recreatiebelangen in het zeegebied, bijvoorbeeld voor de zeilsport en sportvisserij.
- Camping Ketjil en het Natuur- en Recreatieschap Haringvliet vinden dat er onvoldoende rekening wordt gehouden met de waterrecreatie en de strandrecreatie.

Compensatie verlies strandareaal Voorne-Putten

Het Recreatieschap Voorne/Putten/Rozenburg vindt dat het verlies aan strandareaal gecompenseerd dient te worden. Verder zou het recreatieschap, evenals het Natuur- en Recreatieschap Haringvliet, graag op het nieuwe strand faciliteiten zien in de vorm van openbare toiletten en strandgebonden horecafaciliteiten.

Landschappelijke aspecten

De gemeente Westvoorne geeft aan dat Westvoorne in open contact moet blijven met de zee. De gemeente Goedereede vindt dat op korte termijn een keus gemaakt moet worden uit de varianten voor de landaanwinning, zodat duidelijkheid ontstaat over de visuele gevolgen. De gemeente wil een blik vanaf Goeree die natuurlijk is, zonder direct uitzicht op industriële bedrijvigheid.

B 6.11.2. Standpunt kabinet

Effecten landaanwinning op recreatie

In het onderzoek naar de effecten van de landaanwinning is recreatie apart onderzocht. Uit dit onderzoek is het volgende gebleken:

- De recreatiemogelijkheden voor de grote watersport, waaronder zeezeilen in het Noordelijke deel van de Haringvlietmonding (m.n. het Brielse Gat) zullen afnemen als gevolg van aanzanding.
- De mogelijkheden voor de kleine watersport (o.a. sportvisserij) zullen toenemen.
- Ter plaatse van de toekomstige landaanwinning (voor de huidige Slufter) zullen de watersportmogelijkheden vanzelfsprekend verdwijnen. Ondanks deze effecten resteren in het omliggende gebied voldoende recreatiemogelijkheden.

Meer gebiedsspecifiek zijn de gevolgen van de landaanwinning voor de recreatie op de Kop van Goeree (incl. Ouddorp) onderzocht. Hieruit is gebleken dat van een negatieve invloed geen sprake zal zijn. In het MER-Landaanwinning worden de resultaten samengevat:

- Strandrecreatie zal licht toenemen.
- Watersportmogelijkheden blijven min of meer gelijk, omdat de kust voor Goeree niet verlandt, zoals dit het geval is voor Oostvoorne. Ook het Slijkgat verondiept overigens niet verder als gevolg van de landaanwinning.
- De bereikbaarheid van Goeree wordt niet beïnvloed door de landaanwinning. Van actieve buitensport en havengerichte recreatie is nauwelijks tot geen sprake op Goeree.

De effecten van het instellen van een zeereservaat voor de recreatie zijn niet onderzocht, omdat pas in een later stadium het regime wordt vastgesteld dat voor het zeereservaat gaat gelden. Op het moment dat dit regime is vastgesteld zullen ook de eventuele effecten van het zeereservaat in kaart worden gebracht.

Compensatieverlies aan strandareaal Voorne-Putten

Het strand van Oostvoorne zal inderdaad minder aantrekkelijk worden voor strandrecreatie door de verhoging van het slibgehalte en door vermindering van de branding. Deze negatieve effecten zijn in het MER Landaanwinning gespecificeerd. Er zijn evenwel ook positieve effecten voor de leefbaarheid te melden. Per saldo neemt het strandareaal toe in Voorne-Putten. Daarnaast is in het BRG-project Gebiedsgerichte benadering de «Kwaliteitsimpuls gesloten Oostvoornse Meer» opgenomen. Alles afwegend is het kabinet van mening dat met de recreatie in dit gebied voldoende rekening is gehouden.

Landschappelijke effecten

De MER-deelnota Landaanwinning en aanvullend onderzoek naar morfologische aspecten laten zien dat het gebied tussen de huidige Slufter en de kust van Voorne verondiept. Dit gebeurt zowel in een situatie met als in een situatie zonder landaanwinning. Wel zal in de situatie met een landaanwinning deze verondieping waarschijnlijk iets sneller verlopen.

In de PKB-plus wordt geen variant voor landaanwinning vastgesteld, zoals de gemeente Goedereede wil om zekerheid te krijgen over de visuele aspecten van de landaanwinning. Wel is in de PKB-plus als randvoorwaarde voor het definitieve ontwerp van de landaanwinning opgenomen: «mitigatie van de afname van de lengte kustzee door aanleg van minimaal overeenkomstige lengte van zachte zeewering inclusief onderwateroever aan de landaanwinning».

Door deze randvoorwaarde is in ieder geval deels een zachte zeewering van de landaanwinning gegarandeerd. Deze zachte zeewering ontnemt een deel van het zicht op de bedrijvigheid van de landaanwinning. Eventuele hoge elementen op de landaanwinning zullen echter wel zichtbaar blijven. Waar de minimaal vereiste zachte zeewering wordt gerealiseerd is overigens weer afhankelijk van het definitieve ontwerp van de landaanwinning.

B 6.12. Mitigatie en compensatie

Over mitigatie en compensatie staat in PKB-plus, deel 1: «In PKB-plus, deel 1, is een aantal denkbare compensatie-opties opgenomen. De compensatie-opties zullen in de periode tot PKB-plus, deel 3a, nader onderzocht worden.»

Hierna volgt eerst een uitgebreide samenvatting van de resultaten van het aanvullend onderzoek op het gebied van mitigatie en compensatie. Daarna volgen de inspraakreacties en de resultaten van advisering. Tot slot volgt het kabinetsstandpunt.

B 6.12.1. Aanvullend onderzoek

Mitigatie- en compensatieplan: Nader onderzoek naar de compensatiemogelijkheden

De te compenseren effecten als gevolg van de landaanwinning (de compensatieopgave) en de diverse compensatiemaatregelen, zoals genoemd in PKB-plus, deel 1, zijn nader onderzocht en uitgewerkt in een mitigatie- en compensatieplan. Onderstaand worden de resultaten kort samengevat¹. Bij het opstellen van het mitigatie- en compensatieplan zijn belanghebbenden betrokken.

Uit het onderzoek, waarbij ook alternatieve maatregelen zijn verkend, blijkt dat er geen significante negatieve effecten op de beschermde natuurwaarden worden verwacht, maar dat er sprake is van een batig saldo voor de betreffende ecosystemen.

1. De compensatieopgave

Voor het bepalen van de negatieve effecten van de landaanwinning op beschermde natuurwaarden is uitgegaan van de referentieontwerpen van de landaanwinning. Op basis van de huidige inzichten hebben de referentieontwerpen de volgende negatieve effecten op Europees en nationaal beschermde natuurwaarden:

- Verlies aan zeenatuur:
 - Direct verlies aan zeenatuur met een oppervlak van maximaal 2500 hectare ter plaatse van de landaanwinning.
 - Verlies van maximaal 300 hectare doordat bepaalde delen van de onderwateroever dusdanig frequent gesuppleerd moeten worden dat ze weinig waarde hebben voor het mariene ecosysteem.
 - Verlies van maximaal 325 hectare geulen en ondiepten in de Haringvlietmond als gevolg van kustmorfologische veranderingen.
 - Door de landaanwinning treden veranderingen op in sedimentatie- en erosiepatronen in de Haringvlietmonding. Hierdoor zal het totale areaal aan intergetijdengebied (EU-habitatype 1140; slikwadden/zandplaten) toenemen.

¹ Voor nadere toelichting op de onderzoeksresultaten wordt verwezen naar «Advies over natuurcompensatie bij een Tweede Maasvlakte», Expertisecentrum-PMR, oktober 2001.

- Op soortniveau worden significant negatieve effecten verwacht op foeragerende kustvogels (kuifduiker, toppereend, visdief).
- Effecten op de duinen:
 - verlies van 0 tot 19,5 hectare open droog duin en 0 tot 10 hectare zeereep in de duinen van Voorne en Goeree door struweelontwikkeling als gevolg van afnemende zoutinwaai (saltspray).
 - kwaliteitsverlies in dezelfde duinen als gevolg van een direct negatief effect van afnemende zoutinwaai op de kenmerkende soorten hogere planten. Dit komt overeen met een areaalverlies van 0–13 hectare.
 - mogelijk kwaliteitsverlies in ca. 1 hectare natte duinvallei en mogelijke negatieve effecten op prioritaire soorten Groenknolorchis en Nauwe Korfslak in de duinen van Voorne door grondwaterstandstijging als gevolg van verwachte kustaangroei.
 - de kustmorfologische veranderingen in de Haringvlietmonding als gevolg van een landaanwinning kunnen leiden tot een afname van de saltspray en de zandspray in de duinen van Voorne en Goeree.

Uitgaande van de maximaal mogelijke effecten leidt dit tot de volgende compensatieopgave:

- 3125 hectare zeenatuur;
- 19,5 hectare open droog duin;
- 23 hectare zeereep;
- 1 hectare natte duinvallei.

2. *Compensatiemaatregelen zeenatuur*

In PKB-plus, deel 1, is als voorkeursoptie opgenomen het realiseren van een zeereservaat voor de Haringvlietmond. Als alternatief voor het zeereservaat is in PKB-plus deel 1 het openstellen van het Oostvoornse Meer aangewezen. Belangrijk aspect van beide compensatie-opties is, naast het voldoen aan de compensatieopgave, het versterken van de samenhang van het ecosysteem van de Haringvlietmonding en daarmee van de gehele Voordelta.

2a. *Zeereservaat:*

Het zeereservaat is een compensatiemaatregel die binnen het resterende deel van de beschermingszone Voordelta een dusdanige kwaliteitsverbetering oplevert dat de negatieve effecten op de natuurwaarden daarmee worden gecompenseerd. Het gaat daarbij vooral om het verlies van zeebodem, de organismen die daar leven en de soorten hoger in de voedselketen (met name vogels) die daardoor (direct en indirect) voedselbronnen verliezen.

In het zeereservaat zullen de volgende functies niet meer worden toegestaan voor zover het kabinet verwacht dat zij substantieel negatieve effecten zullen hebben:

- bodemberoerende visserij;
- fuiken en staande netten;
- delfstofwinning; dit omvat mede proefboringen;
- gemotoriseerde recreatievaart buiten daartoe gemarkeerde gebieden. De te markeren gebieden dienen ertoe de recreatievaart niet onevenredig te belemmeren;
- activiteiten in een nader te specificeren deel van het luchtruim;
- betreden van droogvallende platen;
- militaire activiteiten;
- bouwwerken, zoals windmolens en zendmasten.

In het gebied direct ten zuiden van de landaanwinning en in de Haringvlietmond bevindt zich een grote variatie aan bodemtypen en waterdiepte, waardoor verschillende natuur- en habitattypen zich kunnen ontwikkelen.

De meest waardevolle natuur- en habitattypen worden verwacht op beschutte plaatsen achter zandbanken en op hard substraat (veen, klei, schelpen) in geulranden, op wrakken en stenen die gebruikt worden in het kader van de kustverdediging. De winst voor bodemdieren is met name de mogelijkheid voor de ontwikkeling van schelpdierbestanden, omdat deze niet meer weggevisst worden. Dit komt ten goede aan de voedselvoorraad voor vogels. De meeste menselijke activiteiten spelen zich af in het noordelijk deel van het gebied. Om hiermee rekening te houden wordt een zonering ingesteld, waarbij het beleid in het zuiden meer gericht is op natuurwaarden en in het noordelijk deel op belevingswaarden.

Uit onderzoek is gebleken dat met bovenbeschreven maatregelen een kwaliteitsverbetering van ongeveer 10% kan worden bereikt. Op grond hiervan is voor de omvang van het zeereservaat een opslagfactor van ruim 10 toegepast om aan de compensatieopgave van 3125 hectare te voldoen.

2b. Openen Oostvoornse meer

Het openstellen van het Oostvoornse Meer biedt andere natuurwaarden dan de natuurwaarden die verloren gaan door de landaanwinning. Nader onderzoek heeft uitgewezen dat het openen van het Oostvoornse Meer in combinatie met het «opvullen» ervan, resulteert in ecologische winst ten opzichte van de huidige situatie, omdat geen substantieel sedimenttransport van of naar het opengestelde meer plaatsvindt. Deze winst treedt met name op voor hogere planten en foeragerende vogels. Ook de versterking van de samenhang van het ecosysteem Voordelta wordt in het onderzoek als positief aangemerkt. Het openstellen en opvullen van het Oostvoornse Meer heeft aanzienlijke negatieve effecten op de huidige recreatieve waarden van het gebied. De mogelijkheden voor natuurrecreatie en extensieve recreatievormen nemen echter wel toe.

Ondanks de mogelijke positieve bijdrage aan het ecosysteem is geconcludeerd dat aan het openstellen van het Oostvoornse Meer nog veel onzekerheden kleven, waarvan de gevolgen van de ingrepen in de primaire waterkering de voornaamste zijn. Bovendien gaat het openen en opvullen van het Oostvoornse Meer ten koste van de huidige recreatieve waarden en resulteert de maatregel niet in de benodigde gelijkwaardige natuurwaarden die door de landaanwinning verloren gaan. Om deze reden is besloten dat het openen van het Oostvoornse Meer afvalt als compensatiemaatregel voor de landaanwinning.

3. Compensatiemaatregelen duinen

In de PKB-plus deel 1 is een aantal opties voor duincompensatie genoemd, waaronder twee voorkeursopties. Deze opties zijn nader onderzocht.

3a. Open droog duin en duinvallei

De omvang van de duincompensatie bedraagt 100 hectare. Deze omvang is afgeleid van:

- de ecologische ontwikkelingstijd van duinecosystemen. In 20 jaar tijd ontwikkelt een duinecosysteem circa 20% van de ecologische waarde ten opzichte van een volledig ontwikkeld duinecosysteem; en
- de tijdsperiode tussen het aanlegmoment van een fase van de landaanwinning, die schade kan opleveren aan de duinen en het moment waarop schade aan de duinen optreedt. Tussen deze twee momenten zit een tijdsperiode van 20 jaar op grond van de referentiemodellen.

Wanneer ervan wordt uitgegaan dat de fase van de landaanwinning, die schade veroorzaakt en de duincompensatie gelijktijdig worden gerealiseerd kan op grond van bovenstaande gegevens een multiplier van 5 worden toegepast op de omvang van de duincompensatie. (19,5 ha. duin met 100% ecologische waarde = 100 ha. duin met 20% ecologische waarde). Op grond van dit rekenmodel is bij een eerdere of latere realisatie van de duinen een andere multiplier van toepassing.

Uit het onderzoek kan geconcludeerd worden dat de voorkeursopties Kop van de Brouwersdam en Duingebied voor de Delflandse kust beide kunnen voldoen aan de compensatieopgave voor het natuurtype open droog duin (prioritair EU-habitatype 2130). De compensatieopgave voor de natte duinvallei (ca. 1 hectare) kan bij elk van deze opties gerealiseerd worden. Op het moment dat de negatieve effecten zich voordoen, zal de kwaliteit van het open droog duin (habitatype 2130) van het compensatieproject naar verwachting rond de 20% van de compensatieopgave bedragen. Om die reden is de omvang van het nieuw te ontwikkelen duingebied ongeveer vijfmaal zo groot genomen. Het minimumareaal van een voldoende ontwikkelde natte duinvallei is gesteld op 5–10 hectare. Het compensatieplan gaat daarom uit van 90–95 hectare te ontwikkelen open droog duin (habitatype 2130) en 5–10 hectare natte duinvallei (habitatype 2190). Met de ontwikkeling van natte duinvallei worden de mogelijk optredende negatieve effecten op de groenknolorchis gecompenseerd. Van deze maatregel kan waarschijnlijk tevens de nauwe korfslak profiteren.

Over de overige opties uit PKB-plus, deel 1 kan het volgende worden opgemerkt:

- De compensatieoptie De Enden levert geen open droog duin op. De natte duinvallei die hier kan worden gerealiseerd, is deels al in bestaand beleid vastgelegd.
- Bij de optie Duingebied binnenzijde Delflandse kust zijn de ontwikkelingskansen voor open droog duin minder goed dan bij de «buitengaats» opties. Dit als gevolg van de minder gunstige ligging ten opzichte van open zee.
- De compensatieoptie Oostduinen levert geen substantiële bijdrage aan de compensatieopgave.
- De optie Strandhaak Haringvlietmond scoort vanuit de compensatieopgave (natuurwinst) aanmerkelijk beter dan alle andere opties. Daar staat echter tegenover dat deze optie leidt tot negatieve effecten op de bestaande natuurwaarden in de Haringvlietmonding. Hierdoor valt deze optie als compensatiemaatregel af.

Alles overziende is de optie «Duingebied voor de Delflandse Kust» voor compensatie van het open droog duin en de natte duinvallei de meeste geschikte optie. De duinen tussen Ter Heijde en de Van Dixhoorndriehoek vormen in de huidige situatie weinig meer dan een zandige dijk waarin slechts weinig van de voor de Nederlandse duinenkust typerende ecotopen, natuurlijke processen en soorten aan te treffen zijn. De ecologische hoofdstructuur van de Nederlandse duinenkust kent hier een zeer zwakke schakel, terwijl de aanwezigheid van een nog steeds optimale saltspray aanzienlijke kansen biedt voor de te ontwikkelen natuurtypen.

Bovendien komt uit de Hollandse Kustvisie (Provincies Noord- en Zuid-Holland, 2000) naar voren dat dit kustvak een van de grootste toekomstige knelpunten wat betreft kustveiligheid is. Rekening moet worden gehouden met de mogelijkheid dat verdergaande optimalisatie van het ontwerp van de landaanwinning de compensatieopgave voor open droog duin en natte duinvallei wellicht beperkt.

3b. Zeereep

Voor de nieuwe zeereep is geen multiplier voor de oppervlakte gehanteerd, omdat dit natuurtype zich volgens deskundigen binnen de gestelde 20 jaar kan ontwikkelen. De mogelijkheden voor compensatie van zeereepareaal zijn om landschapsecologische redenen beperkt. Voor het functioneren van de kenmerkende processen is het noodzakelijk dat een zeereep blootgesteld is aan wind, zout, golven en getij van de «volle» Noordzee. Substantiële verbreding van de bestaande zeereep is niet zinvol, omdat dan de bestaande zeereep haar karakter verliest.

Uit het onderzoek is gebleken dat thans alleen de buitenzijde van de Brouwersdam als compensatielocatie in aanmerking komt:

- Voor de kust van de landaanwinning wordt uitgegaan van aanpassing van de in de referentieontwerpen geprojecteerde kustverdediging, zodat zich hier – binnen de bestaande contour van de landaanwinning – een goed functionerende zeereep kan ontwikkelen.
- De zeereep Brouwersdam houdt in dat aan beide uiteinden van de dam, waar nu een harde zeewering ligt, een zeereep wordt gerealiseerd. De harde oever wordt daarmee veranderd in een zachte oever. Dit levert een positieve bijdrage aan het kustecosysteem.

Indien mocht blijken dat de kust van de landaanwinning mogelijkheid biedt voor de ontwikkeling van een zeereep en die mogelijkheid de voorkeur verdient, dan kan alsnog – via de geëigende weg van wijziging van deze PKB – voor dat alternatief worden gekozen.

Validatie van het Saltspray model

In de periode november 2000 t/m april 2001 is onderzoek gedaan naar saltspray op negen punten langs de kust van de Baggerslibberging, Voorne en Goeree. Het doel was om het saltspraymodel te valideren, dat door het Waterloopkundig Laboratorium in Delft is ontwikkeld. Nagegaan is in hoeverre de meetresultaten overeenkomen met uitkomsten van modelberekeningen, waarbij de in de meet periode geldende winden golfcondities in het model zijn ingevoerd.

Meetresultaten en modeluitkomsten blijken in voldoende mate met elkaar overeen te komen om te kunnen stellen dat het saltspraymodel een bruikbaar middel is om veranderingen in saltspray in relatie tot een landaanwinning te voorspellen. De op het model gebaseerde voorspelling van effecten op duinnatuur krijgt hiermee een extra onderbouwing.

Effecten op duinnatuur

In nauw overleg met de betreffende deskundigen is een aanvullende effectvoorspelling voor duinnatuur gemaakt. Geconcludeerd is dat er drie typen mogelijk relevante, aanvullende effecten zijn:

- De directe effecten van de afname saltspray op waardevolle zeereepsoorten: een extra verlies van maximaal 7 vindplaatsen van waardevolle soorten.
- De verstruiking als gevolg van saltsprayreductie op waardevolle pioniersoorten van open droog duin: een extra verlies van maximaal 10 vindplaatsen van waardevolle soorten.
- Verhoging van de waterstand in natte duinvalleien als gevolg van kustaangroei: een extra verlies van maximaal 11 vindplaatsen van waardevolle soorten.

Met betrekking tot het open droog duin valt de extra compensatieopgave binnen de marges van de in PKB-plus, deel 1 gehanteerde omvang van 100 hectare voor duincompensatie. Voor het natuurtype zeereep is op grond van de onderzoeksresultaten besloten tot een aanvullende compensatieopgave van 13 hectare. Tevens is besloten tot het opnemen

an een compensatieopgave met betrekking tot natte duinvallei van circa 1 hectare binnen het nieuw aan te leggen duingebied.

Nagaan of de compensatiegebieden na realisering kunnen worden aangewezen als natuurbeschermingsgebied

Gekeken is of de beoogde compensatiegebieden na realisatie kunnen worden aangewezen als natuurbeschermingsgebieden. Een aantal van de compensatieopties, dat in PKB-plus, deel 1, is opgenomen, is al gelegen in aangemelde Vogel- en of Habitatrichtlijngebieden en/of maken deel uit van de Ecologische Hoofdstructuur. Een aantal andere gebieden heeft nog geen natuurbeschermingsstatus. Aangezien de compensatieopties de natuurwaarden van Natura 2000 die verloren gaan, dienen te compenseren, kan de redenering worden aangehouden, dat deze gebieden qua natuurwaarde gelijkwaardig moeten zijn aan het gebied waar de aantasting plaatsvindt. Dit houdt in dat de compensatiegebieden – indien nog niet als zodanig begrensd – kunnen worden toegevoegd aan de Vogel- en Habitatrichtlijngebieden.

B 6.12.2 Inspraak

Algemene aspecten van mitigatie en compensatie

De provincie Zuid-Holland, de gemeente Westvoorne en ROM-Rijnmond vinden dat niet de suggestie mag worden gewekt dat de 750 hectare natuur- en recreatiegebied als compensatie kunnen dienen voor de natuurwaarden, die verloren gaan als gevolg van de landaanwinning. Naar hun mening staat de compensatieverplichting voor de landaanwinning los van het deelproject 750 hectare natuur- en recreatiegebied.

Wat de timing voor het realiseren van compensatiemaatregelen betreft, vinden de Stichting Natuur en Landschap Voorne-Putten, Natuurmonumenten-Het Zuid-Hollands Landschap en de Stichting Duinbehoud dat de compensatie gereed moet zijn voordat de effecten van de landaanwinning optreden. De compensatie moet volgens de Stichting Natuur en Landschap Voorne-Putten in één keer worden gerealiseerd.

Ten aanzien van de locatie van de compensatie vindt de gemeente Westvoorne dat compensatie daar moet plaatsvinden waar de leefbaarheid direct nadelig wordt beïnvloed.

De gemeente Westvoorne vindt dat nadelige effecten binnen deze gemeente plaatsvinden, terwijl slechts het openen van het Oostvoornse Meer betrekking heeft op Westvoorne. De gemeente Schiedam en de stadsregio Rotterdam menen dat bij een landaanwinning compensatie moet worden gevonden in aan te leggen groen binnen het gebied van de stadsregio.

Natuurmonumenten-Het Zuid-Hollands Landschap en Stichting De Noordzee vinden dat de compensatie als concrete beleidsbeslissing opgenomen moet worden in PKB-plus, deel 3a.

Compensatieopgave

Voor het Productschap Vis is het onaanvaardbaar wanneer de compensatieopgave voor zeenatuur, op basis van het in PKB-plus deel 1 aangekondigde nader onderzoek, nog 300 hectare groter zou worden dan de 2500 hectare die als direct verlies van zeenatuur vanwege de landaanwinning is opgevoerd. Volgens Vogelbescherming Nederland leidt het verlies van habitatype 1140 (slikken) tot een sterk afnemende kwaliteit van de betekenis van het gebied als foerageergebied voor wadvogels. Hiervoor dient ook te worden gecompenseerd.

Compensatieopties

Hierna volgen de opmerkingen die zijn gemaakt over de compensatie-opties die in PKB-plus, deel 1, zijn gepresenteerd.

a. Zeereservaat

De United Fish Auctions, het Productschap Vis en de gemeente Goedereede hebben bezwaar tegen het instellen van een zeereservaat. Argumenten hiervoor zijn:

- de ecologische waarden van een zeereservaat zijn onbekend;
- een zeereservaat is in strijd met het Integraal Beleidsplan Voordelta, dat het accent legt op visserij in het betreffende gebied;
- de verwachte gevolgen voor het beheer en onderhoud van het Slijkgat;
- het verlies aan goede visgronden, waardoor de visserijsector wordt getroffen.

Het Wereld Natuur Fonds is voorstander van een zeereservaat en stelt voor de omvang uit te breiden tot 100 000 hectare. Bij het ontwerp en beheer daarvan moet naar hun inzicht de visserijsector betrokken worden.

De provincie Zuid-Holland noemt als randvoorwaarden:

- motivering van de omvang en de begrenzing van het zeereservaat – dit standpunt wordt gedeeld door de Nederlandse Vissersbond en het Productschap Vis;
- onderbouwing dat het reservaat leidt tot verbetering van de thans aanwezige natuurwaarden;
- onderbouwing van de meerwaarde van een zeereservaat ten opzichte van de huidige bescherming van de Noordzee;
- behoud van de bereikbaarheid van de havens in Stellendam en de noodankerplaats bij de Maasvlakte;
- betrekken van de visserijbelangen bij de instelling van het zeereservaat.

Andere partijen formuleren de volgende randvoorwaarden:

- het Productschap Vis pleit, als het zeereservaat er komt, voor een gefaseerde instelling en voor het kiezen van gebieden waar de visserij al beperkt of onmogelijk is gemaakt;
- Stichting De Noordzee vindt het niet nodig voor het zeereservaat uit te gaan van de 3 mijlsgrens, de werkelijke 20 m-NAP lijn zou minimaal onderdeel van het zoekgebied moeten zijn;
- de Stichting Natuur en Landschap Voorne-Putten meent dat bij het regime voor het zeereservaat als maatregel een gelimiteerd gebruik van bodem, flora en fauna voor economische doeleinden moet worden opgenomen.

Er zijn enkele opmerkingen gemaakt over de functie van het zeereservaat voor de kinderkamerfunctie van het kustgebied:

- het Productschap Vis signaleert dat in de MER-deelnota Landaanwinning staat dat het zeereservaat deze niet zal verbeteren, terwijl dit in PKB-plus, deel 1, als baten voor de visserij is opgevoerd;
- volgens de Nederlandse Vissersbond is er geen positief effect van het zeereservaat op de kraamkamerfunctie en is er op dit punt geen overleg gevoerd met de visserijsector.

Stichting De Noordzee vindt het inconsequent dat bij de zandwinning het effect van het beroeren van de zeebodem als tijdelijk en beperkt wordt gekwalificeerd, terwijl bij de instelling van het zeereservaat het voorkomen van bodemberoerende visserij als winstpunt wordt gezien.

b. Landbouwgebied De Enden op Goeree

De provincie Zuid-Holland benadrukt dat vigerend beleid niet als compen-

satie kan worden opgevat. De provincie heeft de indruk dat wat aangeduid is als De Enden binnen het vigerend beleid valt.

c. Oostvoornse Meer

De gemeente Westvoorne, de Stichting Natuur en Landschap Voorne-Putten en de Vereniging Verontruste Burgers van Voorne wijzen het openen van Oostvoornse Meer af omdat daardoor natuur- en recreatieve waarden verloren gaan.

De Bewoners Belanghebbenden Groep Moerwijk-Zandvliet wil de getijdenwerking niet alleen terugbrengen in het Oostvoornse Meer, maar ook in het Brielse Meer door de Brielse Maasdam van een sluis te voorzien («getemd getij»), zodat een natuurlijk functioneren van de gehele Maas-Rijndelta wordt bevorderd. Waterschap De Brielse Dijkkring vraagt bij openstelling van het Oostvoornse Meer aandacht voor de relatie met de kustveiligheid en het waterkwantiteitsbeheer.

d. Duingebied voor of aan binnenzijde Delflandse kust

Het Hoogheemraadschap van Delfland vraagt om een keuze te maken tussen landwaartse of zeewaartse versterking van de kustzone Delfland. Bewonersvereniging De Oude Hoek verzoekt om de effecten van de ontwikkeling van het duingebied voor de Delflandse kust in kaart te brengen.

e. Duingebied op de kop van de Brouwersdam

Het Waterschap Goeree-Overflakkee vindt dat de optie Duingebied op de kop van de Brouwersdam niet ten koste mag gaan van dagrecreatie ter plaatse en dat zo'n duingebied ook meerwaarde moet opleveren voor het toeristisch-recreatief product van Ouddorp aan Zee. Daarnaast geeft het waterschap aan dat rekening moet worden gehouden met de eventuele uitkomsten van de studie naar een Brouwersdam als stormvloedkering.

Vogelbescherming Nederland twijfelt aan de positieve effecten op natuurwaarden van de optie Duingebied op de kop van de Brouwersdam, omdat:

- het geen bijdrage levert aan het netwerk Natura 2000;
- kustzee wordt opgeofferd voor duinontwikkeling, terwijl elders al kustzee verloren gaat.

De Stichting Natuur en Landschap Voorne-Putten voorspelt een geringe natuurkwaliteit vanwege het grote aantal badgasten, vissers en surfers ter plaatse.

Prioritering compensatieopties en voorstellen voor nieuwe opties

Een groot aantal organisaties¹ en enkele particulieren spreken een voorkeur of afkeur uit voor één of meer van de compensatieopties uit PKB-plus deel 1, of geven in zijn algemeenheid aan waar natuurcompensatie naar hun mening moet plaatsvinden.

Daarnaast worden de volgende nieuwe opties aangedragen voor compensatie, regelmatig onder vermelding van de voordelen daarvan:

- De binnenduintrand van Voorne en Goeree, ter compensatie van natte duinvalleien; laten begroeien en eventueel verhogen van de zuiderdam.
- Tegengaan van verzoeting van het Oostvoornse Meer door het aanleggen van een pijp/spuisluis naar het Brielse Meer.
- Tegengaan van verzoeting van het Oostvoornse Meer door middel van de aanleg van een pijpleiding die zoutwater aanvoert, als alternatief voor stormvloedkering in de Brielse Gatdam.
- Aanbrengen van compensatie op de zwakkere punten van de kust van Goeree (Waterschap Goeree-Overflakkee).
- Een zeereservaat ver uit de kust.

¹ Gemeente Westvoorne, gemeente Goedereede, deelgemeente Hoek van Holland, Waterschap De Brielse Dijkkring, Recreatieschap Voorne/Putten/Rozenburg, Productschap Vis, Waterschap Goeree-Overflakkee, Natuurmonumenten-Het Zuid-Hollands Landschap, Zuiveringsschap Hollandse Eilanden en Waarden, Stichting Confederatie Sportvisserijbelangen, gemeente 's Gravende, Hoogheemraadschap van Delfland en Stichting Duinbehoud.

- Herstelplan voor Oostvoornse Meer in plaats van openstelling.
- Het gebied rond Rhoon tot cultureel erfgoed verklaren in plaats van de huidige plannen voor IJsselmonde.
- Verdergaande openstelling van de Haringvlietsluizen.
- Ecologische optimalisering/herinrichting van de zeereep, met name aan de noordkant van Voorne.

Stichting De Noordzee geeft als mitigatiemaatregelen ter overweging:

- Het uitsluiten van de zuidelijke variant van de referentieontwerpen.
- Maximale mitigatie (effecten operationeel ontwerp niet groter dan de meest milieuvriendelijke variant van de landaanwinning).

Compensatie van recreatie

De compensatiemaatregelen, met name het zeereservaat, houden naar de mening van een aantal organisaties onvoldoende rekening met de recreatiebelangen¹. Daarnaast vindt de VVV Ouddorp aan Zee dat recreatie en toerisme als volwaardige en economisch gezien belangrijke bedrijfstak ook gecompenseerd moet worden. Volgens de Stichting Confederatie Sportvisserijbelangen gebeurt dat thans onvoldoende. De Vereniging van Eigenaren en/of exploitanten van recreatieterreinen in Ouddorp aan Zee vraagt in dit licht om nadere studie naar compensatie op het gebied van recreatie en toerisme. In verband met het bovenstaande, vragen enkele van de genoemde organisaties om compensatie-opties die niet ten koste gaan van recreatiewaarden, bijvoorbeeld door ze buiten de kustzone te plaatsen.

Effecten van compensatie-opties

In PKB-plus, deel 3a, mag volgens Concept geen sprake meer zijn van verschillende inzichten over de waardering van de effecten van de compensatie. De Stichting Duinbehoud, Natuurmonumenten en Het Zuid-Hollands Landschap missen een beschrijving van de effecten van de compensatiemaatregelen. Voor een goede beoordeling van de compensatiemaatregelen is dat volgens hen noodzakelijk. De Stuurgroep Voordelta spitst dit toe op de consequenties van de compensatieopties voor visserij, recreatie en kustverdediging. Natuurmonumenten-Het Zuid-Hollands Landschap verwachten dat in PKB-plus, deel 3a, alsnog een deugdelijk pakket maatregelen voor mitigatie en compensatie en een goede regeling voor de compensatie worden verankerd.

Vervolproces en uitwerking mitigatie- en compensatiemaatregelen

Stichting De Noordzee vindt dat er een compensatieplan moet komen voor zowel de zandwinning als de landaanwinning. Ten aanzien van de kosten van compensatie merkt deze organisatie op dat deze onderdeel behoren te zijn van de stichtingskosten van de landaanwinning.

Bewonersvereniging De Oude Hoek wil weten hoe ervoor wordt gezorgd dat de natuurcompensatie daadwerkelijk natuur blijft. Vogelbescherming Nederland acht het noodzakelijk het zeereservaat als natuurbeschermingsgebied aan te wijzen in combinatie met een beheersplan, en een verbod in te stellen op elke vorm van mechanische visserij. Stichting De Noordzee stelt voor om de compensatie te waarborgen door deze op te nemen in Natura 2000. Verder wil de stichting eigendom en beheer aan een natuurbeschermingsorganisatie overdragen en de compensatiegebieden in de Natuurbeschermingswet aanwijzen en opnemen in het streek- en bestemmingsplan.

¹ Vereniging van Eigenaren en/of exploitanten van recreatieterreinen te Ouddorp aan Zee, VVV Ouddorp aan Zee, Stichting Confederatie Sportvisserijbelangen, Kustzeilvereniging Rockanje, Camping Ketjil.

De huidige PMR-actoren dienen zich volgens de gemeente Rotterdam in te zetten voor de integraliteit van het vervolgtraject. Het rijk zal zich daarbij in moeten spannen voor afstemming met de Europese Commissie op het punt van mitigatie en compensatie.

Ten aanzien van monitoring merkt United Fish Auctions op dat aanvullende compensatie vereist is, als uit monitoring blijkt dat de effecten van de landaanwinning groter zijn dan verwacht. Voor de beoordeling van de daadwerkelijke effecten hebben Natuurmonumenten-Het Zuid-Hollands Landschap criteria geformuleerd, die voor hen daarbij van belang zijn.

B 6.12.3. Advisering

De Commissie m.e.r. noemt de volgende punten:

- Naar haar mening moeten de gegevens over saltspray die in de MER-deelnota Landaanwinning zijn gehanteerd als zeer voorlopig worden beschouwd. De Commissie beveelt aan deze onzekerheden te betrekken bij het interpreteren van de conclusies in de MER-deelnota Landaanwinning over de duinen, het vaststellen van de compensatieverplichting en het opstellen van het evaluatieprogramma.
- De Commissie adviseert om een overzicht te maken van de vogels-oorten die in de Vogelrichtlijn zijn genoemd en binnen het invloedsgebied van het project vallen.

De directeur Zuidwest van LNV vindt het als wettelijk MER-adviseur van groot belang dat uit nader onderzoek duidelijk wordt, wat de feitelijke meeropbrengst is van de voorgestelde maatregelen.

B 6.12.4. Standpunt kabinet

Conclusies van het kabinet naar aanleiding van het nader onderzoek naar maatregelen voor natuurcompensatie

Op basis van het aanvullend onderzoek en het advies van het zogeheten bestuurlijk stakeholdersoverleg¹ trekt het kabinet de volgende conclusies:

- Het directe verlies aan zeenatuur met een oppervlak van circa 3125 hectare moet worden gecompenseerd middels een zeereservaat met een omvang van 31 250 hectare voor de Haringvlietmond. Conform het advies van het ONR is de ruimtelijke begrenzing van deze compensatie-optie zodanig gekozen dat een gebied van 40 000 hectare is gereserveerd. Dit is een zoekgebied. Daarbinnen zal een aaneengesloten zeereservaat van maximaal 31 250 hectare worden gerealiseerd. Het openen van het Oostvoornse meer valt als alternatief af.
- Er zijn voldoende mogelijkheden voor het monitoren van de optredende effecten na realisatie van delen van het zeereservaat en voor het bijstellen van het compensatieprogramma indien de effecten afwijken ten opzichte van de huidige inzichten. De compensatie kan zodoende gereed zijn op het moment dat effecten optreden.
- Het indirecte effect op de habitattypen open droog duin, natte duinvalleien en zeereep resp. moet worden gecompenseerd door het realiseren van 100 hectare duingebied (inclusief natte duinvalleien) voor de Delflandse kust en door het realiseren van 23 hectare zeereep bij de Brouwersdam.

Wijziging van de Beslissingen van wezenlijk belang over mitigatie van zandwinning

De passage van de beslissing van wezenlijk belang met betrekking tot de mitigatie van de zandwinning luidt in gewijzigde vorm: «mitigatie van de eventuele negatieve effecten van de zandwinning (onder meer vertroebeling). Hierbij speelt een rol:

- Benutting van het zand dat vrijkomt bij de verdieping, verlegging en verbreding van de vaargeul.
- De inzet van milieuvriendelijke winmethoden en technieken.
- Beperking van de periode van winning en de omvang van de winningslocatie.»

¹ Het bestuurlijk stakeholdersoverleg bestaat uit de direct bij de compensatie betrokken (lokale) publieke partners en maatschappelijke organisaties.

Met deze formulering is de beslissing beter is gericht op de beperking van de eventuele nadelige effecten van vertroebeling. Of de effecten nadelig zijn is onder meer afhankelijk van de locatie van winning en de reeds aanwezige natuurlijke vertroebeling (door slib en plankton).

De mitigerende maatregelen kunnen vooral worden gezocht in het concentreren van de zandwinning in tijd en ruimte en in geringere mate eventueel in het ontwikkelen en inzetten van nieuwe wintechnieken. De huidige wintechnieken zijn technologisch al zeer geavanceerd en de kans dat nieuwe wintechnieken veel kunnen bijdragen aan de reductie van vertroebeling, moet als gering worden ingeschat. Een gunstiger milieuresultaat valt te behalen door een slimme wijze van uitvoering. Door concentratie van de winning in perioden waarbij rekening wordt gehouden met de variabele natuurlijke vertroebeling kunnen nadelige effecten worden verminderd. Met name het toenemen van schadelijke algen ten gevolge van extra vertroebeling moet worden vermeden. Mitigatie kan ook worden bereikt door beperking van de winperiode op een bepaalde locatie. Dit leidt tot een sneller herstel van het ecosysteem. De mitigerende maatregelen zullen worden vastgelegd in de vergunningvoorwaarden voor de zandwinning.

Het kabinet heeft het advies van het ONR opgevolgd om in paragraaf 3.3.4 (van de oorspronkelijke PKB-plus) op te nemen dat de eerste fasen van de landaanwinning zodanig zullen worden ontwikkeld dat geen of relatief de kleinste natuureffecten optreden.

Ook in de daarop volgende beslissing van wezenlijk belang is een wijziging doorgevoerd. De gewijzigde tekst luidt:

«Conform de nationale en Europese regelgeving zullen de beschermde natuurwaarden, die significante negatieve effecten ondervinden van de aanleg van de landaanwinning en de zandwinning worden gecompenseerd. Besluiten over de uitvoering van (fasen van) de landaanwinning en de zandwinning dienen vergezeld te gaan van een besluit over compenserende maatregelen. De compensatie zal gereed zijn op het moment dat de effecten optreden.»

De achtergrond van deze wijziging is dat in de Ministerraad van 9 juli 2001 is besloten tot een wijziging van de Natuurbeschermingswet 1998 voor advies voor te leggen aan de Raad van State. De wijziging strekt ertoe de voorschriften van artikel 6 van de Habitatrichtlijn in de Nederlandse wetgeving te verankeren. De doorgevoerde tekstwijziging is conform het voorstel tot wijziging in de Natuurbeschermingswet.

Conform het advies van het ONR is aan deze paragraaf toegevoegd dat ook de beoordeling van mitigatie en compensatie per fase zal plaatsvinden (paragraaf 3.3.4 van de oorspronkelijke PKB-plus).

Hierna wordt ingegaan op de reacties, die uit de inspraak en advisering voortkomen:

Algemene aspecten van mitigatie en compensatie

De suggestie dat de 750 hectare natuur en recreatie als compensatie kan dienen voor de natuurwaarden, die verloren gaan als gevolg van de aanleg van de landaanwinning is onjuist, alleen al omdat de eisen die nationale en Europese regelgeving stellen aan de natuurcompensatie geheel anders zijn dan de doelstelling van het deelproject 750 hectare natuur- en recreatiegebied.

De compensatiemaatregelen dienen conform artikel 6 van de Habitatrichtlijn om door de landaanwinning mogelijk verloren gegane natuur-

waarden te compenseren. De compensatie voor een bepaalde natuurwaarde zal gerealiseerd moeten zijn op het moment dat de effecten van de aanleg van de landaanwinning op de betreffende natuurwaarden optreden. Vanwege de mogelijkheid de landaanwinning gefaseerd aan te leggen zullen ook de compensatiemaatregelen gefaseerd kunnen worden gerealiseerd.

De compensatiemaatregelen hebben tot doel voor de landaanwinning te voldoen aan de betreffende bepalingen uit de Vogel- en Habitatrichtlijn. Andere compensaties en opties zijn geen onderdeel van dit pakket. Wel is bij de afweging tussen verschillende natuurcompensatie-opties, daar waar mogelijk rekening gehouden met de wensen van de insprekers en de verschillende bestuurlijke partijen. Een en ander heeft geleid tot een pakket van maatregelen zoals beschreven in paragraaf 3.3.4 (van de oorspronkelijke PKB-plus). in de vorm van een drietal concrete beleidsbeslissingen.

Compensatie-opgave

Voor het vaststellen van de compensatieopgave en in het verlengde daarvan de compensatiemaatregelen moet conform de Habitatrichtlijn worden uitgegaan van het zogenaamde voorzorgsbeginsel. Dit houdt in: er vanuit gaan dat effecten, die redelijkerwijs kunnen optreden, ook optreden en daar de mitigatie- en compensatiemaatregelen op afstemmen.

In het rapport «Advies over natuurcompensatie bij een Tweede Maasvlakte» wordt onderbouwd welke effecten door de aanleg van de landaanwinning kunnen optreden, welke compensatie-opgave daaruit voortvloeit en tot welke concrete compensatiemaatregelen dat heeft geleid. In de MER-deelnota Landaanwinning is er nog van uitgegaan dat er een mogelijk verlies aan slikken optreedt. Nader onderzoek (zie bijlage B 6.6.2) laat evenwel zien dat er sprake zal zijn van een toename aan slikken.

Compensatie-opties

a. Zeereservaat

Zoals hiervoor beschreven handhaaft het kabinet haar voorkeur voor het compenseren van het verlies aan zeenatuur door het instellen van een zeereservaat. Een belangrijke reden is dat het enig mogelijke alternatief – «Openen Oostvoornse Meer» – niet de natuurwaarden biedt, die moeten worden gecompenseerd. Bij de uitwerking van het zeereservaat is waar mogelijk getracht recht te doen aan de argumenten, die de insprekers naar voren hebben gebracht. De visserijsector is betrokken geweest bij het nader onderzoek voor het zeereservaat. Tevens is de visserijsector betrokken bij het bestuurlijk overlegtraject, dat heeft plaatsgevonden om te komen tot een akkoord over het compensatiepakket. Ook bij de verdere uitwerking van het zeereservaat zal de visserijsector worden betrokken.

Nader onderzoek (zie bijlage B 6.12.1) heeft aangetoond dat het juridisch mogelijk is een zeereservaat in te stellen en extra beperkingen en maatregelen aan activiteiten op te leggen bovenop de instandhoudingsverplichtingen die voortvloeien uit de Vogel- en Habitatrichtlijn en het vigerend beleid voor de Voordelta. Het Integraal Beleidsplan Voordelta geeft aan het beoogde gebied voor het zeereservaat een multifunctionele bestemming. Instelling van een zeereservaat betekent een nadere specificatie van deze bestemming. Van «in strijd zijn met», zoals een inspreker suggereert, is geen sprake.

b. Landbouwgebied De Enden op Goeree

In het Mitigatie- en compensatieplan is beargumenteerd dat de compen-

satie-optie De Enden geen mogelijkheden biedt voor kwaliteitsverbeterende maatregelen, die aansluiten bij en aanvullend zijn op vigerend beleid. Daarom is besloten op basis van het nader onderzoek en het bestuurlijk overleg daarover met overheden en belangengroeperingen om de compensatie-optie De Enden te laten vervallen.

c. Oostvoornse Meer

Deze compensatie-optie is, zoals hiervoor beargumenteerd, komen te vervallen.

d. Duingebied voor of aan binnenzijde Delflandse kust

In het mitigatie- en compensatieplan is beargumenteerd gekozen voor de optie «Duingebied de Delflandse kust». Ten aanzien van de keuze tussen landwaartse of zeewaartse versterking van de kustzone, waarom Hoogheemraadschap Delfland vraagt, wordt gekozen voor een zeewaartse versterking. De effecten van de ontwikkeling van het duingebied zijn terug te vinden in het mitigatie- en compensatieplan.

e. Duingebied op de Kop van de Brouwersdam

Voor de optie duingebied op de «Kop van de Brouwersdam» zijn twee varianten onderzocht:

- verbreding Springertduinen;
- (aanleg van) zeereep Brouwersdam.

Ten aanzien van de zeereep is in het Mitigatie- en compensatieplan beschreven hoe de keuze voor een ontwikkeling van een zeereep van 23 hectare op de Kop van de Brouwersdam tot stand is gekomen. Daarbij is tevens aangegeven waarom deze compensatieoptie niet ingezet is voor het realiseren van de compensatie-opgave voor droge duinnatuur en een natte duinvallei. Daarmee wordt voor een deel tegemoet te komen aan de naar voren gebrachte bezwaren.

Prioritering compensatie-opties en voorstellen voor nieuwe opties

Om tot een pakket compensatiemaatregelen te komen is een afweging gemaakt tussen de opties, die in PKB-plus, deel 1 zijn gepresenteerd. Het startpunt was daarbij steeds de compensatie-opgave, die voortvloeit uit de Vogel- en Habitatrichtlijn. Opties die daar niet aan voldeden konden verder bij het bepalen van het compensatiepakket geen rol spelen. De opties die wel ingezet konden worden om te voldoen aan de compensatie-opgave, zijn zorgvuldig met elkaar vergeleken. Waar verschillende maatregelen mogelijk waren om aan een bepaalde compensatie-opgave te voldoen zijn deze tegen elkaar afgewogen. Uiteindelijk is na een uitgebreide consultatie van externe partijen via zogenaamd stakeholdersoverleg het definitieve pakket aan compensatiemaatregelen samengesteld.

Compensatie van recreatie

Zoals hiervoor al opgemerkt, zijn in de uiteindelijke keuze van de compensatiemaatregelen de ecologische vereisten van de Habitatrichtlijn sturend geweest. Slechts in tweede instantie hebben andere argumenten, zoals recreatieve belangen, een rol kunnen spelen. Waar een afweging kon plaatsvinden, is het aspect recreatie wel meegewogen.

Vervolgproces en uitwerking mitigatie- en compensatiemaatregelen

De compensatiemaatregelen voor de landaanwinning zijn zeer concreet geformuleerd. De uitwerking van de voorgestelde compensatiemaatregelen zal plaatsvinden in het projectenspoor. Daarbij gaat het niet alleen om de realisering van de voorgenomen maatregelen, maar ook over de beheersvorm. De compensatiegebieden zullen na realisering onder de Vogel- en Habitatrichtlijn worden gebracht.

Ten aanzien van de compensatiemaatregelen voor de zandwinning is het kabinet van mening dat er nog geen zicht is op de precieze effecten van de zandwinning en dat om die reden ook nog geen uitspraken kunnen worden gedaan over de compensatie-opgave of de concrete compensatiemaatregelen.

Het kabinet neemt het advies van de Commissie m.e.r. over om de onzekerheden omtrent zoutspray te betrekken bij het interpreteren van de conclusies over de duinen, het vaststellen van de compensatieverplichting en bij het opstellen van het compensatieprogramma. Inmiddels is een lijst beschikbaar van de in de Vogelrichtlijn genoemde vogelsoorten binnen het invloedsgebied van het voornemen.

B 6.13. Verdere planuitwerking landaanwinning

B 6.13.1. Inspraak

Wensen en aanbevelingen voor verdere planuitwerking

Verschillende partijen brengen hun wensen naar voren en doen aanbevelingen voor de verdere uitwerking van de landaanwinning.

- Varianten: Een inspreker wil graag een variant voor de landaanwinning die zorgt voor een positieve natuurbalans. Ballast Nedam spreekt zijn voorkeur uit voor referentieontwerp II. De Bewoners Belanghebbenden Groep Moerdijk-Zandvliet doet datzelfde voor de meest milieuvriendelijke variant uit het MER.
- Ligging en begrenzing: De Stuurgroep Voordelta vraagt bij de uitwerking om een zo noordelijk mogelijke ligging, zoveel mogelijk zachte zeewering en een uitwerking die de noodzaak tot zandsuppleties zoveel mogelijk beperkt. Twee insprekers, waaronder de gemeente Westvoorne, vragen om bij de uitwerking gebruik te maken van de in het rapport «Visie en Durf» genoemde Haringvlietlijn. Het Natuur- en Recreatieschap Haringvliet gaat er vanuit dat in de uitwerking de demarcatielijn niet wordt overschreden. Natuurmonumenten-Het Zuid-Hollands Landschap willen dat ook bij het operationele ontwerp zoveel mogelijk gestreefd wordt naar verdergaande mitigatie.
- Inrichtingswensen: Het Recreatieschap Voorne/Putten/Rozenburg vraagt om faciliteiten op het nieuwe strand. De gemeente Goedereede wenst een groene buffer aan de zuidzijde van de landaanwinning. Consept wil graag het principe van duurzame bedrijventerrein verwerkt zien in PKB-plus, deel 3a, en in het publiek programma van eisen. Deltalinqs vindt dat bij de inrichting van de landaanwinning optimaliseren en flexibiliseren voorop moeten staan.
- Fasering: Natuurmonumenten-Het Zuid-Hollands Landschap verzoeken om het gunstige effect van fasering (negatieve effecten voor de natuur pas in laatste fase van aanleg) als faseringsstrategie in de randvoorwaarden voor het projectenspoor op te nemen.
- Ontsluiting: Zowel Ballast Nedam als Koninklijke Schuttevaer benadrukken het belang van een goede inpassing van infrastructuur voor de binnenvaart bij de landaanwinning. Zij stellen voor dat betrokkenen gezamenlijk komen tot een goed programma van eisen.

Programma van eisen

Ballast Nedam hoopt dat in de uitwerking van de plannen de overheid aan het bedrijfsleven niet een gedetailleerd programma van eisen geeft, maar outputspecificaties.

Vervolg besluitvormingsproces

Het Productschap Vis betreurt het dat de PKB-plus, deel 1, tot stand is gekomen zonder bestuurlijk overleg met de visserijsector. Zij acht het in

het vervolg van het besluitvormingsproces zeer onwenselijk wanneer de visserij op geen enkele wijze bestuurlijk betrokken is bij de besluitvorming.

B 6.13.2. Standpunt kabinet

Wensen en aanbevelingen voor verdere planuitwerking landaanwinning

Het kabinet maakt de aanleg van een landaanwinning ruimtelijk mogelijk door in de PKB-plus uitspraken te doen over de ruimtelijke kaders, waarbinnen een landaanwinning gestalte kan krijgen.

Het kabinet doet geen uitspraak over de precieze ligging, vorm, inrichting of het gebruik van de landaanwinning en evenmin over het aantal fasen waarin de landaanwinning wordt aangelegd of over de omvang die de landaanwinning per fase zou moeten krijgen. Het uiteindelijke ontwerp van de landaanwinning zal vorm krijgen in het projectontwikkelingsspoor. Deze uitwerking moet plaatsvinden binnen de randvoorwaarden die zijn opgenomen in deze PKB-plus, deel 4.

Het kabinet acht het van belang om in het projectenspoor nadere aandacht te besteden aan de relatie tussen het streven naar maximale flexibiliteit van de uitvoering van de landaanwinning en de andere randvoorwaarden die aan de landaanwinning zijn gesteld, zoals bijvoorbeeld de wens tot clustering van activiteiten.

Programma van eisen

De PKB-plus geeft randvoorwaarden waarbinnen de landaanwinning uitgewerkt kan worden. In het projectenspoor zal overeenkomstig de wens van de inspreker een programma van eisen worden opgesteld in de vorm van outputspecificaties.

Vervolg besluitvormingsproces

Naar de mening van het kabinet zijn maatschappelijke organisaties bij de totstandkoming van PKB-plus, deel 1, voldoende mogelijkheden geboden om bij het proces betrokken te zijn. Maatschappelijke organisaties hebben via Topberaad en Overleg Niet Rijkspartijen (ONR) ook een belangrijke bijdrage geleverd aan PKB, deel 1, die door het kabinet is overgenomen. Ook in het vervolgproces is het kabinet voornemens om maatschappelijke organisaties hier nauw bij te betrekken.

B 7.1. Doel, aanpak en locatiekeuze*B 7.1.1. Inspraak en advisering**750 hectare natuur en recreatiegebied in relatie tot compensatie*

In een aantal inspraakreacties wordt ingegaan op de relatie die in de discussies over PMR tot nu toe gelegd is tussen de compensatie voor de natuurwaarden die verloren gaan als gevolg van een landaanwinning en het deelproject 750 hectare natuur- en recreatiegebied. In een aantal van deze reacties wordt gesteld dat de realisering van de 750 hectare natuur- en recreatiegebied dient om de natuurwaarden te compenseren die verloren gaan door het aanleggen van de landaanwinning.

Locatie 750 hectare

In één specifieke reactie wordt voorgesteld om de 750 hectare, zoals aanvankelijk ook de bedoeling was, nabij de landaanwinning tot stand te brengen. Er zijn ook insprekers die veronderstellen dat de 750 hectare ingezet wordt om de negatieve milieueffecten te compenseren die het gevolg zijn van de landaanwinning en die het achterland daarvan (extra) zullen belasten. Het gaat hierbij met name om het Recreatieschap Voorne/ Putten/Rozenburg, het Waterschap Goeree-Overflakkee, de gemeente Westvoorne, de WLTO, de Stichting De Bomenridders, de Kamer van Koophandel Rotterdam, de gemeente Goedereede en de camping Ketjil te Oostvoorne. Enkele insprekers noemen specifieke locaties waar de 750 hectare natuur en recreatie een plek zou moeten krijgen. Een aantal insprekers wijst erop dat er veel onduidelijkheid bestaat over de toekomstige inrichting van de locaties die in de concrete beleidsbeslissingen over de 750 hectare natuur- en recreatiegebied zijn benoemd. Sommige insprekers voegen hieraan toe, betrokken te willen worden bij de verdere plan-uitwerking.

Algemene opmerkingen bij de milieueffectrapportage

Over de Milieueffectrapportage 750 hectare natuur- en recreatiegebied worden de volgende algemene opmerkingen gemaakt:

- Analooq aan de randvoorwaarden voor een landaanwinning zou volgens Natuurmonumenten-Het Zuid-Hollands Landschap in de PKB-plus aangegeven moeten worden dat het uiteindelijke ontwerp van de 750 hectare eenzelfde bijdrage moet leveren aan de projectdoelstelling als de varianten die in het MER zijn beschreven.
- Hoewel voorgeschreven in de richtlijnen voor het milieueffectrapport zijn de meeste effecten van de onderzochte varianten voor de 750 hectare niet kwantitatief bepaald. Dit dient volgens Natuurmonumenten-Het Zuid-Hollands Landschap te worden hersteld door minimaal de elementen van het MER die wel toetsbaar zijn als uitgangspunt te hanteren bij de projectontwikkeling.

Voorbeelden daarvan zijn de doelsoorten voor Midden-IJsselmonde en de doelsoorten voor de ecologische verbindingzone in de noordrand. Ook het ministerie van LNV vraagt, als wettelijk MER-adviseur, om een verdere kwantificering van de milieueffecten van de onderzochte varianten, ter onderbouwing van de uiteindelijke locatiekeuzen en inrichtingsschetsen, zoals in de richtlijnen is opgenomen.

Vervolgonderzoek Kosten-batenanalyse 750 hectare natuur- en recreatiegebied

Bedoeling van het deelproject is 750 hectare natuur- en recreatiegebied te realiseren ter verbetering van de leefbaarheid in Rijnmond. Voor de 750 hectare natuur- en recreatiegebied is een analyse gemaakt van de kosten en baten van de voorkeursvariant uit PKB-plus, deel 1. In deze analyse is de zogenaamde Rand van Rhoon, aansluitend op het plangebied, eveneens meegenomen, rekening houdend met meerdere mogelijke inrichtingen van dat gebied. Belangrijke maatschappelijke kosten voor het deelproject 750 hectare natuur- en recreatiegebied zijn de benodigde investeringen voor de realisatie, het verdwijnen van de huidige aanwending van de grond, de kosten voor instandhouding en exploitatie van het gebied en diverse negatieve externe effecten. Hiertegenover staan baten in de vorm van het ontstaan van een natuur- en recreatiegebied waarvan kan worden genoten door in het gebied te recreëren (gebruikswaarde) en waarvan het pure bestaan op zichzelf wordt gewaardeerd (bestaanswaarde).

Wanneer uitsluitend wordt gekeken naar de gebruikswaarde tot 2035 en naar de kosten, heeft geen van de onderzochte subvarianten van de voorkeursvariant uit PKB-plus, deel 1, een positief saldo. Wanneer er in de analyse rekening wordt gehouden met een restwaarde na 2035, dan scoren alle subvarianten positief. Dit wordt versterkt wanneer ook de bestaanswaarde in ogenschouw wordt genomen. Het geven van een totaalsaldo, inclusief de bestaanswaarde en externe effecten, is niet mogelijk omdat deze niet in prijzen zijn uitgedrukt. Deze posten zijn kwalitatief gewaardeerd. Conclusie luidt dat het project, zeker op langere termijn, vanuit maatschappelijk oogpunt voldoende rendement oplevert.

B 7.1.3. Standpunt kabinet

750 hectare natuur- en recreatiegebied en natuurcompensatie

Het kabinet benadrukt dat het deelproject 750 hectare natuur- en recreatiegebied het belangrijkste onderdeel is van de beoogde kwaliteitsverbetering voor de leefomgeving van het Rijnmondgebied, het tweede deel van de dubbele doelstelling van PMR. Het deelproject 750 hectare natuur- en recreatiegebied is niet bedoeld als compensatie voor de natuurwaarden die verloren gaan door het aanleggen van de landaanwinning, zoals sommige insprekers suggereren. Het compenseren van mogelijke schade aan beschermde natuur als gevolg van de landaanwinning wordt in bijlage B 6.12 besproken. Naast de 750 hectare natuur- en recreatiegebied omvat het Project Mainportontwikkeling Rotterdam nog een aantal andere projecten voor het verbeteren van de kwaliteit van de leefomgeving in Rijnmond. Deze maken onderdeel uit van het deelproject Bestaand Rotterdams Gebied, dat wordt toegelicht in bijlage B 5.

Locatie 750 hectare natuur- en recreatiegebied

Omdat het deelproject 750 hectare natuur en recreatiegebied een kwaliteitsverbetering van de leefomgeving in Rijnmond tot doel heeft, kiest het kabinet voor het realiseren van de 750 hectare in de directe nabijheid van het stedelijk gebied. Het kabinet verwacht dat de behoefte aan recreatiegebieden rond het stedelijk gebied in de toekomst verder zal toenemen. Redenen hiervoor zijn onder meer dat het aantal woningen en inwoners in het stedelijke gebied verder toenemen, evenals de per persoon voor recreatie beschikbare hoeveelheid tijd en geld. Ook blijkt dat met name de allochtone bevolking van het stedelijk gebied meer en meer recreatiemogelijkheden buiten de eigen wijk zoekt, maar dichtbij de eigen woonomgeving. Het kabinet acht het van groot belang dat de 750 hectare

optimaal wordt benut om in de behoefte aan natuur en recreatie in het Rijnmondgebied te voorzien.

Een aantal insprekers stelt de locatiekeuze voor de 750 hectare uit deel 1 van de PKB-plus aan de orde, onder meer door het noemen van alternatieve locaties. Enkele van deze locaties vallen evenwel grotendeels onder bestaand stedelijk groen. De alternatieven die de Stichting De Bomenridders noemt, zijn bovendien locaties waar vrijwel geen ruimte is om het bestaande groen uit te breiden.

Het kabinet wijst erop dat de locatie Midden-IJsselmonde aansluit bij het voorstel van de stichting en op een plek ligt waar het bestaande groene lint langs de Oude Maas landinwaarts verbreed kan worden. Bij het voorstel om de Spijkenisserbrug te vervangen door een tunnel, ten einde een ecologische verbinding te realiseren, tekent het kabinet aan dat hiermee groengebieden verbonden zouden worden met een relatief beperkte ecologische betekenis. De ecologische winst die hiermee bereikt wordt, zou in geen verhouding staan tot de hiervoor te maken kosten. Ook het alternatief dat het Hoogheemraadschap van Delfland noemt voor de 150 hectare natuur- en recreatiegebied aan de noordkant van Rotterdam, wordt door het kabinet niet overgenomen. Het kabinet beoogt met de ontwikkeling van de 750 hectare een verbetering van de leefbaarheid van het Rijnmondgebied. De door het Hoogheemraadschap van Delfland genoemde ecologische verbinding tussen Rottemeren-Ackerdijk en Midden-Delfland richting Staelduinse Bos en kust, de ecologische verbinding tussen Midden-Delfland en de kust bij Ter Heijde en de EHS-verbinding Meyendel-Delflandse Duinen-Voornes Duin liggen (grotendeels) buiten dit gebied.

Het kabinet constateert tot slot dat de provincie Zuid-Holland, trekker van het deelproject 750 hectare natuur- en recreatiegebied, zich bereid heeft verklaard om de bewoners, bedrijven en andere belanghebbenden bij de verdere planuitwerking te betrekken.

Algemene opmerkingen over de milieueffectrapportage

In de MER-deelnota 750 hectare zijn de effecten van het ontwikkelen van natuur- en recreatiegebieden op de voorgestelde locaties onderzocht. De wijze waarop deze gebieden uiteindelijk zullen worden ingevuld, komt in deze PKB-plus slechts in globale termen aan de orde. Gezien de kritiek van vele insprekers hierop, is besloten om in de PKB-plus de voor Midden-IJsselmonde na te streven inrichting minder te specificeren, zodat er voldoende ruimte ontstaat om deze in samenspraak met alle betrokkenen verder uit te werken en tot een voorstel te komen dat voldoende draagvlak heeft. Het is dan ook niet mogelijk en gewenst om te voldoen aan het verzoek van Natuurmonumenten-Het Zuid-Hollands Landschap om de genoemde aanvullende randvoorwaarde voor de 750 hectare natuur- en recreatiegebied te formuleren.

Uit de MER-regelgeving vloeit bovendien voort dat er aanvullende besluitvorming nodig is, wanneer bij het uitvoeren van de 750 hectare besloten zou worden significant af te wijken van de alternatieven die in het MER zijn onderzocht. In dat geval zal bezien worden in hoeverre het uitvoeren van een (aanvullende) milieueffectrapportage nodig of gewenst is. Indien dergelijke besluitvorming achterwege zou blijven, of als die niet zou voldoen aan de wettelijke vereisten, kan een beroep op de rechter worden gedaan. Uit de jurisprudentie blijkt dat de uitvoering van het beleid uit de PKB-plus dan naar alle waarschijnlijkheid stilgelegd zal worden totdat aan de wettelijke vereisten zal zijn voldaan.

Over het ontbreken van kwantificering van de milieueffecten wordt het volgende opgemerkt. De richtlijnen die voor het milieueffectrapport PMR

zijn opgesteld, melden op bladzijde 12: «Deze grotere diepgang dient geleverd te worden aan de hand van de criteria uit het MER-beoordelingskader. De bedoelde criteria moeten worden uitgewerkt in kwalitatieve en/of kwantitatieve beschrijvingen.» Het MER voldoet hieraan. Bovendien is er met name in Midden-IJsselmonde nauwelijks sprake van effecten op het bestaande milieu. Binnen het gebied zelf zijn nauwelijks natuurwaarden aanwezig. De natuurwaarden van Midden-IJsselmonde liggen buitendijks en worden door het project niet of nauwelijks beïnvloed. Indien aan de reactie tegemoetgekomen zou worden, zou er niet zozeer sprake zijn van het meten van de effecten van het voorgenomen project op het milieu, maar van het meten van de mate waarin het gestelde doel wordt bereikt. Dit is niet aan de orde in een MER. Het uitvoeren van een MER dient er immers toe te leiden dat de milieu-informatie beschikbaar komt die nodig is om op verantwoorde wijze een besluit te nemen. Het kabinet heeft de MER-deelnota 750 hectare aanvaard en is dus van mening dat het MER voldoende milieu-informatie biedt om tot een verantwoorde locatiekeuze te komen.

B 7.2. Begrenzing van de concrete beleidsbeslissingen

B 7.2.1. Inspraak en advisering

In enkele reacties wordt ingegaan op de begrenzing van de gebieden die worden genoemd in de concrete beleidsbeslissingen over het deelproject 750 hectare natuur- en recreatiegebied. Hierover worden de volgende opmerkingen gemaakt:

- Natuurmonumenten-Het Zuid-Hollands Landschap wijzen in hun gezamenlijke reactie op een fout in de concrete beleidsbeslissing voor Midden-IJsselmonde. Een gebied ten oosten van de leidingenstraat blijkt namelijk in de beschrijving van de toekomstige invulling ten onrechte buiten beschouwing te zijn gelaten.
- Een inspreker is het er niet mee eens dat de Koedoodzone ten zuiden van de Essendijk (langs de Koedood richting Zegenpolderse Zeedijk) bij de 600 hectare natuur- en recreatiegebied op Midden-IJsselmonde worden betrokken. De gemeente is hier namelijk al in onderhandeling met de grondeigenaren ten behoeve van de aanleg van een nieuwe, vervangende watergang in de richting van het Breeman gemaal. Dit is vastgelegd in het R.S.P. Vinexlocatie Midden-IJsselmonde van najaar 1998.
- Een bedrijf maakt bezwaar tegen het feit dat de grens van het gebied dat bestreken wordt door de concrete beleidsbeslissing over de Schiebroekse polder en Zuidpolder, dwars door dit bedrijf is getekend.

B 7.2.2. Standpunt kabinet

De omschrijving van de deelgebieden, waar Natuurmonumenten-Het Zuid-Hollands Landschap op doelen, zal in overeenstemming gebracht worden met de kaart die bij de concrete beleidsbeslissing hoort en waarop de situatie wel juist is weergegeven. De begrenzingen van de concrete beleidsbeslissingen die op Midden-IJsselmonde en de Schiebroekse Zuidpolder betrekking hebben, zullen worden aangepast in de zin die beide sprekers wensen.

B 7.3. Midden-IJsselmonde algemeen

B 7.3.1. Inspraak en advisering

Over Midden-IJsselmonde is een groot aantal inspraakreacties ingediend. Veel reacties hebben betrekking op de volgende aspecten:

- In een aantal reacties wordt gesteld dat in de geconstateerde behoefte

aan recreatie op Midden-IJsselmonde voorzien kan worden door geringe aanpassingen uit te voeren, zoals het toevoegen van een aantal wandel- en fietspaden.

- In een aantal reacties wordt gewezen op het belang van de bestaande natuurwaarden in dit gebied.
- Een groot aantal insprekers vraagt om het gebied in zijn huidige constellatie te bewaren door het tot cultureel erfgoed te bestempelen.

Reactie inwoners Albrandswaard

Ruim drieduizend inwoners van de gemeente Albrandswaard hebben de volgende vier stellingen ondertekend en ingediend als inspraakreactie:

1. Nee, ik wil niet dat de drie polders ten zuiden van de Essendijk omgevormd worden in een natuurgebied met bos, water en rietlanden.
2. Ja, ik wil de Zegenpolder, Molenpolder en Portlandpolder aangemerkt zien als toplocatie cultureel erfgoed in Zuid-Holland.
3. Ja, ik wens meer duidelijkheid en overleg bij de nadere uitwerking van de ontwikkelingen in onze overige polders.
4. Ja, de gifbelt bij de jachthaven moet zo spoedig mogelijk worden gesaneerd en wel voordat aan enige invulling van het landschap wordt begonnen.

B 7.3.2. Standpunt kabinet

Recreatiebehoefte

Volgens het milieueffectrapport (MER)¹ is Midden-IJsselmonde thans van belang voor de extensieve recreatie en dan met name voor routegebonden recreatie. Het gebied waar de concrete beleidsbeslissing betrekking op heeft, fungeert gezien zijn agrarische functie hoofdzakelijk als recreatief doorgangsgebied (fietsen en lopen). Het kabinet verwacht dat de capaciteit van Midden-IJsselmonde om adequaat te kunnen voorzien in de bestaande en toekomstige behoefte aan recreatie ook na het toevoegen van wandel- en fietspaden van onvoldoende omvang en kwaliteit zal zijn.

Natuurwaarden

In het MER is uitvoerig aandacht geschonken aan de bestaande natuurwaarden in het gebied op Midden-IJsselmonde waar de concrete beleidsbeslissing betrekking op heeft. Deze natuurwaarden blijken van beperkte omvang en betekenis te zijn². In akkerbouwgebieden is het bovendien, gezien de aard van de bedrijfsvoering, uitermate moeilijk om bestaande natuurwaarden te behouden en nieuwe waarden te creëren. Het kabinet acht de mogelijkheid om Midden-IJsselmonde te beschermen door het aangaan van beheersovereenkomsten, zoals insprekers voorstellen, dan ook geen begaanbare weg. Bovendien is het voor het kabinet de vraag in hoeverre de agrarische sector in Midden-IJsselmonde voldoende perspectief heeft om dit gebied ook voor de verre toekomst in zijn huidige verschijningsvorm te kunnen bewaren.

Cultuurhistorische en archeologische waarden

Op de cultuurhistorische en archeologische waarde van Midden-IJsselmonde wordt in het MER 750 hectare natuur- en recreatiegebied eveneens ingegaan³. Bij het bepalen van de Cultuurhistorische Hoofdstuur heeft de provincie een inventarisatie uitgevoerd van cultuurhistorisch waardevolle structuren op het gebied van archeologie, historische geografie en nederzettingen. Hierbij is gebleken dat de dijkstructuur van Midden-IJsselmonde een hoge waardering verdient. De cultuurhistorische en archeologische waarden van Midden-IJsselmonde zijn evenwel van onvoldoende omvang en kwaliteit om het gebied uit de concrete beleidsbeslissing in aanmerking te laten komen voor de aanduiding «Topgebied cultureel erfgoed in Zuid-Holland», zoals die door de provincie Zuid-Holland wordt gebruikt. Redenen hiervoor zijn de doorsnijding van het

¹ Pagina 80–84 van het MER 750 ha natuur- en recreatiegebied.

² Pagina 75–80 van het MER 750 ha natuur- en recreatiegebied.

³ Pagina 84–90 van het MER 750 ha natuur- en recreatiegebied.

gebied door de leidingenstraat en de wijzigingen die in de loop van de tijd aan de Koedood zijn aangebracht. Het voorgaande houdt tevens in dat het gebied niet voldoet aan de criteria voor de zogenoemde Belvédèregebieden.

Afgezien van de beperkte aanwezigheid van cultuurhistorische en archeologische waarden, geldt bovendien dat de regelgeving om betrokken gebieden daadwerkelijk te beschermen nog onvoldoende is uitgekristalliseerd om op korte termijn het gewenste beschermingsniveau te kunnen realiseren.

Verstedelijkingsdruk

Het kabinet constateert dat de meeste betrokkenen het streven onderschrijven om de gekozen locaties voor de 750 hectare natuur- en recreatiegebied in het algemeen en Midden-IJsselmonde in het bijzonder voor de verre toekomst van verstedelijking te vrijwaren.

Ook het uitgangspunt dat de leefbaarheid van het Rijnmondgebied een impuls behoeft, waarin door realisering van de 750 hectare kan worden voorzien, is breed onderschreven. Over de beantwoording van de vraag hoe deze doelen het beste bereikt kunnen worden, bestaat echter veel minder overeenstemming.

De voorgestelde opties om het huidige agrarische gebruik te handhaven, in combinatie met het afsluiten van beheersovereenkomsten met de agrariërs en het bestempelen van Midden-IJsselmonde tot cultureel erfgoed, bieden volgens het kabinet echter geen afdoende oplossing voor de beoogde kwaliteitsverbetering.

Het kabinet houdt dan ook vast aan het transformeren van Midden-IJsselmonde van een agrarisch gebied in een natuur- en recreatiegebied. Dit houdt in dat het gebied de bestemming natuur en recreatie krijgt, gevolgd door het aankopen, inrichten en beheren ervan door of in opdracht van de overheid.

Alleen op die manier kunnen de gewenste natuurkwaliteit en recreatieve capaciteit gerealiseerd worden. Daarnaast leert de ervaring dat voor een landelijk gebied, dat binnen de stedelijke invloedssfeer ligt, deze aanpak op de lange termijn de beste bescherming biedt tegen verstedelijkingsdruk.

Reactie inwoners Albrandswaard

Het kabinet merkt met betrekking tot de stellingen van de inwoners van Albrandswaard het volgende op:

- Ad 1: Het kabinet houdt vast aan het voornemen om het gebied op Midden-IJsselmonde dat in de concrete beleidsbeslissingen is aangeduid en nu in gebruik is bij de akkerbouw, te transformeren in een natuur en recreatiegebied. Hierbij wordt verwezen naar het eerder in deze paragraafverwoorde standpunt. De nadere uitwerking van dit voornemen is in handen van de provincie Zuid-Holland. Over deze uitwerking worden in de PKB-plus geen besluiten genomen.
- Ad 2: Er is geen aanleiding om de Zegenpolder, Molenpolder en Portlandpolder aan te merken als toplocatie cultureel erfgoed in Zuid-Holland. Deze drie polders kennen hiervoor te weinig cultuurhistorische, archeologische en historisch geografische waarden. Dit oordeel wordt, zoals vermeld, onder meer ingegeven door het feit dat het gebied doorsneden wordt door de leidingenstraat en door de wijzigingen die in de loop van de tijd aan de Koedood zijn aangebracht.
- Ad 3: De provincie Zuid-Holland is verantwoordelijk voor de verdere uitwerking en uitvoering van het deelproject 750 hectare natuur- en recreatiegebied. De provincie heeft zich bereid verklaard om bewoners,

- bedrijven en andere belanghebbenden nauw bij de verdere planvorming en uitvoering te zullen betrekken.
- Ad 4: De besluitvorming over het al of niet saneren van de bodemsaneringslocatie bij de jachthaven van Rhooen maakt geen onderdeel uit van de besluitvorming in het kader van deze PKB-plus. De provincie Zuid-Holland is bezig met het opstellen van een saneringsplan dat door het college van Gedeputeerde Staten vastgesteld zal worden. Dit plan voorziet niet in het afgraven en vervolgens elders storten van het indertijd hier gestorte huishoudelijke en industriële afval. Dit zou immers betekenen dat het probleem niet opgelost, doch slechts verplaatst zou worden.

B 7.4. Inrichting Midden-IJsselmonde

B 7.4.1. Inspraak en advisering

In een aantal reacties wordt ingegaan op de ideeën die zijn ontwikkeld voor de toekomstige inrichting van de 750 hectare natuur- en recreatiegebied. De provincie Zuid-Holland heeft schetsen gemaakt van de wijze waarop de diverse locaties ingericht zouden kunnen worden. Deze schetsen hebben bij een aantal betrokkenen de indruk gewekt dat er al besluiten zijn genomen over de exacte invulling van het gebied. Daarnaast is er veel weerstand tegen het voornemen uit deel 1 van de PKB-plus om op Midden-IJsselmonde «natte natuur» te ontwikkelen. Natuurmonumenten-Het Zuid-Hollands Landschap vragen om in de PKB-plus, deel 3a, op te nemen dat het op IJsselmonde te ontwikkelen (natte) natuurgebied deel gaat uitmaken van Natura 2000. Een aantal sprekers vraagt in hoeverre zij op Midden-IJsselmonde kunnen blijven wonen en of zij hun bedrijf kunnen voortzetten.

De Commissie m.e.r. vindt het een belangrijke tekortkoming dat in het MER over het deelproject 750 hectare natuur- en recreatiegebied alternatieven ontbreken voor de voorgestelde functietoedeling voor Midden-IJsselmonde en, daarmee samenhangend, voor het landschap waarnaar wordt gestreefd. Bovendien vindt de Commissie dat onvolledig is weergegeven hoe de voorgestelde functietoedeling op het aspect landschap scoort.

De Commissie m.e.r. constateert verder dat voor het toelaten van stedelijke functies in het gebied dat is aangeduid als de «Rand van Rhooen» een milieuonderbouwing in het MER ontbreekt. De wettelijk MER adviseur van LNV beveelt aan de effecten verder te kwantificeren ter onderbouwing van de uiteindelijke locatiekeuze en inrichtingsschetsen.

B 7.4.2. Standpunt kabinet

Het voornemen uit de PKB-plus, deel 1, met betrekking tot Midden-IJsselmonde heeft veel reacties opgeleverd. Dit is mede het gevolg van enkele inrichtingsschetsen, die tijdens de informatiebijeenkomsten aan de bevolking zijn getoond. Velen hebben deze schetsen, die in opdracht van de provincie Zuid-Holland zijn opgesteld, beschouwd als het uiteindelijk in Midden-IJsselmonde uit te voeren ontwerp. Met deze schetsen is echter slechts beoogd een indruk te geven van de situatie, zoals die mogelijk in de toekomst als uitwerking van de concrete beleidsbeslissing zou kunnen ontstaan. De provincie wil in goede samenspraak met de betrokken bewoners, bedrijven en andere belanghebbenden tot voorstellen voor de inrichting komen, die op voldoende draagvlak kunnen rekenen.

Mede gezien de bezwaren van de sprekers ziet het kabinet af van het gebruiken van de specificaties «natte natuur» en «parkbos» in de PKB-plus, zonder daarbij overigens afbreuk te doen aan de ambities voor

de kwaliteit van de toekomstige inrichting. Het gebied ten noorden van de Essendijk uit de concrete beleidsbeslissing krijgt in de PKB-plus nu de aanduiding «openluchtrecreatie met natuurwaarden» in plaats van de specificatie «parkbos met natuurwaarden» uit deel 1 van de PKB-plus. Voor het gebied ten zuiden van de Essendijk is de specificatie «robuuste natte natuur met recreatief medegebruik» vervangen door de aanduiding «hoogwaardige natuur met recreatief medegebruik». In de concrete beleidsbeslissing over Midden-IJsselmonde blijft de zonering van noord naar zuid dus wel gehandhaafd.

Door deze nieuwe aanduidingen ontstaat meer ruimte voor een nader afwegingsproces, waarin ook andere dan «natte» inrichtingsmodellen ontwikkeld en beoordeeld kunnen worden. Hiermee wordt eveneens tegemoetgekomen aan de kritiek van de Commissie voor de milieueffect-rapportage op het MER 750 hectare.

De provincie Zuid-Holland zal als trekker van het deelproject 750 hectare natuur- en recreatiegebied de aangepaste specificaties in het vervolgtraject nader invullen en uitwerken. De inwoners van de betreffende gebieden, de hier gevestigde bedrijven en andere belanghebbenden zullen hier nauw bij worden betrokken, zodat er optimale omstandigheden zullen ontstaan om tot een door alle betrokkenen gedragen oplossing te komen.

Voor het genoemde draagvlak acht het kabinet het van groot belang dat het Bestuurlijk Platform 750 hectare en de Raad van de gemeente Albrandswaard¹ hebben ingestemd met het transformeren van Midden-IJsselmonde van een akkerbouwgebied in een natuur- en recreatiegebied.

Volksgezondheid en milieu

Met betrekking tot de verwachtingen van een aantal insprekers dat het ontwikkelen van (natte) natuur negatieve gevolgen heeft voor het milieu en de volksgezondheid, merkt het kabinet op dat over de invulling van de 750 hectare in het kader van de PKB-plus geen besluit wordt genomen. De mate waarin er sprake zal zijn van «natte» natuur zal pas in een volgend stadium aan de orde komen. Bij het ontwikkelen van de plannen voor de inrichting en het beheer zullen de relevante aspecten op het gebied van volksgezondheid en veiligheid uiteraard aan de orde komen. Het kabinet ziet overigens geen reden om te veronderstellen dat de volksgezondheid in gebieden met veel natuur of in de nabijheid van natuur, slechter zou zijn dan in gebieden zonder natuur.

Natura 2000

Het onderbrengen van natuurgebieden in Natura 2000 houdt in dat het betreffende gebied aangemeld wordt in het kader van de Europese Habitatrichtlijn. De vraag in hoeverre dit aan de orde is, kan pas beantwoord worden nadat de beleidsvoornemens uit de PKB-plus ten uitvoer zijn gebracht. Criterium bij het aanmelden van een gebied voor de Habitatrichtlijn is dat er sprake is van natuurwaarden, die in Natura 2000 zijn gespecificeerd. Dat er in een gebied natuurwaarden ontwikkeld zullen worden, is onvoldoende grond voor een aanmelding.

Woningen en bedrijven

De beoogde transformatie van een agrarisch gebied naar een natuur- en recreatiegebied, houdt in dat er binnen het daarvoor aangeduide deel van Midden-IJsselmonde geen plaats zal zijn om de aanwezige (agrarische) bedrijven op de huidige leest voort te zetten. Woningen die langs de dijken liggen, zullen hun woonfunctie naar alle waarschijnlijkheid kunnen behouden. Voor de (bedrijfs)woningen op de huidige landbouwpercelen binnen het gebied, zal per geval bezien worden in hoeverre deze hun

¹ In de Raadsvergadering van 13 september 2001.

woonfunctie kunnen behouden. Dit zal bij het uitwerken van de ideeën over de toekomstige inrichting aan de orde komen.

Met betrekking tot het mogelijk in het Buitenland van Rhoon realiseren van stedelijke functies wijst het kabinet erop dat dit aspect geen onderdeel uitmaakt van het thans voorliggende MER-plichtige besluit. Het hier al of niet toelaten van stedelijke functies zal in het kader van het streekplan nader moeten worden afgewogen. Dan zal tevens aan de orde komen in hoeverre een dergelijke ontwikkeling MER-plichtig is.

B 7.5. Getijden, gearceerd gebied en golfbaan

B 7.5.1. Inspraak en advisering

In de ingediende reacties wordt ingegaan op de volgende zaken, die weliswaar in de stukken zijn vermeld, maar die feitelijk geen onderdeel uitmaken van het ruimtelijke beleid van de PKB-plus Mainportontwikkeling Rotterdam:

- De mogelijkheid om op termijn getijden toe te laten in Midden-IJsselmonde en de gevolgen daarvan voor de beveiliging tegen het water en voor de waterkwaliteit. Specifiek merkt Natuurmonumenten-Het Zuid-Hollands Landschap hierover op dat in het MER is uitgegaan van het toelaten van getijden door het afgraven van een deel van de primaire waterkering. De mogelijkheden van een inlaatconstructie (hoogwaterkering, duiker, hevel) hadden in het MER volgens hen ook uitgewerkt moeten worden.
- Het gebied dat op de kaart bij de concrete beleidsbeslissing over Midden-IJsselmonde met een arcering is aangegeven, ofwel de Rand van Rhoon. De PKB-plus meldt het voornemen om in dit gebied, na een afweging in streekplankader en binnen een groene inrichting, het realiseren van bedrijven en woningen mogelijk te maken. Dit voornemen ondervindt steun van de Kamer van Koophandel Rotterdam. Anderen, waaronder de Vereniging De Carnisse Grienden, beoordelen dit voornemen juist negatief. In enkele van deze reacties wordt de mogelijkheid om in dit deel van de gemeente Albrandswaard stedelijke functies te realiseren op voorhand afgewezen.
- In een aantal gevallen wordt daarbij verwezen naar een niet nader aangeduid Koninklijk Besluit en een bestuursovereenkomst die in het kader van het Goederendistributiecentrum Eemhaven-Zuid is afgesloten. Een aantal insprekers merkt op dat het niet duidelijk is in hoeverre het gearceerde deel van Midden-IJsselmonde onderdeel uitmaakt van het deelproject 750 hectare natuur- en recreatiegebied.
- In een groot aantal reacties wordt ingegaan op de ideeën uit de PKB-plus met betrekking tot de bestaande golfbaan. Vooruitlopend op de uitkomsten van het onderzoek hiernaar van de provincie Zuid-Holland, waar het rijk in de PKB-plus op aandringt, merken insprekers op dat de bestaande golfbaan niet alleen voor de beoefenaars van de golfsport, maar ook voor anderen, een belangrijke recreatieve functie vervult. Men voegt hieraan toe dat er een grote behoefte is aan golfbanen en dat het lang zal duren voordat een nieuwe golfbaan dezelfde kwaliteit heeft bereikt als de bestaande. Ook vindt men het verwijderen van de huidige golfbaan een grote kapitaalvernietiging. Volgens een aantal insprekers zal het erg duur zijn om de baggerspecie af te graven waar de huidige golfbaan op is aangelegd. De locatie zal hierdoor lager komen te liggen, waardoor het gebied weer aan de getijden van de Oude Maas bloot komt te staan. Dit aspect, en de stelling dat de huidige golfbaan niet bij de bestaande en de geplande natuur past, zijn voor Natuurmonumenten-Het Zuid-Hollands Landschap en de gemeente Albrandswaard argumenten om juist voor het verwijderen van de golfbaan te pleiten.

Getijden

Het kabinet wijst erop dat er thans geen sprake is van het toelaten van de getijden van de Oude Maas. In deel 1 van de PKB-plus is vermeld dat nader onderzoek naar de mogelijkheden om het areaal getijdengebied in Midden-IJsselmonde te vergroten, moet uitwijzen of er op termijn haalbare oplossingsrichtingen kunnen worden ontwikkeld die kunnen rekenen op voldoende maatschappelijk draagvlak. Dit blijft onverkort van kracht. De bezwaren van de insprekers tegen het toelaten van getijden zullen bij dat onderzoek worden betrokken.

Het al of niet toelaten van getijdenwerking in Midden-IJsselmonde is dus thans niet aan de orde. In het MER zijn de gevolgen van het toelaten van getijden tot Midden-IJsselmonde desondanks onderzocht. De vraag van welke technische voorzieningen gebruikgemaakt zou moeten of kunnen worden om de getijden op termijn daadwerkelijk tot Midden-IJsselmonde toe te laten, is geen onderdeel van het m.e.r.-plichtige besluit. Wanneer het voornemen om getijden toe te laten in de toekomst aan de orde komt, zal er bezien worden in hoeverre daarbij een afzonderlijke milieueffectrapportage uitgevoerd moet worden.

Gearceerd gebied en golfbaan

Over het gebied dat op kaart 3.7 (zie bijlage 2) gearceerd is aangegeven en over de bestaande golfbaan zullen pas besluiten worden genomen na een nadere afweging in streekplankader. Bij deze afweging zullen de bezwaren van de insprekers betrokken worden, evenals het nog uit te voeren onderzoek naar de mogelijkheden voor het verwijderen van de bestaande golfbaan en het realiseren van een nieuwe baan. Besluitvorming over het gearceerde gebied en over de golfbaan is in het kader van de PKB-plus niet aan de orde. Voor de duidelijkheid wijst het kabinet erop dat het deelproject 750 hectare natuur- en recreatie uit de volgende onderdelen bestaat:

- In de Schiezone en in de Schiebroekse polder en Zuidpolder zullen respectievelijk 50 en 100 hectare van de 750 hectare worden gerealiseerd.
- Op Midden-IJsselmonde komen de overige 600 hectare. Het gearceerde gebied op Midden-IJsselmonde, dat een omvang van ongeveer 150 hectare heeft, behoort niet tot het deelproject.

Het Koninklijk Besluit van 14 oktober 1988, nr. 33, het Bestemmingsplan Albrandswaard-Noord van gemeente Albrandswaard en de Bestuurs-overeenkomst tussen de provincie Zuid-Holland, de gemeente Albrandswaard en de gemeente Rotterdam over de vestiging van het goederen-distributiecentrum «Distripark» in Albrandswaard-Noord van 5 december 1988 hebben geen betrekking op het deel van IJsselmonde dat in de PKB-plus aan de orde is.

Om verdere verwarring te voorkomen is de informatie die in deel 1 van de PKB-plus op kaart 7a is weergegeven, over twee kaarten verdeeld. Op de nieuwe kaart 3.6 (zie bijlage 2) is de concrete beleidsbeslissing over de ontwikkeling van 600 hectare natuur- en recreatiegebied op Midden-IJsselmonde in beeld gebracht. Kaart 3.7 (zie bijlage 2) toont het gebied dat onderwerp is van de beslissing van wezenlijk belang over het aangrenzende gebied.

B 7.6. Landinrichting

B 7.6.1. Inspraak en advisering

De WLTO maakt bezwaar tegen het realiseren van 600 hectare natuur- en

recreatiegebied op Midden-IJsselmonde en tegen het leggen van een verband tussen de 50 hectare groen die in de Schiezone moet komen en de compensatie die nodig is in het kader van de eventuele aanleg van de A4-Noord door Midden-Delfland. Deze vermeende relatie wordt in de zienswijze niet aanvaardbaar genoemd. Midden-IJsselmonde is volgens de WLTO een overwegend akkerbouwgebied met gezonde bedrijven, dat deel uitmaakt van de Landinrichting IJsselmonde. De plannen doorkruisen de Landinrichting volledig. Daarin is sprake van een verbetering van de landbouwstructuur, een landschapsplan en van enkele recreatieve verbindingen. De door het aanvaarden van deze plannen toegezegde planologische rust van dertig jaar wordt verbroken. Het wettelijke instrument van de Landinrichting wordt hierdoor uitgehold.

B 7.6.2. Standpunt kabinet

Het is juist dat er voor Midden-IJsselmonde een Landinrichtingsplan is vastgesteld en dat in het gebied overwegend akkerbouw plaatsvindt. Het vaststellen van een Landinrichtingsplan houdt evenwel geenszins de garantie in dat het betrokken gebied vervolgens (al of niet voor een periode van dertig jaar) gevrijwaard zal blijven van nieuwe discussies over de bestemming ervan. Met name in dicht bij het stedelijke gebied gelegen agrarische gebieden kunnen nieuwe inzichten altijd een hernieuwde discussie en afweging vergen. Dat daarbij rekening gehouden zal moeten worden met de belangen van de betrokken (agrarische) bedrijven staat buiten kijf. Het kabinet is er niet van overtuigd dat in deze situatie het landinrichtingsinstrumentarium het meest geschikt is om de beoogde transformatie van een agrarisch gebied in natuur- en recreatiegebied uit te voeren. Bovendien heeft de Landinrichtingscommissie zelf te kennen gegeven hierin geen rol voor zichzelf te zien. Het kabinet ziet daarom geen reden om te veronderstellen dat het wettelijke instrument van de Landinrichting wordt uitgehold door de werkwijze die bij het deelproject 750 hectare natuur- en recreatiegebied is gehanteerd.

Van een relatie tussen het in de Schiezone te realiseren groen en de eventueel benodigde compensatie voor de aanleg van de A4-Noord door Midden-Delfland is geen sprake.

B 7.7. Inrichting Schiebroekse- en Zuidpolder en Schiezone

B 7.7.1. Inspraak en advisering

De vraag in hoeverre het zinvol en mogelijk is om de in de PKB plus genoemde aantallen hectares in deze deelgebieden te realiseren wordt door enkele sprekers ontkennend beantwoord, terwijl anderen er juist positief op reageren. Door enkele sprekers wordt gepleit voor het zo veel mogelijk handhaven van het huidige landelijke karakter van met name de Schiebroekse- en Zuidpolder, en voor het in de plannen inpassen van de thans in het gebied gevestigde veehouderijbedrijven.

Daarnaast blijkt ook hier dat de door de Provincie Zuid-Holland ontwikkelde en aan de bevolking gepresenteerde schetsen van de toekomstige inrichting van de gebieden die door de concrete beleidsbeslissingen worden bestreken kritiek ondervinden. Het gaat hierbij met name om het inpassen van sportvoorzieningen en volkstuinen en de daarbij behorende wegen en parkeerplaatsen.

Natuur- en Vogelwacht Rotta stelt voor aan de concrete beleidsbeslissing over de noordflank van Rotterdam toe te voegen dat de beoogde natuur- en recreatiegebieden dienen voor – en bijdragen aan – de realisatie van de ecologisch/recreatieve verbindingzone tussen de Groenblauwe Slinger

en de Rottewig, te weten de Provinciale Ecologische Hoofdstructuur. Daarnaast verzoekt een inspreker om aan de beslissing van wezenlijk belang over deze locaties toe te voegen dat het hier om extensieve recreatie gaat, passend bij de functie van het gebied als ecologische verbindingszone. Enkele insprekers melden hun bedrijf te willen voortzetten binnen de gebieden die onder de concrete beleidsbeslissingen vallen.

B 7.7.2. Standpunt kabinet

Het kabinet ziet in de inspraakreacties geen aanleiding om terug te komen op het standpunt dat de in de Schiezone en in de Schiebroekse en Zuidpolder te ontwikkelen hectares natuur en recreatie een significante toevoeging aan het recreatief en ecologisch functioneren van het betreffende gebied zullen vormen. Het spreekt daarbij vanzelf dat bij de verdere uitwerking van de plannen aandacht zal worden geschonken aan het inpassen van de infrastructuur, die de Schiebroekse- en Zuidpolder zal doorsnijden en aan de relatie tussen de te realiseren hectares natuur en recreatie en de wijdere omgeving daarvan.

Over de exacte invulling van het gebied worden in de PKB-plus geen besluiten genomen. De aspecten van de toekomstige inrichting van deze gebieden, die insprekers noemen, zullen aan de orde komen bij de verdere uitwerking van de plannen. Daarbij zal tevens de vraag aan de orde komen in hoeverre de bestaande bedrijven hun activiteiten kunnen voortzetten. In het algemeen geldt dat bij het maken van nieuwe plannen de kwaliteiten van het huidige landschap zo goed mogelijk benut dienen te worden. De veehouderij vormt daarbij een belangrijke drager van het typisch Hollandse landschap. In de directe omgeving van het stedelijke gebied is de stedelijke en recreatieve druk echter zo groot dat het handhaven van de bestaande veehouderijbedrijven onvoldoende soelaas biedt. Veehouderijbedrijven bieden onvoldoende opvangcapaciteit voor recreanten en zijn in dergelijke gebieden onvoldoende in staat om weerstand te bieden tegen verstedelijking. In de omgeving van het stedelijk gebied ontbreekt bovendien ruimte voor schaalvergroting en is sprake van hoge grondprijzen. Hierdoor is er onvoldoende perspectief voor het duurzaam voortbestaan van de veehouderij.

De vrees van een inspreker dat het ontwikkelen van (natte en vooral onbeheerde) natuur een nadelig effect zal hebben op de volksgezondheid, is volgens het kabinet ongegrond. Het kabinet heeft in de vigerende bestemmingsplannen voor de Schiebroekse en Zuidpolder van de gemeenten Rotterdam en Berkel en Rodenrijs geen basis gevonden voor de stelling van de Natuur- en Vogelwacht Rotta dat in dit gebied al 10 hectare voor natuur en recreatie bestemd zou zijn. Ook als hier sprake zou zijn van reeds aanwezig dan wel gepland groen, blijft gelden dat er in dit gebied 100 hectare natuur- en recreatiegebied in PMR-kader tot stand zal worden gebracht.

In de beslissing van wezenlijk belang over de Schiebroekse- en de Zuidpolder in de PKB-plus, deel 1, wordt gesproken over inrichting van dit gebied als recreatief uitloopgebied en als ecologische verbindingszone tussen de Groenblauwe Slinger en het Rottemereengebied. Het spreekt voor het kabinet vanzelf dat de wijze waarop uiteindelijk invulling gegeven zal worden aan het begrip «recreatief uitloopgebied» niet strijdig zal mogen zijn met de eveneens door het gebied te vervullen functie van ecologische verbindingszone. Ook de uiteindelijke situering van recreatieve voorzieningen die in de PKB-plus zijn genoemd, doch waarvan de ontwikkeling en realisering buiten het PMR-kader zal plaatsvinden mag niet strijdig zijn met deze laatste functie.

De in het gebied woonachtige bevolking en de hier gevestigde bedrijven en andere belanghebbenden zullen door de provincie Zuid-Holland nauw worden betrokken bij de verdere planontwikkeling voor zowel de Schiezone, als de Schiebroekseen de Zuidpolder.

Belanghebbenden zullen tot slot gebruik kunnen maken van de mogelijkheid tot het indienen van zienswijzen en bezwaren in het kader van de ruimtelijke ordeningsprocedures die doorlopen zullen moeten worden. Bij de Schiezone gaat het daarbij om alleen de bestemmingsplanprocedure, terwijl er bij de Schiebroekse- en Zuidpolder bovendien sprake zal zijn van een herziening van het streekplan Rijnmond.

B 7.8. Groene verbinding

B 7.8.1. Inspraak en advisering

Onder meer de gemeente Rotterdam, de ANWB, de stadsregio Rotterdam en het samenwerkingsverband ROM-Rijnmond wijzen op het belang van het realiseren van de groene verbinding over de A15 en de Betuwelijn die in de PKB-plus wordt genoemd. Voor de beoogde recreatieve ontwikkeling en als stimulans van het gebruik van het openbaar vervoer en langzaam verkeer, hecht men grote waarde aan deze verbinding. De gemeente Rotterdam vindt het dringend gewenst dat er een goede afstemming plaatsvindt tussen de Tracé/MER-procedure A15 en de projectontwikkeling van PMR. De Kamer van Koophandel Rotterdam is van mening dat het realiseren van de beoogde groene verbinding op geen enkele wijze tot beperkingen mag leiden van het gebruik van de A15 en de Betuwelijn.

Met betrekking tot de groene verbinding merkt de Commissie m.e.r. op dat de (on)mogelijkheden van het realiseren van de verbinding en de milieu voor- en nadelen ervan in deel 3a van de PKB-plus meer concreet aangegeven zouden moeten worden. Indien het onzeker is of een effectieve verbinding tot de mogelijkheden behoort moet volgens de Commissie m.e.r. besproken worden welke consequenties dit heeft voor de keuze voor IJsselmonde.

B 7.8.2. Standpunt kabinet

In de betreffende beslissing van wezenlijk belang is gesteld dat er een zogenoemde groene verbinding tussen Midden-IJsselmonde en Rotterdam-Zuid gerealiseerd zal worden. Er zal nader onderzoek gedaan worden naar de wijze waarop deze zal worden vormgegeven en landschappelijk ingepast. Het kabinet onderschrijft het grote belang dat de insprekers hechten aan het zoveel mogelijk opheffen van de barrièrewerking van de infrastructuurbundel A15/Betuwelijn. Over de wijze waarop hieraan inhoud gegeven zal worden, zullen in het projectenspoor nadere afspraken gemaakt worden. Hierbij geldt dat het kabinet in het kader van de betere benutting en capaciteitsvergroting van de A15 heeft aangegeven rekening te houden met een groene verbinding. In de PKB-plus is opgenomen dat de groene verbinding zodanig veilig moet zijn dat deze geen belemmering vormt voor het vervoer van gevaarlijke stoffen. Daarmee is reeds tegemoet gekomen aan de eis, die de Kamer van Koophandel Rotterdam aan de groene verbinding stelt.

In het projectenspoor zullen ideeën over de uiteindelijke vorm en omvang van de groene verbinding worden ontwikkeld. De (on)mogelijkheden van de verbinding zijn dan ook nu nog niet aan de orde. Het kabinet gaat er vooralsnog vanuit dat dit traject tot het realiseren van een passende voorziening zal leiden voor de verbinding tussen Rotterdam-Zuid en Midden-

IJsselmonde. Overigens vindt het kabinet dat de keuze voor Midden-IJsselmonde hier niet van afhankelijk is.

B 7.9. Water

B 7.9.1. Inspraak en advisering

Het Zuiveringsschap Hollandse Eilanden en Waarden pleit ervoor in het kader van het ontwikkelen van Midden-IJsselmonde een waterinlaat en waterzuiveringsbekken te realiseren die kunnen bijdragen aan de gewenste verbetering van de waterkwaliteit in een breder gebied dan Midden-IJsselmonde. De groene verbinding tussen Rotterdam en Midden-IJsselmonde, die in de PKB-plus is opgenomen, zou dan tevens van een waterverbinding voorzien moeten worden.

Het Hoogheemraadschap van Delfland is van mening dat volgens de definitie van verdroging ook de aanvoer van water van mindere kwaliteit (dan in het gebied zelf aanwezig) als een verdrogingsprobleem moet worden aangemerkt. Verdroging kent dus naast een kwantiteits- ook een kwaliteitsaspect dat nu in het MER te snel wordt weggeschreven. Daarnaast merkt het Hoogheemraadschap van Delfland op dat alle ruimtelijk relevante plannen met ingang van medio februari 2001 onderhevig zijn aan een zogenaamde watertoets. Deze heeft betrekking op de locatiekeuze en op de inrichting van de gekozen locatie. De toets is gericht op de aspecten veiligheid, het voorkomen van regionale wateroverlast, waterkwaliteit, waterkwaliteit en verdroging. In het MER is volgens het Hoogheemraadschap van Delfland niet alleen onvoldoende aandacht besteed aan verdroging, maar ook aan het vasthouden van water.

B 7.9.2. Standpunt kabinet

De wensen en ideeën van het Zuiveringsschap Hollandse Eilanden en Waarden zijn in deze PKB-plus niet aan de orde, maar kunnen mogelijk wel bij de verdere planuitwerking voor Midden-IJsselmonde en de bijbehorende groene verbinding betrokken worden. Hierbij geldt dan als voorwaarde dat er voldoende financiële middelen beschikbaar gesteld worden en dat er geen sprake zal zijn van het afwentelen van waterkwaliteitsproblemen van het stedelijke op het landelijke gebied.

De constatering van het Hoogheemraadschap Delfland dat bij verdroging ook de aanvoer van water van mindere kwaliteit als probleem moet worden aangemerkt, is juist. Bij de vraag in hoeverre er bij de planontwikkeling rond de 750 hectare rekening gehouden moet worden met verdroging, merkt het kabinet het volgende op. De gebieden Schiezone en Zuidpolder en Schiebroekse polder zijn in het streekplan Rijnmond aangeduid als «Recreatie- en bosgebied bestaand of in uitvoering», respectievelijk «Agrarisch gebied». De verdrogingproblematiek is in de provinciale systematiek alleen aan de orde in gebieden met de aanduiding «Agrarisch gebied natuurwetenschappelijk en/of landschappelijk waardevol». Deze aanduiding is wel van toepassing op Midden-IJsselmonde. In Midden-IJsselmonde is daarom met gebruikmaking van gelden van de zogenaamde GeBeVe-regeling (Gebiedsgerichte Bestrijding van Verdroging) een project uitgevoerd ter verbetering van de waterkwaliteit in Midden-IJsselmonde. Het kabinet is van mening dat de kans dat er bij uitvoering van de plannen voor 750 hectare natuur- en recreatiegebied verdroging op zal treden binnen de aangegeven locaties eerder kleiner dan groter zal worden.

Het is juist dat de watertoets, zoals bedoeld in de startovereenkomst Waterbeleid 21e eeuw, met betrekking tot de 750 hectare natuur- en

recreatiegebied niet is toegepast. In deze startovereenkomst zijn onder meer afspraken gemaakt over het uitwerken van de watertoets. De essentie van de watertoets is het bereiken van afstemming tussen het waterbeleid en het ruimtelijke-orderingsbeleid in een gebied, waarbij alle waterhuishoudkundig relevante aspecten worden meegenomen. Naast de aspecten veiligheid en wateroverlast komen hierbij ook de aspecten waterkwaliteit en verdroging aan de orde. Afgesproken is om de watertoets toe te passen vanaf 14 februari 2001.

Het kabinet is van oordeel dat het aspect water, zoals bedoeld in de watertoets, voldoende in kaart is gebracht in de MER-deelnota 750 hectare. Feitelijk is daarmee gehandeld conform de watertoets. De conclusie is gerechtvaardigd dat er dichtbij het stedelijk gebied van Rotterdam geen andere gebieden beschikbaar zijn die op grond van de watertoets als een beter alternatief voor de thans voorgestelde locaties naar voren zouden kunnen komen. Verder wijst het kabinet op de uitwerking van de watertoets, die het Hoogheemraadschap van Delfland als bijlage bij de ingediende reactie heeft opgenomen. Deze heeft deels betrekking op het toetsen van ideeën op het gebied van verstedelijking. Hiervan is in het kader van de 750 hectare geen sprake.

In de watertoets is tevens opgenomen dat de initiatiefnemer dient aan te geven hoe uitvoering wordt gegeven aan benodigde maatregelen op het gebied van het water.

Bij de uitwerking van de plannen voor de 750 hectare zullen zaken als het voorzien in een waterbergend vermogen van voldoende omvang, de gewenste mate van peilfluctuatie en de mate waarin flexibel peilbeheer wordt toegepast, aan de orde komen. Hiermee wordt op dat moment voldaan aan de richtlijnen van de watertoets. De waterbeheerders zullen hierbij worden betrokken.

B 7.10. Financiële onderbouwing

B 7.10.1. Inspraak en advisering

Een aantal insprekers plaatst vraagtekens bij het beleid dat in deel 1 van de PKB-plus is verwoord, aangezien de financiële onderbouwing ontbreekt. In een aantal zienswijzen wordt gesteld dat bij een financiële onderbouwing van de plannen tevens ingegaan dient te worden op de aspecten veiligheid, bewaking, onderhoud en dergelijke. In het belang van een voorspoedige realisatie, stellen de provincie Zuid-Holland en Natuurmonumenten-Het Zuid-Hollands Landschap voor om de uitvoering van de 750 hectare natuur- en recreatiegebied direct na het uitkomen van deel 4 van de PKB-plus ter hand te nemen.

B 7.10.2. Standpunt kabinet

Het kabinet wijst erop dat afspraken over de financiering van de deelprojecten in een convenant tussen de PMR-partners zullen worden verwoord. Daarbij zullen uiteraard ook de kosten van het beheer van de beoogde natuur- en recreatiegebieden betrokken worden. Tevens zal in dat kader bezien worden op welk moment de uitvoering van start gaat.